

Neizmantotais potenciāls un izaicinājumi siltumapgādē

Rīga 2026

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Revīzijas ziņojums

Neizmantotais potenciāls un izaicinājumi siltumapgādē.

Datums skatāms dokumenta paraksta laika zīmogā un dokumenta numurs teksta failā.

Lietderības revīzija “Vai ieguldījumi siltumapgādes un ēku energoefektivitātes uzlabošanā nodrošina ilgtspējīgu un ekonomiski pamatotu siltumapgādi?”

Revīzija veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Pirmā revīzijas departamenta 01.08.2024. revīzijas grafiku Nr. 2.4.1–69/2024.

Revīzijas ziņojums stājas spēkā Valsts kontroles Pirmā revīzijas departamenta lēmuma par revīzijas starpziņojuma apstiprināšanu spēkā stāšanās brīdī.

Vāka noformējumā izmantots revidentu uzņemts fotoattēls.

Cienījamie lasītāji!

Siltums Latvijā ir pamatvajadzība, kas nepieciešama ikvienam iedzīvotājam aptuveni 200 dienas gadā. Tādēļ sabiedrības interesēs ir, lai siltumapgāde būtu droša, ilgtspējīga un pieejama par iespējami zemāko cenu. Revīzijā vērtējam, vai Latvijā un Rīgā ir radīti priekšnosacījumi efektīvai siltumenerģijas nodrošināšanai, analizējot gan siltumenerģijas ražošanu un AS “Rīgas Siltums” izveidoto iepirkumu mehānismu, gan tarifu aprēķinu metodiku un siltumapgādes sistēmu darbības tehnoloģiskos aspektus.

Revīzijā secinājām, ka Rīgā jau vairākus gadus pastāv ilgstoša un zināma, taču neatrisināta situācija – kamēr atmosfērā tiek izvadīts lietderīgi izmantojams siltums no AS “Latvenergo” TEC, tiek iepirkta arī šķeldas katlumājās ražota siltumenerģija, tādējādi neveicinot efektīvu energoresursu izmantošanu.

Valsts kontroles aprēķini liecina, ka šī iemesla dēļ 2024.–2025. gada apkures sezonā rīdzinieki par siltumenerģiju pārmaksāja gandrīz 8 miljonus eiro, savukārt AS “Latvenergo” neguva vairāk nekā 6 miljonu eiro potenciālos ieņēmumus. Tāpat secinājām, ka AS “Latvenergo” ir bijušas ierobežotas iespējas Rīgai piedāvāt lētāku siltumu lielākā apjomā dienās, kad TEC strādāja elektroenerģijas tirgū.

To izraisīja iesaistīto pušu sadarbības trūkums un atšķirīga izpratne par normatīvo aktu piemērošanu. Diemžēl situāciju Rīgas siltumenerģijas tirgū raksturo institucionālā inerce un iniciatīvas trūkums. Lai gan problēmas ir apzinātas, iesaistītās institūcijas un uzņēmumi atturas no aktīvas rīcības, gaidot iniciatīvu no citiem un rīcības trūkumu nereti pamatojot ar konkurences regulējumu un Konkurences padomes lēmumiem.

2025.–2026. gada apkures sezonā AS “Rīgas Siltums” uzlaboja iepirkuma modeli un siltumenerģijas cena ir samazinājusies. Tomēr arī jaunais tirgus mehānisms un ierobežotā konkurence nenodrošina, ka ieguvumi no neatkarīgo ražotāju zemākām siltumenerģijas

ražošanas izmaksām pilnā apmērā atspoguļojas iedzīvotāju rēķinos.

Latvijā siltumapgādes jomā ir panākts progress, īpaši pārejā no dabasgāzes uz biomasas kurināmo. Tomēr siltumenerģijas tarifi būtiski atšķiras un

daudzviet tie ir augstāki nekā Rīgā. Īpaši izaicinājumi saglabājas mazākās apdzīvotās vietās, kur darbojas novecojušas un maza mēroga sistēmas ar apšaubāmu ilgtermiņa dzīvotspēju. Revīzijā secinājām, ka trūkst skaidras pieejas šo sistēmu attīstībai un alternatīvu risinājumu ieviešanai. Vienlaikus Latvijā nepietiekami izmanto atlikumsiltuma potenciālu, jo tas netiek mērķtiecīgi attīstīts un trūkst skaidru vadlīniju tā integrēšanai siltumapgādes sistēmās.

Pamatojoties uz revīzijas secinājumiem, sniedzām ieteikumus Klimata un enerģētikas ministrijai, Ekonomikas ministrijai, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai un AS “Rīgas Siltums”. To ieviešana veicinās aktīvāku atlikumsiltuma izmantošanu, nodrošinās, ka Rīgā siltumenerģiju iegādājas par iespējami zemāko cenu, kā arī pašvaldībām sniegs atbalstu, plānojot ieguldījumus siltumapgādes modernizācijā.

Noslēgumā izsakām pateicību par ieguldījumu revīzijas tapšanā AS “Rīgas Siltums”, AS “Latvenergo”, Klimata un enerģētikas ministrijai, Ekonomikas ministrijai un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai, kā arī pašvaldībām un citām organizācijām, kas sniedza informāciju un viedokļus. Īpašu pateicību par ieguldījumu revīzijas tapšanā izsakām Imantam Urtānam un Elenai Vilsonai-Bērziņai.

Ar cieņu
departamenta direktors
Mārtiņš Āboliņš

Saturs

Kopsavilkums	7
Galvenie secinājumi	7
Būtiskākie ieteikumi.....	12
Ziņojuma struktūra	13
Siltumapgādes jomas raksturojums	14
No kā sastāv siltumenerģijas apgādes sistēma Latvijā?	14
Kas plāno un īsteno siltumapgādes politiku?.....	19
Kādi mērķi noteikti siltumapgādes nozarei?.....	20
Kādi faktori ietekmē siltumenerģijas tarifu lielumu?	22
1. Vai Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģija sekmē nacionālo mērķu sasniegšanu un nodrošina ekonomiski pamatotus siltumenerģijas tarifus?	23
1.1. Vai Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģija ir saskaņota ar nacionālajiem mērķiem?	23
Kādas grūtības siltumapgādes mērķu sasniegšanā bijušas līdz šim?.....	24
Vai Rīgas plāni siltumapgādes jomā saskan ar nacionālajiem mērķiem?	27
Kādi ir izaicinājumi atjaunīgo energoresursu īpatsvara palielināšanai siltumapgādē?	30
Kas apdraud siltumapgādes energoefektivitātes mērķa sasniegšanu?	31
1.2. Vai atlikumsiltuma izmantošanas prioritātes nosacījums tiek īstenots praksē, tādējādi samazinot siltumenerģijas tarifu iedzīvotājiem?	32
Kāpēc atlikumsiltums ir svarīgs siltumapgādei?	34
Vai koģenerācijas siltums ir atlikumsiltums?	35
Kā Latvija vērtē atlikumsiltuma integrācijas jautājumu?	36
Kāda ir atlikumsiltuma un augsti efektīvas koģenerācijas loma efektīvas CSAS kritēriju izpildē?.....	37
Kas ir efektīva koģenerācija, un kāda ir tās loma siltumapgādes energoefektivitātē?	38

1.3. Vai Rīgas siltumenerģijas iepirkuma sistēma un Regulatora metodika veicina konkurenci un nodrošina zemākās cenas?.....	41
Kā tiek nodrošināta siltumapgāde Rīgā?	42
Kāda ir AS “Latvenergo” loma Rīgas siltumapgādē?	45
Kā ir veidots AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas iepirkuma mehānisms un kādas ir tā nepilnības?	47
Ko AS “Rīgas Siltums” ir darījis, lai pilnveidotu tirgus mehānismu?	52
Kas ir koģenerācijas siltums, un kāpēc tas ir izdevīgs?.....	56
AS “Latvenergo” siltumenerģijas tarifs, to ietekmējošie faktori un atbilstība tirgus cenai.....	59
Ar ko ūdenssildāmo katlu tehnoloģija atšķiras no koģenerācijas?	68
Kāda ir regulētā tarifa un energoresursu cenu ietekme uz siltumenerģijas izmaksām Rīgā?.....	71
AS “Rīgas Siltums” piederošā SIA “Rīgas Bioenerģija” – vai ir izmantotas iespējas ietaupīt? 73	
Kāda ir Ekonomikas ministrijas loma Rīgas pilsētas siltumapgādes jomā?.....	76
2. Vai siltumapgāde Latvijā ir ilgtermiņā efektīva un ekonomiski pamatota?	80
2.1. Vai ieguldījumi siltumapgādes sistēmas modernizācijā veicināja pāreju uz ilgtspējīgiem un ekonomiski pamatotiem risinājumiem?.....	80
Kāda ir siltumapgāde Latvijas novados?	82
Kā tiek veikti ieguldījumi siltumapgādes attīstībā?.....	85
Kā vides prasības ietekmē siltumapgādes sistēmu attīstību?.....	88
Kas ietekmē siltumenerģijas tarifa lielumu?.....	89
Kāds ir reģionu siltumražotāju finanšu stāvoklis?.....	92
Kas ir lineārā blīvuma parametrs, un kā tas raksturo CSAS efektivitāti?	95
Kāpēc ir būtiski vērtēt uzstādītās jaudas izmantošanas koeficientu?	98
Kas jāņem vērā, plānojot siltumapgādes sistēmas ilgtspējīgu attīstību?	99
Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes.....	102
Termini, saīsinājumi un skaidrojumi.....	110
1. pielikums. Siltumenerģijas bilance un kurināmā veids.....	115
2. pielikums. Eiropas Savienības fondu atbalsta finansējuma kopsavilkums.....	117
3. pielikums. Eiropas Savienības fondu atbalsta programmu apkopojums.	118

4. pielikums. Atbalsts Rīgas CSAS zonā strādājošiem siltumapgādes uzņēmumiem	119
5. pielikums. Siltumapgādes tarifi 2026. gada janvārī.	120
6. pielikums. Siltumapgādes tarifi izlases novadu apdzīvotās vietās un atbilstoši saražotais siltumenerģijas apjoms.	124
7. pielikums. Izlases novadu tarifu struktūras piemēri.....	127
8. pielikums. Izlases novadu īstenotie projekti ar Eiropas Savienības fondu atbalstu.	130
Atsauces.....	133

Kopsavilkums

Šajā revīzijā vērtējam, vai Latvijā veiktie ieguldījumi siltumapgādes attīstībā veicina ilgtspējīgu, drošu un ekonomiski pamatotu siltumapgādi. Revīzijā analizējam, vai Rīgas siltumapgādes attīstības plāni ir saskaņoti ar valsts klimata un enerģētikas mērķiem, īpašu uzmanību pievēršot atjaunīgo energoresursu izmantošanai, siltumtīklu efektivitātei un atlikumsiltuma integrācijai. Revīzijā arī vērtējam, kā AS “Rīgas Siltums” organizē siltumenerģijas iepirkumu, cik lielā mērā AS “Rīgas Siltums” izveidotais siltumenerģijas iepirkuma modelis sekmē ekonomiskā pakāpeniskuma principa (primāri tiek nopirkta siltumenerģija par zemāko pieejamo cenu) ievērošanu un kādi ir galvenie šķēršļi iespējami lētākas siltumenerģijas iepirkšanai. Tāpat vērtējam, vai politikas veidotāji ir radījuši pietiekami skaidru, prognozējamu un efektīvu regulējumu, kas veicina zemākus siltumenerģijas tarifus un konkurenci tirgū.

Atlikumsiltums ir nenovēršams siltums, kas kā blakusprodukts radies rūpnieciskās iekārtās vai elektrostacijās, vai terciārajā sektorā, un kas bez centralizētās siltumapgādes vai aukstumapgādes sistēmas neizmantots zustu gaisā un ūdenī

Latvijas siltumapgādes sistēma nav viendabīga, un tajā blakus lielo pilsētu dzīvotspējīgām un efektīvām centrālās siltumapgādes sistēmām ir sadrumstalotas sistēmas ar mazu lietotāju skaitu un mazu siltumenerģijas patēriņu. Tāpēc revīzijā arī vērtējam, cik lielā mērā vietējās pašvaldības spēj nodrošināt ilgtspējīgu, drošu un ekonomiski pamatotu siltumapgādi, vienlaikus izpildot nacionālos klimata un enerģētikas mērķus. Revīzijā apskatījām, kā pašvaldības plāno un pamato investīcijas, īpašu uzmanību pievēršot tādiem rādītājiem kā lineārais siltuma blīvums, izmantotās jaudas koeficients un esošo tarifu struktūra. Ziņojumā aprakstītas problēmas, kas būtiski ietekmē pašvaldību spēju nodrošināt ilgtspējīgus siltumapgādes risinājumus, kā arī aprūtinā investīciju izvērtēšanu un attīstības plānošanu, padarot īpaši svarīgu valsts līmeņa atbalstu un skaidras vadlīnijas pašvaldību lēmumu pieņemšanai.

Galvenie secinājumi

Lai arī pašvaldību līdzšinējie ieguldījumi ir veicinājuši būtisku progresu siltumapgādes modernizācijā un pārejā uz atjaunīgajiem energoresursiem, tie vēl nav pietiekami, lai nodrošinātu ilgtspējīgu un ekonomiski pamatotu siltumapgādi visā valstī. Lai investīciju atdeve būtu ilgtermiņā stabila un ekonomiski pamatota, Klimata un enerģētikas ministrijai jānodrošina siltumenerģijas nozares saskaņota politika valsts un pašvaldību līmenī, skaidrs atlikumsiltuma regulējums un mērķēts pašvaldību atbalsts pārejai uz energoefektīviem Nacionālā enerģētikas un klimata plāna mērķus atbalstošiem risinājumiem.

Katram Latvijas iedzīvotājam aptuveni 200 dienas gadā apkure ir nepieciešamība, un visbiežāk ir lielākā daļa ikmēneša mājokļa uzturēšanas rēķina. Saskaņā ar revidentu aplēsēm pēc 2025. gada energoresursu cenām Latvijas iedzīvotāji ik gadu siltumenerģijai iztērē aptuveni 550–600 miljonus *euro*, tostarp daudzdzīvokļu ēku iemītnieki centralizētajā siltumapgādē – 360–390 miljonus *euro*.

Pašvaldību centralizētās siltumapgādes sistēmu ilgtspēja un tarifu līmeņi būtiski atšķiras infrastruktūras vecuma, kurināmā izvēles, lietotāju skaita un nepietiekamas investīciju plānošanas dēļ. Tāpēc Klimata un enerģētikas ministrijai jānodrošina mērķēta un uz datiem balstīta siltumenerģētikas attīstības politika.

Siltumapgādes organizācija Latvijā ir pašvaldību autonomā funkcija. Pašvaldības centralizēto siltumapgādi organizē, dibinot kapitālsabiedrības vai vienojoties ar privātajām kapitālsabiedrībām par siltumapgādes pakalpojuma sniegšanu, vai individuāli apkurot sev piederošās ēkas. Šādos apstākļos siltumapgādes sistēmu modernizācijas investīciju lietderības izvērtēšana kļūst par daļu no plašāka pašvaldības pārvaldības un enerģētikas plānošanas uzdevuma.

Izmantojot Eiropas Savienības fondu atbalstu, Latvijā ir veicināta pāreja uz salīdzinoši energoefektīvu siltumapgādi: nomainītas vecās un neefektīvās padomju laika katlumājas un iekārtas un rekonstruēti siltumenerģijas pārvades tīkli, mazinot zudumus. Lielākoties ir veikta arī pāreja no dabasgāzes uz biomasas katliem, tādējādi palielinot atjaunīgās enerģijas īpatsvaru siltumapgādē un veicinot CO₂ emisiju samazināšanu. Tas arī atbilst Latvijas Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā noteiktajiem mērķiem siltumapgādes jomā.

Vienlaikus revīzijā konstatējām, ka Latvijas novados ir būtiska atšķirība starp ekonomiski dzīvotspējīgām liela mēroga sistēmām un mazajām sistēmām. Ja apdzīvotajās vietās ar salīdzinoši lielāku centralizētās siltumapgādes lietotāju skaitu siltumapgādes sistēmas ir efektīvas un tiek plānveidīgi attīstītas, tad mazajās pilsētās un ciemos, kur patērētāju skaits ir neliels (līdz 20 patērētājiem – piemēram, pašvaldību iestādes, daudzdzīvokļu mājas) un siltumenerģijas pieprasījums ir samazinājies, sākotnējā infrastruktūra ir kļuvusi par finansiālu izaicinājumu pašvaldību budžetiem.

Lai gan Latvijas pašvaldības veica apjomīgus ieguldījumus siltumapgādes efektivitātes uzlabošanai un modernizēšanai, Latvijā joprojām ir centralizētās siltumapgādes sistēmas, kurās darbojas vairāk nekā 20 gadus veci apkures katli bez nomainīšanas vai modernizācijas. To atjaunošanai un nomainīšanai vajadzēs ieguldījumus, kam var nebūt pieejams Eiropas Savienības fondu finansējums. Revīzijā konstatējām atsevišķas apdzīvotās vietas, kuru centralizēto siltumapgādes lietotāju skaits ir neliels, bet kurās veikti ieguldījumi siltumapgādes modernizācijā, nepiesaistot Eiropas Savienības fondu finansējumu un nenovērtējot šo ieguldījumu ietekmi uz siltumenerģijas tarifu. Piemēram, Ventspils novada Stiklu ciemā, kur siltumapgādes tarifs 2025. gada oktobrī bija 167,53 *euro*/MWh, vai Užavā – 171,25 *euro*/MWh.

Lai gan Latvijā kopumā siltumapgāde ir “zaļa” – 70 % no visas centralizētās siltumapgādes siltumenerģijas 2024. gadā saražots no biomasas –, revīzijā konstatējām, ka atsevišķās apdzīvotās vietās (piemēram, Ādažu novadā) saglabājas augsta atkarība no dabasgāzes, kas, pieaugot dabasgāzes cenai, būtiski palielina siltumapgādes tarifu.

Vērtējot revīzijas izlasē iekļauto pašvaldību siltumapgādes tarifus, revidenti secināja, ka vislielākā ietekme uz tarifa lielumu ir kurināmā veidam un apkures katla apkalpošanai nepieciešamajam darba spēka apjomam. Proti, visdārgākie siltumapgādes tarifi ir pašvaldībās, kas par kurināmo izmanto dabasgāzi (šajās pašvaldībās kurināmā izmaksas veido vidēji 83 % līdz 91 % no tarifa) vai malku (šajās pašvaldībās darbaspēka izmaksas veido vidēji 47 % līdz 51 % no tarifa). Vienlaikus gāzes vai malkas apkures katli ir ļoti izplatīti (kopā izlasē iekļautajās pašvaldībās ir 102 malkas apkures katli un 61 gāzes apkures katls), bet to vidējais vecums ir attiecīgi 16 un 17 gadi. Tāpēc tagad ir īstais brīdis domāt par apkures katla nomaiņu un investēt modernās, energoefektīvās tehnoloģijās, jo tieši šādi risinājumi atbilst nacionālajiem klimata un enerģētikas mērķiem un nodrošina ilgtspējīgu, drošu un ekonomisku apkures sistēmu nākotnē.

Lai nodrošinātu centralizētās siltumapgādes sistēmu ilgtspējīgu attīstību un ekonomisko pamatotību, ir jāidentificē tās centralizētās siltumapgādes sistēmas vai to daļas, kas nav pietiekami noslogotas un kuru modernizācija nav ekonomiski pamatota. Par to var liecināt tādi sistēmas rādītāji, kā zems lineārais siltuma blīvums, nepietiekami izvērtēta nākotnes noslodze, augstas izmaksas uz vienu patērētāju vai būtiski siltuma zudumi. Šādu teritoriju apzināšana ļauj objektīvi novērtēt, kurās vietās esošā infrastruktūra neatbilst tehniskās un ekonomiskās efektivitātes kritērijiem un kurās pastāv risks, ka sistēmas uzturēšana ilgtermiņā var kļūt finansiāli neizdevīga vai pat neiespējama.

Lai gan Latvijā ir veikti ieguldījumi siltumapgādes modernizācijā un atjaunīgās enerģijas jaudu attīstībā, Latvijas un Rīgas siltumapgādes sistēmas ilgtspējīgu attīstību kavē nepietiekama Rīgas un nacionālo mērķu saskaņotība, kā arī ilgstoši nerisināti mājokļu energoefektivitātes jautājumi.

Latvijas siltumapgādes attīstības mērķi ir dekarbonizācija, energoefektivitāte un atjaunīgo energoresursu (AER) īpatsvara palielināšana. Lai gan Eiropas Savienības finansējums ir nodrošinājis ievērojamu atbalstu (2007.–2020. gadā modernizēti 555 MW jaudas), nākotnes attīstībai vajag gan būtisku finansējumu, gan mērķtiecīgu virzienu, jo atbalsta summa 2021.–2027. gadā ir vairāk nekā četras reizes mazāka nekā iepriekš.

Analizējot Rīgas pilsētas un Latvijas kopējos plānošanas dokumentos noteiktos mērķus, revidenti secina, ka stratēģiskais virziens ir līdzīgs – gan valsts, gan Rīga tiecas uz dekarbonizāciju un AER palielināšanu siltumapgādē. Taču Rīgas ambīciju līmenis ir augstāks un laika grafiks – straujāks nekā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā noteiktais. Tas atsevišķos aspektos rada nesaskaņas. Piemēram, Rīgas siltumapgādes attīstības mērķis būtiski palielināt AER īpatsvaru nesaskan ar Latvijas plānošanas dokumentos noteikto dabasgāzes (AS “Latvenergo” TEC ražotnes) lomu Latvijas elektroapgādes stabilitātes nodrošināšanā.

Iepriekšējos Eiropas Savienības fondu plānošanas periodos ar publiskā finansējuma atbalstu ir attīstītas nozīmīgas jaunas AER jaudas Rīgā (196 MW un 134 milj. *euro*), kas paredzami samazināja pieprasījumu pēc AS “Latvenergo” koģenerācijas siltuma. Savukārt Enerģētikas likuma grozījumos atlikumsiltuma definīcija ir paplašināta tā, lai tajā ietvertu arī koģenerācijas siltumu, nosakot tā prioritāti. Tādējādi, īstenojot enerģētikas politiku vienlaikus motivē izmantot koģenerāciju, un izgaismo nepietiekamu plānošanas mērķtiecību.

Siltumapgādes nacionālie mērķi atklāj, ka joprojām ir koordinācijas trūkumi nozares attīstībā. Siltumtīklu zudumu samazināšanas mērķis līdz 10 % ir optimistisks, jo Latvijā vidējais siltumtīklu zudumu rādītājs ir 12 % un tikai aptuveni 15 % tīklu ir renovēti ar ES fondu atbalstu. Īpaši Latgalē šī mērķa sasniegšana vērtējama kā pārāk optimistiska, jo tur siltumtīkla zudumi ir 15 %, bet plānošanas dokumentos nav noteikts mērķtiecīgs atbalsts siltumtīklu energoefektivitātes uzlabošanai tieši Latgales reģionā. Savukārt plānotā siltumapgādes elektrifikācija veido tikai apmēram 4 % no kopējās jaudas, tāpēc to nevar uzskatīt par plašu risinājumu.

Enerģijas patēriņa jomā joprojām ir strukturālas problēmas, jo investīcijas ēku energoefektivitātē ir gadiem stagnējušas, kā tas norādīts Valsts kontroles starpziņojumā¹, un tas kavē siltumapgādes sistēmas kopējās efektivitātes pieaugumu un samazina arī ražošanā īstenoto pasākumu kopējo ietekmi.

AS “Rīgas Siltums” izveidotais siltumenerģijas iepirkuma mehānisms un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas izmantotā metodika AS “Latvenergo” siltumenerģijas tarifa noteikšanai ierobežo iespēju Rīgas iedzīvotāju vajadzībām iegādāties ekonomiski izdevīgāko siltumenerģiju, jo izvēlētā pieeja neļauj izmantot koģenerācijas siltumenerģijas cenu samazināšanas potenciālu.

Lai gan AS “Rīgas Siltums” iepirkumos ievēro ekonomiskā pakāpeniskuma principu, lielu daļu siltumenerģijas iepērk ārpus apstiprinātā dienas tirgus un tāpēc Rīgā netiek iegādāta iespējami lētākā siltumenerģija. Jebkāda minimāla vai fiksētā apjoma garantēšana, neatkarīgi no tā, vai tā attiektos uz AS “Latvenergo” monopoldaļu vai uz tirgus daļu, kurā darbojas gan neatkarīgie ražotāji, gan AS “Latvenergo”, būtiski samazina siltumenerģijas tirgus elastību un neizbēgami rada apstākļus, kuros daļa siltuma tiek izvadīta atmosfērā.

Ņemot vērā, ka AS “Latvenergo” TEC darbību nosaka elektroenerģijas tirgus pieprasījums, abās TEC ražotnēs radītās koģenerācijas siltumenerģijas apjoms nevar sakrist ar AS “Rīgas Siltums” pieprasījumu. Tā novērtētajā laika periodā (no 01.07.2024. līdz 30.06.2025.) AS “Latvenergo” atmosfērā izvadīja 532 052 MWh, ko noteica gan AS “Rīgas Siltums” izveidotā siltumenerģijas iepirkuma mehānisma īpatnības, gan apstākļi, ka attiecīgajās dienās AS “Latvenergo” saražotās siltumenerģijas apjoms būtiski pārsniedza Rīgas siltumapgādes sistēmas kopējo pieprasījumu.

Saskaņā ar revidentu aplēsēm pat pilnīga neatkarīgo siltumenerģijas ražotāju izslēgšana no AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas tirgus atmosfērā izvadītā koģenerācijas siltuma apjomu samazinātu tikai par 51 %. Tas revīzijā novērtētajā laika periodā (no 01.07.2024. līdz 30.06.2025.) dienās, kad AS “Latvenergo” ir pieejama koģenerācijas siltumenerģija, AS “Rīgas Siltums” ļautu ietaupīt 7,8 milj. *euro*, kas varētu samazināt AS “Rīgas siltums” siltumapgādes gala tarifu par aptuveni 2,6 % jeb 2,1 *euro*/MWh. Tomēr bez neatkarīgo siltumenerģijas ražotāju dalības Rīgas siltumenerģijas tirgū būtisks siltumenerģijas apjoms AS “Latvenergo” būtu jānodrošina, darbinot dabasgāzes sildāmkatlus. Tas AS “Rīgas Siltums” katru gadu radītu 25,2 milj. *euro* papildu izmaksas. Revidenti secināja, ka efektīvai siltumenerģijas tirgus darbībai ir būtiski saglabāt esošo tirgus dalībnieku darbību, vienlaikus mazinot šķēršļus tirgū pieejamās lētākās siltumenerģijas iepirkšanai.

Revidentu vērtējumā, galvenais cēlonis augstajām siltumenerģijas cenām Rīgā joprojām ir salīdzinoši augstās dabasgāzes cenas un CO₂ emisijas kvotu izmaksas, kas kopš 2020. gada tiek iekļautas tarifā. Tas padara dabasgāzi par aptuveni 2,5 reizes dārgāku energoresursu salīdzinājumā ar šķeldu. Vienlaikus AS “Rīgas Siltums” izveidotais tirgus mehānisms un ierobežota konkurence tirgus daļā nenodrošina to, ka zemākās šķeldas izmaksas pilnā apjomā tiek atspoguļotas gala patērētāju tarīfos, radot priekšnoteikumus papildu peļņas veidošanai tirgus dalībniekiem.

AS “Rīgas Siltums” ieviestie tirgus uzlabojumi ir vērtējami atzinīgi, jo tie daļēji risina būtiskākās iepirkumu sistēmā konstatētās problēmas un nodrošina zemāku iepirktais siltumenerģijas cenu. Revidentu ieskatā no 2025. gada novembra ieviestais modelis apliecina, ka AS “Rīgas Siltums” rīcībā ir nepieciešamie instrumenti efektīvāka siltumenerģijas tirgus veidošanai, tomēr siltumenerģijas tirgus dalīšana tirgus daļā un monopolitirgus daļā veido tirgus ierobežojumus, kas būtiski mazina tirgus elastību un joprojām nenodrošina, ka primāri tiek iegādāta lētākā iespējamā siltumenerģija, un daļa koģenerācijas procesā saražotā siltuma tiek izvadīta atmosfērā laikā, kad to bija iespējams nodot Rīgas siltumapgādes sistēmā.

AS “Latvenergo” koģenerācijas procesā saražotās siltumenerģijas tarifa noteikšanas metodika balstās uz enerģijas resursa – dabasgāzes – proporcionālu attiecināšanu uz elektroenerģiju un siltumenerģiju proporcionāli izstrādes apjomam, neņemot vērā ieņēmumus no elektroenerģijas realizācijas. Vienlaikus tarifa metodika neparedz siltumenerģijas tarifa diferencēšanu atkarībā no siltumenerģijas iegūšanas tehnoloģijas, proti, koģenerācijas vai ūdenssildāmajiem katliem. Tas nedod iespēju siltumenerģijas ražotājam iekļaut tarifā elektroenerģijas tirgū gūtos ieņēmumus un tādējādi samazināt iepirktais siltumenerģijas cenu Rīgas labajam krastam.

Revidenti secina, ka Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators) nav pilnvērtīgi nodrošinājusi lietotāju interešu aizsardzību un nav panākusi, ka galalietotājiem tiek nodrošināti sabiedriskie pakalpojumi par iespējami zemāku cenu, kas atspoguļo faktiskās saražotās siltumenerģijas izmaksas, ņemot vērā AS “Latvenergo” TEC darbības atkarību no elektroenerģijas tirgus un salīdzinoši nelielās robežizmaksas TEC darbības pārejai no kondensācijas režīma un koģenerācijas režīmu, kā arī būtiskās koģenerācijas procesā un ūdenssildāmajos katlos saražotās siltumenerģijas izmaksu atšķirības. Attiecīgi mainoties ekonomiskajam pamatojumam un tirgus situācijai, Regulatoram ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums pārskatīt tarifu aprēķināšanas metodiku. Regulators nav izvērtējis tarifu noteikšanas metodikas atbilstību pašreizējiem tirgus apstākļiem, atsaucoties uz tirgus regulējuma sadalījumu ar Konkurences padomi.

AS “Latvenergo” nevar ietekmēt Rīgas siltumapgādes sistēmas ietilpību, nedz arī konkursa apjomu, tomēr tā varēja piedalīties konkursā un tādā veidā samazināt atmosfērā izmestā koģenerācijas siltuma apjomu. Revīzijā konstatēts, ka 32 % jeb 171 729 MWh no revidējamā laika periodā izmestā koģenerācijas siltumenerģijas apjoma tika kondensēti, dienās, kad AS “Latvenergo” nav startējusi konkursā. No tām tehniski sistēmā varēja paņemt 96 225 MWh.

Lai Rīgas siltumenerģijas operators varētu pilnvērtīgi piemērot ekonomiskā pakāpeniskuma principu Rīgas siltumenerģijas iepirkumos, koģenerācijas siltumenerģija būtu jānodala no siltumenerģijas tarifa aprēķina, ļaujot AS “Latvenergo” patstāvīgi noteikt koģenerācijas siltumenerģijas cenu atbilstoši elektroenerģijas tirgus rezultātam.

Atlikumsiltuma integrācija centralizētajā siltumapgādē ir būtisks, taču nepietiekami izmantots risinājums. Tā attīstību Latvijā kavē neskaidra definīcija, metodikas trūkums un normatīvā nenoteiktība, radot riskus investoriem un apgrūtinot saskaņotu energosistēmas efektivitātes nodrošināšanu starp Rīgas pilsētas un AS “Latvenergo” TEC.

Atlikumsiltums netiek uzskatīts par atjaunīgo enerģiju, tomēr Eiropas regulējumā tam piešķirta nozīmīga loma – tas var tikt ieskaitīts valsts atjaunīgās enerģijas un ilgtspējīgas siltumapgādes mērķu izpildē (ierobežotā apjomā). Praktiski tas nozīmē, ka, izmantojot atlikumsiltumu, mēs varam saražot mazāk papildu enerģijas, samazināt izmaksas un padarīt apkures sistēmu videi draudzīgāku, vienlaikus nodrošinot iedzīvotājiem lētāku siltumenerģiju.

Latvija ir pārņēmusi atbilstošos Eiropas Savienības tiesību aktus, taču atlikumsiltuma definīcija un tai likumdevēja piešķirtais prioritātes princips ir radījis neskaidrību nozarē. Datu centru, notekūdeņu un ražošanas atlikumsiltuma integrācijai siltumenerģijas tarifi šobrīd nav atsevišķas metodikas. Nav skaidras metodoloģijas, kā novērtēt šāda atlikumsiltuma cenu un kam jāsedz izmaksas, lai varētu to integrēt centrālās siltumapgādes sistēmā. Šāda neskaidrība normatīvajā regulējumā rada papildu riskus potenciāliem investoriem, kad tie vērtē iespējas iesaistīties atlikumsiltuma piegādēs centralizētajai siltumapgādes sistēmai.

Sekojošā klimatneitralitātes mērķiem, kā arī lai nodrošinātu Rīgas centralizētās siltumapgādes sistēmas atbilstību efektivitātes kritērijiem, Rīgas siltumapgādes attīstības stratēģijā plānota strauja pāreja uz atjaunīgajiem resursiem, paredzot jaunu AER jaudu attīstību. Tomēr centralizētās siltumapgādes sistēmas efektivitātes kritēriji ir sasniedzami arī ar plašāku atlikumsiltuma integrāciju vai augstas efektivitātes koģenerācijā saražotās siltumenerģijas izmantošanu. Šādā kontekstā kritiski svarīgi ir, lai nozarē būtu vienota atlikumsiltuma definīcija un vienota izpratne par efektīvu CSAS kritēriju piemērošanu.

AS “Latvenergo” TEC koģenerācijā saražotās siltumenerģijas lietderīga izmantošana palīdz AS “Latvenergo” izpildīt augstas efektivitātes koģenerācijas prasības. Vienlaikus – šādas siltumenerģijas integrēšana Rīgas CSAS nodrošina siltumapgādes sistēmai izvirzīto efektivitātes kritēriju izpildi. Samazināts siltumenerģijas pieprasījums var padraudēt AS “Latvenergo” TEC spēju nodrošināt atbilstību augstas efektivitātes koģenerācijas kritērijiem. Tas nākotnē var radīt pienākumu atmaksāt daļu no 2017. gadā saņemtās 454,4 milj. *euro* kompensācijas, kuras atlikums 2024. gada beigās ir 89,5 milj. *euro*. Jau šobrīd Latvenergo ir norakstījis 64 milj. *euro* aktīvu vērtības samazinājumu 2024. gadā (2023. gadā – 22 milj. *euro*).

Būtiskākie ieteikumi

Pamatojoties uz lietderības revīzija secinājumiem, Klimata un enerģētikas ministrijai, Ekonomikas ministrijai, Regulatoram un AS “Rīgas Siltums” ir sniegti astoņi ieteikumi. Tos ieviešot:

- mazināsies nenoteiktība siltumapgādes nozarē attiecībā uz atlikumsiltuma definīciju, kas veicinās aktīvāku atlikumsiltuma integrēšanu siltumapgādē un novērsīs iespējamās neatbilstības ES prasībām, jo atlikumsiltuma izmantošana ir viens no mehānismiem valsts klimata un enerģētikas mērķu izpildē un tā interpretācijai jābūt saskaņotai ar ES regulējumu;

- koģenerācijas iekārtās saražoto siltumenerģiju pārdos atbilstoši AS “Rīgas Siltums” noteiktajiem siltumenerģijas tirgus noteikumiem (dienas tirgus);
- AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas iepirkuma mehānisms pilnībā nodrošinās ekonomiskā pakāpeniskuma principa ievērošanu, veicinās siltumražotāju konkurenci Rīgas siltumenerģijas tirgū un samazinās AS “Rīgas Siltums” iepirktais siltumenerģijas cenu;
- Klimata un enerģētikas ministrija vadlīnijās pašvaldībām noteiks skaidrus kritērijus siltumapgādes sistēmu attīstībai, lai tās varētu atjaunot savus stratēģiskos mērķus un nodrošināt saskaņu starp nacionāliem mērķiem un pašvaldības rīcību. Projektu atlases kritērijos iekļaus ilgspējas kritērijas – nākotnes slodžu dinamika, tīklu ekonomiskā dzīvotspēja vai ilgtermiņa sistēmas attīstības izvērtējums –, lai novērstu risku, ka pieņemtie lēmumi ilgtermiņā var negatīvi ietekmēt siltumapgādes tīkla efektivitāti un siltumapgādes tarifa neprognozējamu kāpumu.

Ziņojuma struktūra

Informācija ziņojumā izklāstīta šādā secībā:

- siltumapgādes jomas īss raksturojums;
- revīzijas secinājumi, konstatējumi un ieteikumi, sadalot tos divās nodaļās; katras nodaļas ievadā ir sniegts Valsts kontroles viedoklis, secinot būtiskāko, un tālāk nodaļā pamatojot ar revīzijas konstatējumiem;
- revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes (mērķis, juridiskais pamatojums, atbildība, apjoms).

Ziņojuma pirmajā daļā vērtēts, vai Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģija sekmē nacionālo mērķu sasniegšanu un nodrošina ekonomiski pamatotus siltumenerģijas tarifus, izvērtējot:

- (1) vai Rīgas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģija ir saskaņota ar nacionālajiem mērķiem,
- (2) atlikumsiltuma izmantošanas prioritātes nosacījums tiek īstenots praksē, tādējādi nodrošinot iedzīvotājiem zemāko siltumenerģijas tarifu,
- (3) vai Rīgas Siltums izveidotā siltumenerģijas iepirkuma sistēma veicina siltumenerģijas ražotāju konkurenci un nodrošina zemākās siltumenerģijas cenas,
- (4) vai Regulatora metodika Latvenego siltumenerģijas tarifa noteikšanai sekmē ekonomiskā pakāpeniskuma principa ievērošanu Rīgas Siltums siltumenerģijas iepirkuma mehānismā.

Ziņojuma otrajā daļā ir vērtēts, vai centralizētā siltumapgāde ārpus Rīgas ir ilgtermiņā efektīva un ekonomiski pamatota, tajā skaitā, izvērtējot, vai ieguldījumi siltumapgādes sistēmas modernizācijā novados veicināja pāreju uz ilgspējīgiem un ekonomiski pamatotiem risinājumiem.

Sadaļā “Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes” ietverta informācija par revīzijas veikšanas mērķi, juridisko pamatojumu, atbildību, revīzijas apjomu, revīzijas metodēm, kā arī norādīti vērtēšanas kritēriji.

Klimata un enerģētikas ministrijai, Ekonomikas ministrijai, Regulatoram un AS “Rīgas Siltums” bija iespēja iepazīties ar revīzijas ziņojuma projektu un sniegt rakstveida paskaidrojumus.

Siltumapgādes jomas raksturojums

No kā sastāv siltumenerģijas apgādes sistēma Latvijā?

Katram Latvijas iedzīvotājam apkure ir nepieciešama aptuveni 200 dienas gadā, un apkures izmaksas veido būtisku daļu no ikmēneša mājokļa uzturēšanas rēķina. Mājsaimniecību īpatsvars, kuras naudas trūkuma dēļ nevar atļauties uzturēt siltu mājokli, 2024. gadā bija 6,7 %² (pilsētās – 6,7 % un lauku teritorijās – 7,4 %).

Saskaņā ar revidentu aplēsēm pēc 2025. gada energoresursu cenām Latvijas iedzīvotāji ik gadu siltumenerģijai iztērē aptuveni 550–600 miljonus *euro*, tostarp daudzīvokļu ēku iemītnieki centralizētajā siltumapgādē – 360–390 miljonus *euro*.

Latvijā siltumapgādi nodrošina centrālās un individuālās siltumapgādes sistēmas³. Centrālās statistikas pārvaldes informācija ir pieejama par centralizēto siltumapgādi (skatīt 1. pielikumu “Latvijas siltumenerģijas bilance”), savukārt detalizēti dati par individuālo siltumapgādi nav pieejami.

Latvijā 2024. gadā darbojās 645 katlumājas ar kopējo uzstādīto siltumenerģijas jaudu 2457 MW, kas pārsvarā par kurināmo izmantoja biomasu, un 89 koģenerācijas stacijas⁴, kas pārsvarā par kurināmo izmantoja dabasgāzi. Zemāk 1. tabulā apkopota informācija par siltumenerģijas ražošanu 2024. gadā, atspoguļojot katlumāju un koģenerācijas staciju skaitu, uzstādītās jaudas un saražotās siltumenerģijas apjomus. Dati ilustrē siltumapgādes sektora struktūru, tostarp atšķirības starp vispārējās lietošanas un uzņēmumu katlumājām, kā arī siltuma un elektroenerģijas ražošanas jaudu sadalījumu.

No kopējā katlumāju skaita 362 katlumājas (56 %) ar uzstādīto siltumenerģijas jaudu 1985 MW (81 %) un saražoto siltumenerģiju 3197 tūkst. MWh (91 %) (2024. gada dati) ir vispārējās lietošanas katlumājas⁵.

2024. gadā Rīgā un Pierīgā tika saražoti 58 % no Latvijā saražotās siltumenerģijas.

Latvijā siltumenerģiju ražo 645 katlumājas un 89 koģenerācijas stacijas

Centrālās siltumapgādes vajadzībām 2024. gadā saražotas 7216 GWh siltumenerģijas.

66 % siltumenerģijas piegādāts mājsaimniecībām.

Kopējais siltumtīklu garums Latvijā ir aptuveni 2000 km.

1. tabula. 2024. gadā saražotās siltumenerģijas dalījums pēc siltumenerģijas avota veida.

Saražotā siltumenerģija 2024. gadā – 7216 GWh			
645 katlumājas		89 koģenerācijas stacijas	
Uzstādītā siltumenerģijas jauda – 2457 MW Saražotā siltumenerģija – 3533 GWh		Uzstādītā siltumenerģijas jauda – 2450 MW Saražotā siltumenerģijas jauda – 3683 GWh	
362 vispārējās lietošanas katlumājas	283 uzņēmumu katlumājas	66 vispārējās lietošanas koģenerācijas stacijas	23 uzņēmumu koģenerācijas stacijas
Uzstādītā siltumenerģijas jauda 1985 MW	Uzstādītā siltumenerģijas jauda 472 MW	Uzstādītā elektriskā jauda 1127 MW	Uzstādītā elektriskā jauda 28 MW
Saražotā siltumenerģija 3197 GWh	Saražotā siltumenerģija 337 GWh	Saražotā siltumenerģija 3630 GWh	Saražotā siltumenerģija 52 GWh

Avots: Centrālās statistikas pārvaldes dati.

Pateicoties ieguldījumiem centralizētās siltumapgādes sistēmu modernizācijā, Latvijā ir izveidota kopumā “zaļa” un efektīva siltumapgāde. 2024. gadā Latvijā 66 % no visas centralizētās siltumapgādes siltumenerģijas ir saražoti, par kurināmo izmantojot biomasu, un 55 % no siltumenerģijas saražoti koģenerācijas stacijās, vienlaikus ražojot gan siltumenerģiju, gan elektroenerģiju (skatīt 2. tabulu). Siltumenerģijas ražošana koģenerācijas stacijās ļauj uzlabot primārā kurināmā izmantošanas efektivitāti.

2. tabula. 2024. gadā CSAS saražotās siltumenerģijas dalījums pēc kurināmā veida un ražošanas tehnoloģijas.

Kurināmā veids	Katlumājās saražotā siltumenerģija ⁶ , TJ	Koģenerācijas stacijās saražotā siltumenerģija ⁷ , TJ	Kopā CSAS saražotā siltumenerģija, TJ	
			TJ	%
Biomasa*	9 558	7 321	16 879	66 %
Fosilais**	3 102	5 606	8 708	34 %
Cits***	38	331		
Kopā, TJ	12 698	13 258	25 587	
%	75 %	55 %		

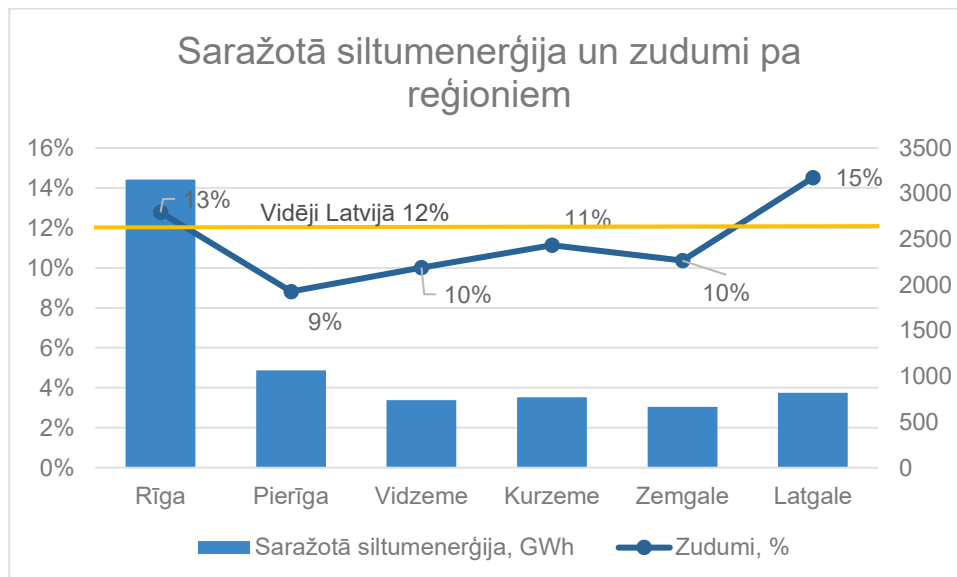
Avots: Centrālās statistikas pārvaldes dati.

*Biomasa ietver – malku, granulas, koksnes atlikumus, kurināmo šķeldu, salmus un citu biomasu.

**Dabagāze, dīzeļdegviela, ogles, sašķidrinātā naftas gāze, mazuts.

*** Cits veids: katlumājās – saules kolektoru un siltumsūkņu saražotā siltumenerģija, savukārt koģenerācijas stacijās – kurināmā veids ir biogāze.

Viens no centralizētās siltumapgādes sistēmas (turpmāk – CSAS) efektivitātes rādītājiem ir kopējie sistēmas zudumi (skatīt 3. tabulu). Vidēji Latvijā 2024. gadā zudumi bija 12 %, kur zemākie zudumi bija Vidzemē un Zemgalē – 10 %, savukārt augstākie Latgalē – 15 %.

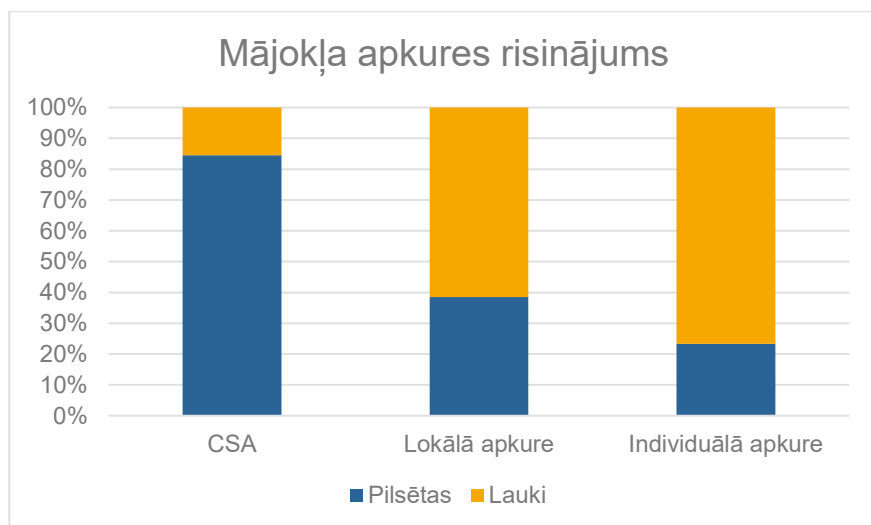

1. attēls. Zudumi (%) un saražotā siltumenerģija (GWh) pa reģioniem.

Enerģētikas likumā⁸ centralizētā siltumapgāde definēta kā vienots siltumavots, pārvades un sadales siltumtīklu sistēma un individuālā siltumapgāde kā atsevišķas ēkas siltumapgādes sistēma, kas sastāv no apkures iekārtas, kura apsilda visu ēku vai atsevišķu telpu. Praksē no individuālās siltumapgādes var nošķirt lokālu apkures sistēmu, kas apsilda konkrētu ēku.

Latvijas pilsētās un ārpus pilsētām, kā arī mazāku pašvaldību centros būtiski atšķiras siltumapgādes risinājumi. Rīgā un citās Latvijas pilsētās siltumapgāde galvenokārt ir centralizēta, savukārt mazākās pašvaldībās biežāk izmanto individuālas apkures sistēmas.

Centralizētā siltumapgāde nodrošina siltumu 70,8 % iedzīvotāju pilsētās un 12,9 % iedzīvotāju laukos (skatīt 2. attēlu). Savukārt lokālās apkures sistēmas risinājumi nodrošina siltumapgādi 5,4 % iedzīvotāju pilsētās un 7,7 % iedzīvotāju laukos. Lauku teritorijās lielāko daļu iedzīvotāju (79,1%) izmanto individuālās apkures sistēmas, taču arī pilsētās 23,5 % iedzīvotāju izmanto individuālos risinājumus.

2. attēls. Galvenā mājokļa apkures risinājumu īpatsvars 2023. gadā⁹

Kopējais saražotais siltumenerģijas apjoms Latvijā 2024. gadā bija 7216 tūkst. MWh¹⁰. Rīgas siltumapgādei saražotā un iepirktā siltumenerģija veido 44 % no kopējā apjoma jeb 3 153 tūkst. MWh. Tādējādi Rīga veido nozīmīgu daļu valsts siltumapgādes. AS “Rīgas Siltums” pārvada un sadala 76 % no visas siltumenerģijas, kas nepieciešama Rīgai¹¹, un Rīgas kopējais siltumtīklu garums ir aptuveni 800 km, kas ir ~40 % no kopējā Latvijas siltumtīklu garuma. Latvijas kopējais siltumtīklu garums ir aptuveni 2000 km¹².

3. tabula. Katlumājās un koģenerācijas stacijās uzstādītās jaudas un saražotā siltumenerģija, zudumi 2024. gadā.

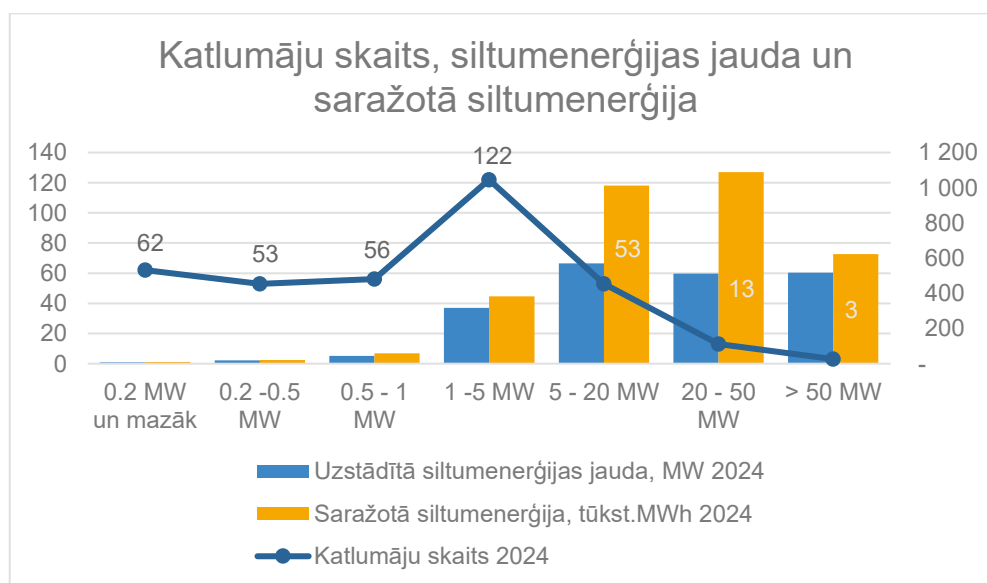
	Skaitis	Kopējā uzstādītā siltumenerģijas jauda, MW
Katlumājas	645	2457
Koģenerācijas stacijas	89	2450
Saražotā siltumenerģija, GWh	7216	
Zudumi, GWh	845	
Zudumi %	12 %	

Avots: Centrālās statistikas pārvaldes dati.

Dati par siltumenerģijas ražošanas infrastruktūru ir apkopoti 3. tabulā, norādot katlumāju un koģenerācijas staciju skaitu, kā arī to kopējo uzstādīto siltumenerģijas jaudu.

No kopējā katlumāju skaita 362 katlumājas ar uzstādīto siltumenerģijas jaudu 1985 MW un saražoto siltumenerģiju 3197 tūkst. MWh (2024. gada dati) ir vispārējās lietošanas katlumājas¹³.

Siltumražošanas avotu struktūra pēc jaudas kategorijām vispārējās lietošanas katlumājās 2024. gadā (NACE 2. red. 35. nodaļa) redzama 3. attēlā.

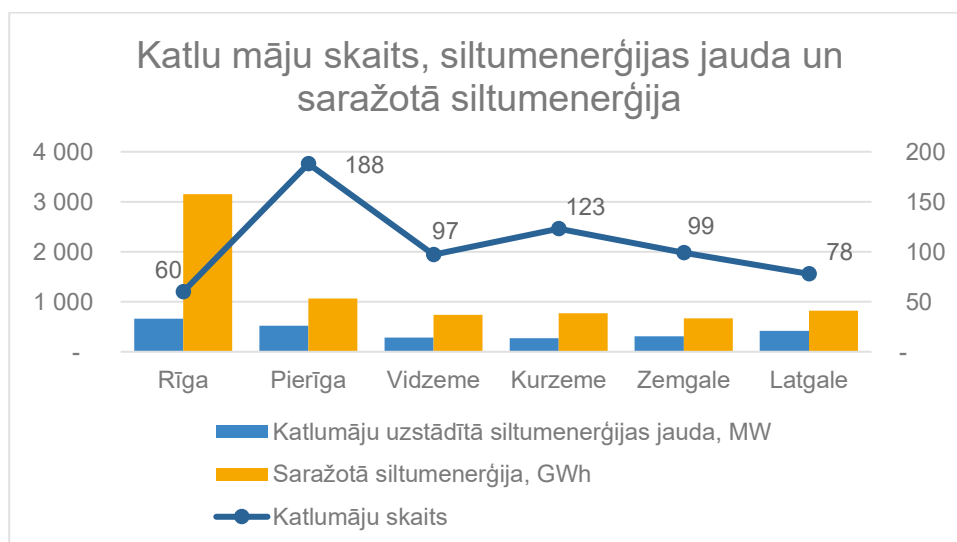
3. attēls. Vispārējās lietošanas katlumāju skaits, jauda un saražotā siltumenerģija (tūkst. MWh).

Trīs lielākās kategorijas (69 katlumājas) kopā dod 85 % visas saražotās siltumenerģijas (3197 tūkst. MWh), lai gan katlumāju skaits tajās ir mazākais (19 % no kopējā skaita):

- 53 katlumājas ar jaudu 5–20 MW saražo 1013 tūkst. MWh (32 % no kopējās saražotās siltumenerģijas);
- 13 katlumājas ar jaudu 20–50 MW saražo 1089 tūkst. MWh (34 % no kopējās saražotās siltumenerģijas);
- 3 katlumājas ar jaudu virs 50 MW saražo 623,2 tūkst. MWh (19,5 % no kopējās saražotās siltumenerģijas).

Mazās katlumājas (līdz 1 MW) ir 47 % no kopējā katlumāju skaita, taču ražo tikai nepilnus 3 % no saražotās enerģijas un ~3,5 % no uzstādītās jaudas. Tātad šī kategorija nodrošina vietējās apkures vajadzības, tomēr kategorijai ir zemas sistēmiskās jaudas un noslodzes.

Dati liecina, ka Latvijas pilsētās un novados situācija būtiski atšķiras: lai gan pilsētās ar jaudīgām katlumājām tiek saražoti 85 % no kopējās siltumenerģijas, lielā daļā pārējās valsts teritorijas dominē mazas jaudas katlumājas, kas apgādā centralizētās un lokālās siltumapgādes sistēmas ar salīdzinoši nelielu siltumenerģijas patēriņu.

4. attēls. Katlumāju skaits, uzstādītā jauda un saražotā siltumenerģija 2024. gadā pa reģioniem.

Pierīgas siltumapgādes katlumājās uzstādītā siltumenerģijas jauda ir ļoti tuvu Rīgas rādītājiem (skatīt 4. attēlu), tomēr šīs jaudas faktiskā izmantošana būtiski atpaliek. Lai gan kopējā jauda ir liela, saražotās siltumenerģijas apjoms Pierīgā ir ievērojami mazāks nekā galvaspilsētā. Turklāt Pierīgā katlumāju skaits ir viens no lielākajiem valstī, un tas liecina par sistēmas fragmentāciju un zemāku efektivitāti. Šādā situācijā var būt nepietiekama jaudu noslodze, siltumenerģijas pieprasījuma izklieģētība, kā arī iespējami efektivitātes zaudējumi, ko rada daudzas mazas jaudas objektu uzturēšana.

Kas plāno un īsteno siltumapgādes politiku?

Vadošā valsts pārvaldes iestāde enerģētikas politikas jomā ir **Klimata un enerģētikas ministrija**¹⁴. Tās kompetencē ir izstrādāt, organizēt un koordinēt īstermiņa un ilgtermiņa attīstības plānošanas

dokumentus; tai skaitā arī koordinēt Nacionālā enerģētikas un klimata plāna izstrādi, īstenošanu un aktualizēšanu.

Pašvaldību likums paredz, ka viena no **pašvaldībai** piešķirtajām autonomajām funkcijām¹⁵ ir organizēt iedzīvotājiem siltumapgādes pakalpojumus neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds. Enerģētikas likums¹⁶ uzliek par pienākumu pašvaldībām ievērot nacionālos klimata mērķus un dod tiesības noteikt siltumapgādes risinājumus savā pašvaldībā. Pašvaldībās ir atšķirīga pieredze siltumapgādes organizēšanā. Lielākajā daļā reģionu siltumapgādes pakalpojumus nodrošina pašvaldību kapitālsabiedrības, savukārt vairākās lielajās pilsētās – piemēram, Valmierā, Siguldā un Jelgavā, – šo funkciju pilda privātie komersanti. **Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija**¹⁷ ir vadošā ministrija pašvaldību attīstības un pārraudzības jomā.

Būtiska loma siltumapgādes politikas īstenošanā ir **Regulatoram**, kas nosaka siltumapgādes gala tarifu 58 siltumapgādes komersantu sniegtiem pakalpojumiem¹⁸. Regulators ir neatkarīga institūcija, kas regulē sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu enerģētikas nozarē, tostarp siltumapgādē. Regulators patstāvīgi pilda likumā¹⁹ noteiktās funkcijas un savas kompetences ietvaros pieņem saistošus lēmumus un izdod administratīvos aktus siltumenerģijas pakalpojumu sniedzējiem un to lietotājiem. Likums nosaka kritērijus siltumapgādes pakalpojumu regulēšanas pienākumam.

- **Siltumenerģijas ražošana** ir regulējama, ja visu komersanta iekārtu uzstādītā siltuma jauda ir lielāka par 1 MW un komersanta kopējais centralizētajā siltumapgādes sistēmā nodotais siltumenerģijas apjoms pārsniedz 5000 MWh/gadā²⁰.
- **Siltumenerģijas pārvade un sadale** ir regulējama, ja siltumenerģija tiek nodota mājsaimniecības lietotājiem un ja kopējais pārvadītās un sadalītās siltumenerģijas apjoms pārsniedz 5000 MWh/gadā, izņemot gadījumus, ja autonomā ražotāja saražoto siltumenerģiju piegādā līdz regulējamā siltumapgādes sistēmas operatora siltumtīkliem.
- **Siltumenerģijas tirdzniecība** ir regulējama, ja tirgoto siltumenerģiju piegādā pa regulējamā siltumapgādes sistēmas operatora siltumtīkliem.

Ja pakalpojums neatbilst iepriekšminētajiem nosacījumiem, tad tas nav regulējams un par pakalpojuma sniegšanas nosacījumiem puses savstarpēji vienojas bez Regulatora starpniecības. Ja pakalpojumu sniedz pašvaldība, tarifu var apstiprināt attiecīgās pašvaldības dome saskaņā ar Pašvaldību likumu²¹.

Pašlaik Latvijā siltumapgādē tiek regulēti vidēji 240 komersantu (skaits ir mainīgs) sniegtie siltumapgādes pakalpojumi un regulētie pakalpojumi ir ap 93 % no kopējā siltumapgādes tirgus apjoma. Lielākā daļa komersantu ir siltumenerģijas ražotāji²².

Kādi mērķi noteikti siltumapgādes nozarei?

Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam nosaka nacionālos mērķus siltumapgādei:

- atjaunīgo resursu (AER) izmantošanas palielinājums un bezemisiju tehnoloģiju attīstības veicināšana,
- SEG emisiju samazināšana,
- enerģijas patēriņa samazinājums (tiek noteikts kopējs samazinājuma mērķis, tai skaitā siltumapgādei).

Klimata un enerģētikas ministrija kopīgi ar nozaru ekspertiem ir sagatavojusi Latvijas enerģētikas stratēģiju – Latvijas enerģētikas stratēģija 2050²³. Stratēģijā ir izstrādāti dažādi attīstības scenāriji, ar kuriem Latvija varētu saskarties līdz 2050. gadam – kā optimistiski, tā arī pesimistiski.

Siltumapgādes jomā kā centrālie rīcībpolitikas virzieni izvirzīti energoresursu diversifikācija un apgādes drošums, mazinot atkarību no fosilajiem kurināmajiem; siltumapgādes elektrifikācija, kas veicina pāreju uz modernām, bezemisiju tehnoloģijām un efektivitātes veicināšana. Diversifikācija sekmē apgādes drošumu un izmaksu stabilitāti. Efektivitātes veicināšana – gan saistībā ar centralizētu siltumapgādes sistēmu stiprināšanu blīvi apdzīvotās vietās, gan arī uzlabojot siltumtīklu un siltumavotu efektivitāti. Elektrifikācija tuvina siltumenerģijas un elektroenerģijas nozares un palielina pieaugošo elektroenerģijas lomu siltumapgādes sistēmā.

2024. gada 9. jūlijā Ministru kabinets apstiprināja Aktualizēto Nacionālo enerģētikas un klimata plānu 2021.–2030. gadam²⁴. Tas ir politikas plānošanas dokuments, ar kuru tiek noteikti Latvijas mērķi un to izpildes pasākumi, tai skaitā siltumapgādes un ēku energoefektivitātes jomā (skatīt 4. tabulu).

4. tabula. Atjaunīgās enerģijas īpatsvara un enerģijas patēriņa samazināšanas mērķi.

Mērķrādītājs	Faktiski 2021	Faktiski 2022	Mērķis 2030
Atjaunīgās enerģijas īpatsvars siltumapgādē un aukstumapgādē, %	57,4	61,0	66,4
Atjaunīgās enerģijas īpatsvars siltumapgādē un aukstumapgādē centralizētajā siltumapgādē un centralizētāja aukstumapgādē, %	56,6	63,9	73,9
Kopējais enerģijas patēriņš, GWh	51 948	50 088	44 717
Enerģijas galapatēriņš, GWh	47 188	46 081	40 240

Dokumentā paredzēts, ka gan centralizētajā siltumapgādē, gan individuālajā siltumapgādē pakāpeniski arvien lielāku patēriņa daļu segs ar bezemisiju tehnoloģijām (siltumsūkņi un elektrokatli). Turklāt paredzēts, ka centralizētajā siltumapgādē tiks plašāk izmantots arī atlikumsiltums. Rezultātā pieaugs elektroenerģijas patēriņš, bet samazināsies kurināmā patēriņš.

Mājokļu apkurē arvien vairāk izmanto vietējo enerģiju, piemēram, šķeldu, granulas un citus atjaunīgos resursus. Ja pirms dažiem gadiem tikai nedaudz vairāk nekā puse siltuma nāca no šādiem avotiem, tad jau šobrīd tie ir vairāk nekā 60 %. Līdz 2030. gadam plāns ir šo īpatsvaru paaugstināt līdz gandrīz divām trešdaļām, lai siltums būtu ne tikai dabai draudzīgāks, bet arī mazāk atkarīgs no svārstīgām importētā fosilā kurināmā cenām. Līdzīgu attīstību redzam arī centralizētajā siltumapgādē, kur mērķis ir sasniegt gandrīz 74 % atjaunīgās enerģijas. Tas nozīmē, ka arvien vairāk mūsu mājokļu tiks apkurināti ar Latvijas resursiem, nevis importētu fosilo kurināmo.

Daļa no tā, ko mēs saražojam, vienkārši “aizplūst prom” pa veciem siltumvadiem vai caur slikti siltinātām mājām. Tieši tāpēc energoefektivitāte ir viens no svarīgākajiem valsts mērķiem. Līdz 2030. gadam plānots būtiski samazināt kopējo enerģijas patēriņu – tas nozīmē mazāk lieki tērēt un vairāk gudri izmantot. Jo mazāk enerģijas izšķērdējam, jo mazāk jāmaksā par siltumu un mazāk kaitējam videi. Šie pasākumi attiecas uz visu enerģētiku, bet ieguvumus visvairāk izjutīs tieši iedzīvotāji – siltākas mājas, mazāki rēķini un drošāka enerģijas sistēma visiem.

Kādi faktori ietekmē siltumenerģijas tarifu lielumu?

Tarifa apmēru ietekmē siltumapgādes sistēmas kompakturnums, iekārtu vecums, patērētāju attālums un iedzīvotāju blīvums. Plašai sistēmai būs lielāki zudumi, dārgāka siltuma pārvade un sadale. Siltumapgādes gala tarifu lietotājiem Regulators nosaka 58 siltumapgādes komersantu sniegtajiem pakalpojumiem. 2025. gada oktobrī spēkā bija tarifi no 56,41 *euro*/MWh (bez PVN) Jumpravā līdz 171,25 *euro*/MWh Užavā (skatīt 5. pielikumu)²⁵.

Krievijas iebrukums Ukrainā izraisīja ļoti strauju energoresursu cenu pieaugumu 2022. un 2023. gadā. Kopš energokrīzes energoresursu cenas ir samazinājušās, kas atspoguļojas arī zemākās siltumenerģijas cenās. Lai gan energoresursu globālās cenas ir nostabilizējušās, tomēr siltumenerģijas cenu līmenis joprojām ir augstāks nekā pirms energokrīzes²⁶, turklāt ar lielu atšķirību starp zemāko un augstāko tarifu.

Ņemot vērā 2021. un 2022. gadā strauji pieaugošās energoresursu (elektroenerģija, dabasgāze, ogles, nafta, koksne) cenas, 2024. gada nogalē tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi²⁷, kas nosaka cenu sliksni, no kura piemēro valsts atbalstu centralizētajā siltumapgādē. Atbalstu piemēros, ja vismaz piecās no 10 lielajām pilsētām Regulatora apstiprinātie tarifi būs virs 111 *euro*/MWh. Noteikumu mērķis bija izstrādāt atbalsta nosacījumus, lai samazinātu iedzīvotāju izdevumus par elektroenerģiju, dabasgāzi, siltumenerģiju un citu kurināmo, mazināt straujā energoresursu cenu kāpuma negatīvo ietekmi uz iedzīvotāju labklājību.

Saskaņā ar Regulatora sniegto informāciju tīmekļvietnē²⁸ siltumenerģijas tarifi aptuveni 10 apdzīvotās vietās pārsniedz iepriekšminēto sliksni, no kura saskaņā ar noteikumiem var piemērot atbalstu. Šīs apdzīvotās vietas atrodas Ventspils novadā, Ādažu novadā un Valmieras novadā, nevis lielākajās pilsētās, kā noteikts Ministru kabineta noteikumos.

1. Vai Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģija sekmē nacionālo mērķu sasniegšanu un nodrošina ekonomiski pamatotus siltumenerģijas tarifus?

1.1. Vai Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģija ir saskaņota ar nacionālajiem mērķiem?

Latvijas siltumapgādes attīstības mērķi ir dekarbonizācija, tai skaitā atjaunīgo energoresursu (AER) īpatsvara palielināšana un energoefektivitāte. Lai gan ES finansējums ir nodrošinājis ievērojamu atbalstu (2007.–2020. gadā modernizēti 555 MW jaudas), nākotnes attīstībai vajag gan būtisku finansējumu, gan mērķtiecīgu virzienu, jo atbalsta summa 2021.–2027. gadā ir vairāk nekā četras reizes mazāka nekā iepriekšējos periodos.

Latvija ir līdere atjaunīgo energoresursu izmantošanā siltumapgādē. Augsto AER īpatsvaru siltumapgādē galvenokārt veido biomasas izmantošana ārpus Rīgas un Pierīgas. Līdz 2030. gadam siltumenerģija, ko lielākas jaudas sadedzināšanas iekārtās saražo, izmantojot meža biomasu, Eiropas Savienības ietvaros tiek pieskaitīta pie atjaunīgās enerģijas un uzskatīta par CO₂ neitrālu enerģiju, savukārt tālāka biomasas ilgtspējas politika ir neskaidra.

Analizējot Rīgas pilsētas un Latvijas kopējos plānošanas dokumentos noteiktos mērķus, revidenti secina, ka kopējais stratēģiskais virziens ir līdzīgs – gan valsts, gan Rīga tiecas uz dekarbonizāciju, tai skaitā AER palielināšanu siltumapgādē. Vienlaikus Rīgas plānošanas dokumentos noteiktais attīstības mērķis, atsakoties no TEC siltumenerģijas izmantošanas atšķiras no nacionālajos dokumentos paredzētā. Piemēram, Rīgas siltumapgādes attīstības mērķis būtiski palielināt AER īpatsvaru nesaskan ar Latvijas enerģētikas stratēģijā līdz 2050. gadam noteikto dabasgāzes izmantošanu (kas ir kurināmais nozīmīgai Rīgas siltumapgādes daļai), un tā lomu Latvijas elektroapgādes stabilitātes nodrošināšanā.

Iepriekšējos Eiropas Savienības fondu plānošanas periodos ar publiskā finansējuma atbalstu ir attīstītas nozīmīgas jaunas AER jaudas Rīgā (196 MW un 134 milj. *euro*, 4. pielikums), kas paredzami samazināja pieprasījumu pēc Latvenergo koģenerācijas siltuma. Savukārt Enerģētikas likuma grozījumos atlikumsiltuma definīcija ir paplašināta tā, lai tajā ietvertu arī koģenerācijas siltumu, nosakot tā prioritāti. Tātad enerģētikas politika vienlaikus motivē izmantot koģenerāciju, tādējādi izgaismojot nepietiekamu plānošanas mērķtiecību.

Siltumapgādes nacionālie mērķi atklāj, ka joprojām ir koordinācijas trūkumi nozares attīstībā. Siltumtīklu zudumu samazināšanas mērķis līdz 10 % nav sasniedzams bez būtiskām izmaiņām pieejā. Šobrīd Latvijā vidējais siltumtīklu zudumu rādītājs ir 12 % un tikai aptuveni 12 % tīklu ir renovēti ar Eiropas Savienības fondu atbalstu. Īpaši Latgalē šī mērķa sasniegšana vērtējama kā pārāk optimistiska, jo šajā reģionā siltumtīklu zudumi ir 15 %, bet plānošanas dokumentos nav noteikts mērķtiecīgs atbalsts siltumtīklu energoefektivitātes uzlabošanai tieši Latgales reģionā. Savukārt plānotā siltumapgādes elektrifikācija veido tikai apmēram 4 % no kopējās jaudas, tāpēc to nevar uzskatīt par plašu risinājumu.

Enerģijas patēriņa jomā joprojām ir strukturālas problēmas, jo investīcijas ēku energoefektivitātē ir gadiem stagnējušas, kā jau tas tika norādīts Valsts kontroles starpziņojumā, un tas kavē siltumapgādes sistēmas kopējās efektivitātes pieaugumu un samazina arī ražošanā īstenoto pasākumu kopējo ietekmi.

Kādas grūtības siltumapgādes mērķu sasniegšanā bijušas līdz šim?

Eiropas Savienība (ES) un individuāli dalībvalstis ir apņēmušās līdz 2050. gadam sasniegt klimata neitralitāti. Siltumapgādes sektors ir būtisks šī mērķa sasniegšanai. Siltumapgādes būtiskākie izaicinājumi saistāmi ar energoefektivitāti – **ražošanu, pārvadi** un īpaši **patēriņu**²⁹.

Lai sasniegtu siltumapgādei (un arī dzesēšanas nodrošināšanai) plānošanas dokumentos noteiktos mērķus, Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021.–2030. gadam³⁰ (turpmāk – NEKP), ir definēti rīcībpolitikas pasākumi. Tie saistīti arī ar **siltumapgādes dekarbonizāciju** un **primārās enerģijas samazinājumu**, palielinot energoefektivitāti. Tomēr politikas veidotāji NEKP atzīst, ka pāriet uz pilnīgu bezemisiju ražošanu nav tehnoloģiski un ekonomiski racionāli³¹.

Lai veicinātu siltumapgādes sistēmas virzību uz nacionālajiem mērķiem, jau vairāk nekā 20 gadus ar Eiropas Savienības struktūrfondu finansējuma piesaisti tiek īstenoti siltumapgādes sistēmu attīstības un energoefektivitātes pasākumi, tiem atvēlot ievērojamus finanšu resursus. 2007.–2013. gada plānošanas periodā finansējums bija vismaz **218 milj. euro**. 2014.–2020. gada plānošanas periodā tie bija vismaz **296 milj. euro**, bet nākamajā plānošanas periodā jeb 2021.–2027. gadā tie būs vismaz **56 milj. euro** (skatīt 2. un 3. pielikumu).

Saskaņā ar Latvijas enerģētikas stratēģiju līdz 2050. gadam **kopējās nepieciešamās investīcijas** enerģētikas nozarē bāzes scenārijā līdz 2050. gadam, ņemot vērā šī brīža cenas, ir 34,4 miljardi *euro*; siltumenerģijas elektrifikācijai un atlikumsiltuma attīstībai ir nepieciešami **7 % jeb 2,4 miljardi euro**.

ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas periodā tika paredzēti atsevišķi pasākumi centralizētās siltumapgādes energoefektivitātes paaugstināšanai. Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 4.3.1. specifiskā atbalsta mērķa ietvaros tika plānotas investīcijas centralizētajā siltumapgādes sistēmu attīstībā, sniedzot ieguldījumu AER īpatsvara sasniegšanai. Kopā tika plānoti

siltumavotu rekonstrukcijas un būvniecības projekti ar kopējo AER jaudu vismaz 143 MW. Primāri tika plānots atbalstīt pāreju no fosilajiem resursiem uz AER un AER siltumavotu modernizāciju³².

Valsts kontrole savā 2021. gada 7. janvārī publiskotajā ziņojumā “Vai “zaļās” elektroenerģijas atbalsts ir pārdomāts?”³³ norādīja uz risku, ka līdz 2023. gada 31. decembrim specifiskā atbalsta mērķa (SAM) 4.3.1. rezultāta rādītāji netiks sasniegti vai to sasniegšana nebūs saistāma ar SAM ietvaros veikto intervenci. Ziņojumā revidenti secināja, ka Ekonomikas ministrija nav nodrošinājusi efektīvu 2014.–2020. gada ES fondu plānošanas perioda līdzekļu izlietojumu AER enerģētikas atbalstam.

Sākotnējo Valsts kontroles secinājumu apstiprināja ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” prioritārā virziena “Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs” investīciju izvērtējums³⁴. Tajā secināts, ka ieguldījumu ietekme uz mērķu sasniegšanu **bija nebūtiska**:

SAM 4.3.1. dod ieguldījumu šādu nacionālo mērķu sasniegšanā: AER ražošana un izmantošana (ietekme nevar tikt kvantificēta, jo nacionālie mērķi noteikti kā procents, bet kopumā ietekme ir nebūtiska), primārās enerģijas ietaupījums (ietekme nevar tikt kvantificēta, bet kopumā ietekme ir nebūtiska), SEG samazinājums – ietekme 1.5% no plānotā mērķa (nebūtiska ietekme).

5. tabulā ir apkopoti ieguldījumu projektu sasniegtie iznākuma rādītāji, tai skaitā, atsevišķi norādot Rīgā īstenotos projektus.

5. tabula. Eiropas Savienības plānošanas periodu projektu sasniegtie iznākuma rādītāji.

	2007.–2013. g. plānošanas periods ³⁵	2014.–2020. g. plānošanas periods ³⁶	2021.–2027. g. plānošanas periods
	Iznākuma rādītāja apjoms	Iznākuma rādītāja apjoms	Plānotais iznākuma rādītāja apjoms ³⁷
No atjaunojamiem energoresursiem ražotā papildjaua	-	27,99 MW	98 MW
<i>tai skaitā Rīga</i>	-	-	
Atjaunojamus energoresursus izmantojošu siltumražošanas jaudu modernizācija un pieaugums centralizētajā siltumapgādē:	331 MW	325,01 MW	20 MW
<i>tai skaitā Rīga</i>	88 MW (~27 %)	107,7 MW (33 %)	
Rekonstruētie siltumtīkli:	175,75 km ³⁷	63,93 km	30 km
<i>tai skaitā Rīga</i>	6,5 km (~4 %)	0,52 km (0,81 %)	
Siltumenerģijas zudumu samazinājums rekonstruētajos siltumtīklos	n/d	55 518 MWh/gadā	20 142 MWh/gadā
<i>tai skaitā Rīga</i>	n/d	2 837,2 MWh/gadā (5%)	
Aprēķinātais siltumnīcefekta gāzu samazinājums gadā	n/d	468 579 ekvivalenta tonnas gadā	CO ₂
<i>tai skaitā Rīga</i>	n/d	91 002 (19%)	
Kopējais enerģijas ietaupījums	n/d	32 119,50 MWh/gadā	23 990 MWh/gadā
Kopējās projektu izmaksas	218,2 milj. euro	256 406 219 euro	55,81 milj. euro
<i>tai skaitā Rīga</i>	72 621 926 euro	60 931 110 euro	
Projektu skaits	130	125	
<i>tai skaitā Rīga</i>	9	6*	

*Iekļauta arī siltuma akumulācijas sistēmas izveidošana AS “Latvenergo” ražotnē TEC-2.

ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas periodā paredzēts atbalsts pasākumam “AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē” ar šādiem uzraudzības rādītājiem:

- gada primārās enerģijas patēriņa ietaupījums 23 990 MWh;
- atbalsta projektu ietvaros uzstādīto AER, bezemesiju, elektroenerģijas ražošanas iekārtu ražošanas jauda vismaz 98 MW;

- atbalsta projektu ietvaros centralizētajai siltumapgādes vai aukstumapgādes sistēmai pieslēgto jauno lietotāju objektu vai esošo fosilo avotu jauda vismaz 20 MW;
- atbalsta projektu ietvaros rekonstruētie, modernizētie un jaunizbuvētie siltumtīkli vai aukstumtīkli vismaz 30 km.

Programmas īstenošanai pieejamais Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums ir 55,81 milj. *euro*. Salīdzinot ar iepriekšējā perioda finansējumu, šis ir ievērojami mazāks.

Jaunais atbalsta instruments paredz atbalstīt mērķi – AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē³⁸. Paredzēts, ka finansējums tiks sniegts aizdevumu un garantiju veidā, piesaistot AS “Attīstības finanšu institūcija Altum”. 2025. gada 10. decembrī tika izsludināta pieteikumu pieņemšana, un 80 % summas (44,7 milj. *euro*) bija rezervēti jau līdz 29. decembrim augstas gatavības projektiem.

Vai Rīgas plāni siltumapgādes jomā saskan ar nacionālajiem mērķiem?

Rīgas siltumenerģijas patēriņš veido būtisku daļu no kopējā siltumenerģijas patēriņa valstī. Galvaspilsētā koncentrējas liels iedzīvotāju skaits, tajā ir blīva apbūve un nozīmīgs centralizētās siltumapgādes tīkls. Gandrīz puse no visa centralizētās siltumapgādes patēriņa tiek patērēta Rīgā, kas skaidrojams ar lielu daudzdzīvokļu māju skaitu, publisko ēku koncentrāciju un intensīvu pakalpojumu sektora darbību. Tādējādi Rīgas siltumapgādes attīstības risinājumiem ir būtiska nozīme visas valsts siltumapgādes politikas mērķu sasniegšanā.

Rīga ir sagatavojusi rīcības plānus, kas ietver arī pilsētas siltumapgādi.

- Rīgas valstspilsētas enerģētikas un klimata rīcības plāns 2030. gadam, kas ir vidēja termiņa pašvaldības galvenais enerģētikas un klimata pielāgošanās nozares stratēģiskās plānošanas dokuments³⁹.
- Rīgas valstspilsētas Rīcības plāns klimata mērķu sasniegšanai līdz 2030. gadam⁴⁰.
- 2025. gada 26. martā Rīga publicēja Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģijas 2025.–2032. gadam 1. redakciju⁴¹ sabiedriskai apspriešanai. Revīzijas ziņojuma rakstīšanas laikā ir saņemti un apkopoti iesniegtie priekšlikumi un komentāri.

Rīgas enerģētikas un klimata politikas mērķi ir noteikti Rīgas pilsētas ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plānā 2022.–2030. gadam (skatīt 6. tabulu).

6. tabula. Rīgas enerģētikas un klimata mērķi.

CO ₂ emisijas	Samazinājums 65 % apmērā, salīdzinot ar 1990. gadu
Enerģijas pārvade un sadale	Siltuma zudumi siltumtīklā 11,93 %
Mājokļi	Siltumenerģijas patēriņa samazinājums par 14 %

2022. gadā Rīgas valstspilsēta tika izraudzīta par vienu no Eiropas misijas “100 klimatneitrālas un viedas pilsētas līdz 2030. gadam” (“neto nulles pilsētas”) dalībniecēm.

Plānots bija panākt pašvaldības infrastruktūras klimatneitralitāti jau 2030. gadā, kas Rīgai ļautu kļūt par pirmo klimatneitrālo galvaspilsētu Baltijā. Lai to īstenotu, Rīga līdz 2030. gadam paredzējusi 112⁴² rīcības pasākumus, kuru kopējais efekts būtu ~1289 GWh enerģijas ietaupījums un nodrošināts 1350 GWh atjaunojamās enerģijas, CO₂ emisijas samazinot par ~509 tūkst. tonnu.

Lai Rīga spētu sasniegt klimatneitralitātes mērķi (neto “nulle” CO₂ emisijas) ne vēlāk kā līdz 2050. gadam, ir pakāpeniski jāatsakās no dabasgāzes un citu fosilo kurināmo izmantošanas enerģijas (siltumenerģijas un elektroenerģijas) ražošanā tā, lai atlikušo radīto emisiju apjomu Rīga spētu nosegt ar oglekļa piesaisti un oglekļa uztveršanu.

Ņemot vērā, ka liela nozīme Rīgas enerģijas apgādē ir AS “Latvenergo” ražotajai enerģijai, klimatneitralitātes mērķu sasniegšana Rīgā ir sarežģīts jautājums. Plānošanas dokumentos ir analizēta AS “Latvenergo” TEC-1 un TEC-2 turpmākā loma valsts energoapgādes nodrošināšanai un Rīgas klimatneitralitātes mērķu sasniegšanā. Šajā ziņā ļoti nozīmīga ir sadarbība ar Klimata un enerģētikas ministriju, kas valstī atbild par enerģētiku.

Plānošanas dokumentos Rīga norāda uz plāniem aizstāt fosilo kurināmo:

Rīga plāno dabas gāzes koģenerācijas staciju (TEC 1 un TEC 2) aizstāšanu ar enerģijas ražošanu no atjaunīgiem energoresursiem Rīgas vajadzībām. Ja abi TEC ir nepieciešami valsts vajadzībām elektroenerģijas ražošanai, tad, ņemot vērā, ka Rīgai ir jāiepērk siltumenerģija no šīm stacijām, valstij jāpiedāvā risinājums tam, kā no fosilā kurināmā saražotā enerģija valsts vajadzībām tiek kompensēta Rīgai. Piemēram, Latvenergo 2020. gadā investēja saules elektrostaciju izbūvē Lietuvā un Igaunijā. Šādu parku izbūvi un citu risinājumu piemērošanu var īstenot arī Latvijā un ieskaitīt Rīgas energobilancē⁴³.

7. tabulā apkopoti pasākumi siltumapgādes jomā, mērķa vērtība un plānotais finansējums.

7. tabula. Rīcības pasākumi siltumapgādes jomā.

	Pasākums	Enerģijas ietaupījums, MWh/gadā	AER, MWh/gadā	CO ₂ emisiju samazinājums, tCO ₂ /gadā	Investīcijas, tūkst. euro
2.	100 % atjaunīgās siltumenerģijas iepirkšana pašvaldības ēkās		150 006	21 751	500
19.	Siltumenerģijas ražošanas efektivitātes paaugstināšana energoavotos	101		15	50
20.	Pakāpeniska pāreja uz 4. paaudzes siltumapgādes sistēmu	65		9,4	84

22.	AER veicināšana Rīgas pilsētas centrālajā siltumapgādes sistēmā	401 883	81 180	74 995
24.	Nodrošināt jaunu klientu pieslēgšanu Rīgas pilsētas centralizētajai siltumapgādes sistēmai			300
25.	Veicināt AER izmantošanu decentralizētajā siltumapgādē vai pieslēgšanos Rīgas pilsētas centralizētajai siltumapgādei.	166 486	46 199	133 593

Rīga un Liepāja ir iekļautas starp tām 100 Eiropas Savienības pilsētām, kas apņēmušās līdz 2030. gadam kļūt par klimatneitrālām viedpilsētām. 2025. gadā maijā Rīga ir saņēmusi atzinību Eiropas Savienības līmenī – “*Mission Label*” – par tās sagatavoto klimata plānu. Tas, savukārt, paver plašākas iespējas finansējuma piesaistei vides iniciatīvām no Eiropas Savienības, Eiropas Investīciju bankas un citiem starptautiskiem partneriem, kā arī Rīga tagad varēs pretendēt uz Eiropas atbalstu vides iniciatīvām.

Rīgas valstspilsētas klimatneitralitātes apņemšanās līdz 2030. gadam (1. redakcija)⁴⁴ ietver vairākus būtiskus virzienus, tai skaitā arī atjaunojamās enerģijas izmantošanu. Saskaņā ar statistikas datiem 2023. gadā Rīgā saražotās siltumenerģijas īpatsvaru pēc patērētā kurināmā veidoja 38 % atjaunīgie energoresursi un 62 % fosilie energoresursi⁴⁵.

Jaunajā Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģijas 2025.–2032. gadam 1. redakcijā⁴⁶ (projekta statuss) Rīgas pašvaldība plāno diversificēt siltumenerģijas ražošanas avotus, tostarp, lai samazinātu atkarību no AS “Latvenergo” termoelektrocentrālēm (TEC). Plānā paredzēts veicināt neatkarīgo siltumenerģijas ražotāju lomu tirgū, nodrošinot konkurētspējīgus siltuma tarifus un pieslēgšanas izmaksas, kā arī būtiski palielināt atjaunīgo energoresursu izmantošanu. Stratēģijā paredzēts būtiski palielināt atjaunīgo energoresursu – šķeldas, siltumsūkņu – un zaļās elektroenerģijas izmantošanu siltumenerģijas ražošanā.

Rīga savā stratēģijā saistībā ar TEC siltumenerģijas izmantošanu, paredz, ka tirgus pats virzīs efektīvāko risinājumu, ja nebūs šķēršļu; jāatbalsta iniciatīvas, kas nodrošinās gan efektīvāko diversifikāciju, gan dabasgāzes aizstāšanu, gan zemu tarifus visos tirgus apstākļos. Klimata un enerģētikas ministrija, sniedzot priekšlikumus un komentārus par Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģijas 2025.–2032. gadam 1. redakcijas projektu, nav norādījusi uz riskiem vai sniegusi iebildumus, kas būtu saistīti ar Rīgas ieceri atteikties no TEC ražotās siltumenerģijas.

2024. gada 16. oktobrī tika apstiprināta galvaspilsētas siltumenerģijas operatora AS “Rīgas Siltums” Ilgtspējas attīstības stratēģija 2024.–2030. gadam. Publiski tā nav pieejama (ir tikai pieejama prezentācija “Rīgas Siltuma vidēja termiņa darbības stratēģija līdz 2030. gadam”⁴⁷). Gada pārskatā, kas noslēdzās 2024. gada 30. septembrī, ir atspoguļots kurināmā veida īpatsvars tīklā nodotajai siltumenerģijai. Iepirktā un saražotā enerģija no šķeldas veido 39 % un iepirktā un saražotā enerģija no dabasgāzes – 61 %. Uzņēmums plāno turpināt “Zaļo kursu”, realizējot efektīvu siltuma ražošanu

un pārvadi un piedāvājot kvalitatīvus un energoefektīvus pakalpojumus. Līdz 2030. gadam iecerēts, ka 90 % siltumenerģijas būs no atjaunīgajiem energoresursiem.

Saskaņā ar AS “Rīgas Siltums” tīmekļvietnē sniegto informāciju komersants paredz atlikumsiltuma plašāku izmantošanu⁴⁸.

Kādi ir izaicinājumi atjaunīgo energoresursu īpatsvara palielināšanai siltumapgādē?

Saskaņā ar NEKP bāzes scenārijā periodā līdz 2030. gadam atjaunīgās siltumenerģijas īpatsvars kopējā siltumapgādē palielināsies par apmēram 10 procentpunktiem gan centralizētajā siltumapgādē, gan kopējā siltumenerģijas apjomā, attiecīgi sasniedzot 67 % un 69 %⁴⁹.

Klimata un enerģētikas ministrija, modelējot rezultātus plānošanas procesā, konstatēja, ka vislielāko ieguldījumu AE īpatsvara palielināšanā dod AE īpatsvara kāpināšana individuālajā siltumapgādē un centralizētajā siltumapgādē⁵⁰.

Kopumā Latvijā 2024. gadā saražotās siltumenerģijas īpatsvarā 33,9 % tika saražota no fosilajiem kurināmajiem⁵¹. Tikai Rīgas (62 %), Ķekavas (53 %) un Ropažu (61 %) novadā fosilā kurināmā īpatsvars pārsniedza 50 %⁵². Vairākām pašvaldībām ir izdevies samazināt īpatsvaru zem 50 %, pēdējos gados veicot investīcijas, – Daugavpils (40,1 %), Olaine (34,1 %), Mārupe (45,3 %), Jelgava (42,9 %), Ādaži (34,6 %). Savukārt pārējiem novadiem atjaunīgie resursi (īpatsvarā biomasa) jau veido virs 90 %.

Valstī atjaunīgās enerģijas resursu mērķa sasniegšana kopumā virzās pozitīvā virzienā, tomēr detalizētāks skatījums pilsētu griezumā rāda nevienmērīgu situāciju – vairākās pilsētās fosilā kurināmā īpatsvars siltumapgādē pārsniedz 50 %. Tā ir arī Rīgā, kur fosilā energoresursu izmantošanas īpatsvars sasniedz 62,1 %.

Rīga ir izvirzījusi mērķi centralizētajā siltumapgādē nodrošināt gandrīz 402 GWh siltumenerģijas no atjaunojamajiem energoresursiem gadā. Salīdzinājumam — 2024. gadā AS “Latvenergo” TEC saražoja 1,415 GWh siltumenerģijas⁵³.

Lai palielinātu AER īpatsvaru siltumapgādē, rīcībpolitikas ietvaros mērķa sasniegšanai paredzēti vairāki stratēģiski pasākumi. Plānots īstenot pilotprojektus lielas jaudas elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas stacijās, ieviešot akumulācijas risinājumus, lai līdz 2035. gadam šādi risinājumi tiktu ieviesti vismaz divās iekārtās ar kopējo uzstādīto jaudu virs 100 MW. Šie pasākumi veicinātu labāku atjaunīgo energoresursu integrāciju un sistēmas stabilitāti. 2024. gada siltumenerģijas bilance uzrāda kopējo katlumāju uzstādīto siltumenerģijas jaudu – 2457 MW. Plānotais risinājums veido 4 % no minētās jaudas.

Būtiska rīcībpolitikas daļa ir centralizēto siltumapgādes sistēmu modernizācija un attīstība. Līdz 2030. gadam paredzēts palielināt atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudas CSAS par 30 %, vienlaikus samazinot siltuma zudumus Latvijā līdz mazāk nekā 10 % apkures sezonā un nodrošinot, ka visas CSAS atbilst efektīvas sistēmas kritērijiem.

Paralēli tam plānota pietiekami plaša CSAS elektrifikācija, sasniedzot vismaz 100 MW jaudu līdz 2030. gadam un 200 MW līdz 2040. gadam, kas ļautu pastiprināt elektroenerģijas lomu siltumapgādē.

Klimata un enerģētikas ministrijas valsts sekretāre Līga Kurevska Saeimas parlamentārās izmeklēšanas sēdē 2026. gada 12. janvārī apstiprināja, ka elektrificēt visu siltumapgādi mūsu platuma grādos nav praktiski īstenojami⁵⁴. Šajā sēdē valsts sekretāre atgādināja: plānos ir skaidri pateikts, ka

Latvijas enerģētika bez gāzes nav iespējama. Tā vietā Latvijai būtu jāfokusējas uz to, kā var gāzi dekarbonizēt, cik iespējams, pašiem ražojot, un izmantot to lietderīgi.

No gāzes neesot plānots atteikties ne 2025., ne 2030., ne 2035., ne arī 2050. gadā.

Lai īstenotu minētos pasākumus, paredzēts arī attīstīt atbalstošo infrastruktūru un plānošanas rīkus. Tiks pilnveidota elektroenerģijas pārvades un sadales sistēmu infrastruktūra, lai līdz 2030./2040. gadam uzlabotu pieslēgumu stiprināšanas iespējas līdz pat 10 CSAS. Papildus tam līdz 2026. gadam plānots izstrādāt vadlīnijas pieslēguma pie CSAS ekonomiskajam pamatojumam, savukārt līdz 2025. gadam – izveidot CSAS elektrifikācijas potenciāla kartogrāfiskos materiālus, kas ļaus izvērtēt, kur elektrifikācija iespējama jau šobrīd un kur nepieciešama papildu jaudu stiprināšana vai infrastruktūras modernizācija.

Kas apdraud siltumapgādes energoefektivitātes mērķa sasniegšanu?

2022. gadā apmēram 64,4 % energoresursu galapatēriņa (vidēji ES – 63,5 %, Igaunijā – 72,8 %, Lietuvā – 68 %) mājāsaimniecībās tiek patērēti tieši siltumapgādē un 18,9 % energoresursu (vidēji ES – 14,85 %, Igaunijā – 11,8 %, Lietuvā – 11,6 %) tiek patērēti karstā ūdens sagatavošanai⁵⁵.

Galapatēriņa prognozes paredz, ka 2030. gadā viens no galvenajiem enerģijas galapatēriņa sektoriem būs mājāsaimniecības sektors, kas no kopējā enerģijas galapatēriņa patērēs 24,9 %. Tomēr precīzs mērķa rezultāts tieši siltumapgādei netiek atsevišķi noteikts.

Siltumenerģijas zudumu samazinājums ir tieši saistīts ar energoefektivitātes uzlabošanu. Mazāki zudumi nozīmē, ka lielāka daļa saražotās siltumenerģijas tiek faktiski izmantota gala patēriņam, tādējādi samazinot nepieciešamību pēc papildu energoresursu patēriņa un emisijām.

2024. gadā kopumā Latvijā siltuma zudumi bija 12 % no saražotās siltumenerģijas, kas sasniedz 7216 GWh; savukārt reģionu griezumā lielākais saražotās siltumenerģijas apjoms ir Rīgā (13 % zudumi, 3153 GWh), kamēr viszemākie zudumi novēroti Pierīgā (9 % zudumi, 1066 GWh), Vidzemē (10 % zudumi, 739 GWh), Zemgalē (10 % zudumi, 666 GWh), Kurzemē (11 % zudumi, 72 GWh), bet Latgalē fiksēts augstākais siltuma zudumu īpatsvars (15 % zudumi, 820 GWh).

Rīgai noteiktais mērķis paredz zudumu samazinājumu līdz 11,93 %. Valsts līmenī izvirzītais mērķis paredz samazināt siltuma zudumus Latvijā līdz mazāk nekā 10 % apkures sezonā.

Saskaņā ar NEKP⁵⁶ atbalsts primāri būtu esošo centralizēto siltumapgādes sistēmas tīklu rekonstrukcijai, samazinot zudumus pilsētās, kur siltumenerģijas zudumi tīklos ir virs Latvijas vidējā rādītāja.

Papildus pieslēgumu veicināšanai paredzēti arī regulatīvi pasākumi siltumapgādes tirgus līdzsvarotai attīstībai. Jau no 2025. gada⁵⁷ plānots (izpildes termiņš 2024. gads) ieviest pienākumu saņemt atļauju jaunu siltumenerģijas ražošanas iekārtu darbības uzsākšanai, vienlaikus izvērtējot šādu atļauju izsniegšanas lietderību, ņemot vērā esošo ģenerējošo jaudu piesātinājumu konkrētajā teritorijā un tirgus funkcionēšanu. Šāda pieeja ļautu novērst siltumenerģijas ražošanas jaudu pārpalikumu, uzlabot plānošanu un nodrošināt ilgtspējīgu un efektīvu centralizētās siltumapgādes sistēmu attīstību.

Rīgas pilsētas un Latvijas kopējie mērķi siltumapgādes jomā kopumā iet vienā virzienā – uz klimatneitrālu, drošu un pieejamu siltumapgādi. Taču Rīga vēlas virzīties daudz straujāk un ambiciozāk. Tas rada vairākus izaicinājumus. Pilsētai būs grūti sasniegt savus mērķus bez skaidra valsts enerģētikas politikas virziena. Savukārt valstij jāsaprot, ka bez Rīgas (kur koncentrējas trešdaļa iedzīvotāju un liela daļa emisiju) arī nacionālos klimata mērķus būs grūtāk sasniegt. Tādēļ nepieciešama ciešāka Rīgas un valsts politikas saskaņošana.

Ņemot vērā iepriekšminēto, revidenti secina, ka nacionālā līmeņa ilgtermiņa plānošanas dokumenti un Rīgas pilsētas siltumapgādes stratēģijas paredz atšķirīgu stratēģiju AS “Latvenergo” TEC izmantošanai siltumenerģijas apgādei. Proti, nacionālā līmenī paredzēta plašāka atlikumsiltuma, arī koģenerācijas siltuma izmantošana (īpaši Rīgā), savukārt Rīga plāno mazināt atkarību no TEC un palielināt siltumenerģijas iepirkšanu no neatkarīgajiem ražotājiem.

Rīgas pilsētas plāni pakāpeniski atteikties no TEC koģenerācijas siltuma izmantošanas ir pretrunā Latvijas enerģētikas stratēģijā noteiktajai TEC lomai elektroenerģijas apgādes stabilitātes nodrošināšanā. TEC-1 un TEC-2 šobrīd nodrošina aptuveni 40 % Rīgas centralizētās siltumapgādes un vienlaikus ražo elektroenerģiju visai valstij. Sektorpolitikas saskaņošana šeit nav skaidra: enerģētikas politika fokusējas uz elektroapgādes stabilitāti un dabasgāzes TEC turpmāku izmantošanu, kamēr klimata politika prasa emisiju strauju mazināšanu.

Ieteikums

Lai izvairītos no savstarpēji pretrunīgiem signāliem pašvaldībai un investoriem, Klimata un enerģētikas ministrijai veicināt pašvaldību līmeņa siltumapgādes attīstības plānošanas dokumentu saskaņotību ar nacionāla līmeņa mērķiem un prioritātēm, sniedzot skaidru informāciju pašvaldībām par jomām, kurām ir būtiska nozīme Latvijas enerģētikā.

Valsts kontrole sagaida, ka tiks novērstas pretrunas starp pašvaldību un nacionāla līmeņa siltumapgādes attīstību plānošanas dokumentiem, mazinot riskus, ka publiskie līdzekļi tiek novirzīti risinājumiem, kas daļēji sasniedz vienu mērķi, bet vienlaikus apdraud citus (tarifu pieejamību, piegādes drošību).

1.2. Vai atlikumsiltuma izmantošanas prioritātes nosacījums tiek īstenots praksē, tādējādi samazinot siltumenerģijas tarifu iedzīvotājiem?

Atlikumsiltuma izmantošana ir būtiska, lai taupītu resursus. Tā ļauj lietderīgi izmantot siltumu, kas neizbēgami rodas ražošanas vai infrastruktūras darbības procesā, bet parasti tiek izvadīts apkārtējā vidē. Eiropas Savienība un arī Latvijas enerģētikas stratēģija līdz 2050. gadam uzsver, ka šāds siltums šobrīd tiek izmantots pārāk maz un tā integrēšana centralizētajā siltumapgādē palīdzētu gan samazināt kopējo enerģijas patēriņu, gan uzlabot sistēmas efektivitāti.

Atlikumsiltums netiek uzskatīts par atjaunīgo enerģiju, tomēr Eiropas regulējumā tam piešķirta nozīmīga loma – tas ierobežotā apjomā var tikt ieskaitīts valstu atjaunīgās enerģijas

un ilgtspējīgas siltumapgādes mērķu izpildē, vienlaikus tā ieskaite palielina sasniedzamo atjaunīgās enerģijas mērķi siltumapgādē. Praktiski tas nozīmē, ka, izmantojot atlikumsiltumu, mēs varam saražot mazāk papildu enerģijas, samazināt izmaksas un padarīt apkures sistēmu videi draudzīgāku, vienlaikus nodrošinot iedzīvotājiem lētāku siltumenerģiju.

Latvija ir pārņēmusi atbilstošos ES tiesību aktus, tomēr atlikumsiltuma definīcija un tai likumdevēja piešķirtais prioritātes princips ir radījis neskaidrību nozarē. Datu centru, notekūdeņu un ražošanas atlikumsiltuma integrācijai siltumenerģijas tarīfos šobrīd nav atsevišķas metodikas. Nav skaidras metodoloģijas, kā noteikt šāda atlikumsiltuma cenu un kam jāsedz izmaksas, lai varētu to integrēt centrālās siltumapgādes sistēmā. Šāda neskaidrība normatīvajā regulējumā rada papildu riskus potenciāliem investoriem, kad tie vērtē iespējas iesaistīties atlikumsiltuma piegādēs centralizētajai siltumapgādes sistēmai.

Sekojošā klimatneitralitātes mērķiem, kā arī lai nodrošinātu Rīgas CSAS atbilstību efektivitātes CSAS kritērijiem⁵⁸, Rīgas siltumapgādes attīstības stratēģijā plānota strauja pāreja uz atjaunīgajiem resursiem, paredzot jaunu AER jaudu attīstību. Tomēr CSAS efektivitātes kritēriji ir sasniedzami arī ar plašāku atlikumsiltuma integrāciju vai augstas efektivitātes koģenerācijā saražotās siltumenerģijas izmantošanu. Tāpēc kritiski svarīgi ir, lai nozarē būtu vienota atlikumsiltuma definīcija un vienota izpratne par efektīvu CSAS kritēriju piemērošanu.

AS “Latvenergo” TEC koģenerācijā saražotās siltumenerģijas lietderīga izmantošana palīdz AS “Latvenergo” izpildīt augstas efektivitātes koģenerācijas prasības. Vienlaikus – šādas siltumenerģijas integrēšana Rīgas CSAS nodrošina siltumapgādes sistēmai izvērsto efektivitātes kritēriju izpildi. Samazināts siltumenerģijas pieprasījums var ierobežot AS “Latvenergo” TEC spēju nodrošināt atbilstību augstas efektivitātes koģenerācijas kritērijiem. Tas nākotnē var radīt pienākumu atmaksāt daļu no 2017. gadā saņemtās 454,4 milj. *euro* kompensācijas, kuras atlikums 2024. gada beigās ir 89,5 milj. *euro*. Jau šobrīd AS “Latvenergo” ir norakstījis 64 milj. *euro* aktīvu vērtības samazinājumu 2024. gadā (2023. gadā – 22 milj. *euro*).

Politikas veidotājiem ir būtiski nodrošināt mērķtiecīgu sinerģiju starp Rīgas jaunu AER jaudu attīstību un koģenerācijas sistēmas uzturēšanu. Pretējā gadījumā pastāv risks, ka publiskā finansējuma ieguldījumi abos virzienos zaudē efektivitāti un nespēj nodrošināt vienotu enerģētikas politikas rezultātu. Tāpēc Valsts kontrole politikas veidotājam – Klimata un enerģētikas ministrijai – sniedz ieteikumu vispirms skaidri definēt atlikumsiltumu.

Gan Eiropas Savienības regulējums⁵⁹, gan Latvijas enerģētikas stratēģija līdz 2050. gadam (turpmāk – Stratēģija)⁶⁰ izvirza mērķus plašākai atlikumsiltuma integrēšanai centralizētajā siltumapgādē.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra direktīvā (ES) Nr. 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanu (Direktīva 2018/2001, Direktīva 2023/2413) 70. apsvērumā⁶¹ tiek atgādināts, ka atlikumsiltums tiek nepietiekami izmantots.

Atlikumsiltuma integrēšana centralizētajā siltumapgādē ļauj paaugstināt kopējo energoefektivitāti un samazināt primārās enerģijas patēriņu⁶².

Atlikumsiltums pēc būtības netiek klasificēts kā atjaunīgā enerģija. Tomēr atlikumsiltums tiek izmantots efektīvas siltumapgādes sistēmas definēšanai, Direktīvā 2023/1791 un Direktīvas 2018/2001 izpratnē atlikumsiltums ir ieskaitāms atjaunīgās enerģijas siltumapgādē un atjaunīgās enerģijas centralizētajā siltumapgādē mērķu izpildē ierobežotā apjomā. Direktīva 2018/2001 atļauj dalībvalstij ierobežoti ieskaitīt atlikumsiltumu apkures un dzesēšanas mērķa sasniegšanā (līdz 0,4 procentpunktiem gadā), bet ne ES kopējā AER mērķī, vienlaikus tā ieskaites rezultātā ir jāpalielina atjaunīgās enerģijas mērķis siltumapgādē.

Atlikumsiltums tiek atzīts par resursu, kuru var pārvirzīt lietderīgai izmantošanai, lai samazinātu primārās enerģijas patēriņu. Definīcija tiek noteikta ES mērogā un veicina to, ka valstis iekļauj atlikumsiltuma izmantošanu savās politikās līdzās atjaunojamiem energoresursiem.

Arī Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021.–2030. gadam (turpmāk – NEKP)⁶³ konstatēts, ka “šobrīd pāriet uz pilnīgu bezemisiju ražošanu nav tehnoloģiski un ekonomiski racionāli, taču pastāv iespējas efektīvāk izmantot pieejamos siltumavotus un jo īpaši atlikumsiltumu”.

Kāpēc atlikumsiltums ir svarīgs siltumapgādei?

Tā vietā, lai ražotu siltumu tikai no primārajiem energoresursiem, centralizētās sistēmās var integrēt no rūpniecības, datu centriem, atkritumu sadedzināšanas u. c. procesiem atgūtu siltumu. Tas savukārt samazina oglekļa dioksīda un citas piesārņojošās emisijas, jo atlikumsiltuma integrēšana siltumapgādē mazina nepieciešamību dedzināt kurināmo siltumenerģijas ražošanai. Turklāt, samazinot kurināmā iegādi, var samazināt arī kopējās siltumapgādes izmaksas patērētājiem ilgtermiņā.

Arī energoapgādes drošības un diversifikācijas ziņā atlikumsiltumam ir nozīme. Tā avoti (piemēram, rūpnīcu tehnoloģiskais siltums, dzesēšanas sistēmu izdalītais siltums, datu centru radītais siltums) papildina tradicionālos siltumavotus centralizētajās sistēmās. Tas palielina energoapgādes drošumu, jo mazina atkarību no viena kurināmā veida vai viena piegādātāja.

Eiropas Savienībā atlikumsiltuma izmantošana siltumapgādē tiek veicināta un regulēta galvenokārt ar divām direktīvām:

- Eiropas Parlamenta un Padomes Energoefektivitātes direktīva (2023/1791)⁶⁴ (turpmāk – EED Direktīva), kuras mērķis ir veicināt energoefektivitāti ES dalībvalstīs;
- Eiropas Parlamenta un Padomes Atjaunojamo energoresursu direktīva (2018/2001/ES) (turpmāk – RED direktīva), kuras mērķis ir palielināt atjaunīgo energoresursu īpatsvaru un kura iekļauj noteikumus arī par atlikuma siltumenerģijas (atlikumsiltuma) integrāciju⁶⁵.

Abas direktīvas nosaka pienākumus dalībvalstīm identificēt un integrēt atlikumsiltumu centralizētajā siltumapgādē, tostarp veikt visaptverošus potenciāla izvērtējumus un izmaksu un ieguvumu analīzes jauniem lieliem siltuma un elektroenerģijas avotiem.

RED 2. pantā definēts jēdziens “atlikumsiltums un atlikumaukstums”⁶⁶: neizbēgams siltums vai aukstums, kas rodas kā blakusprodukts rūpnieciskos procesos, enerģijas ražošanā vai pakalpojumu sektorā un kas tiktu zaudēts bez atgūšanas.

Lai pārņemtu minētās direktīvas un uzskaitītu vienoti visā Eiropas Savienībā virzību uz klimata mērķiem, Eiropas Komisijas Kopīgais pētniecības centrs (turpmāk – JRC) izdeva tehnisko skaidrojumu⁶⁷, kas sniedz norādījumus par atlikumsiltuma definēšanu un uzskaiti^{68,69}.

Kad šie nosacījumi ir izpildīti, atlikumsiltumu var izmantot, lai sasniegtu apkures un dzesēšanas mērķi (RED 23. pants) un centralizētās apkures un dzesēšanas mērķi (RED 24. pants), neatkarīgi no tā, vai tas nāk no biomasas, atjaunojamās elektroenerģijas vai fosilā kurināmā. Tomēr atlikumsiltumu nevar ieskaitīt ES kopējā atjaunojamās enerģijas mērķī.

Vai koģenerācijas siltums ir atlikumsiltums?

Eiropas Komisijas norādes (ES) 2019/1659 (2019. gada 25. septembris) par Direktīvas 2012/27/ES 14. pantā paredzētā efektīvas siltumapgādes un dzesēšanas potenciāla visaptveroša izvērtējuma saturu⁷⁰ rekomendē, ka siltums, ko saražo koģenerācijas režīmā koģenerācijas stacijās, nebūtu jāuzskata par atlikumsiltumu, jo koģenerācija ir energoefektivitātes pasākums pēc noklusējuma. Tas samazina atlikumsiltumu, jo efektīvāk izmanto pievadīto kurināmā enerģiju. Arī Eiropas Komisijas jaunās norādes (ES) 2025/2238 (2015. gada 15. aprīlis) uztur spēkā iepriekšējās norādes.

Šo interpretāciju apstiprina Eiropas Savienības Kopīgā pētniecības centra (JRC)⁷¹ 2021. gada ziņojumā teiktais, ka koģenerācijas gadījumā par atlikumsiltumu uzskatāma tikai kondensācijas posmā zudusī siltumenerģija (ja tāda vēl paliek), bet ne pats lietderīgi izmantotais siltums:

“koģenerācijā ir jābūt īstenotiem visiem saprātīgajiem efektivitātes pasākumiem, un vispārīgi tikai kondensācijas režīma radītais siltums var tikt uzskatīts par atlikumsiltumu”.

Tas nozīmē – ja koģenerācijas iekārtai būtu, piemēram, 85 % kopējā lietderība (45 % elektrība, 40 % lietderīgais siltums), tad atlikumsiltums varētu būt tikai ~15 % zudums (pārsvarā dūmgāzēs vai nepilnīgā atdzišanā) un pat to ne vienmēr praktiski var savākt.

Citos avotos (Marie-Theres Holcleitnere-Senka u. c. (2025))⁷² atlikumsiltums formulēts šādi:

siltums, kas radīts kombinētās siltuma un elektroenerģijas ražošanas procesā, nav netīšs blakusprodukts, bet gan neatņemama apzināta kombinētā procesa sastāvdaļa. Līdz ar to šo siltumu (RED) pielikumos dēvē par ‘lietderīgo siltumu’.

Tādējādi koģenerācijas sistēma pēc definīcijas mazina “atlikumsiltuma” rašanos, nevis rada to. Tāpēc koģenerācijas siltumu nevar definēt kā atlikumsiltumu, jo jau ražošanas brīdī to ir paredzēts izmantot.

Kā Latvija vērtē atlikumsiltuma integrācijas jautājumu?

Latvija skaidri noteikusi savus plānus attīstīt un veicināt atlikumsiltuma izmantošanu CSAS, kā arī uzlabot un koriģēt siltumenerģijas tirgus regulējumu, jo īpaši Rīgā, lai CSAS varētu pilnībā ņemt vērā šobrīd neizmantoto potenciālu, attiecīgi atlikumsiltuma izmantošanas gadījumā to iekļaujot atjaunīgās siltumapgādes mērķī⁷³.

Latvijā atlikumsiltuma definīcija ir noteikta Enerģētikas likumā, kas grozīts 2024. gada 15. jūlijā⁷⁴. Saskaņā ar to **atlikumsiltums** ir siltumenerģija, kas kā blakusprodukts nenovēršami radies rūpnieciskās iekārtās, elektrostacijās vai terciārajā sektorā (komercpakalpojumu un sabiedrisko pakalpojumu sektorā) izmantotajās iekārtās, vai ja tiek vai tiks izmantots koģenerācijas process (arī ja koģenerācijas procesa izmantošana nav iespējama vai koģenerācijas iekārtu uzstādīšanas izmaksas pārsniedz koģenerācijas iekārtas izmantošanas ieguvumus), un kas bez pieejas centralizētas siltumapgādes sistēmai neizmantota zustu gaisā vai ūdenī.

Atlikumsiltuma definīcija Enerģētikas likumā	Atlikumsiltuma definīcija RED direktīvā ⁷⁵
Atlikumsiltums – siltumenerģija, kas kā blakusprodukts nenovēršami radies rūpnieciskās iekārtās, elektrostacijās vai terciārajā sektorā (komercpakalpojumu un sabiedrisko pakalpojumu sektorā) izmantotajās iekārtās, vai ja tiek vai tiks izmantots koģenerācijas process (arī ja <u>koģenerācijas procesa izmantošana nav iespējama vai koģenerācijas iekārtu uzstādīšanas izmaksas pārsniedz koģenerācijas iekārtas izmantošanas ieguvumus</u>), un kas bez pieejas centralizētas siltumapgādes sistēmai neizmantota zustu gaisā vai ūdenī.	Atlikumsiltums un atlikumaukstums ir nenovēršams siltums vai aukstums, kas kā blakusprodukts radies rūpnieciskās iekārtās vai elektrostacijās, vai terciārajā sektorā, un kas bez centralizētas siltumapgādes vai aukstumapgādes sistēmas neizmantots zustu gaisā un ūdenī, ja ticis izmantots vai tiks izmantots koģenerācijas process vai ja koģenerācija nav iespējama.

RED direktīvas definīcija paredz, ka atlikumsiltums kvalificējas, ja tas tiek izmantots koģenerācijas procesā, lai sistēmā integrētu atlikumsiltumu, bet pašas koģenerācijas radīto siltumu par “atlikumu” neuzskata, ko savukārt pieļauj Latvijas Enerģētikas likuma definīcija.

Vienlaikus ar atlikumsiltuma definīcijas noteikšanu, likuma grozījumi paredz arī pienākumus siltumapgādes operatoriem⁷⁶, ja tie savā licences darbības zonā iepērk siltumenerģiju, tostarp atlikumsiltumu, kā arī nodrošina pieeju sistēmai, ja to ļauj tehniskās iespējas. Ja pieejams ekonomiski izdevīgāks atlikumsiltums, operatoram ir pienākums dot tam priekšroku, organizēt iepirkumu pēc saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma un noteikt kārtību, kādā citiem ražotājiem tiek samazināts ražošanas apjoms. Tādējādi tiek noteikts atlikumsiltuma prioritātes princips.

Klimata un enerģētikas ministrija uzskata, ka direktīvas “atlikumsiltuma” definīcija ir pārņemta ar Enerģētikas likuma grozījumiem (stājās spēkā 2024. gada 15. jūlijā). Par definīciju anotācijā teikts:

“Likumprojekts pārņemts pilnībā. Projekts nesatur stingrākas prasības nekā attiecīgais ES tiesību akts.”

Klimata un enerģētikas ministrija uzskata⁷⁷, ka koģenerācijas siltums ir atlikumsiltums. Grozījumi Enerģētikas likumā, kas stājās spēkā 2024. gada 15. jūlijā, tika veidoti, ņemot vērā Latvijas situāciju

ar AS “Latvenergo” TEC Rīgā, tādējādi paplašinātās atlikumsiltuma definīcijas mērķis bija risināt un veicināt AS “Latvenergo” koģenerācijas siltuma izmantošanu.

Klimata un enerģētikas ministrija pauda viedokli, ka atlikumsiltums jāieskaita nacionālajos un Rīgas pilsētas siltumapgādes stratēģiskajos mērķos.

Konkurences padome savā ziņojumā “Rīgas pilsētas Daugavas labā krasta siltumapgādes zonas siltumenerģijas iepirkuma tirgus uzraudzība”⁷⁸ norāda, ka ziņojuma mērķis nav risināt aktuālo atlikumsiltuma definīcijas jautājumu, kas ir Klimata un enerģētikas ministrijas kompetences jautājums. Tomēr Konkurences padome norāda, ka tirgus uzraudzībā iesaistītajiem komersantiem un institūcijām atšķiras viedokļi jautājumā, kas skar atlikumsiltuma rašanos AS “Latvenergo” TEC-2. Klimata un enerģētikas ministrijas kā enerģētikas politikas veidotājas viedoklis tirgus uzraudzībā liecina, ka AS “Latvenergo” atlikumsiltums var rasties, savukārt neatkarīgie ražotāji uzskata pretēji. Vienlaikus Konkurences padome secina, ka Klimata un enerģētikas ministrijai kā atbildīgajai institūcijai par klimata un enerģētikas politikas jomu ir pienākums skaidri definēt, kādu siltumenerģiju var uzskatīt par atlikumsiltumu un kurām komercsabiedrībām tas potenciāli var rasties Direktīvas 2018/2001 izpratnē.

Latvija ir pārņēmusi atbilstošos ES likumdošanas aktus, taču atlikumsiltuma definīcija un tai likumdevēja piešķirtais prioritātes princips ir radījis neskaidrību nozarē.

Eiropas Savienības tiesību aktu interpretācija ir Eiropas Savienības Tiesas kompetencē. Tāpēc revidentu uzdevums šajā revīzijā nav konstatēt precīzu atlikumsiltuma definīciju un Latvijas progresu definīcijas pārņemšanā.

Kāda ir atlikumsiltuma un augsti efektīvas koģenerācijas loma efektīvas CSAS kritēriju izpildē?

Atlikumsiltuma definīcijai ir būtiska ietekme, nosakot centralizētās siltumapgādes sistēmas atbilstību “efektīvas centralizētās siltumapgādes” kritērijiem. Energoefektivitātes direktīva⁷⁹ pakāpeniski nosaka stingrākus kritērijus sistēmas efektivitātes statusam. Centralizētā siltumapgādes sistēma tiks uzskatīta par efektīvu tikai tad, ja tā izmantos konkrētu īpatsvaru AER vai atlikumsiltuma, pakāpeniski atsakoties no fosilā kurināmā un fosilā kurināmā koģenerācijas.

8. tabula. Efektīvas centralizētās siltumapgādes sistēmas kritēriji saskaņā ar ES regulējumu.

Atbilstoši direktīvai ⁸⁰ centralizētā sistēma ir efektīva, ja tās siltumenerģijas avotos ir vismaz:		
līdz 2027. gada 31. decembrim	no 2028. gada 1. janvāra	no 2035. gada 1. janvāra
▪ 50 % (AER) vai ▪ 50 % atlikumsiltuma vai ▪ 75 % koģenerācijā iegūtas siltumenerģijas vai ▪ 50 % jebkādas šo avotu kombinācijas	▪ 50 % no AER, atlikumsiltuma vai abu kombinācijas, vai ▪ 80 % augstas efektivitātes koģenerācijas siltuma;	▪ 50 % AER vai atlikumsiltuma (vai abu kopā), vai ▪ arī jāasniedz 80 % kopējais ilgtspējīgo avotu īpatsvars, no kuriem vismaz 35 %

(piemēram, 30 % AER + 20 % atlikumsiltums).	▪ turklāt AER jābūt vismaz 5 %, un kopējam ilgtspējīgo avotu īpatsvaram – vismaz 50 %	ir atjaunīgā enerģija vai atlikumsiltums

No 2040. gada prasības kļūs stingrākas, un no 2050. gada siltumapgādei jābalstās tikai uz atjaunīgo enerģiju, atlikumsiltumu vai abu apvienojumu.

Direktīvas pārņemšanas termiņš bija 2025. gada 10. oktobris. Lai arī Enerģētikas likumā ir pārņemtas direktīvas tiesību normas, praksē Ministru kabineta noteikumi vēl nav pieņemti (tiesību aktu projekts Nr. 24-TA-2548⁸¹).

No 2025. gada 10. decembra var pieteikties Altum Centralizētās siltumapgādes atbalsta programmā⁸². Programmas pirmajā mēnesī bija tik daudz pieteikumu, ka ir rezervēts viss augstas gatavības projektiem pieejamais finansējums (80 % no kopējās summas). Iesniedzot pieteikumu, jānodrošina atbilstības izvērtējums normatīvajiem aktiem, kas nosaka efektīvas centralizētās siltumapgādes vai aukstumapgādes kritērijus⁸³, norādot, cik lielā apmērā sistēmā plānots izmantot vai izmanto atjaunīgo enerģiju, atlikumsiltumu un koģenerācijas režīmā saražoto siltumu. Atbilstība jānodrošina, iesniedzot atbalsta pieteikumu vai iesniedzot pieteikumu kapitāla atlaides piemērošanai.

Tādējādi valsts atbalsts tiek saistīts ar atbilstību efektīvas centralizētās siltumapgādes sistēmai.

Revidenti gan secina, ka plānu līmenī politikas veidotāji bija domājuši citādi. NEKP norādīts, ka primāri atbalsts sniedzams tām CSAS, kas neatbilst efektīvas sistēmas kritērijiem⁸⁴. Tas nozīmē, ka prioritāti bija plānots piešķirt tām sistēmām, kas ir jāpaceļ līdz minimālajam standartam, nevis jau attīstītām un efektīvām struktūrām.

Kas ir efektīva koģenerācija, un kāda ir tās loma siltumapgādes energoefektivitātē?

Viens no efektīvas centralizētās siltumapgādes sistēmas nosacījumiem līdz 2035. gadam joprojām ir efektīvas koģenerācijas izmantošana. Rīgas straujā jaunu AER jaudu attīstība var samazināt pieprasījumu pēc AS “Latvenergo” TEC koģenerācijā ražotās siltumenerģijas. Tas var radīt risku, ka netiks izpildīti efektīvas koģenerācijas nosacījumi.

Viens no efektīvas CSAS kritērijiem ir koģenerācijas izmantošana un efektīvas koģenerācija izmantošana. Tā kā koģenerācija nodrošina augstāku primārās enerģijas ietaupījumu un efektīvāku resursu izmantošanu, tās loma kļūst izšķiroša, izvērtējot sistēmas kopējo sniegumu un ietekmi uz energoefektivitātes rādītājiem.

AS “Latvenergo” TEC-1 un TEC-2, darbojoties koģenerācijas režīmā, ļauj maksimāli efektīvi izmantot kurināmo, samazināt emisijas un nodrošināt gan elektroenerģijas, gan siltumenerģijas drošu piegādi.

TEC modernizācijā un efektivitātes paaugstināšanā ir novirzīti būtiski ieguldījumi, apliecinot sistēmas

Enerģētikas likuma 9.¹ panta sestā daļa: augstas efektivitātes koģenerācija ir koģenerācija, kas atbilst šādam kritērijam – ražošana koģenerācijas režīmā koģenerācijas iekārtās nodrošina primārās enerģijas ietaupījumu vismaz 10 procentu apmērā salīdzinājumā ar primārās enerģijas patēriņu siltumenerģijas un elektroenerģijas atsevišķai ražošanai.

stratēģisko nozīmi. AS “Latvenergo” gada pārskatā⁸⁵ ir minēts, ka TEC darbības efektivitātes paaugstināšanai tiek īstenoti vairāki projekti, lai paaugstinātu elektroenerģijas izstrādes elastīgumu un siltumenerģijas ražošanas procesu efektivitāti, kā arī samazinātu energoresursu patēriņu.

Turklāt AS “Latvenergo” saņēma atbalstu, izpildot nosacījumus par atbilstību augstas efektivitātes koģenerācijai.

2017. gada oktobrī AS “Latvenergo” pieteicās vienreizējās kompensācijas saņemšanai no valsts, vienlaikus atsakoties turpmāk saņemt 75 procentus no ikgadējiem elektriskās jaudas maksājumiem koģenerācijas stacijām TEC-1 un TEC-2, tādējādi samazinot valsts saistības ilgtermiņā par 262 milj. *euro*. 2017. gada 21. novembrī Ministru kabinets pieņēma lēmumu par vienreizējas garantētās maksas par koģenerācijas elektrostacijā uzstādīto elektrisko jaudu izmaksu AS “Latvenergo”.

Atbilstoši trīspusējam līgumam AS “Enerģijas publiskais tirgotājs” 2017. gada decembrī veica **vienreizēju maksājumu 454,4 milj. *euro*** AS “Latvenergo” valsts garantētās maksas saistību samazināšanai par Rīgas TEC-1 un Rīgas TEC-2 koģenerācijas elektrostacijās uzstādīto elektrisko jaudu.

Eiropas Komisija akceptēja šo valsts atbalstu⁸⁶, ar kuru augstas efektivitātes koģenerācijas stacijas (ko darbina ar dabasgāzi vai atjaunojamiem energoresursiem) bija tiesīgas pretendēt uz atbalstu obligātā iepirkuma regulējuma ietvaros saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumiem Nr. 221 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 221). Sākot no 2013. gada 16. augusta, ar Ministru kabineta 2013. gada 30. jūlija noteikumiem Nr. 466 “Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumos Nr. 221 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” Latvija ieviesa izmaiņas obligātā iepirkuma mehānismā, lai veicinātu koģenerācijas staciju integrāciju tirgū.

Koģenerācijas stacijām, kas saņem fiksētus jaudas maksājumus, ir jādarbojas vismaz minimālo stundu skaitu, lai varētu saņemt maksājumu. Visām koģenerācijas stacijām, kas saņem atbalstu garantēta maksājuma veidā, ir jāražo vismaz **3000 stundu** gadā.

AS “Latvenergo” TEC-1 stacija sāka saņemt atbalstu 2007. gada jūnijā. AS “Latvenergo” TEC-2 stacijas tika paplašināta 3 posmos: 2007. gada 28. maijā, 2008. gada 30. decembrī un 2010. gada 13. septembrī. Katram posmam tika piešķirts papildu atbalsts.

Saskaņā ar Latvenergo koncerna konsolidēto un AS “Latvenergo” 2024. gada pārskatu, dotācijas daļa, kurai piemēroti nosacījumi, atzīta kā nākamo periodu ieņēmumi pārskatā par finanšu stāvokli un lineāri attiecināma uz ieņēmumiem līdz nosacījumu izpildei atbalsta perioda laikā līdz 2028. gada 23. septembrim.

AS “Latvenergo” seko līdzī efektīvas koģenerācijas nosacījumu izpildei, un uzņēmums ir novērtējis, ka ir **60 % varbūtība nesasniegt efektivitātes kritērijus turpmākajos četros gados**⁸⁷.

*Papildus sagaidāmās naudas plūsmas novērtējumā ir iekļautas arī iespējamās summas variācijas potenciālajai negatīvajai ietekmei, ja kādā no turpmākajiem 4 gadiem TEC – 2 neizpildīs normatīvajos aktos noteiktos efektivitātes kritērijus (primāro energoresursu ietaupījumu rādītājs > 10%), kā rezultātā AS Latvenergo būs pienākums atdot proporcionālu daļu no 2017. gadā saņemtās kompensācijas no valsts par atteikšanos no 75 % TEC atbalsta intensitātes, kas uz 2024. gada beigām ir 89,5 milj. *EUR*.*

Risku nesasnigt normatīvajos aktos izvirzīto efektivitātes kritēriju rada sagaidāmais elektroenerģijas ražošanas pieaugums kondensācijas režīmā un elektroenerģijas izstrādes samazinājums efektīvā koģenerācijas režīmā, kā rezultātā mazināsies kopējais TEC efektivitātes rādītājs. Tiek prognozēta vajadzība pēc balansēšanas pakalpojuma vienlaikus ar vidēji siltākiem laikapstākļiem un pieaugošo konkurenci siltumenerģijas tirgū, kas mazinās TEC iespēju strādāt efektīvas koģenerācijas režīmā.

9. tabula. TEC aktīvu vērtības samazinājums, tūkst. euro

	31.12.2024.	31.12.2023.
Nākamo periodu ieņēmumi	89 470	113 460
Nākotnes diskontētās naudas plūsmas novērtējums	(28 805)	34 351
Aktīvu patiesā vērtība	60 665	147 811
Aktīvu uzskaites vērtība	124 736	170 120
Aktīvu vērtības izmaiņa	(64 071)	(22 309)

Ja netiek izpildīti nosacījumi, stacija var zaudēt atbalstu un var nākties atmaksāt pārmaksāto atbalstu. Viens no efektīvas centralizētās siltumapgādes sistēmas kritērijiem ir koģenerācijas izmantošana līdz 2028. gadam un efektīvas koģenerācijas nodrošināšana līdz 2035. gadam. AS “Latvenergo” **2024. gadā norakstījis 64 miljonus euro** TEC aktīvu vērtības samazinājumā (salīdzinājumā 22 miljoni euro 2023. gadā), novērtējot risku, ka esošās TEC jaudas varētu nenodrošināt efektīvas koģenerācijas prasības (skatīt 9. tabulu).

Efektīvas koģenerācijas sistēmas mērķis ir maksimāli izmantot primāros enerģijas resursus. Proti, ir svarīgi, lai lietderīgi tiek izmantota gan koģenerācijas procesā saražotā elektroenerģija, gan siltumenerģija. Šādā izpratnē koģenerācijas procesā radītā siltumenerģija ir nevis blakusprodukts, bet gan viens no mērķtiecīgi ražotiem produktiem.

Valsts atbalsts efektīvai koģenerācijai tika piešķirts tieši par spēju maksimāli efektīvi izmantot kurināmo, pārvēršot to gan elektrībā, gan siltumā. Mēģinājums šo pašu siltumu kvalificēt kā atlikumsiltumu radītu pretrunu ar iepriekš sniegto atbalstu efektīvai koģenerācijai.

Ieteikumi

Klimata un enerģētikas ministrijai kā par enerģētikas politikas īstenošanu atbildīgajai iestādei, ņemot vērā mērķi veicināt atlikumsiltuma integrāciju CSAS, skaidri definēt atlikumsiltuma⁸⁸ saturu un kritērijus, kas nosaka, kādu siltumenerģiju drīkst klasificēt kā atlikumsiltumu, kā arī nodrošināt nozares dalībnieku izglītošanu par atlikumsiltuma izmantošanas potenciālu un potenciāliem risinājumiem.

Valsts kontrole sagaida, ka skaidrāka atlikumsiltuma definīcija mazinās nenoteiktību nozarē, veicinās aktīvāku atlikumsiltuma integrēšanu siltumapgādē un novērsīs iespējamās

neatbilstības ES prasībām, jo atlikumsiltuma izmantošana ir viens no mehānismiem valsts klimata un enerģētikas mērķu izpildē un tā interpretācijai jābūt saskaņotai ar ES regulējumu.

Regulatoram sadarbībā ar Klimata un enerģētikas ministriju, organizējot konsultācijas starp Regulatoru un komersantiem, izveidot ieteikumus vai vadlīnijas, kas balstītos uz labās prakses piemēriem, lai savlaicīgi signalizētu siltumapgādes sistēmas operatoriem un atlikumsiltuma⁸⁹ avotu īpašniekiem skaidrus un paredzamus noteikumus par atlikumsiltuma integrēšanas izmaksu attiecināšanu uz siltumapgādes tarifiem un ekonomiskā pakāpeniskuma principa piemērošanu, veicinot atlikumsiltuma integrāciju siltumapgādē.

Valsts kontrole sagaida, ka atlikumsiltuma integrācijas principi centralizētajā siltumapgādē un vadlīnijas samazinās nenoteiktību un veicinās mērķtiecīgu projektu attīstību.

1.3. Vai Rīgas siltumenerģijas iepirkuma sistēma un Regulatora metodika veicina konkurenci un nodrošina zemākās cenas?

Lai gan AS “Rīgas Siltums” iepirkumos ievēro ekonomiskā pakāpeniskuma principu, liela daļa iepirktais siltumenerģijas tiek iegādāta ārpus AS “Rīgas Siltums” izveidotā dienas tirgus un tāpēc Rīgā netiek iegādāta iespējami lētākā siltumenerģija. Jāņem vērā, ka jebkāda minimāla vai fiksētā apjoma garantēšana, neatkarīgi no tā, vai tā attiektos uz AS “Latvenergo” monopoldaļu vai uz tirgus daļu, kurā darbojas gan neatkarīgie ražotāji, gan AS “Latvenergo”, būtiski samazina siltumenerģijas tirgus elastību un neizbēgami rada apstākļus, kuros daļa siltuma tiek izvadīta atmosfērā.

Saskaņā ar revidentu aplēsēm pat pilnīga neatkarīgo siltumenerģijas ražotāju izslēgšana no AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas tirgus, izmestā koģenerācijas siltuma apjomu samazinātu tikai par 51 %. Tas revīzijā novērtētajā laika periodā (no 01.07.2024. līdz 30.06.2025.) dienās, kad AS “Latvenergo” ir pieejama koģenerācijas siltumenerģija, AS “Rīgas Siltums” ļautu ietaupīt 7,8 milj. *euro*, kas varētu samazināt AS “Rīgas siltums” siltumapgādes gala tarifu par aptuveni 2,6 % jeb 2,1 *euro*/MWh. Tomēr šādā gadījumā būtisks siltumenerģijas apjoms AS “Latvenergo” būtu jānodrošina, darbinot dabasgāzes sildāmkatlus, jo AS “Latvenergo” koģenerācijas iekārtu izmantošanu nosaka pieprasījums pēc elektroenerģijas. Tas AS “Rīgas Siltums” katru gadu radītu papildu 25,2 milj. *euro* izmaksas. Revidenti secināja, ka efektīvai siltumenerģijas tirgus darbībai ir būtiski saglabāt esošo tirgus dalībnieku darbību, vienlaikus mazinot šķēršļus tirgū pieejamās lētākās siltumenerģijas iepirkšanai.

AS “Rīgas Siltums” ieviestie tirgus uzlabojumi ir vērtējami atzinīgi, jo tie daļēji risina būtiskākās iepirkumu sistēmā konstatētās problēmas un nodrošina zemāku iepirktais

siltumenerģijas cenu. Revidentu ieskatā no 2025. gada novembra ieviestais modelis apliecina, ka AS “Rīgas Siltums” rīcībā ir nepieciešamie instrumenti efektīvāka siltumenerģijas tirgus veidošanai, tomēr siltumenerģijas tirgus dalīšana tirgus daļā un monopolrtirgus daļā veido tirgus ierobežojumus, kas būtiski mazina tirgus elastību un joprojām nenodrošina, ka primāri tiek iegādāta lētākā iespējamā siltumenerģija, un daļa koģenerācijas procesā saražotā siltuma tiek izvadīta atmosfērā laikā, kad to bija iespējams nodot Rīgas siltumapgādes sistēmā.

“AS “Latvenergo” koģenerācijas procesā saražotās siltumenerģijas tarifa noteikšanas metodika⁹⁰ balstās uz enerģijas resursa – dabasgāzes – proporcionālu attiecināšanu uz elektroenerģiju un siltumenerģiju proporcionāli izstrādes apjomam, neņemot vērā ieņēmumus no elektroenerģijas realizācijas. Vienlaikus tarifa metodika neparedz siltumenerģijas tarifa diferencēšanu atkarībā no siltumenerģijas iegūšanas tehnoloģijas, proti, koģenerācijas vai ūdenssildāmajiem katliem. Tas nedod iespēju siltumenerģijas ražotājam iekļaut tarifā elektroenerģijas tirgū gūtos ieņēmumus un tādējādi samazināt iepirktās siltumenerģijas cenu Rīgas labajam krastam.

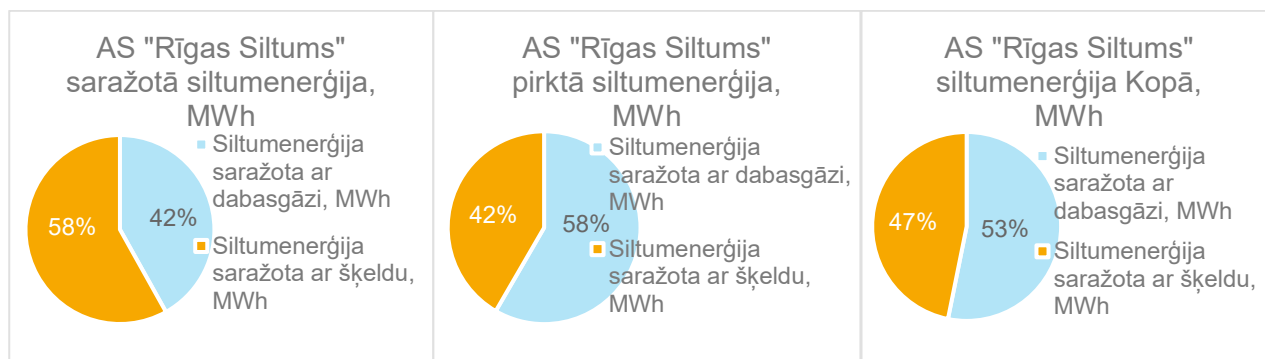
Revidenti secina, ka Regulators nav pilnvērtīgi nodrošinājis lietotāju interešu aizsardzību un nav panācis, ka galalietotājiem tiek nodrošināti sabiedriskie pakalpojumi par iespējami zemāku cenu, kas atspoguļo faktiskās saražotās siltumenerģijas izmaksas, ņemot vērā AS “Latvenergo” TEC darbības atkarību no elektroenerģijas tirgus un salīdzinoši nelielās robežizmaksas TEC darbības pārejai no kondensācijas režīma un koģenerācijas režīmu, kā arī būtiskās koģenerācijas procesā un ūdenssildāmajos katlos saražotās siltumenerģijas izmaksu atšķirības. Attiecīgi mainoties ekonomiskajam pamatojumam un tirgus situācijai, Regulatoram ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums pārskatīt tarifu aprēķināšanas metodiku. Regulators nav izvērtējis tarifu noteikšanas metodikas atbilstību pašreizējiem tirgus apstākļiem, atsaucoties uz tirgus regulējuma sadalījumu ar Konkurences padomi.

Lai Rīgas pilsētas siltumenerģijas operatoram būtu iespēja pilnvērtīgi piemērot ekonomiskā pakāpeniskuma principu Rīgas pilsētas siltumenerģijas iepirkumos, koģenerācijas siltumenerģija būtu jāizdala no siltumenerģijas tarifa aprēķina, ļaujot AS “Latvenergo” patstāvīgi noteikt koģenerācijas siltumenerģijas cenu, ņemot vērā elektroenerģijas tirgus rezultātu.

Kā tiek nodrošināta siltumapgāde Rīgā?

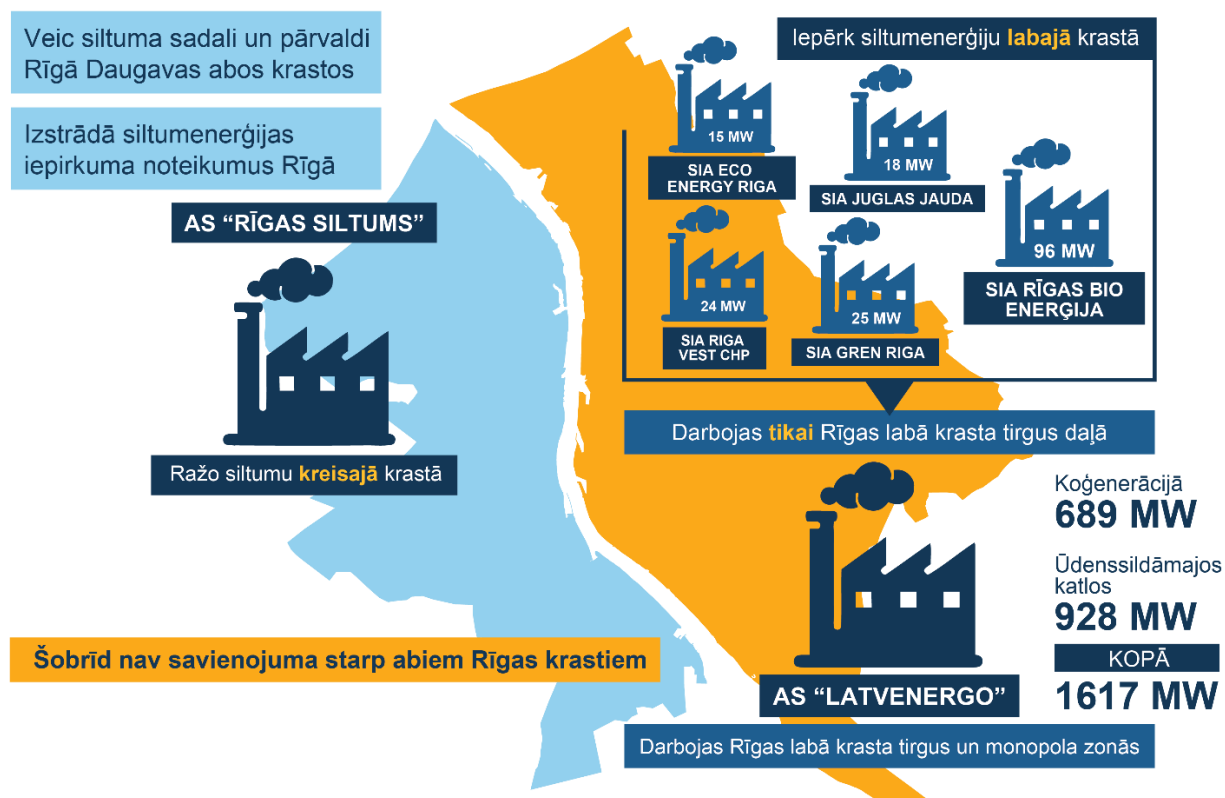
Rīgas pilsēta ir lielākais siltumenerģijas patērētājs Latvijā (patērējot 2 695 GWh siltumenerģijas jeb 44% no kopējā Latvijas patēriņa⁹¹). Rīgā patērētājiem siltumapgādi nodrošina, izmantojot centrālās

siltumapgādes sistēmas, lokālo un individuālo siltumapgādi. Centralizētajās siltumapgādes nodrošināšanai Rīgā kā kurināmais tiek izmantota dabasgāze un šķelda (Skatīt 5.attēlu).

5. attēls. AS “Rīgas Siltums” saražotā un iepirktā siltumenerģija no gāzes un no šķeldas (MWh).

AS “Rīgas Siltums” darbojas kā vienīgais siltumenerģijas ražotājs Daugavas kreisajā krastā. Savukārt Daugavas labajā krastā AS “Rīgas Siltums” iepērk siltumenerģiju no vairākiem siltumenerģijas ražotājiem, tai skaitā no AS “Rīgas Siltums” 100% piederošas SIA “Rīgas BioEnerģija”.⁹²

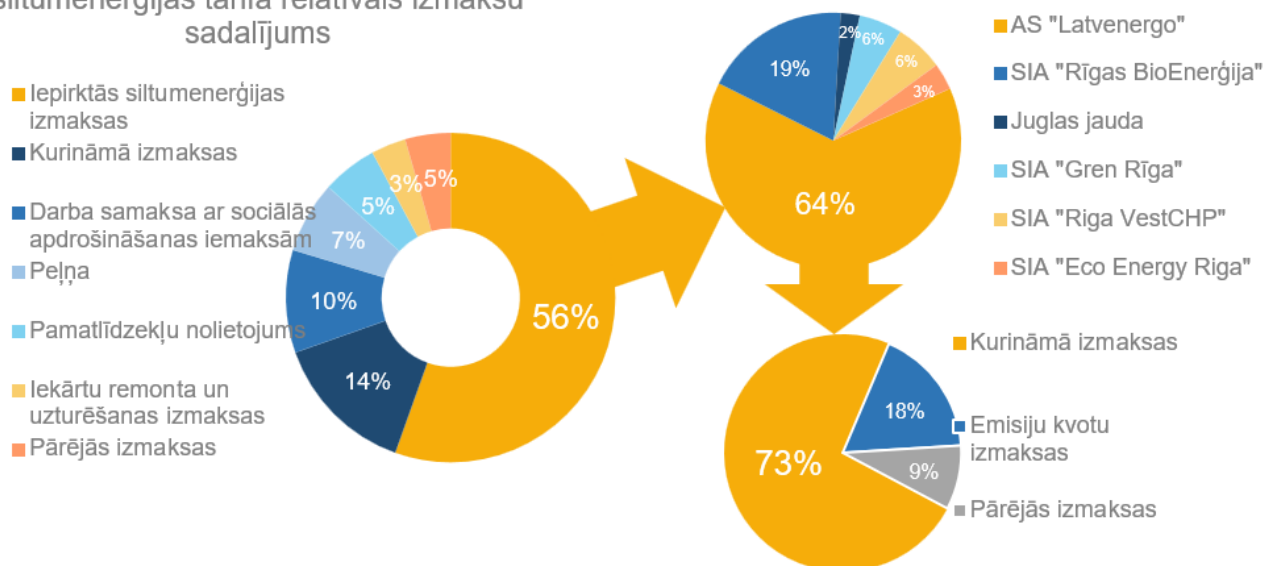

6. attēls. AS “Rīgas Siltums” organizētā siltumapgādē Rīgā

Abos Daugavas krastos siltumenerģijas tarifs ir vienāds, un aktuālajā apstiprinātajā siltumenerģijas tarifā⁹³ ir 56% no kopējām izmaksām, ko veido no Daugavas labajā krastā esošajiem siltumenerģijas ražotājiem iepirktā siltumenerģija (Skatīt 6.attēlu). Otrā lielākā izmaksu komponente kopējā izdevumu struktūrā ir

AS “Rīgas Siltums” paša iepirktā kurināmā izmaksas, kas ir 13% no kopējām siltumenerģijas izmaksām Rīgā.

AS "Rīgas Siltums" apstiprinātā siltumenerģijas tarifa relatīvais izmaksu sadalījums

7. attēls. AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas tarifa struktūra

Rīgas pilsētas siltumenerģijas apgādes sistēmas operatora AS “Rīgas Siltums” darbības zonā darbojas vairāki siltumenerģijas ražotāji, un atbilstoši normatīvajam regulējumam⁹⁴ tiem ir tiesības piedāvāt sistēmas operatoram iepirkt to saražoto siltumenerģiju par vienošanās cenu. Rīgas gadījumā normatīvais regulējums⁹⁵ siltumapgādes sistēmas operatoram uzliek pienākumu organizēt siltumenerģijas iepirkumu par visu tā licences darbības zonā pieprasīto konkurējošo siltumenerģijas apjomu. Iepirkuma prasības nosaka siltumapgādes sistēmas operators, vadoties pēc ekonomiskā pakāpeniskuma principa⁹⁶, proti, primāri nodrošinot tādas siltumenerģijas iegādi, kas sistēmas operatoram izmaksā vislētāk, ņemot vērā arī likumā noteiktos kritērijus (skatīt 7. attēlu).

	Enerģētikas likumā noteiktie ekonomiskā pakāpeniskuma principa kritēriji:
	piedāvātās siltumenerģijas cena un samaksas nosacījumi
	siltumenerģijas pārvades izmaksas
	siltumenerģijas ražošanas režīma atbilstība patēriņa režīmam
	piedāvātās siltumenerģijas atbilstība sistēmas operatora noteiktajiem tehniskajiem parametriem

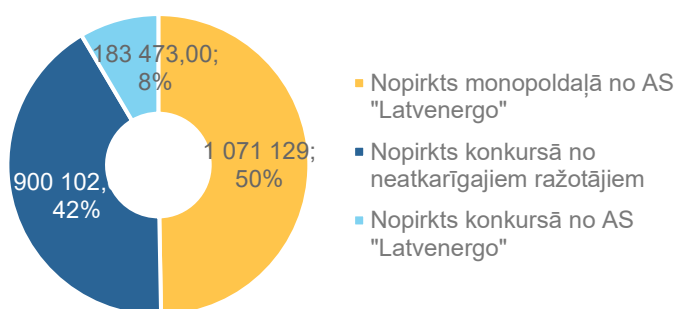
8. attēls. Ekonomiskā pakāpeniskuma principa kritēriji

Daugavas labajā krastā siltumapgādes sistēmas zonā par siltumenerģijas ražošanu AS “Rīgas siltums” centralizētās siltumapgādes sistēmas vajadzībām savā starpā konkurē AS “Latvenergo” un vēl pieci siltumenerģijas ražotāji⁹⁷: SIA “RīgaVest CHP”, SIA “Gren Rīga”, SIA “Juglas Jauda”, SIA “Eco Energy Rīga” un AS “Rīgas Siltums” 100% piederoša SIA “Rīgas BioEnerģija” (skatīt 6.attēlu). Kopā šie pieci siltumenerģijas ražotāji (Konkurences padomes 2024. gada publiskajā ziņojumā “Rīgas pilsētas Daugavas

labā krasta siltumapgādes zonas siltumenerģijas iepirkuma tirgus uzraudzība” saukti arī “neatkarīgie ražotāji”) nodrošina 42% no Rīgas labā krasta siltuma patēriņa.

Lai nodrošinātu Konkurences padomes lēmuma⁹⁸ izpildi par neatkarīgo ražotāju iekļaušanu tirgū, AS “Rīgas Siltums” izveidoja konkurences zonu, kuras apjoms sakrīt ar neatkarīgo ražotāju kopējo jaudu un monopoltirgus zonu, kurā vienīgais ražotājs, kas spēj apmierināt siltumenerģijas pieprasījumu, ir AS “Latvenergo”.

Revidētajā laika periodā (01.07.2024.–30.06.2025.) AS “Rīgas Siltums” Rīgas pilsētas Daugavas labā krasta siltumenerģijas patēriņa nodrošināšanai iepirka 2,15 TWh siltumenerģijas. No neatkarīgajiem ražotājiem AS “Rīgas Siltums” ir iegādājies siltumenerģiju 0,9 TWh apjomā jeb 42% no Rīgas labajam krastam nepieciešamās siltumenerģijas, konkursa kārtībā ievērojot ekonomiskā pakāpeniskuma principu, t. i., primāri nopērkot lētāko piedāvāto siltumenerģiju (Skatīt 8.attēlu).

9. attēls. Kas nodrošina siltumenerģijas piegādi Rīgas labā krasta vajadzībām?

Pārējo nepieciešamo siltumenerģiju (1,25 TWh jeb 58% no visa apjoma) AS “Rīgas Siltums” iegādājās no AS “Latvenergo, tai skaitā 1,07 TWh jeb 50% no visa apjoma – monopoltirgus daļā piemērojot Regulatora apstiprināto tarifu (skatīt 9. attēlu).

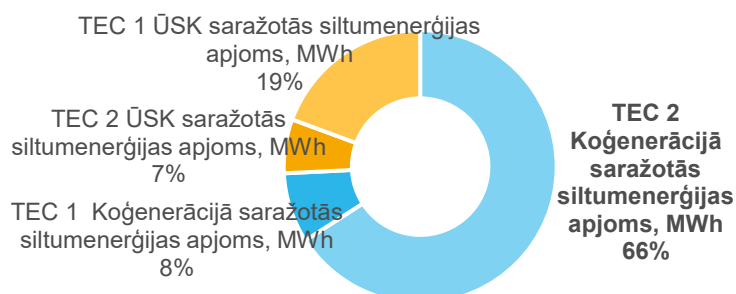
Kāda ir AS “Latvenergo” loma Rīgas siltumapgādē?

AS “Latvenergo” ir lielākais siltumenerģijas ražotājs Rīgas Daugavas labā krasta zonai, kas siltumenerģiju ražo galvenokārt koģenerācijas staciju TEC 1 un TEC 2 energoblokos vienlaicīgi ar elektroenerģijas ražošanu, kā arī pēc nepieciešamības nodrošina siltā ūdens uzsildīšanu ar ūdenssildāmajiem katliem. TEC 2 ir jaudīgākā no abām termoelektrocetrālēm un sastāv no diviem energoblokiem (Skatīt 10. attēlu).

Jaudas komponente	TEC1	TEC 2
Elektriskā jauda koģenerācijas režīmā	158 MW	413 MW (CCGT-1) energoblokā 419 MW (CCGT-2) energoblokā
Siltuma jauda koģenerācijas režīmā	145 MW	274 MW (CCGT-1) energoblokā 270 MW (CCGT-2) energoblokā
Kondensācijas režīmā	134 MW	442 MW (CCGT-1) energoblokā 439 MW (CCGT-2) energoblokā
ŪSK	348 MW	580 MW

10. attēls AS “Latvenergo” uzstādītās jaudas.

AS “Latvenergo” koģenerācijas staciju darbību plāno primāri elektroenerģijas ražošanai, nodrošinot dalību gan elektroenerģijas, gan balansēšanas tirgos⁹⁹. Tādā veidā AS “Latvenergo” lielāko siltumenerģijas daļu saražo koģenerācijā (Skatīt 11. attēlu)

11. attēls. AS “Latvenergo” Rīgas labā krasta vajadzībām saražotās siltumenerģijas dalījums pēc tehnoloģijas

AS “Latvenergo” ir vienīgais siltumenerģijas ražotājs, kas aukstajos apkures sezonas mēnešos spēj nodrošināt AS “Rīgas Siltums” nepieciešamo siltumenerģiju. Kā ziņojumā minēts iepriekš, neatkarīgo siltumenerģijas ražotāju kopējā siltumenerģijas ražošanas jauda ir 178 MW, bet saskaņā ar revīzijā iegūto informāciju, laikā no novembra līdz martam siltumenerģijas jaudas pieprasījums svārstās robežās no 105 līdz 608 MW (skatīt 13.attēlu). Jāņem vērā, ka revīzijā apskatītajā periodā ir bijusi salīdzinoši silta ziema un saskaņā ar AS “Rīgas Siltums” sniegto informāciju, siltumenerģijas pieprasījums aukstā laikā var sasniegt pat 1000 MW. Piemēram, 2026. gada 1. februārī Daugavas labā krasta siltumapgādes siltumslodze sasniedza 900 MW. Papildus nepieciešamās siltumjaudas nodrošinājumam AS “Latvenergo” nodrošina arī AS “Rīgas Siltums” centrālās apkures sistēmas balansēšanas apjomu (citu siltumenerģijas ražotāju saistību neizpildes gadījumā), kā arī nodrošina siltumtīklu siltumnesēja papildināšanu, lai kompensētu siltumapgādes tīklu zudumus.

Abas AS “Latvenergo” TEC ir nozīmīgākās Latvijas un Baltijas mēroga stacijas drošai elektroapgādei jeb **bāzes jaudas**, kas jebkuros apstākļos spēj operatīvi nodrošināt siltumenerģiju un elektroenerģiju Latvijas iedzīvotājiem¹⁰⁰. Latvenergo ražotnes TEC un HES ir elektroenerģijas apgādes nepārtrauktības nodrošināšanai nepieciešamā infrastruktūra, kuru darbībai ir izstrādāts nepārtrauktības režīms¹⁰¹. TEC ir vadāms ģenerācijas veids, kurš var nodrošināt 15 %–20 % no elektroenerģijas pieprasījuma Baltijā,¹⁰² tāpēc TEC 1 un TEC 2 aktīvi ir iesaistīts Baltijas reģiona balansēšanas tirgū.

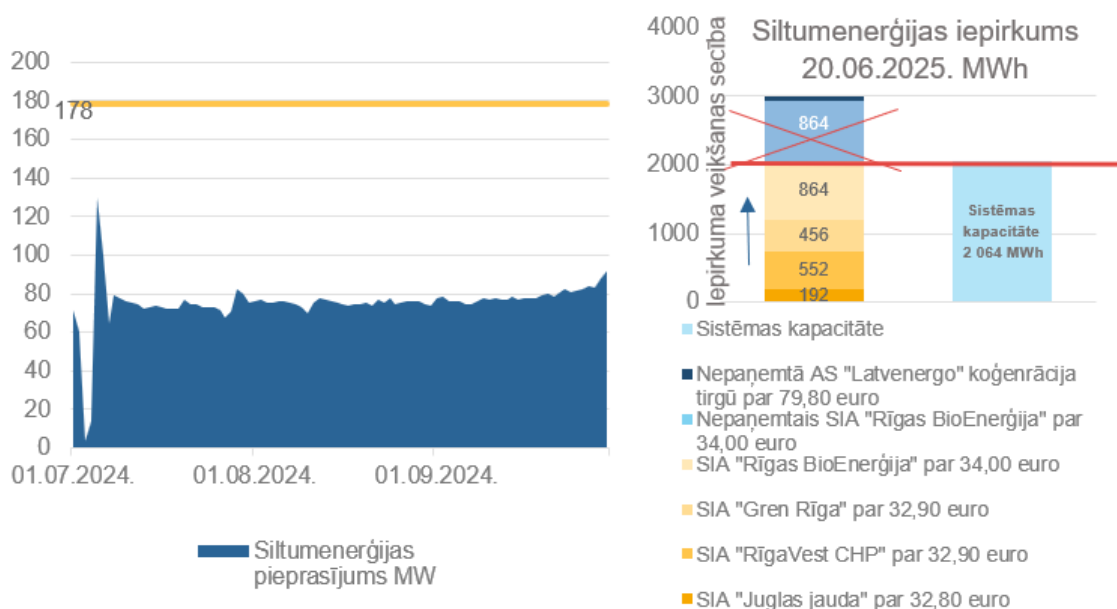
TEC darbības principi būtiski atšķiras no neatkarīgo koģenerācijas staciju darbības principiem, jo primāri TEC savu darbību plāno, balstoties uz elektroenerģijas tirgus prognozēm, bet biokurināmā katlumājas savu darbību plāno primāri siltumenerģijas tirgū. Arī reaģēšanas ātrums šiem tirgus dalībniekiem atšķiras, jo TEC var ieslēgt aptuveni četru stundu laikā vai ūdenssildāmo katlu gadījumā stundas laikā, kamēr biokurināmā katlumājas iekuršanai ir nepieciešamas vismaz 12 līdz 24 stundas¹⁰³ un tās nav paredzētas momentānai izslēgšanai, jo šīm stacijām to var nodrošināt tikai ārkārtas dzesēšanas sistēmas.

Kā ir veidots AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas iepirkuma mehānisms un kādas ir tā nepilnības?

Veidojot Rīgas labā krasta siltumapgādes zonas siltumenerģijas iepirkuma tirgus mehānismu, AS “Rīgas Siltums” bija mērķis nodrošināt piekļuvi tirgum visiem ieinteresētiem siltumenerģijas ražotājiem, ņemot vērā iesaistīto ražotāju tehnoloģisko procesu atšķirības, kā arī mazinot dominējošā stāvokli¹⁰⁴ esošās AS “Latvenergo” iespējamo negatīvo ietekmi uz tirgu. AS “Rīgas Siltums” ir izvēlēties izveidot tirgus mehānismu, kurā tirgus zonā katru dienu tiek iepirkti vai nu tik siltumenerģijas, cik Rīgas labajam krastam ir nepieciešams, vai 178 MW¹⁰⁵ no kopējā nepieciešamā siltumenerģijas apjoma, kas ir vienāds ar neatkarīgo ražotāju kopējo uzstādīto jaudu¹⁰⁶, savukārt, atlikušo nepieciešamo siltumenerģijas apjomu AS “Rīgas Siltums” iegādājas no AS “Latvenergo”.

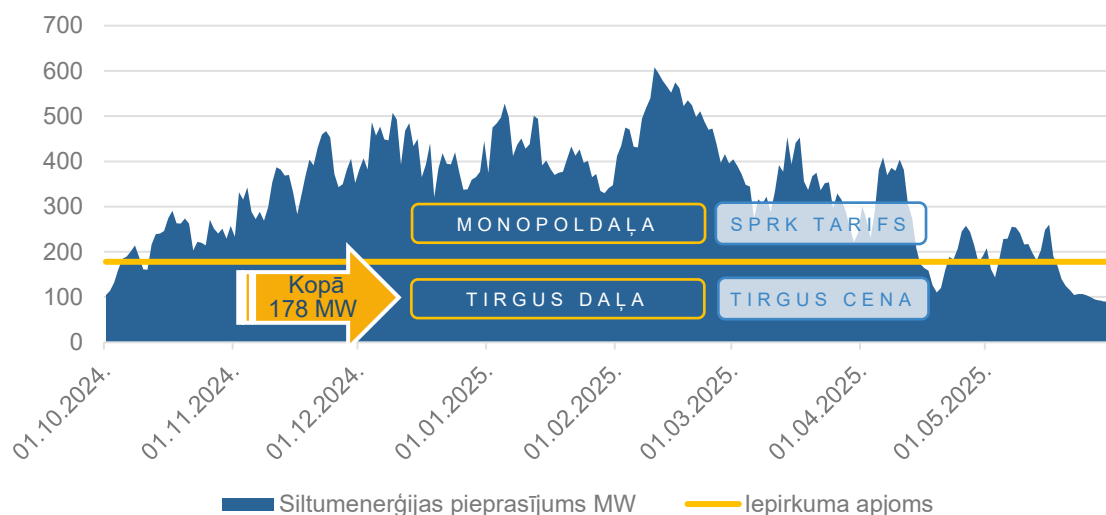
Līdz 2024. gada 2. novembrim siltumenerģijas iepirkumu veica nedēļas tirgū (tirgū izsolīja nākamās nedēļas plānoto siltumenerģijas apjomu), savukārt pēc 2024. gada 2. novembra tirgus mehānisms paredzēja vienlaicīgu nedēļas un dienas iepirkumu.

No 2025. gada 11. oktobra¹⁰⁷ siltumenerģijas iepirkumu veic tikai dienas tirgū energoresursu tiešsaistes tirdzniecības platformā *BioEx*. Platformā katru dienu līdz plkst. 14:00 publicē informāciju par nākamās dienas siltumenerģijas iepirkuma apjomu jeb siltumslodzi, kas noteikta, izmantojot Latvijas Vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centra meteoroloģisko prognozi nākamajai dienai, un kas nepārsniedz kopējo tirgus apjomu 178 MW. Siltumenerģijas ražotāji katru dienu no plkst. 14:00 līdz plkst. 15:00 tirdzniecības platformā iesniedz piegādājamās siltumenerģijas apjomu un tās cenas piedāvājumus, kas nepārsniedz 60 euro/MWh, iepirkuma procedūrā nākamajai tirdzniecības dienai. No plkst. 15:00 līdz plkst. 16:00 ražotāji var piedalīties dinamiskajā izsolē ar lejupejošu cenu soli, tādējādi nodrošinot konkurenci par iespēju piegādāt siltumenerģiju AS “Rīgas Siltums”. Tirdzniecības platforma atbilstoši izsoles rezultātiem līdz katras dienas plkst. 17:00 iesniedz siltumenerģijas ražotājiem pieprasījumu par siltumenerģijas iepirkuma daudzumu nākamajai tirdzniecības dienai¹⁰⁸.

12. attēls. Neatkarīgo ražotāju uzstādītā jauda un Rīgas labā krasta siltumapgādes pieprasījums vasaras sezonā.

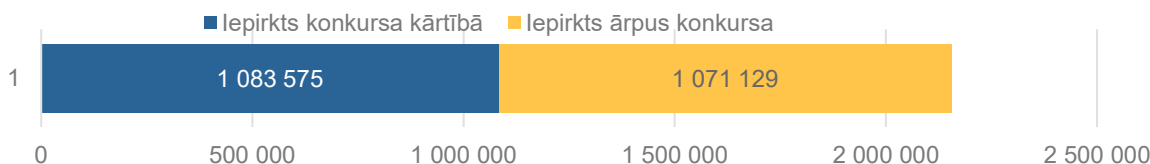
Vasarā šāds mehānisms nodrošina konkurenci tirgū, jo siltumapgādes nodrošināšanai viss Rīgai nepieciešamais apjoms tiek iegādāts izveidotajā tirgū (skatīt 12. attēlu). Tomēr ziemā Rīgai ir nepieciešamas daudz lielākas siltuma ražošanas jaudas, lai nodrošinātu nepieciešamo siltumenerģijas apjomu Rīgas pilsētas siltumapgādei, un tās pēc sava izstrādes apjoma ir spējīga nodrošināt tikai AS “Latvenergo” ar divām termoelektrocetrālēm TEC 1 un TEC 2.

13. attēls. AS “Rīgas Siltums” pieprasītais siltumenerģijas apjoms un tirgus daļas iepirkuma apjoms apkures sezonā, MW

Visu nepieciešamo siltumenerģijas apjomu virs 178 MW AS “Rīgas Siltums” neiepērk ar platformas *BioEx* starpniecību, bet iegādājas no AS “Latvenergo” par Regulatora apstiprināto tarifu (Skatīt 14.attēlu). 2025. gada decembrī¹⁰⁹ tas bija attiecīgi 67,61 *euro*/MWh TEC 1 un 70,41 *euro*/MWh TEC 2. Šādu siltumenerģijas iepirkuma modeli AS “Rīgas Siltums” izvēlējās, jo, apjomā, kas pārsniedz 178 MW (kopējā neatkarīgo ražotāju jauda), vairs nepastāv tirgus, jo šo apjomu spēj nodrošināt tikai AS “Latvenergo”.

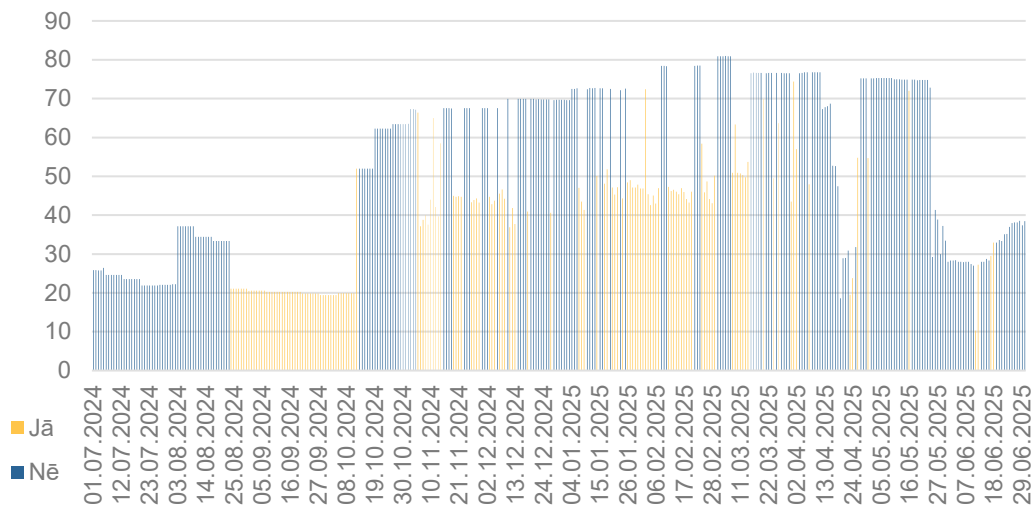
Saskaņā ar revīzijā iesniegtajiem AS “Rīgas Siltums” datiem no 01.07.2024. līdz 30.06.2025. kopā konkursa kārtībā ir iepirkti 50% no Rīgas labajam krastam nepieciešamā siltumenerģijas apjoma (Skatīt 14. attēlu).

14. attēls. AS “Rīgas Siltums” iepirktais siltumenerģijas apjoms 01.07.2024.–30.06.2025. MWh

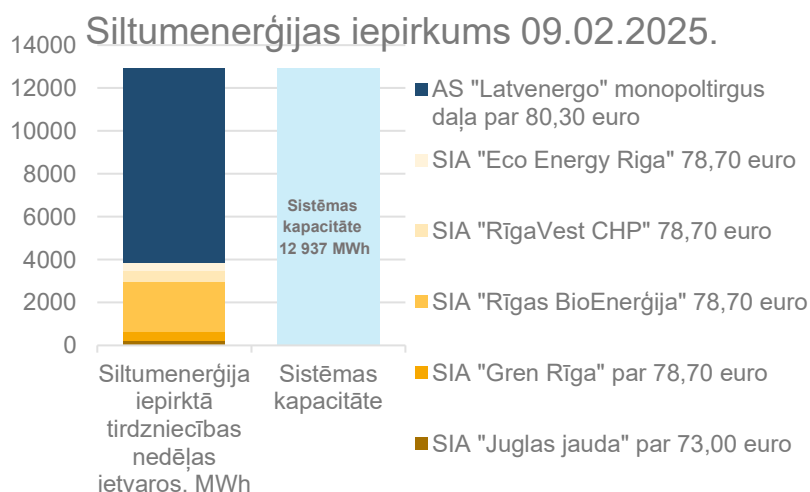
Lielākā daļa (900 102 MWh jeb 83%) no tirgus zonā iepirktais siltumenerģijas nāca no neatkarīgajiem ražotājiem, bet no AS “Latvenergo” konkursa kārtībā ir iegādi 183 473 MWh jeb 17% no tirgus zonā iepirktais siltumenerģijas apjoma. Vienlaikus revīzijā veiktā datu analīze parāda, ka dienās, kad AS “Latvenergo” ar saviem piedāvājumiem piedalījās tirgus zonā, siltumenerģijas cena konkursā samazinājās vidēji par 32%. Tādējādi AS “Latvenergo” piedalīšanās dienas tirgū veicinātā iepirkuma

cenās samazināšanās ļāva AS “Rīgas Siltums” iegādāties siltumenerģiju par 8,4 milj. *euro* lētāk, salīdzinot ar dienām, kad tirgus zonā siltumenerģiju piedāvāja tikai neatkarīgie ražotāji.

15. attēls. Kā AS “Latvenergo” dalība tirgus zonas konkursā ietekmē siltumenerģijas cenu?

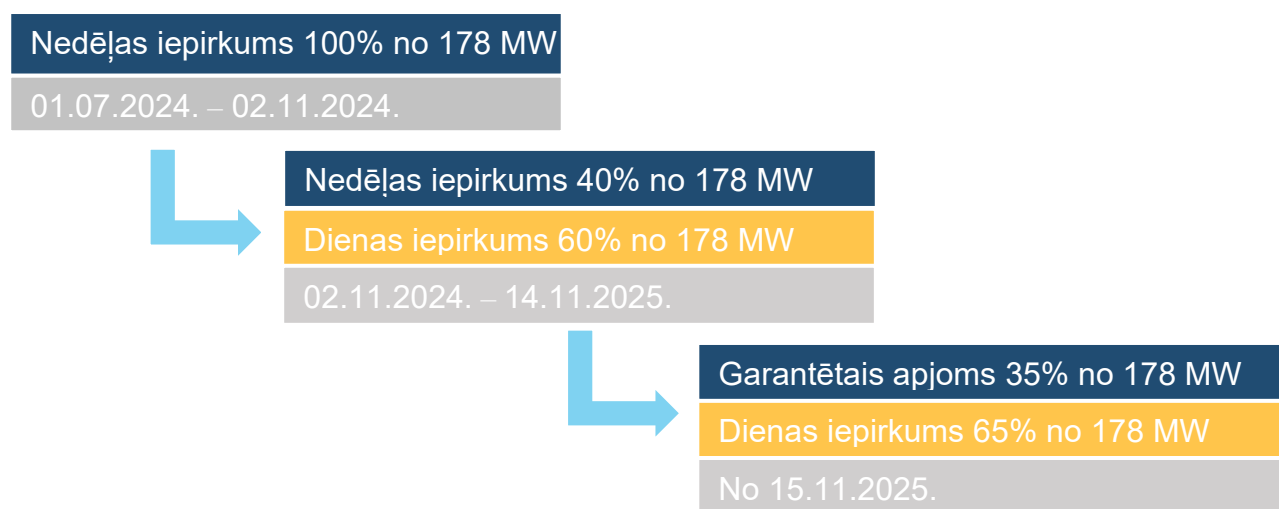
Laikā no 02.11.2024. līdz 30.06.2025. AS “Latvenergo” nevarēja pilnvērtīgi iesaistīties AS “Rīgas Siltums” izveidotajā siltumenerģijas iepirkuma tirgū, jo atbilstoši AS “Rīgas Siltums” vienlaicīgajam nedēļas un dienas tirgus mehānismam 40% no nepieciešamā siltumenerģijas daudzuma (vai tirgus zonas kopējā apjoma) izsolīja nedēļas tirgū un 60 % no tirgus zonas apjoma izsolīja ikdienas izsolēs. Vienlaikus revidenti konstatēja, ka bez AS “Latvenergo” iesaistes siltumenerģijas dienas tirgū netika nodrošināta zemākai cenai nepieciešamā konkurence, jo kopējā neatkarīgo ražotāju jauda nepārsniedz kombinēto dienas un nedēļas tirgus apjomu (skatīt 15.attēlu). Piemēram, 2025. gada februārī, kad AS “Latvenergo” nestratēja dienas tirgus iepirkumos, lielākā daļa neatkarīgo ražotāju uzvarēja iepirkumā ar siltumenerģijas cenām, kas ir ļoti tuvas AS “Latvenergo” TEC 1 apstiprinātajam tarifam 78,83 *euro*/MWh (skatīt 16. attēlu).

16. attēls. Siltumenerģijas iepirkums 09.02.2025.

AS “Latvenergo” nedēļas tirgus izsolēs nepiedalījās, jo tā TEC 1 un TEC 2 darbību organizē, ņemot vērā elektroenerģijas tirgus rezultātu (*Nord Pool* biržas nākamās dienas elektroenerģijas cenas un AS “Latvenergo” uzņemtās saistības par elektroenerģijas ražošanas apjomu). Tā kā *Nord Pool* tirgus ir ļoti dinamisks, AS “Latvenergo” nevar paredzēt elektroenerģijas pieprasījumu nedēļu uz priekšu un attiecīgi saražotās siltumenerģijas apjomu visai nedēļai.

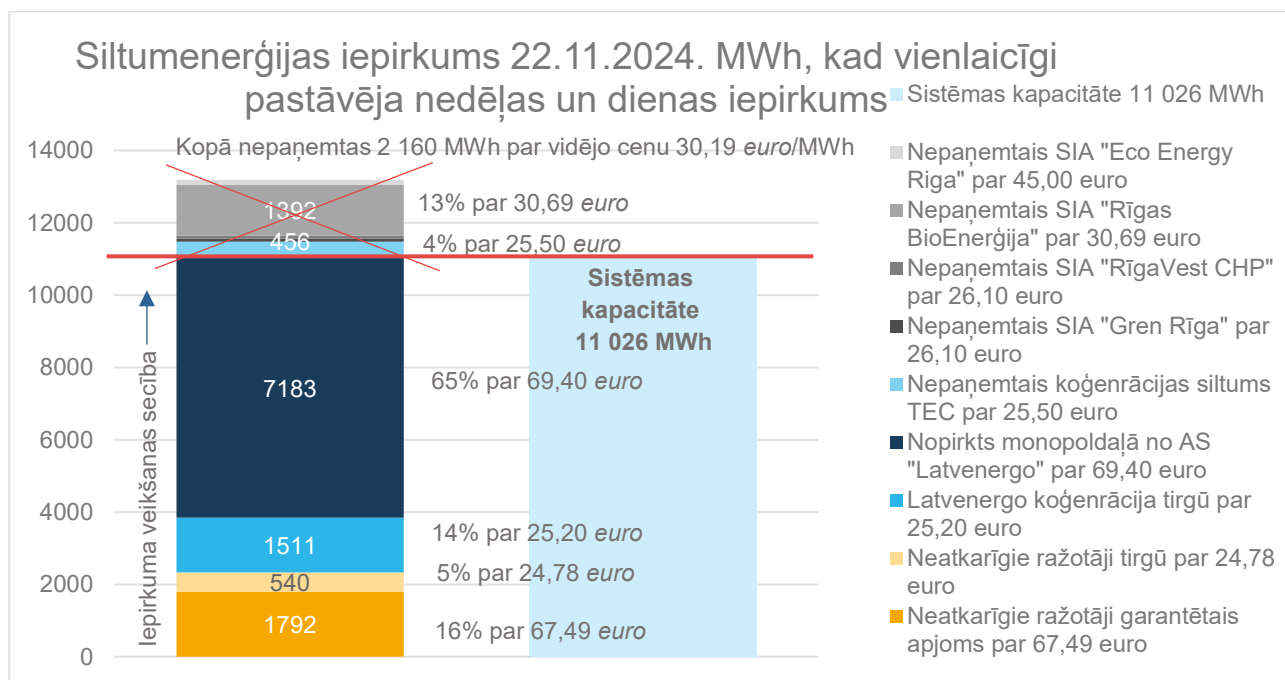
To apstiprina arī revīzijā konstatētais: laikā no 02.11.2024. līdz 30.06.2025. AS “Latvenergo” nav piedalījies nevienā nedēļas izsolē, lai gan ir bijušas 46 dienas, kad AS “Latvenergo” piedalījās elektroenerģijas tirgū un būtu spējusi piedāvāt siltumenerģiju par ekonomiski izdevīgāku cenu nekā attiecīgā perioda nedēļas tirgū nosolītā cena.

17. attēls. Tirgus mehānisma attīstība kopš 2024. gada 1. jūlija.

Noteiktais tirgus ierobežojums 40% jeb 71,2 MW apmērā no kopējās neatkarīgo ražotāju uzstādītās jaudas, kas bija piemērots, iepērkot siltumenerģiju vienlaicīgajā nedēļas un dienas tirgū, saskaņā ar AS “Rīgas Siltums” sniegto informāciju¹¹⁰ ir tehniski pamatojams ar drošības apsvērumiem, jo biokurināmā katlumājas darbības uzsākšanai vai apturēšanai nepieciešams ilgs laiks. Saskaņā ar AS “Rīgas Siltums” un neatkarīgo ražotāju pārstāvju sniegto informāciju biokurināmā katlumājas spēj efektīvi darboties ar jaudu, kas nav mazāka par 40 % no nomināljaudas, vienlaikus nodrošinot iespēju operatīvi palielināt ražošanas jaudu, ja tas ir nepieciešams. Tāpat biokurināmā katlumāju darbības apturēšana un uzsākšana ir dārga, palielina iekārtu nolietojumu un ir tehnoloģiski sarežģīta. Vienlaikus neatkarīgo ražotāju koģenerācijas stacijām nav iespējas darboties kondensācijas režīmā un tās nav aprīkotas ar akumulācijas tvertnēm, līdz ar to nespēj elastīgi reaģēt uz darbības režīma maiņām. Tāpēc šāds mehānisms, kas paredz garantētu minimālo katlumājas vai koģenerācijas stacijas pastāvīgu noslodzi, nodrošināja neatkarīgo siltumenerģijas ražotāju iespēju piedalīties siltumenerģijas dienas tirgū (skatīt 17. attēlu).

Tomēr šāds mehānisms, kad daļa iepirktā siltumenerģijas apjoma tiek garantēts, ir izveidojis sistēmu, kurā daļa siltumenerģijas tiek izmesta atmosfērā, pat ja ražotājs būtu gatavs to pārdot par zemāku cenu, nekā AS “Rīgas Siltums” to iegādājās esošā tirgus mehānisma ietvaros.

18. attēls. Siltumenerģijas iepirkums 22.11.2024. (MWh).

Piemēram, 22.11.2024. (skatīt 18.attēlu) Rīgas labajā krastā siltumenerģijas pieprasījums bija 11 026 MWh, no kuriem 1 792 MWh tika nopirkts no neatkarīgajiem ražotājiem par 67,49 euro/MWh, kas bija nedēļas tirgū garantētais apjoms un kas bija jānopērk obligāti. Dienas tirgū AS "Rīgas Siltums" iegādājās 540 MWh siltumenerģijas par cenu 24,78 euro/MWh no neatkarīgajiem ražotājiem un 1 511 MWh siltumenerģijas par 25,20 euro/MWh no AS "Latvenergo". Pārējo apjomu 7 183 MWh (jeb 65% no visa dienas apjoma), kas pārsniedz dienas tirgus apjomu, AS "Rīgas Siltums" iegādājās no AS "Latvenergo" par Regulatora apstiprināto tarifu. Ņemot vērā ierobežoto tirgus apjomu konkrētajā dienā, sistēmā netika paņemta siltumenerģija 2 160 MWh apmērā, ko bija gatavi nodrošināt gan neatkarīgie ražotāji, gan AS "Latvenergo":

- SIA "Gren Rīga" – 72 MWh par 26,10 euro/MWh,
- SIA "RīgaVest CHP" – 96 MWh par 26,10 euro/MWh,
- SIA "Rīgas BioEnerģija" – 1392 MWh par 30,69 euro/MWh,
- SIA "Eco Energy Rīga" – 144 MWh par 45,00 euro/MWh,
- AS "Latvenergo" – 456 MWh par 25,50 euro/MWh.

Ja AS "Rīgas Siltums" šajā dienā iegādātos siltumenerģiju par zemāko tirgū piedāvāto cenu, tas ļautu samazināt siltumenerģijas apjomu, kas nopirkts par monopolitirgus cenu (Regulatora apstiprināto tarifu 69,40¹¹¹ euro/MWh), tādējādi samazinot iepirtās siltumenerģijas izmaksas par 84,7 tūkst. euro.

Minētais piemērs ilustrē galveno AS "Rīgas Siltums" izveidotās iepirkuma sistēmas nepilnību. Proti, **ne tirgus, ne monopoldaļā netiek iegādāts lētākais siltums**, jo tirgus daļas gadījumā pastāv garantētais apjoms, kas tiek iepirkts prioritārā kārtībā, un attiecīgi monopoldaļā siltumenerģiju, kuru AS "Latvenergo" no tirgus daļas izspiež, tāpat ir jāiegādājas par AS "Latvenergo" apstiprināto tarifu, kas ir daudz augstāks nekā tas, par kādu šo pašu apjomu varētu piedāvāt neatkarīgie ražotāji un pati AS "Latvenergo". Vienlaikus nepietiekama konkurences dēļ arī nedēļas tirgū iegādātās siltumenerģijas cena bija tuva AS "Latvenergo" TEC 1 apstiprinātajam tarifam – 67,82 euro/MWh.

Ko AS “Rīgas Siltums” ir darījis, lai pilnveidotu tirgus mehānismu?

Ar mērķi samazināt siltumenerģijas tarifu Rīgā, AS “Rīgas Siltums”¹¹² ir veikusi vairākus pasākumus.

1. **No 2025. gada 1. oktobra** ir noslēgusi ilgtermiņa vienošanos¹¹³ ar AS “Latvenergo” par 120 MW iepirkumu, sākot no 15.11.2025. līdz 14.03.2026., kas ir TEC 2 energobloka minimālā darbības jauda par 60 *euro*/MWh. Šī siltuma daļa netiek skaitīta tirgus mehānismā un samazinās monopoldaļas cenu.
2. **No 15.11.2025. līdz 14.03.2026.** ir noslēgusi līgumus ar neatkarīgajiem ražotājiem par pastāvīgās jaudas 62 MW apmērā ar fiksēto cenu 45,24¹¹⁴ *euro* nodrošināšanu. Attiecīgie līgumi nodrošinās biokurināmā katlumāju darbības nepārtrauktību, kā arī iespēju startēt tirgū ar saražoto siltumenerģijas apjomu virs minimālās darbības jaudas 40%. Divi no neatkarīgajiem komersantiem šādu iespēju neizmantoja¹¹⁵.
3. **No 11.10.2025. līdz 01.05.2026.** samazinājusi tirgus daļas cenas griestus no Regulatora apstiprinātā tarifa līdz noslēgtās vienošanās ar AS “Latvenergo” cenu 60 *euro*/MWh.

Iespēju pārdot AS “Rīgas Siltums” garantētu siltumenerģijas apjomu ir izmantojuši trīs no neatkarīgajiem siltumenerģijas ražotājiem. Attiecīgi pēc 15.11.2025. dienas tirgū būs pieejami 116 MW līdzšinējo 106,8 MW vietā jeb palielinājums par 6% salīdzinājumā ar iepriekšējo iepirkuma sistēmu. Par šo apjomu var konkurēt arī AS “Latvenergo” ar koģenerācijas siltumenerģiju. Jāņem vērā, ka lai gan visiem neatkarīgajiem ražotājiem bija iespēja noslēgt līgumu par garantēto apjomu līdz 50% no savas uzstādītās jaudas, faktiski šādu iespēju izmantoja tikai SIA “Rīgas BioEnerģija”. SIA “Juglas Jauda” ir izvēlējis noslēgt līgumu par 44,44% no uzstādītās jaudas, SIA “GrenRīga” ir noslēdzis līgumu par 24% no uzstādītās jaudas. Divi ražotāji (SIA “RigaVest CHP” un SIA “Eco Energy Riga”) nav izmantojuši iespēju noslēgt līgumu par garantētās jaudas apjomu. Minētais norāda uz to, ka ne visiem neatkarīgajiem ražotājiem ir nepieciešama garantēta iekārtu noslodze, lai varētu plānot dalību siltumenerģijas dienas tirgū.

Lai gan, kā būtisku iepriekšējā perioda iepirkuma mehānisma trūkumu AS “Rīgas Siltums” ir norādījis¹¹⁶ to, ka AS “Latvenergo” nepiedalījās nedēļas iepirkumā un attiecīgi nav varējusi startēt uz 40% jeb 71,2 MW no tirgū izsolītā siltuma apjoma, tomēr arī jaunais iepirkuma modelis visiem siltumenerģijas tirgus dalībniekiem pieejamo apjomu ir palielinājis tikai par 6% jeb 9,2 MW.

Revidentu vērtējumā, AS “Rīgas Siltums” veiktās darbības, nosakot zemākus cenu sliekšņus garantētajam tirgus apjomam un vienlaikus samazinot tirgus zonas cenas griestus, ļaus nedaudz samazināt iepirkās siltumenerģijas cenu. Lai gan izmaiņas visiem tirgus dalībniekiem pieejamās tirgus daļas apjomā ir vērtējamas kā nebūtiskas, tās veicināja lielāku konkurenci siltumenerģijas tirgū, kā rezultātā AS “Rīgas Siltums” iepirkās siltumenerģijas cena samazinājās par 12 % (no 65,60 *euro*/MWh 2024. gadā uz 57,63 *euro*/MWh 2025. gadā).

Revidentu ieskatā, šāda prakse – garantēt minimālo biokurināmo katlumāju darbības apjomu – ir tehnoloģiski pamatota. Tomēr jebkāda minimāla vai fiksētā siltumenerģijas apjoma garantēšana – neatkarīgi no tā, vai tā attiektos uz AS “Latvenergo” monopoldaļas apjomu vai uz tirgus daļu, kurā darbojas gan neatkarīgie ražotāji, gan AS “Latvenergo”, – būtiski samazina siltumenerģijas tirgus elastību un rada situācijas, kad AS “Rīgas Siltums” nenopērk attiecīgajā dienā pieejamo lētāku siltumenerģiju un tā tiek izvadīta atmosfērā. Lai mazinātu nelietderīgi izlietoto energoresursu apjomu, kā arī palielinātu kopējo Rīgas centrālās siltumapgādes sistēmas elastību, tirgus dalībniekiem būtu jāvērtē siltumenerģijas akumulācijas iespējas, bet AS “Rīgas Siltums” ir jānosaka pamatoti tirgus ierobežojumi tiem tirgus dalībniekiem, kas nespēj nodrošināt elastīgu pielāgošanos dienas tirgus modelim, un jāpiedāvā skaidri ekonomiskie stimuli tiem tirgus dalībniekiem, kas pielāgojas elastīgākam tirgus modelim.

Lai novērtētu, kā AS “Rīgas Siltums” veiktie sistēmas pilnveidojumi ietekmēja siltumenerģijas tirgu Rīgas labajā krastā, revidenti veica pārbaudes arī par periodu no 15.11.2025.- līdz 31.12.2025., salīdzinot to ar to pašu periodu iepriekšējā gadā.

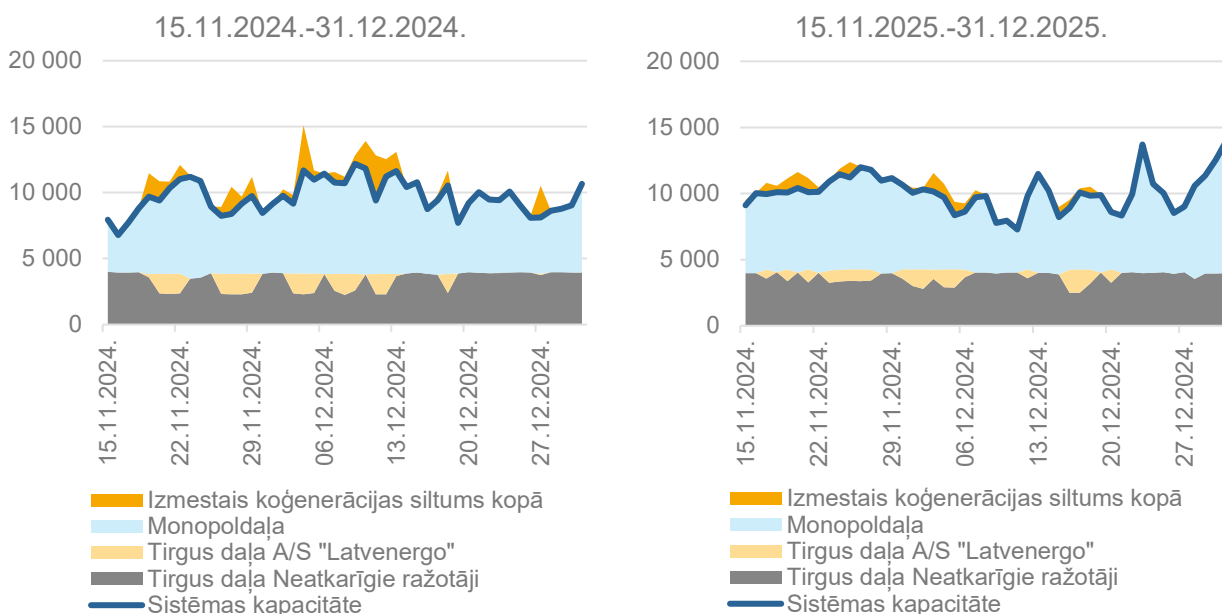
Saskaņā ar pārbaudē gūtajiem datiem AS “Rīgas Siltums” tirgus modeļa pilnveidojumi ir uzlabojuši siltumenerģijas iepirkuma rezultātu, ļaujot AS “Rīgas Siltums” siltumenerģiju iepriekš par 2,4 milj. *euro* lētāk nekā salīdzināmajā periodā 2024. gadā. Siltumenerģijas izmaksas salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu ir samazinājušās par 8%, kaut gan iepirktās siltumenerģijas apjoms ir palielinājies par 5%.

Vienlaicīgi cena, par kādu AS “Rīgas Siltums” ir iegādājusies siltumenerģiju monopoldaļā no AS “Latvenergo”, ir samazinājusies no 70,29 *euro*/MWh līdz 65,22 *euro*/MWh un tirgus daļā vidējā svērtā cena, par kādu ražotāji pārdeva siltumenerģiju, ir samazinājusies no 58,57 *euro*/MWh līdz 46,46 *euro*/MWh. Šo izmaksu apmēru nākotnē, iespējams, ietekmēs arī Ekonomikas ministrijas Saeimā iesniegtais priekšlikums Enerģētikas likuma grozījumiem¹¹⁷, kas paredz pienākumu Regulatoram apstiprināt neatkarīgiem siltumenerģijas ražotājiem maksimālo siltumenerģijas iepirkuma cenu, ja tie piegādā siltumenerģiju siltumapgādes operatoram, kura lietotājiem piegādātais siltumenerģijas apjoms pārsniedz 2 milj. MWh gadā.

Salīdzinot AS “Rīgas Siltums” sniegtos datus ar AS “Latvenergo” sniegto informāciju par ražotņu izstrādi, revidenti konstatē, ka veiktie tirgus pilnveidojumi nav ietekmējuši AS “Latvenergo” aktivitāti siltumenerģijas dienas tirgū – 2024. gadā periodā no 15.11.2024. līdz 31.12.2024. no 47 dienām AS “Latvenergo” dienas tirgū piedalījās 19 dienas, bet 2025. gadā šajā pašā periodā tās ir 20 dienas. Tomēr par 15% ir samazinājies siltumenerģijas apjoms, ko AS “Rīgas Siltums” iepērk no AS “Latvenergo” konkursa kārtībā, attiecīgi no 24 343 MWh uz 20 715 MWh. Revidentu vērtējumā, šāds AS “Latvenergo” dalības dienas tirgū rezultāts apstiprina iepriekš revidentu izteikto tēzi, ka AS “Latvenergo” dalību siltumenerģijas tirgū vairāk ietekmē elektroenerģijas tirgus aktivitāte un *Nord Pool* biržas rezultāts nekā AS “Rīgas Siltums” pieprasījums pēc siltumenerģijas.

AS “Latvenergo” ražotņu dati liecina, ka par 17% palielinājies koģenerācijā pārdotās siltumenerģijas apjoms un vienlaicīgi par 29% samazinājies ūdenssildāmajos katlos saražotās siltumenerģijas apjoms. Ieviestie tirgus uzlabojumi ļāvuši sistēmā nodot vairāk koģenerācijas siltuma, kā rezultātā **izmestā koģenerācijas siltuma apjoms salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu ir samazinājies par 44%** (skatīt 19. attēlu). Vienlaicīgi par 40% salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu palielinājies saražotās elektroenerģijas apjoms.

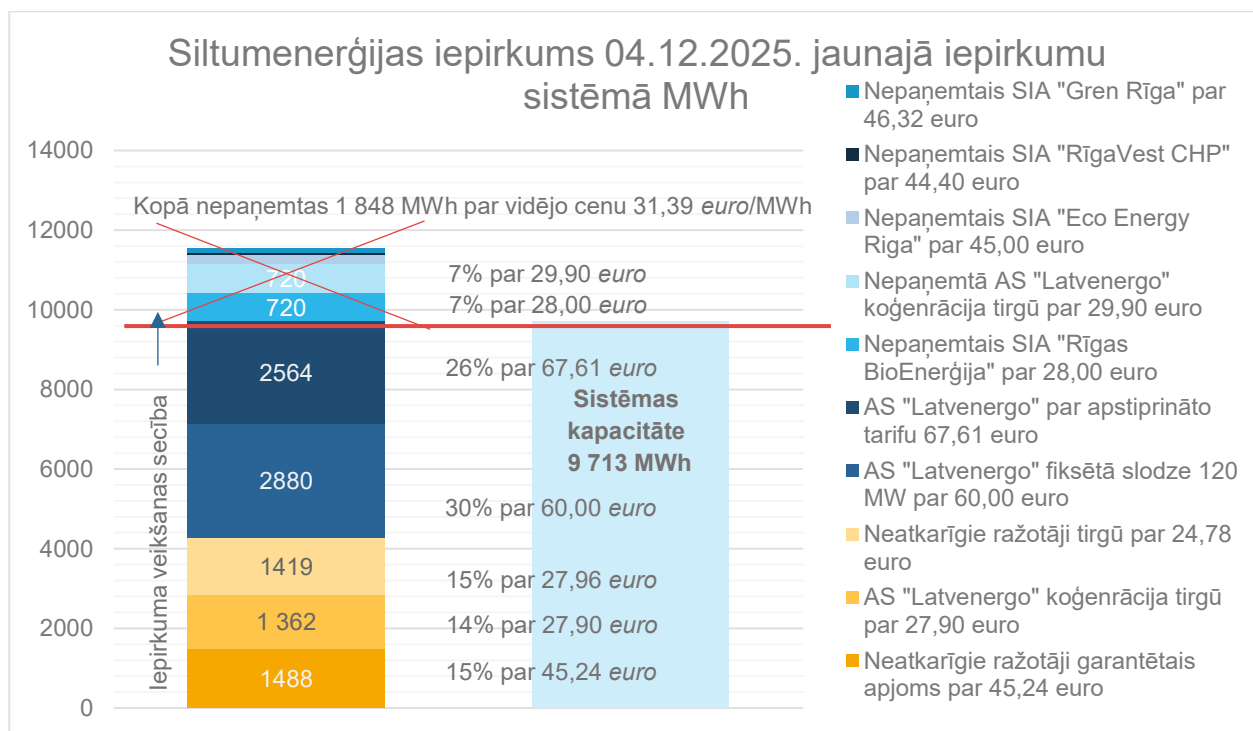
Siltumenerģijas tirgus modeļa uzlabojumiem ir būtiska nozīme zemākas siltumenerģijas iepirkuma cenas nodrošināšanā, tomēr jāņem vērā, ka AS “Latvenergo” TEC koģenerācijas jaudu aktivizācija ir atkarīga no elektroenerģijas tirgus un siltumenerģijas tirgus modeļa uzlabojumi pašī par sevi nevar ietekmēt koģenerācijas siltumenerģijas pieejamību.

19. attēls. AS "Rīgas Siltums" izveidotās iepirkumu sistēmas uzlabojumi periodā 15.11.2025.-31.12.2025. pret šo pašu periodu 2024. gadā (MWh).

Kopumā AS "Rīgas Siltums" ieviestie tirgus uzlabojumi ir vērtējami atzinīgi, jo tie daļēji risina būtiskākās iepirkumu sistēmā konstatētās problēmas un nodrošina zemāku iepirktais siltumenerģijas cenu. Tomēr, neatkarīgi no tā, vēl joprojām pastāv situācija, ka Rīgā netiek iegādāts lētākais siltums un daļa koģenerācijas procesā saražotā siltuma tiek izvadīta atmosfērā laikā, kad to bija iespējams nodot Rīgas siltumapgādes sistēmā.

Piemēram, 04.12.2025. siltuma nodrošināšanai Rīgas labajā krastā **primāri** tika iepirkta 1 488 MWh siltumenerģijas no neatkarīgajiem ražotājiem par 45,24 euro/MWh, kas bija tirgū garantētais apjoms un bija jānopērk obligāti. **Otrkārt**, par zemāko iespējamo cenu 27,90 euro/MWh iegādātas 2 424 MWh siltumenerģijas no neatkarīgajiem ražotājiem un koģenerācijas siltumenerģija no AS "Latvenergo". **Treškārt**, tirgū paņemts SIA "Rīgas BioEnerģija" siltums 357 MWh apmērā par 28,00 euro/MWh. Šādā veidā tika nosegti Rīgas labajam krastam nepieciešamais tirgus iepirkuma apjoms konkrētajā dienā. Atlikušo siltumenerģijas apjomu, kas ir virs tirgus apjoma, AS "Rīgas Siltums" iepirka no AS "Latvenergo" par vienošanās cenu par fiksēto slodzi 120 MW par 60 euro/MWh un monopoldaļā par Regulatora apstiprināto tarifu (skatīt 20.attēlu).

20. attēls. Siltumenerģijas iepirkums 04.12.2025. (MWh).

Ņemot vērā ierobežoto tirgus apjomu konkrētajā dienā, sistēmā netika paņemta siltumenerģija 1 848 MWh apmērā, ko bija gatavi nodrošināt gan neatkarīgie ražotāji, gan AS "Latvenergo":

- SIA "Rīgas BioEnerģija" – 720 MWh par 28,00 euro/MWh,
- AS "Latvenergo" – 720 MWh par 29,90 euro/MWh,
- SIA "Eco Energy Rīga" – 216 MWh par 35,00 euro/MWh,
- SIA "RīgaVest CHP" – 72 MWh par 44,40 euro/MWh,
- SIA "Gren Rīga" – 120 MWh par 46,32 euro/MWh,

Tomēr to vietā viss atlikušais apjoms 5 444 MWh tika iegādāts no AS "Latvenergo":

- vienošanās ietvaros par 120 MW jaudu attiecīgi 2880 MWh tika iegādātas par 60,00 euro/MWh;
- monopoldaļas ietvaros apjoms 2 564 MWh tika iegādāts par Regulatora apstiprināto tarifu 67,61¹¹⁸ euro/MWh.

Līdz ar to arī jaunajā siltumenerģijas iepirkuma mehānismā AS "Rīgas Siltums" neiegādājās lētāko šajā dienā pieejamo siltumenerģiju 1 848 MWh apjomā, tādējādi pārmaksājot 66,9 tūkst. euro.

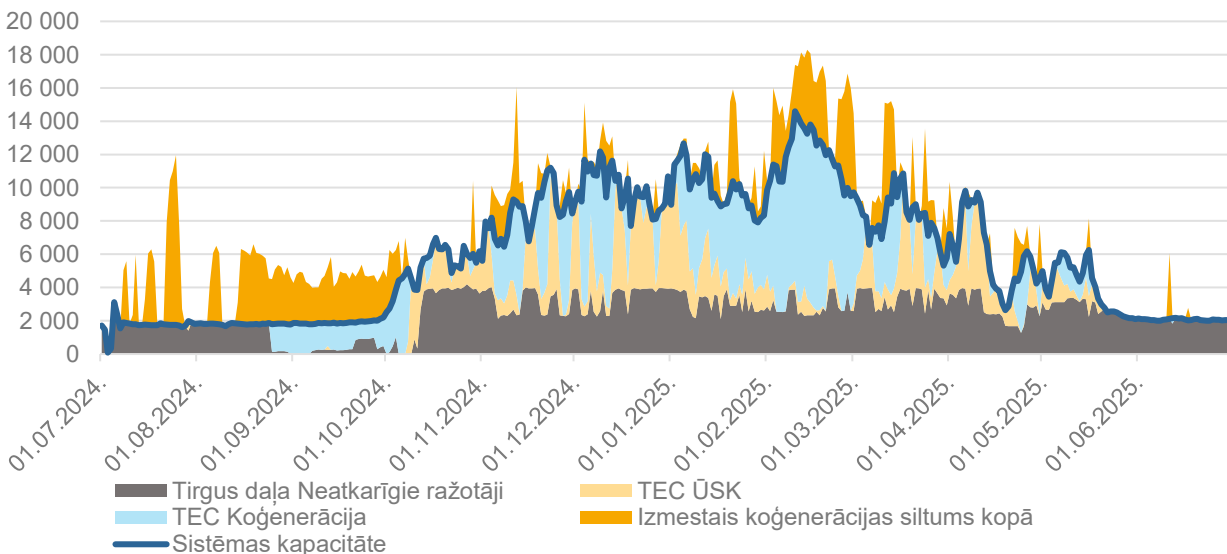
Revidentu ieskatā no 2025. gada novembra ieviestais modelis apliecina, ka AS "Rīgas Siltums" rīcībā ir nepieciešamie instrumenti efektīvāka siltumenerģijas tirgus veidošanai, tomēr siltumenerģijas tirgus dalīšana tirgus daļā un monopoltirgus daļā veido tirgus ierobežojumus, kas būtiski mazina tirgus elastību un joprojām nenodrošina, ka primāri tiek iegādāta lētākā iespējamā siltumenerģija.

Kas ir koģenerācijas siltums, un kāpēc tas ir izdevīgs?

AS “Latvenergo” siltumenerģiju ražo gan koģenerācijas iekārtās divos energoblokos (TEC 1 un TEC 2), kad elektroenerģijas tirgū ir pieprasījums pēc elektroenerģijas, gan sadedzinot gāzi ūdenssildāmajos katlos, kas var darboties neatkarīgi no koģenerācijas blokiem. Koģenerācijas iekārtās vienlaikus ražo gan elektroenerģiju, gan siltumenerģiju. Lai nodrošinātu efektīvu koģenerāciju, ir būtiski lietderīgi izmantot ne tikai saražoto elektroenerģiju, bet arī siltumenerģiju, piemēram, to novadot CSA siltumapgādes nodrošināšanai. Ja siltumenerģiju nav iespējams izmantot lietderīgi, TEC-2 var strādāt arī kondensācijas režīmā – neizmantoto siltumenerģiju izvadīt atmosfērā.

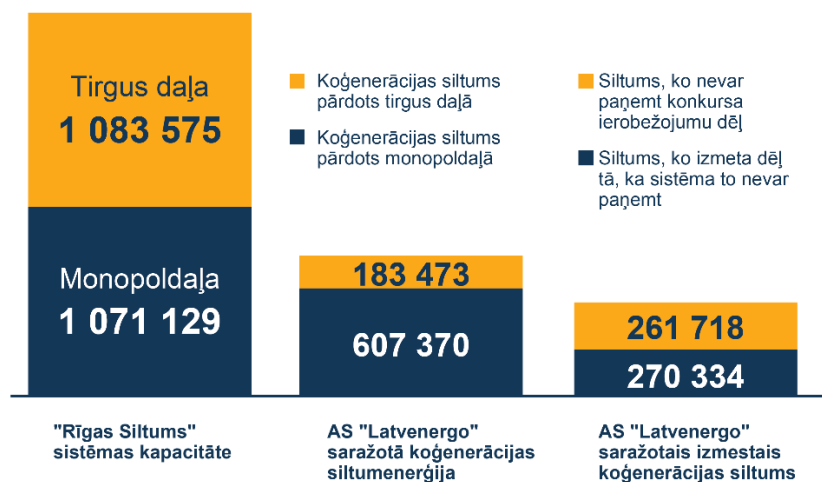
AS “Latvenergo” koģenerācijas iekārtu darbību plāno primāri elektroenerģijas ražošanai. Primāro ražošanas ciklu TEC nosaka pēc nepieciešamās jaudas nākamās dienas balansēšanas tirgum no plkst. 7:00 līdz plkst. 12:00. Otrā ražošanas cikla prognozi veic atbilstoši nākamās dienas elektroenerģijas pieprasījumam *Nord Pool* biržā līdz plkst. 13:00. Tikai pēc šo abu procesu saplānošanas tiek veikta dalība siltumenerģijas tirgū¹¹⁹ no plkst. 14:00. Tādējādi vienlaicīgi siltumenerģijas tirgū un monopoldaļā AS “Latvenergo” varēs piedāvāt tādu koģenerācijas siltumenerģijas apjomu, kas būs proporcionāls elektroenerģijas ražošanas apjomam, un tad Rīgas pilsētai būs iespēja, vai nu šo siltumu paņemt sistēmā, vai AS “Latvenergo” to izmetīs atmosfērā, strādājot kondensācijas režīmā.

AS “Latvenergo” efektīvas koģenerācijas nodrošināšanai ir būtiski, lai Rīgas siltumapgādes sistēma var izmantot visu koģenerācijas iekārtās saražoto siltumenerģiju. Gadījumos, kad AS “Latvenergo” darbosies balansēšanas vai elektroenerģijas tirgos lielākā apjomā, nekā siltumu ir spējīga paņemt Rīgas pilsētas siltumapgādes sistēma, koģenerācijas iekārtas tiks pakāpeniski pārslēgtas kondensācijas režīmā, kurš savukārt paredz siltumenerģijas daļēju vai pilnīgu izmešanu atmosfērā. Vispārīgā gadījumā kondensācijas režīms ir efektīvāks elektroenerģijas ražošanai, jo, darbojoties kondensācijā, energobloki vidēji saražo par 10% vairāk elektroenerģijas, nekā darbojoties koģenerācijā. Tomēr, darbojoties kondensācijas režīmā, netiek nodrošināta lietderīga siltumenerģijas izmantošana, tādējādi samazinās arī energoresursa (šajā gadījumā – dabasgāzes) izmantošanas efektivitāte.

21. attēls. Izmestā koģenerācijas siltuma apjoms salīdzinājumā ar Rīgas pilsētas siltumenerģijas sistēmas kapacitāti un izmantotajām tehnoloģijām (MWh).

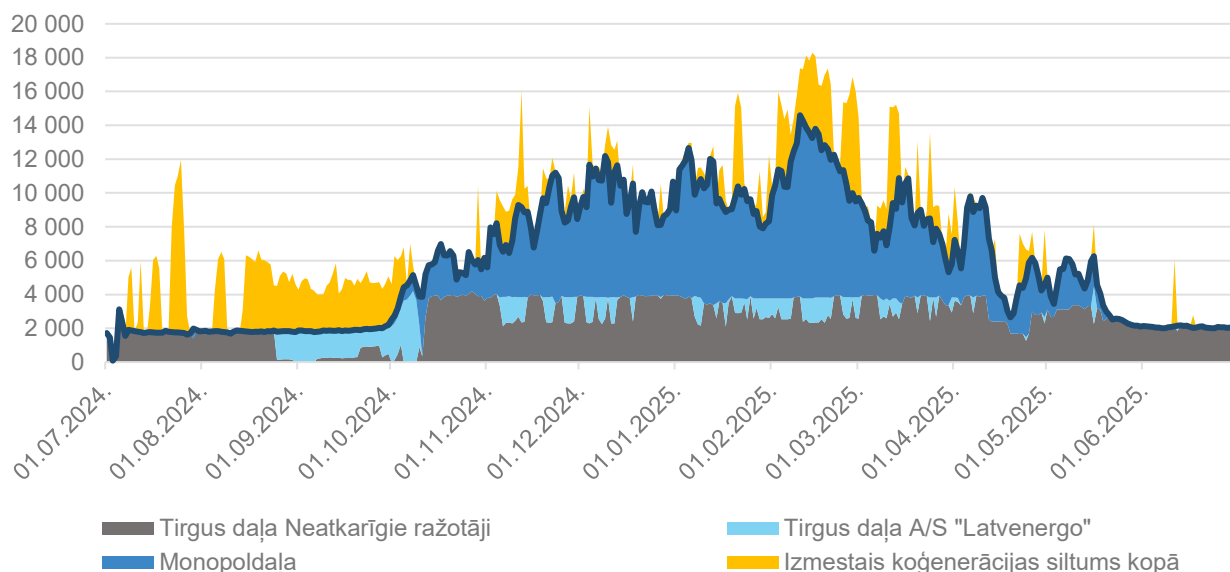
Dienās, kad elektroenerģijas tirgū nav pieprasījuma pēc TEC ražotās elektroenerģijas (tirgū pieejama lētāka elektroenerģija), koģenerācijas bloki netiek darbināti un AS “Latvenergo” sistēmai nepieciešamo siltumu ražo ar ūdenssildāmajiem katliem (skatīt 21. attēlu).

22. attēls. AS “Latvenergo” koģenerācijas siltums salīdzinājumā ar Rīgas sistēmas kapacitāti (MWh).

Saskaņā ar revidentu aprēķiniem laikā no 01.07.2024. līdz 30.06.2025. AS “Latvenergo” ir izvadījusi atmosfērā 532 052 MWh koģenerācijas iekārtās saražotās siltumenerģijas. No šī apjoma 270 334 MWh jeb 51 % tika izsviesta atmosfērā, jo tās nebija iespējams paņemt Rīgas CSA sistēmā AS “Rīgas Siltums” izveidotā siltumenerģijas tirgus mehānisma ierobežojumu dēļ. Ja šo siltumenerģijas apjomu būtu iespējams pārdot par tirgus cenu, AS “Latvenergo” būtu iespēja nopelnīt papildu 6,3 milj. *euro*. Savukārt 261 718 MWh siltumenerģijas nebija iespējams nodot AS “Rīgas Siltums”, jo siltumenerģijas pieprasījums bija mazāks par AS “Latvenergo” saražotās siltumenerģijas apjomu (skatīt 22.attēlu).

Visuzskatāmāk to, ka AS “Latvenergo” saražotās koģenerācijas siltumenerģijas pilnīgas izmantošanas Rīgas pilsētas siltumapgādē neiespējamība ir redzama 2024. gada rudenī, kad elektroenerģijas tirgus vajadzībām AS “Latvenergo” bija jādarbina termoelektrocetrāles, radot tādu siltumenerģijas apjomu, kas vairākas reizes pārsniedza Rīgas pilsētas Daugavas labā krasta pieprasījumu (skatīt 23. attēlu).

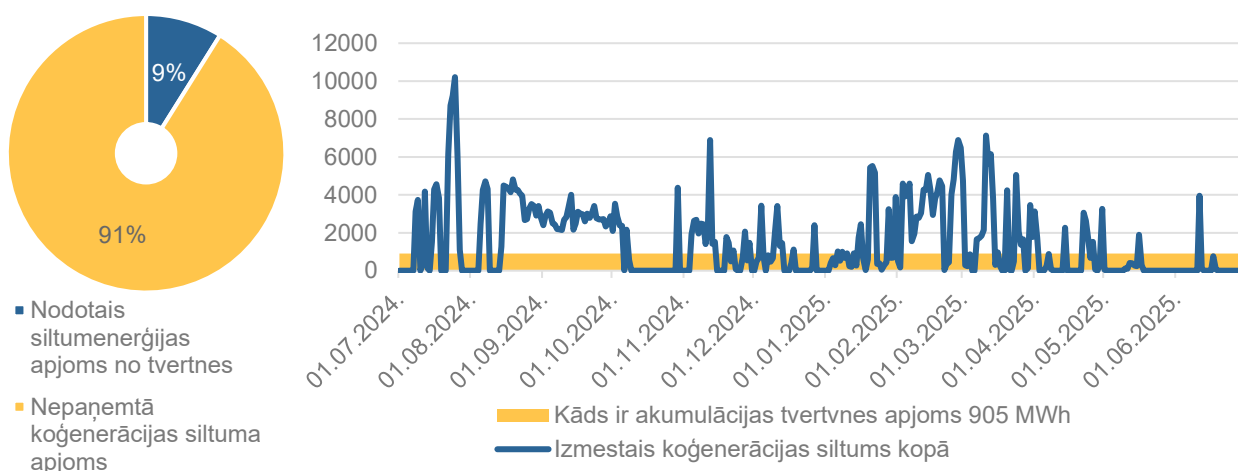

23. attēls. AS "Latvenergo" izmestais koģenerācijas siltums salīdzinājumā ar Rīgas pilsētas sistēmas kapacitāti (MWh).

Lai gan revidentu apkopotie dati parāda sistēmas potenciālu koģenerācijas siltuma izmantošanai Rīgas pilsētas siltumapgādē, tie parāda arī to, cik liela nozīme pilsētas nodrošināšanā ar siltumenerģiju ir neatkarīgiem siltumenerģijas ražotājiem, kas nodrošina siltumenerģijas piegādi dienās, kad AS "Latvenergo" nav nepieciešams ražot elektroenerģiju un līdz ar to – nav pieejama koģenerācijas siltumenerģija.

Revidenti aprēķināja, ka neatkarīgo siltumenerģijas ražotāju piegādātās siltumenerģijas aizstāšana ar AS "Latvenergo" līdz šim atmosfērā izmesto koģenerācijas siltumenerģiju ļautu ietaupīt 7,8 milj. *euro*, kas varētu samazināt AS "Rīgas siltums" siltumapgādes gala tarifu par aptuveni 2,6% jeb 2,1 *euro*/MWh. Saskaņā ar revidentu aplēsēm, pat pilnībā atsakoties no neatkarīgo ražotāju jaudām, atmosfērā izvadītās AS "Latvenergo" koģenerācijas siltumenerģijas apjomu varētu samazināt tikai par 51%. Vienlaikus, bez neatkarīgo ražotāju iesaistes Rīgas siltumenerģijas tirgū, dienās, kad AS "Latvenergo" nedarbina koģenerācijas iekārtas, siltumenerģija būtu jāražo ūdenssildāmajos katlos, kas Rīgas iedzīvotājiem izmaksātu par 25,2 milj. *euro* vairāk nekā ar neatkarīgo siltumražotāju iesaisti. Revidenti secināja, ka efektīvai siltumenerģijas tirgus darbībai ir būtiski saglabāt esošo tirgus dalībnieku aktivitāti, mazinot šķēršļus ekonomiskā pakāpeniskuma principa ievērošanai siltumenerģijas iepirkumos, jo tieši efektīva tirgus darbība ļauj sasniegt viszemākās siltumenerģijas iepirkuma cenas.

Ņemot vērā, ka AS “Latvenergo” TEC 1 un TEC 2 darbību pakārto elektroenerģijas tirgus nepieciešamībai, augsta elektroenerģijas pieprasījuma dienās abi TEC energobloki saražo siltumenerģiju lielākā apjomā, nekā ir iespējams novadīt AS “Rīgas Siltums” siltumtīklos. AS “Latvenergo” TEC 2 teritorijā ir uzstādījis siltumenerģijas akumulācijas tvertni¹²⁰ ar siltumnesēja tilpumu līdz 18 tūkst. m³ un jaudu 905 MWh, kas kopā AS “Latvenergo” izmaksāja 7,9 milj. euro.

24. attēls. Izmestais koģenerācijas siltums salīdzinājumā ar AS “Latvenergo” tvertnes kapacitāti (MWh).

Saskaņā ar AS “Latvenergo” sniegtajiem ražotņu izstrādes datiem no siltuma akumulācijas tvertnes revidētajā periodā Rīgai ir pārdotas 52 055 MWh siltumenerģijas, kas ir tikai 9% no kopējā AS “Latvenergo” saražotā izmestā koģenerācijas siltumenerģijas apjoma. Tādējādi AS “Latvenergo” siltuma akumulācijas tvertne nespēj uzkrāt visu koģenerācijas procesā radušos siltumenerģiju, ja to nav iespējams nodot siltumtīklā (skatīt 24. attēlu).

AS “Latvenergo” siltumenerģijas tarifs, to ietekmējošie faktori un atbilstība tirgus cenai

Enerģētikas likumā vienlaicīgi ir noteikts¹²¹ pienākums sistēmas operatoram iepirkt siltumenerģiju no visiem licences darbības zonā esošajiem siltumenerģijas ražotājiem, kā arī pienākums iegādāties tā sistēmas darbības zonā radušos atlikumsiltumu, ja to ir pieļauj sistēmas tehnoloģiskās iespējas. Attiecībā uz abiem siltumenerģijas veidiem sistēmas operatoram ir pienākums ievērot ekonomiskā pakāpeniskuma principu¹²², tāpēc, lai gan normatīvais akts nosaka formālu atlikumsiltuma prioritāti siltumenerģijas iepirkumos, tomēr praksē Rīgas siltumenerģijas iepirkumos tam nav nekādu priekšrocību salīdzinājumā ar cita veida siltumenerģiju, jo vienīgais kritērijs siltumenerģijas iepirkumos ir **ekonomiskums**.

Valsts kontrole konstatē, ka AS "Latvenergo" aprēķina siltumenerģijas tarifu pamatojoties uz koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodiku, kas apstiprināta ar Regulatora lēmumu Nr.1/10 un tā attiecas tikai uz 2 komersantiem Latvijā AS "Latvenergo" un SIA "Juglas Jauda", vienlaicīgi tā tiks piemērota tikai līdz 2027. gada 22. maijam attiecībā uz SIA "Juglas Jauda" un līdz 23.09.2028. attiecībā uz TEC 2¹²³.

Enerģētikas likuma 6. panta 3' daļa nosaka to, ka Energoapgādes komersants, kas piegādā siltumenerģiju vai aukstumenerģiju enerģijas lietotājiem, pārdod siltumenerģiju vai aukstumenerģiju tiem nepieciešamajā vai noteiktajā kvalitātē un pieprasītajā daudzumā par Regulatora noteiktajiem tarifiem vai par tarifiem, ko noteicis attiecīgais pakalpojumu sniedzējs saskaņā ar Regulatora noteikto tarifu aprēķināšanas metodiku, ja ir saņemta Regulatora atļauja, izņemot šā likuma 48. panta ceturtajā daļā un 49. panta pirmajā un 1⁵. daļā minētos gadījumus.

Likumā noteiktais izņēmums attiecas tikai uz atlikumsiltumu (48.panta ceturta daļa) un gadījumiem, kad siltumenerģija tiek pārdota konkurējošā siltumenerģijas apjoma ietvaros.

Vienlaicīgi Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodikas 40. punktā ir norādīts, ka komersantam ir paredzētas tiesības pārdot siltumenerģiju par zemāku cenu, nekā noteikts tarifs, neskaidrojot apstākli, ka šī norma tiek attiecināta tikai uz gadījumiem, kad sistēmas operatoram jānodrošina ekonomiskā pakāpeniskuma principa ievērošana (Enerģētikas likuma 49.panta otrajā daļa), proti, gadījumos, kad siltumenerģijas tiek iepirkta konkurējošā siltumenerģijas apjoma ietvaros.

No minētā Valsts kontrole secina, ka AS "Latvenergo" monopoltirgus daļā, saskaņā ar Enerģētikas likuma 6. panta 3' daļā noteikto, siltumenerģija jāpārdod par Regulatora noteikto tarifu, savukārt, konkurējošā apjoma ietvaros AS "Latvenergo" ir tiesības piedāvāt cenu, kas nav augstāka par noteikto tarifu, ko AS "Latvenergo" arī dara.

Regulators revīzijā ir sniedzis šādu viedokli par minēto normatīvo aktu interpretāciju:

Likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 9. panta pirmās daļas 1., 2. un 3. punkts noteic Regulatora kompetenci aizstāvēt lietotāju intereses, noteikt tarifu metodiku un noteikt tarifu augšējo robežu.

Tarifu augšējās robežas princips nozīmē, ka piemērotā tarifu vērtība nevar pārsniegt Regulatora apstiprināto augšējo tarifu vērtību, proti, piemērotā tarifu vērtība var būt vienāda vai zemāka par augšējo tarifu vērtību, abos gadījumos komersanta piemērotā tarifu vērtība ir pamatota. Attiecīgi apstiprinātais tarifs pēc savas juridiskās būtības ir cenu griesti, nevis obligāti piemērojama cena konkrētā darījumā.

Atbilstoši minētajai Regulatora kompetencei ir noteikts koģenerācijas metodikas 40. punkta regulējums, nosakot, ka Enerģētikas likuma 49. panta otrajā daļā paredzētajos gadījumos, kad viena siltumenerģijas apgādes sistēmas operatora licences darbības zonā darbojas vairāki siltumenerģijas ražotāji, saskaņā ar šo metodiku aprēķinātais un apstiprinātais siltumenerģijas tarifs ir maksimālā pieļaujamā robeža piedāvātajai siltumenerģijas cenai.

Regulators šādu regulējumu ir noteicis lietotāju interešu aizsardzībai, lai siltumapgādes sistēmas operatoram, piemērojot 49. panta otrajā daļā noteiktos ekonomiskā pakāpeniskuma principa kritērijus, situācijā, kad starp ražotājiem, kas piegādā operatoram iepirkt siltumenerģiju, ir ražotāji, kam nav noteikta Regulatora tarifa un ir ražotāji, kam ir noteikts Regulatora tarifs, visi siltumenerģijas ražotāji varētu brīvi ar vienlīdzīgām iespējām un tiesībām konkurēt siltumapgādes sistēmas operatora organizētajos siltumenerģijas iepirkuma procesos.

Metodikas 40. punkta regulējums vienādi attiecas uz visiem komersantiem, kam ir bijuši noteikti tarifi atbilstoši koģenerācijas metodikai. AS "Latvenergo" gadījumā nav izņēmumu un tarifs kā augšējā robeža ir noteikts uz AS "Latvenergo" visu prognozēto siltumapgādes sistēmas operatoram gada ietvaros nodoto siltumenerģijas apjomu, neizdalot atsevišķi garantēto vai konkurences daļu, tādēļ arī lēmuma piemēroto normatīvo aktu uzskaitījumā ir norādīts metodikas 40. punkts. Līdz ar to AS "Latvenergo" ir tiesības piemērot zemāku cenu gan konkurences apstākļos, gan gadījumos, kad tiek nodrošināta garantētā piegāde, ievērojot, ka netiek pārsniegta tarifu augšējā robeža.

Tomēr revidenti konstatēja, ka visi tirgus dalībnieki, tajā skaitā AS "Rīgas Siltums" kā siltumenerģijas sistēmas operators, norādīto izņēmuma gadījumu attiecina tikai uz konkurences zonas apjomu, nevis uz kopējo siltumenerģijas apjomu, kā to traktē Regulators. Vienlaicīgi Ekonomikas ministrija kā AS "Latvenergo" kapitāldaļu turētājs norāda, ka ja veidotos situācija, ka AS "Latvenergo" ir iespēja piedāvāt AS "Rīgas Siltums" siltumenerģiju par zemāku cenu nekā apstiprinātais tarifs, tas faktiski nozīmētu apšaubīt Regulatora noteikto tarifu pareizību.

Šobrīd spēkā esošā tarifu aprēķināšanas metodika¹²⁴ nosaka kārtību gan AS "Latvenergo" ražotās siltumenerģijas gan elektroenerģijas daļai atsevišķi. Tas nozīmē, ka ne elektroenerģijas izmaksās netiek iekļauti siltumenerģijas ieņēmumi, gan arī to, ka siltumenerģijas ieņēmumos nav iekļauti elektroenerģijas ieņēmumi tādējādi nodrošinot to, ka netiek veikta savstarpējā šķērssubsidēšana starp abiem tirgiem.

Metodika ir apstiprināta tālajā 2010. gada 11. jūnijā un tās apstiprināšanas brīdī šāds sadalījums starp elektroenerģijas un siltumenerģijas tirgu bija pamatots, jo:

- bija salīdzinoši mazas gāzes cenas (skatīt 35. attēlu);
- elektroenerģijas cenas bija ļoti zemas (2009.-2010. gadā elektroenerģijas cenas svārstījās no 0,03 līdz 0,05 euro centiem par kWh);
- AS "Latvenergo" nepiedalījās elektroenerģijas tirgus biržā ar mērķi pārdot elektroenerģiju par iespējami augstāku cenu un gūtu labumu no biržas cenu maksimumiem;
- Nepastāvēja balansēšanas tirgus.

Tomēr, kopš metodikas apstiprināšanas ir notikušas būtiskas izmaiņas elektroenerģijas un siltumenerģijas tirgos, jo:

- Būtiski pieaugusi gāzes cena (skatīt 32.attēlu);
- Būtiski pieaugušas elektroenerģijas cenas (revidējamā laika periodā elektroenerģijas cenas svārstījās no - 0,00001 līdz 0,49 euro centiem par kWh) un AS "Latvenergo" būtisku savu ieņēmumu daļu jeb 80% gūst tieši no elektroenerģijas pārdošanas;

- AS “Latvenergo” piedalās elektroenerģijas tirgus biržā ar mērķi pārdot elektroenerģiju par iespējami augstāku cenu un gūtu labumu no biržas cenu maksimumiem;
- Šobrīd pastāv aktīvs balansēšanas tirgus, kurā AS “Latvenergo” nodrošina balansēšanas jaudas visam Baltijas reģionam kā viena no labi vadāmiem ģenerācijas veidiem, kura var nodrošināt 15 %–20 % no elektroenerģijas pieprasījuma Baltijā¹²⁵.
- Kā arī, ja līdz šim AS “Latvenergo” varēja darboties kondensācijas režīmā tikai ražotnē TEC 2, tad šobrīd ar 2025. gadu ir uzstādītas un notestētas kondicionēšanas sistēmas arī ražotnē TEC 1, kā rezultātā paredzams, ka AS “Latvenergo” kondensācijā darbosies aizvien vairāk.

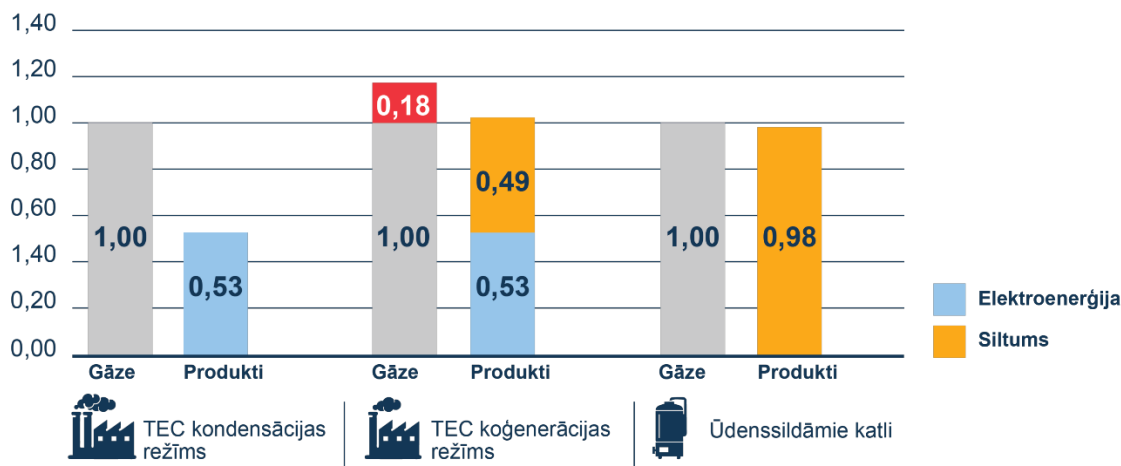
Latvijā ir noteiktas atšķirīgas siltumenerģijas tarifu metodikas atkarībā no ražošanas veida – vai ražošanas punktā tiek saražota tikai siltumenerģija vai siltumenerģija un elektroenerģija (koģenerācija). Lielākā daļa komersantu Latvijā siltumenerģijas tarifu aprēķinu sagatavo saskaņā ar Regulatora 14.04.2010. padomes lēmumu Nr. 1/7 “Siltumenerģijas apgādes pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika”, nevis saskaņā ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 11.06.2010. padomes lēmumu Nr. 1/10 “Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodika”.

Lai gan Regulators intervijās norādīja, ka ar elektroenerģijas ieņēmumi nedrīkst šķērssubsidēt siltumenerģijas tarifu, tomēr atbilstoši Siltumenerģijas apgādes pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodikas 17.punktam siltumenerģijas ražošanas izmaksās tiek iekļautas visas izmaksas, kas saistītas ar koģenerācijas stacijas darbību, savukārt no kopējām ražošanas izmaksām tiek atskaitīti ieņēmumi no elektroenerģijas pārdošanas, kas reizināti ar koeficientu, kas nav mazāks par 0,94. Tādējādi elektroenerģijas realizācijas ieņēmumi lielākajai siltumenerģijas ražojošo komersantu daļai tarifos tiek ņemti vērā, samazinot siltumenerģijas ražošanas izmaksas, kas tiek iekļautas siltumenerģijas tarifā.

Saskaņā ar Regulatora sniegto informāciju elektroenerģijas tirgus princips nepieļauj to, ka elektrības cena ir atkarīga no citiem komersanta sniegtajiem pakalpojumiem. Vienlaikus Eiropas Savienības tiesību sistēma nenosaka, kādas komponentes drīkst iekļaut siltumenerģijas tarifā, tajā skaitā neierobežo elektroenerģijas ieņēmumu ietekmi. To ilustrē Kopenhāgenas piemērs, kur siltumenerģijas izmaksas tiek samazinātas par elektroenerģijas ieņēmumu daļu¹²⁶. Kopenhāgenas centralizētajā siltumapgādes sistēmā siltumenerģijas tarifs tiek noteikts, balstoties uz kopējo izmaksu segšanu. Koģenerācijas stacijās gūtie elektroenerģijas ieņēmumi tiek izmantoti, lai samazinātu kopējās izmaksas, tādējādi nodrošinot zemāku siltumenerģijas tarifu un veicinot sistēmas kopējo efektivitāti. Ražošanas avoti tiek izmantoti pēc to izmaksām, vispirms iesaistot lētākos risinājumus.

Revidentu ieskatā tarifs neatbilst mūsdienu situācijai, jo ir Regulators piemēro metodiku, kas ir apstiprināta pirms elektroenerģijas tirgus liberalizācijas un balansēšanas un aktivizācijas tirgu izveidošanas. Tā paredz mehānisku izmaksu sadalījumu starp elektroenerģiju un siltumenerģiju atbilstoši saražoto gala produktu proporcijai un nepietiekami nošķir koģenerāciju no siltumenerģijas ražošanas katlos, rezultātā izmaksas tiek pielīdzinātas, lai gan tehnoloģijas būtiski atšķiras.

Siltumenerģijas saražošanai koģenerācijas procesā papildus nepieciešamais dabasgāzes apjoms

25. attēls. Revidentu aplēse par no 1 MW dabasgāzes saražoto elektroenerģiju un siltumenerģiju TEC-1 un TEC-2 dažādos darbības režīmos¹²⁷

Revidenti vērš uzmanību, ka siltumenerģijas ražošanā koģenerācijas procesā robežizmaksas ir zemas, jo nepieciešams relatīvi neliels papildu dabasgāzes apjoms, lai vienlaikus ar elektroenerģijas ražošanu iegūtu arī lietderīgu siltumenerģiju (skatīt 25.attēlu). Šādā veidā koģenerācija ir būtiski efektīvāka par ūdenssildāmajiem katliem, taču Regulatora apstiprinātā metodika šo apstākli neņem vērā.

Vienlaicīgi šobrīd pastāv aizliegums¹²⁸ uzņēmumam ar dominējošu stāvokli iekšējā tirgū:

- tieši vai netieši uzspiest netaisnīgas iepirkuma vai pārdošanas cenas vai citus netaisnīgus tirdzniecības nosacījumus;
- ierobežot ražošanu, tirgu vai tehnikas attīstību, kas kaitē patērētājiem;
- piemērot atšķirīgus nosacījumus līdzvērtīgos darījumos ar dažādiem tirdzniecības partneriem, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus;
- noteikt prasību, lai otra puse, slēdzot līgumus, uzņemtos papildu saistības, kas pēc savas būtības vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar attiecīgo līgumu priekšmetu.

Attiecībā uz AS “Latvenergo”, lai novērstu tā dominējošā stāvokļa ietekmi uz tirgu ir ieviests pienākums¹²⁹ tirgū piemērot LRAIC (*Long-run average incremental cost*).

Revidenti secina, ka Regulators nav izvērtējis metodikas atbilstību pašreizējiem tirgus apstākļiem, atsaucoties uz tirgus regulējuma sadalījumu ar Konkurences padomi. Situācijā, kad elektroenerģijas ieņēmumi daudzos gadījumos sedz būtisku daļu vai pat visas ražošanas izmaksas, tas netiek pilnvērtīgi atspoguļots siltumenerģijas tarifā, un regulētais tarifs praksē darbojas kā cenu “griesti”. To apstiprina fakti, ka būtiska daļa ieņēmumu tiek gūta no elektroenerģijas, lai gan ražošanas apjomi starp abiem produktiem ir līdzīgi, AS “Latvenergo” tirgus segmentā piedāvā siltumenerģiju par zemāku cenu nekā apstiprinātais tarifs, kā arī daļa siltumenerģijas netiek realizēta un tiek izvadīta atmosfērā.

Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodikas mērķis ir bijis noteikt principus koģenerācijas siltumenerģijas un koģenerācijas elektroenerģijas tarifu noteikšanai komersantiem, kas elektroenerģiju pārdod obligātā iepirkuma ietvaros. Ņemot vērā, ka no aprēķinātā elektroenerģijas tarifa ir tieši atkarīgi SIA “Enerģijas publiskais tirgotājs” norēķini ar komersantiem, kas pārdod elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, attiecībā uz šiem komersantiem (2024. gadā tie bija seši komersanti, kas

saņēma maksājumus 32,3 milj. *euro* apmērā¹³⁰) metodika saglabā savu aktualitāti. Tomēr AS “Latvenergo” elektroenerģiju pārdod tikai *Nord Pool* biržā un koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodika nav attiecināma uz AS “Latvenergo” koģenerācijas procesā saražoto elektroenerģiju.

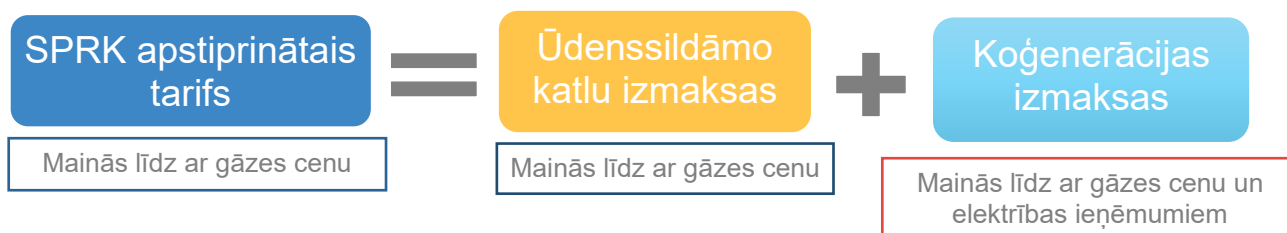
Enerģētikas likumā energoapgādes komersantam ir noteikts pienākums iegādāties siltumenerģiju par Regulatora noteikto tarifu¹³¹, vai arī par vienošanās cenu, ja siltumenerģijas apgādes sistēmas operatora licences darbības zonā var darboties vairāki siltumenerģijas ražotāji, un šiem ražotājiem ir tiesības piedāvāt sistēmas operatoram iepirkt to saražoto siltumenerģiju par vienošanās cenu, kā tas ir Rīgas gadījumā.

Rīgas gadījumā šīs normas ir savstarpēji pretrunīgas un faktiski pieļauj iespēju iepirkt siltumenerģiju par jebkādu cenu, ko ražotājs piedāvā. Regulators nav vērtējis iemeslus, kāpēc AS “Latvenergo” tirgū ir spējīga piedāvāt to pašu koģenerācijas siltumenerģiju par daudz mazāku cenu nekā apstiprinātais tarifs, vienlaikus daļu koģenerācijas siltuma izvadot atmosfērā, kā arī nav izvērtējis siltumenerģijas iepirkumus, lai pārliecinātos par pārdotās siltumenerģijas cenas atbilstību faktiskajām koģenerācijas izmaksām konkrētajā periodā.

Saskaņā ar Likumu par Sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem¹³² sabiedriskos pakalpojumus regulē, lai aizstāvētu lietotāju intereses un veicinātu sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju attīstību saskaņā ar taisnīguma, atklātības, neitralitātes, vienlīdzības un proporcionālītātes principiem.

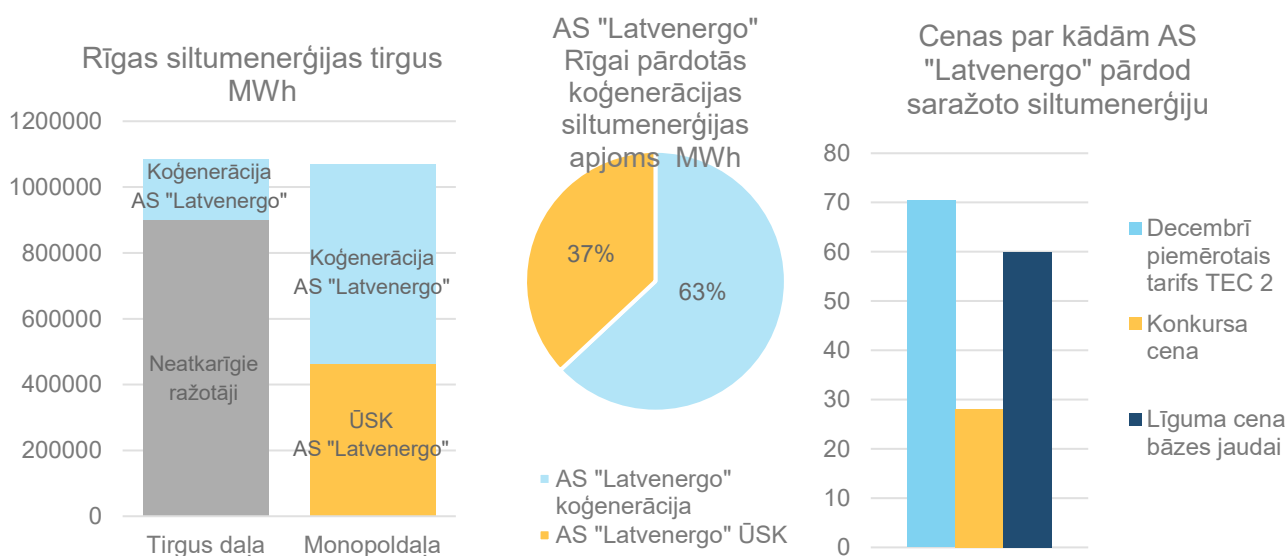
Revidenti secina, ka Regulators nav pilnvērtīgi nodrošinājis lietotāju interešu aizsardzību un nav panācis, ka galalietotājiem tiek nodrošināti sabiedriskie pakalpojumi par iespējami zemāku cenu, kas atspoguļo faktiskās saražotās siltumenerģijas izmaksas, ņemot vērā AS “Latvenergo” TEC darbības atkarību no elektroenerģijas tirgus un salīdzinoši nelielās robežizmaksas TEC darbības pārejai no kondensācijas režīma un koģenerācijas režīmu, kā arī būtiskās koģenerācijas procesā un ūdenssildāmajos katlos saražotās siltumenerģijas izmaksu atšķirības. Attiecīgi mainoties ekonomiskajam pamatojumam un tirgus situācijai, Regulatoram ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums pārskatīt tarifu aprēķināšanas metodiku.

Šobrīd izstrādātais tarifs nenodrošina arī AS “Latvenergo” ūdenssildāmo katlu saražotās siltumenerģijas atsevišķu izcenošanu no koģenerācijā saražotās siltumenerģijas (skatīt 26. attēlu).

26. attēls. Kā veidojas AS “Latvenergo” apstiprinātais tarifs?

Vienlaikus AS “Latvenergo” pārstāvis Saeimas parlamentārās izmeklēšanas komisijas sēdē ir paudis, ka koģenerācijas procesā iegūtās siltumenerģijas cenu var būtiski ietekmēt *Nord Pool* biržas elektroenerģijas cenas rezultāts. Proti, ja biržas elektroenerģijas cena pārsniedz 150 *euro*/MWh, tad elektroenerģijas tirgus ir apmaksājis visas koģenerācijas procesā radušās izmaksas un AS “Latvenergo” ir iespēja siltumenerģiju piedāvāt AS “Rīgas Siltums” par būtiski zemāku cenu. No minētā revidenti secina, ka dienās, kad AS “Latvenergo” nodrošina elektroenerģijas tirgus pieprasījumu un rodas koģenerācijas siltumenerģija, apstiprinātais monopolitirgus tarifs nenodrošina iespēju AS “Rīgas Siltums” sākumā iepirkt koģenerācijas procesā radušos siltumenerģiju par zemāku (tirgus noteiktu) cenu un tikai pēc tam iegādāties siltumenerģiju, kas saražota ūdenssildāmajos katlos, tādējādi nodrošinot ekonomiskā pakāpeniskuma principa ievērošanu.

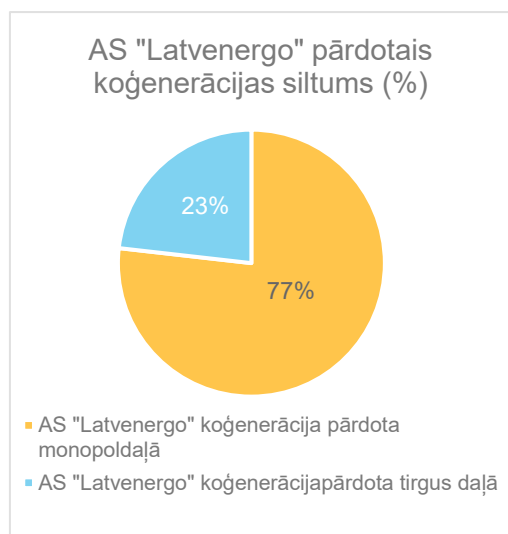
27. attēls. AS "Rīgas Siltums" iepirktās siltumenerģijas apmērs, AS "Latvenergo" pārdotās siltumenerģijas apmērs un AS "Latvenergo" pārdotās siltumenerģijas pārdošanas cenas.

AS "Latvenergo" ražo siltumenerģiju gan koģenerācijā, gan ūdenssildāmajos katlos. Tomēr lielākā daļa jeb 63% no kopējās AS "Latvenergo" pārdotās siltumenerģijas tiek saražota koģenerācijā. Neatkarīgi no tā, ka faktiski siltumenerģijas ražošanai tiek lietota viena un tā pati tehnoloģija, tomēr cenas, par kādām AS "Rīgas Siltums" iepirk saražoto siltumenerģiju no AS "Latvenergo", ir ļoti atšķirīgas.

Revīzijā konstatējām, ka AS "Latvenergo" siltumenerģiju AS "Rīgas Siltums" pārdod par trīs dažādām cenām.

- par **monopoldaļas cenu**, ko apstiprina Regulators¹³³, attiecīgi decembrī 67,61 *euro/MWh* TEC 1 un 70,41 *euro/MWh* TEC 2. Revidētajā periodā par monopoldaļas tarifu no AS "Latvenergo" ir iepirktas 607 370 MWh, kas saražotas koģenerācijā, un 463 759 MWh, kas saražotas ūdenssildāmajos katlos;
- par **vienošanās cenu** ar AS "Rīgas Siltums" par bāzes jaudas nodrošināšanu 120 MW slodzei par cenu 60 *euro/MWh*¹³⁴. Laikā no 15.11.2025. līdz 31.12.2025. par attiecīgo vienošanās cenu AS "Rīgas Siltums" no AS "Latvenergo" iepirka 97 920 MWh siltumenerģijas;
- par **tirgus cenu** AS "Rīgas Siltums" organizētajā dienas tirgū, kur laikā no 02.11.2024. līdz 30.06.2025. AS "Latvenergo" ir pārdevusi siltumenerģiju 183 473 MWh apjomā par vidējo cenu 28 *euro/MWh*, kas ir vidēji par 60% zemāka nekā Regulatora noteiktais tarifs.

AS "Latvenergo" ir spējīga piedāvāt dažādas cenas katrā no siltumenerģijas iepirkumu periodiem, jo vienlaicīgi ar siltumenerģijas ražošanu ražo arī elektroenerģiju. Ja elektroenerģijas tirgū ir augsts pieprasījums un augsta elektroenerģijas cena, AS "Latvenergo" atvērtajā elektroenerģijas tirgū gūst pietiekami lielus ieņēmumus, lai nosegtu koģenerācijas procesa izmaksas un spētu piedāvāt siltumenerģiju par būtiski zemāku cenu, tajā iekļaujot tikai tās izmaksas, kas saistītas ar siltumenerģijas novadīšanu siltumapgādes tīklā. Saskaņā ar AS "Latvenergo" publiski sniegto informāciju elektroenerģijas cena biržā, kas pārsniedz 150 *euro/MWh*¹³⁵, pilnībā nosedz koģenerācijas procesa izmaksas. Tā periodā no 02.11.2024. līdz 30.06.2025. AS "Latvenergo", piedaloties siltumenerģijas dienas tirgū, koģenerācijā iegūto siltumenerģiju pārdeva vidēji par 28 *euro/MWh* (skatīt 27.attēlu).

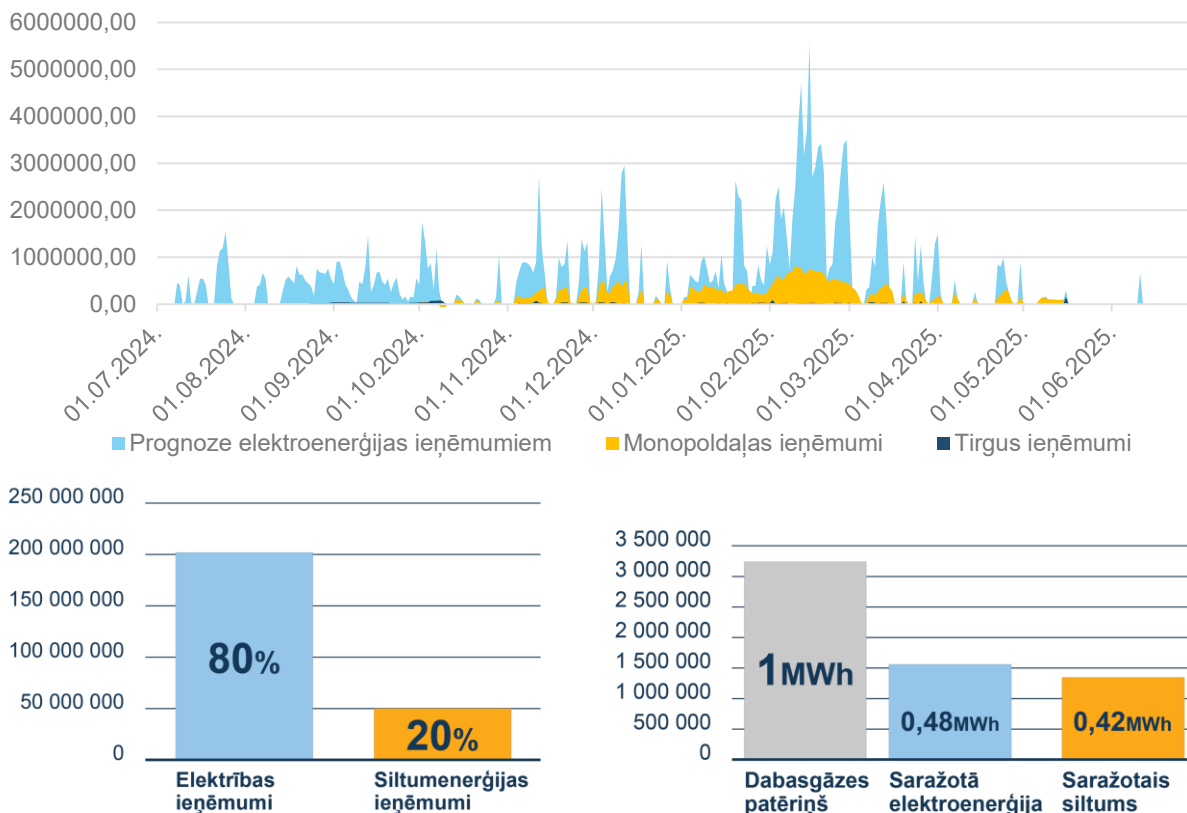
28. attēls. AS "Latvenergo" pārdotais koģenerācijas siltums AS "Rīgas Siltums" tirgus daļā un monopoldaļā.

Tomēr AS "Latvenergo" koģenerācijas procesā saražotās siltumenerģijas tarifu noteikšanas metodika¹³⁶ balstās uz enerģijas resursa – dabasgāzes – proporcionālu attiecināšanu uz elektroenerģiju un siltumenerģiju proporcionāli izstrādes apjomam, neņemot vērā ieņēmumus no elektroenerģijas realizācijas. Vienlaikus tarifa metodika neparedz siltumenerģijas tarifa diferencēšanu atkarībā no siltumenerģijas iegūšanas tehnoloģijas, proti, koģenerācijas vai ūdenssildāmajiem katliem. Tas nedod iespēju siltumenerģijas ražotājam iekļaut tarifā elektroenerģijas tirgū gūtos ieņēmumus un tādējādi samazināt iepirktās siltumenerģijas cenu Rīgas labajam krastam.

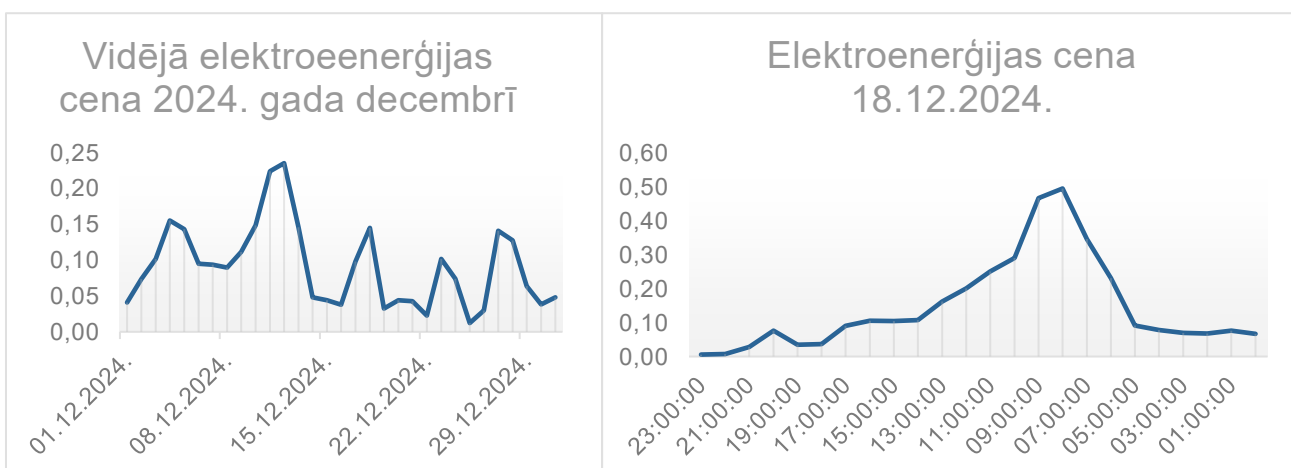
Ņemot vērā, ka revidējamā laika periodā 01.07.2024.-30.06.2025. lielākā daļa jeb 63% no Rīgā iepirktās siltumenerģijas, ko saražo AS "Latvenergo", tiek saražota koģenerācijā un to ka 77% no koģenerācijas siltumenerģijas tiek pārdota monopoltirgus daļā, pastāv būtisks iepirktās siltumenerģijas cenas samazināšanas potenciāls brīžos, kad AS "Latvenergo" gūst ieņēmumus no darbības elektroenerģijas tirgū.

Revidētajā periodā kopā ir bijušas 220 dienas, kad AS "Latvenergo" vienlaicīgi ražoja elektroenerģiju koģenerācijā un pārdeva siltumu AS "Rīgas Siltums", tomēr tikai mazai daļai siltumenerģijas jeb tikai 23% no kopējās iepirktās koģenerācijas siltumenerģijas apjoma tika pārdota siltumenerģijas dienas tirgū, piemērojot samazinātu cenu, kas, iespējams, atspoguļo faktiskās koģenerācijas procesā iegūtās siltumenerģijas izmaksas (skatīt 28. attēlu). Izmantojot AS "Latvenergo" ražotņu izstrādes datus, AS "Rīgas Siltums" sniegtos datus par iepirktās siltumenerģijas cenām, kā arī revidentu aprēķināto elektroenerģijas vidējo dienas cenu *Nord Pool* biržā, revidenti aplēsa, ka dienās, kad AS "Latvenergo" ir pārdevusi elektroenerģiju biržā, 80% no AS "Latvenergo" ieņēmumiem veidoja tieši elektroenerģijas ieņēmumi un tikai 20% siltumenerģijas ieņēmumi, tāpēc, ņemot vērā mainīgo elektroenerģijas cenu un būtiskas atšķirības uz siltumenerģijas izstrādi attiecināmā kurināmā apjoma noteikšanā, izmantojot robežizmaksu pieeju (skatīt 25. attēlu), pastāv vērā ņemams pamats siltumenerģijas tarifa metodikas pārskatīšanai (skatīt 29. attēlu).

Saskaņā ar ražotņu izstrādes datiem revidētajā periodā AS “Latvenergo”, sadedzinot 1 MWh gāzes koģenerācijas iekārtās, kas maksā 45 euro/MWh, iegūst 0,42 MWh siltuma un 0,48 MWh elektrības.

29. attēls. AS “Latvenergo” elektroenerģijas tirgus un siltumenerģijas tirgus aplēse laikam no 05.11.2024. līdz 05.04.2025.

30. attēls. Vidējā Nord Pool biržas cena 2024. gada decembrī un cena tā paša gada 18. decembrī, euro/kWh

Cenas elektroenerģijas tirgū ir ļoti mainīgas un ilgtermiņā grūti prognozējamas (skatīt 30. attēlu). Lai siltumenerģijas tirgus gūtu labumu no elektroenerģijas ieņēmumiem, koģenerācijas siltumenerģijas tarifu

nevajadzētu regulēt, bet dot komersantam iespēju pašam noteikt attiecīgajā dienā atbilstošu cenu par koģenerācijas siltumenerģiju.

Revidentu ieskatā, lai Rīgas siltumenerģijas operators varētu pilnvērtīgi piemērot ekonomiskā pakāpeniskuma principu Rīgas siltumenerģijas iepirkumos, koģenerācijas siltumenerģija būtu jānodala no siltumenerģijas tarifa aprēķina, ļaujot AS “Latvenergo” patstāvīgi noteikt koģenerācijas siltumenerģijas cenu atbilstoši elektroenerģijas tirgus rezultātam. Tādējādi tarifu noteiktu tikai AS “Latvenergo” ūdenssildāmajos katlos saražotajai siltumenerģijai, ko izmantotu tikai laikā, kad nav iespējams nosegt Rīgas labā krasta siltumenerģijas patēriņu ar neatkarīgo ražotāju un AS “Latvenergo” koģenerācijas iekārtu saražoto siltumenerģiju, vai brīžos, kad koģenerācijas siltumenerģija būtu pārāk dārga.

Metodikas pieeja tarifu noteikt proporcionāli saražotajam elektroenerģijas un siltumenerģijas apjomam neatspoguļo reālo tirgus situāciju, liedzot iespēju rīdziniekiem nopirkt siltumenerģiju par lētāku, tirgus noteiktu cenu.

Revīzijā AS “Latvenergo” ir sniegusi informāciju par saviem attīstības plāniem, ka tā plāno diversificēt savu siltumenerģijas ražošanas struktūru. AS “Latvenergo” veic padziļinātu izpēti siltumsūkņu tehnoloģijas izmantošanai, kā arī plāno uzstādīt divus TEN katlus ar jaudu 20 MW. TEN katli darbosies kā balansēšanas jauda brīžos, kad elektrība būs lēta, kā arī ļaus ātri reaģēt uz tirgus izmaiņām, ieslēdzot tos īsu brīdi, kad tāda nepieciešamība rodas.

Ņemot vērā, ka arī nākotnē plānotā AS “Latvenergo” tehnoloģiju attīstība nebūtu tieši ietverama siltumenerģijas regulētajā tarifā, jo izmaksas būs tieši atkarīgas no elektroenerģijas cenas, arī koģenerācijas siltums būtu izslēdzams no Regulatora apstiprinātā siltumenerģijas tarifa, jo ir tieši atkarīgs no elektroenerģijas biržas rezultāta.

Ar ko ūdenssildāmo katlu tehnoloģija atšķiras no koģenerācijas?

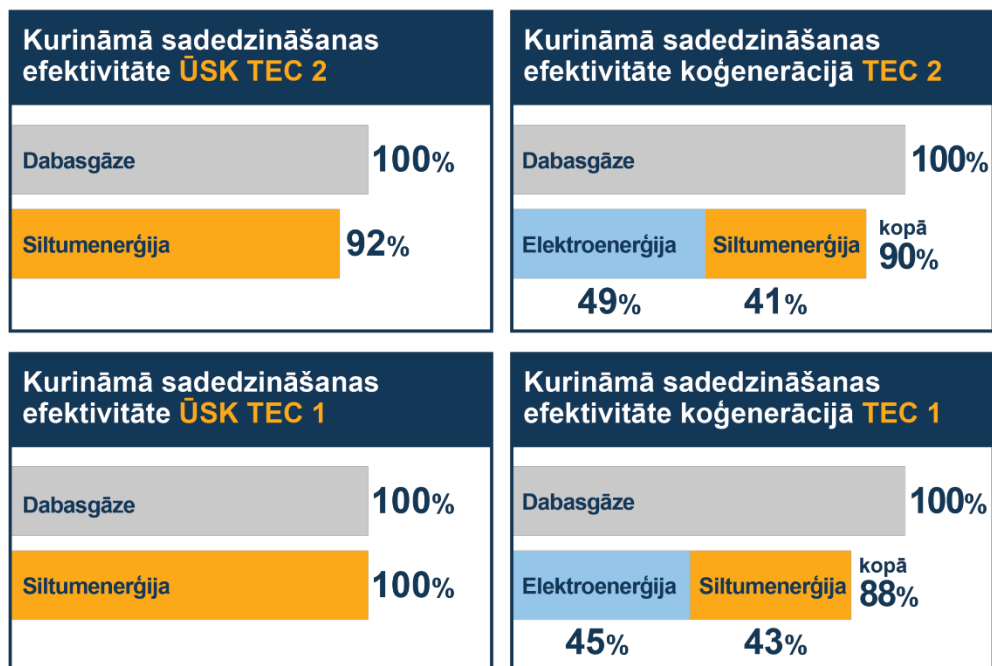
Ūdenssildāmie katli pēc savas uzbūves ir daudz vienkāršāka tehnoloģija nekā koģenerācijas iekārtas, jo tajos nav turbīnu, ģeneratoru vai sarežģītas automātikas, ir mazāk komponentu un attiecīgi tiem ir mazāks bojājumu risks, kā arī, lai darbinātu ūdenssildāmos katlus, personālam nav nepieciešama tik augsta kvalifikācija. Ieslēgšanas laiks šīm iekārtām ir viena stunda, kamēr koģenerācijas bloku sagatavošanai darbam ir nepieciešamas četras stundas, un tie var ļoti elastīgi reaģēt uz siltumenerģijas pieprasījuma izmaiņām. Arīdzan salīdzinājumā ar koģenerācijas iekārtām tiem ir vēl vairākas priekšrocības. Piemēram, tie ir ievērojami lētāki iegādei un uzstādīšanai, tos var darbināt jebkurā slodzē, arī tikai pīķa stundās, tie nav atkarīgi no elektroenerģijas pieprasījuma vai tirgus, kā arī tajos var kurināt gan dabasgāzi, gan dīzeļdegvielu.

Kurināmā sadedzināšanas efektivitāte katrā tehnoloģijā krasi atšķiras, bet kopumā, darbinot gan koģenerācijas iekārtas, gan ūdenssildāmos katlus, vienlaicīgi no 1 MW gāzes var iegūt 0,9 MW enerģijas. Vienīgā tehnoloģija, kas pieļauj gandrīz 100% kurināmā pārvēršanu siltumenerģijā, ir TEC 1 ūdenssildāmie katli. Koģenerācijas iekārtas un ūdenssildāmie katli saražo:

- 0,49 MW elektroenerģijas un 0,41 MW siltumenerģijas TEC 2 gadījumā koģenerācijā;
- 0,92 MW siltumenerģijas, sadedzinot gāzi TEC 2 ūdenssildāmajos katlos;
- 0,45 MWh elektroenerģijas un 0,44 MW siltumenerģijas TEC 1 gadījumā koģenerācijā;
- 1 MW siltumenerģijas, sadedzinot gāzi TEC 1 ūdenssildāmajos katlos.

Ja uz siltumenerģijas ražošanas procesu raugās, vērtējot tikai siltumenerģijas ieguves apjomu no vienas sadedzinātās kurināmā vienības, tad siltumenerģijas ražošanai ūdenssildāmie katli būtu efektīvākā

tehnoloģija, jo tajā vienas MWh siltumenerģijas ražošanai vajadzīgs daudz mazāk dabasgāzes nekā tad, ja šo pašu siltumenerģijas daudzumu būtu jāsarāžo koģenerācijā (skatīt 31. attēlu).

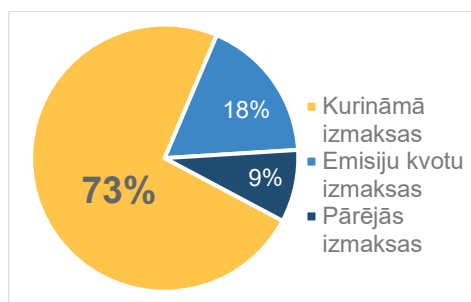

31. attēls. Kurināmā sadedzināšanas efektivitāte katrā TEC ražošanas tehnoloģijā.

Tomēr no ekonomiskās efektivitātes viedokļa ūdenssildāmajos katlos saražotā siltumenerģija gandrīz vienmēr būs dārgāka nekā koģenerācijas procesā iegūtā, jo ūdenssildāmie katli neražo elektroenerģiju un attiecīgi negūst ieņēmumus elektroenerģijas tirgū, par kuriem būtu iespējams samazināt siltumenerģijas tarifu (skatīt 26. attēlu).

Regulatora apstiprinātais tarifs ir balstīts uz faktisko AS “Latvenergo” siltumenerģijas ražošanas izmaksu apmēru tā apstiprināšanas brīdī, saskaitot kopā kurināmā patēriņu gan koģenerācijā, gan ūdenssildāmajos katlos. Tarifa metodika neparedz mainīt siltumenerģijas tarifu, ņemot vērā ieņēmumus no elektroenerģijas tirgus, lai gan AS “Latvenergo” pārstāvis atzīst, ka pie noteiktas elektroenerģijas cenas elektroenerģijas tirgus sedz visas koģenerācijas izmaksas un siltumenerģiju ir iespējams piegādāt AS “Rīgas Siltums” par zemāku cenu. To apliecina arī AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas iepirkuma rezultāti (detalizēta informācija ziņojuma nodaļā “AS “Rīgas Siltums” izveidotais siltumenerģijas iepirkuma mehānisms un tā nepilnības”).

Revidentu ieskatā, ņemot vērā augsto kurināmā sadedzināšanas efektivitāti ūdenssildāmajos katlos, tarifs ūdenssildāmajiem katliem būtu jānosaka atsevišķi, lai Rīgas pilsētai siltumenerģijas iepirkumos būtu iespēja pilnvērtīgi piemērot ekonomiskā pakāpeniskuma principu un iegādāties lētāko siltumenerģiju brīžos, kad koģenerācijas siltumenerģijas cena ir augsta.

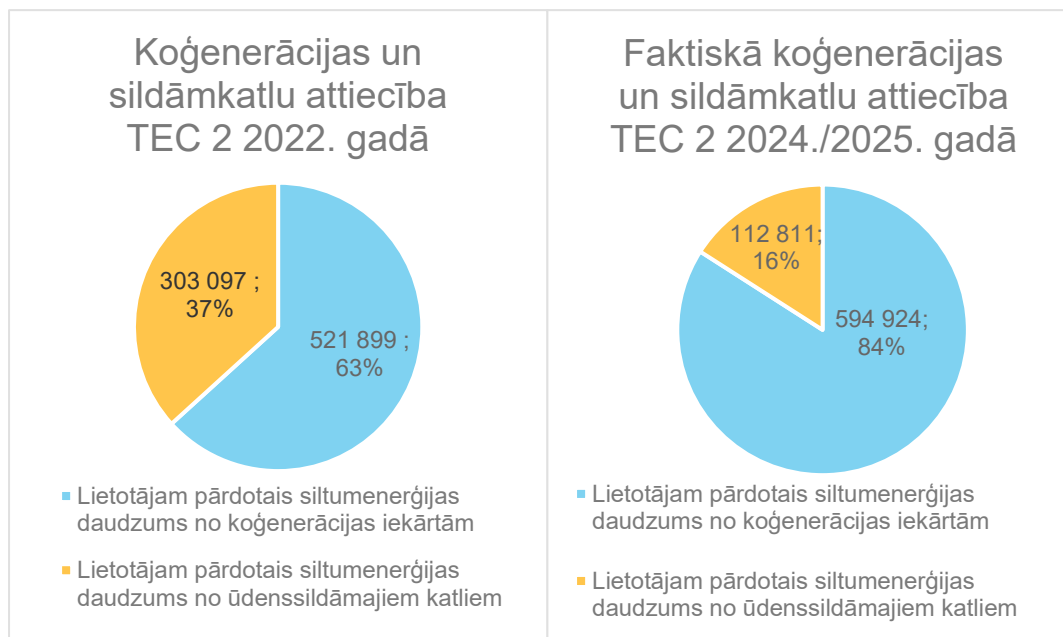
32. attēls. TEC 2 apstiprinātā tarifa struktūra.

AS “Latvenergo” lielāko daļu savas pārdotās siltumenerģijas saražo TEC 2. Lielāko izmaksu īpatsvaru šobrīd spēkā esošajā AS “Latvenergo” apstiprinātajā tarifā veido patērētā dabasgāze, kas ir 73% (TEC 2 tarifu struktūra no kopējā apstiprinātā tarifa) (skatīt 32. attēlu), tāpēc tā visbūtiskākā ietekmē AS “Latvenergo” apstiprināto tarifu. Otra būtiskākā izmaksu pozīcija ir emisijas kvotu izmaksas, kas veido 18% no kopējā TEC 2 apstiprinātā tarifa.

Abu TEC apstiprināto izmaksu attiecība ir gandrīz vienāda, ar atšķirību, ka TEC 1 patērētā dabasgāze veido 74% no kopējām izmaksām un emisijas kvotu izmaksas ir 17%. Apstiprinātā tarifa kopējo apmēru ietekmē ne tikai faktiskās kurināmā, emisijas kvotu un citas izmaksas, bet arī

proporcija starp siltumenerģijas apmēru, kas tiek saražota koģenerācijā un ūdenssildāmajos katlos. Tarifu apstiprināšanas brīdī – 2022. gadā – 63% no kopējā AS “Latvenergo” pārdotā siltumenerģijas apjoma tika saražoti koģenerācijā un 37% tika saražoti ūdenssildāmajos katlos. Revīzijā apskatītajā periodā (01.07.2024.–30.06.2025.) līdz ar AS “Latvenergo” aktīvu darbību elektroenerģijas un balansēšanas tirgos koģenerācijā saražotās siltumenerģijas apmērs ir palielinājies līdz 84% no kopējā lietotājam pārdotā siltumenerģijas apjoma un attiecīgi ūdenssildāmo katlu daļa no 37% 2022. gadā ir samazinājusies līdz 16%.

Ņemot vērā ka ir mainījusies situācija elektroenerģijas tirgū un esošā tarifa struktūra (attiecība starp koģenerācijas un ūdenssildāmo katlu siltumu) vairs neatbilst tarifā apstiprinātajai, revidenti secina, ka šobrīd spēkā esošais TEC 2 tarifs¹³⁷ neatspoguļo faktisko attiecību starp siltumenerģijas apjomu, kas tiek saražota koģenerācijā, un siltumenerģijas apjomu, kas tiek saražota ūdenssildāmajos katlos.

33. attēls. TEC 2 apstiprinātā tarifa struktūra

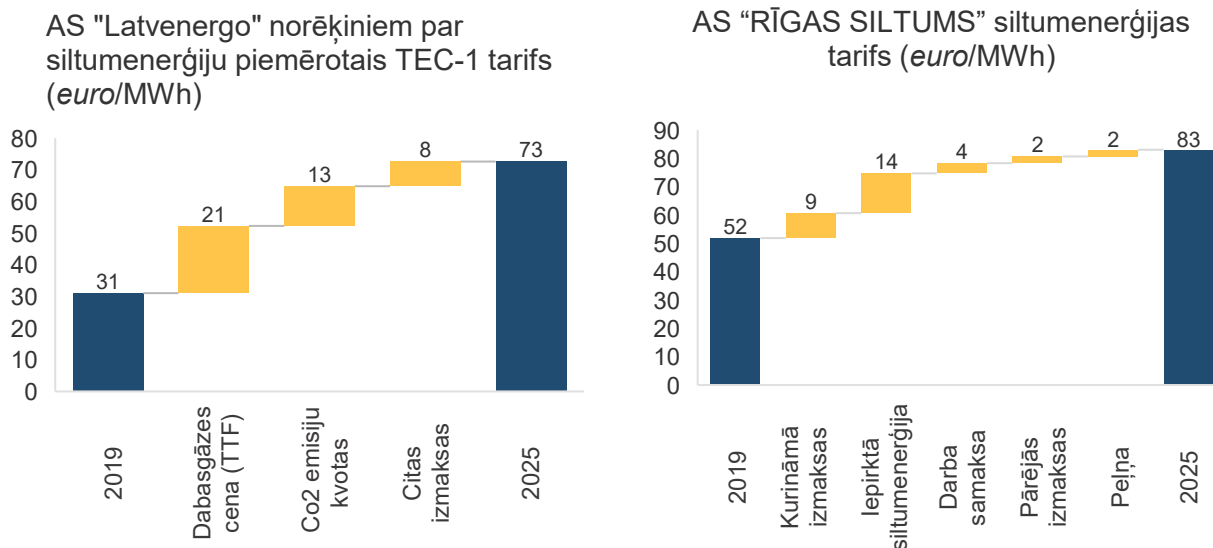
Attiecīgi, pat, ja elektroenerģijas tirgus ieņēmumus neieskaita apstiprinātajā tarifā, tas šobrīd neatpoguļo faktisko AS “Latvenergo” izdevumu apmēru. Apstiprinātais tarifs ir rēķināts uz lielāku saražoto siltumenerģijas daudzumu ūdenssildāmajos katlos nekā pēc AS “Latvenergo” faktiskajiem datiem revidētajā periodā (skatīt 33. attēlu). Attiecīgi faktiski AS “Latvenergo” daudz vairāk ir strādājusi koģenerācijas režīmā. Tādējādi, ja AS “Latvenergo” šobrīd pārskatītu TEC 2 tarifu, tas palielinātos par 1,99 *euro*/MWh un kopā revidētajā periodā tas izmaksātu Rīgai papildus 2,1 milj. *euro*.

Kāda ir regulētā tarifa un energoresursu cenu ietekme uz siltumenerģijas izmaksām Rīgā?

Kopš 2022. gada dabasgāzes cenas ir būtiski samazinājušās, tomēr siltumenerģijas tarifs Rīgā saglabājas ievērojami augstāks nekā pirms Covid-19 pandēmijas. Galveno ietekmi uz cenām rada Regulatora apstiprinātie AS “Latvenergo” TEC1 un TEC2 siltumenerģijas tarifi, kas nosaka cenu, par kādu AS “Rīgas Siltums” regulētajā jeb monopola daļā iepērk siltumenerģiju. Revidētajā periodā šādā veidā iepirka aptuveni 50% no visa siltumenerģijas apjoma. Regulētie TEC tarifi līdz 2025. gada novembrim ziemas periodā faktiski noteica arī cenu siltumenerģijai, ko AS “Rīgas Siltums” iepērk no neatkarīgajiem ražotājiem situācijās, kad tirgus daļā pieejamais apjoms nespēja pilnībā nosegt patēriņu un tirgū nebija pieejams koģenerācijā saražotais atlikumsiltums par zemāku cenu. Kopš 2025. gada novembra konkurējošajā tirgus daļā ir noteikti cenu griesti 60 *euro*/MWh (skatīt 34. attēlu).

Siltumenerģijas tarifa pieaugums Rīgā kopš Covid-19 pandēmijas galvenokārt ir saistīts ar dabasgāzes cenu pieaugumu TTF biržā un CO₂ emisijas kvotu izmaksu iekļaušanu tarifā, jo kopš 2020. gada AS “Latvenergo” netiek piešķirtas kvotas pietiekamā apjomā siltumenerģijas ražošanai un to iegādes izmaksas tiek pilnā apmērā iekļautas tarifā. Papildu ietekmi radījis dabasgāzes pārvades, sadales un piegādes izmaksu pieaugums pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā. Pēc

revidentu aplēsēm, dabasgāzes cenu pieaugums un CO₂ emisijas kvotu izmaksas (12,6 *euro*/MWh) kopā veido aptuveni 80% no TEC-1 tarifa pieauguma kopš 2019. gada.

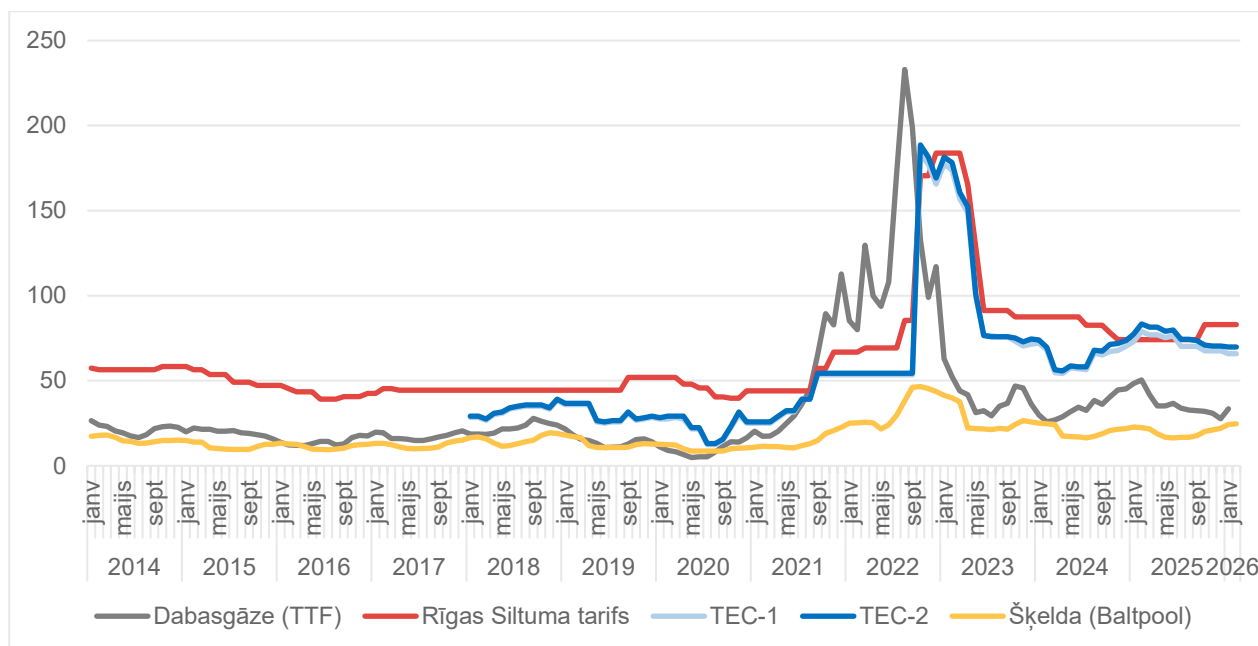

34. attēls. Revidentu aplēse par faktoriem, kas ietekmē TEC1 tarifa pieaugumu.

Kopš 2021. gada ir vērojama noturīga cenu atšķirība starp šķeldu un dabasgāzi, turklāt dabasgāzes cenas ir bijušas gan augstākas, gan ievērojami svārstīgākas. Kopš 2019. gada dabasgāzes TTF cenu pieaugums ir bijis aptuveni 3,4 reizes straujāks nekā šķeldas cenu kāpums. Ja 2018.–2019. gadā šķeldas cena *Baltpool* biržā bija 14,1 *euro*/MWh un dabasgāzes cena – 18,1 *euro*/MWh, tad 2025. gadā šķeldas cena pieaugs līdz 19,4 *euro*/MWh, bet dabasgāzes cena sasniedza 36,4 *euro*/MWh. Kopā ar CO₂ emisijas kvotu izmaksām tas padara dabasgāzi par aptuveni 2,5 reizes dārgāku energoresursu salīdzinājumā ar šķeldu.

AS "Rīgas Siltums" ne tikai iepērk siltumenerģiju no biokurināmā katlumājām, bet arī pati iegādājas šķeldu savām ražošanas vajadzībām Daugavas kreisajā krastā. 2025. gadā uzņēmuma vidēji svērtā šķeldas iepirkuma cena bija par 4,1 % augstāka nekā attiecīgajā periodā *Baltpool* biržas cena. Atsevišķos mēnešos cenu starpība sasniedza līdz 10%, savukārt citos mēnešos šķeldas iegādes cena bija nedaudz zemāka par biržas cenu. Pēc revidentu aplēsēm, šī cenu atšķirība 2025. gadā, salīdzinot ar *Baltpool* biržā publicētajām cenām par attiecīgo iegādātās šķeldas apjomu, veidoja 517 tūkstošus *euro*. Vienlaikus jāņem vērā, ka AS "Rīgas Siltums" šķeldas iepirkuma cenas nav tiešā veidā salīdzināmas ar *Baltpool* biržā publicētajām cenām, jo iepirkuma cenām piemēro korekcijas mehānismus atkarībā no piegādātās šķeldas tehniskajiem parametriem, savukārt uzņēmuma tīmekļvietnē publicē atsevišķus iepirkumu darījumu rezultātus, kuros cenas atspoguļo līgumus ar piegādātājiem par atšķirīgiem apjomiem un piegādes termiņiem.

Regulētie TEC tarifi ir tieši atkarīgi no dabasgāzes iepirkuma cenas. AS "Latvenergo" gāzi iepērk, balstoties uz TTF biržas cenu, papildus iekļaujot Klaipeņas termināļa, pārvades, sadales un uzglabāšanas izmaksas. Dabasgāzes cena siltumenerģijas ražošanai AS "Rīgas Siltums" vajadzībām netiek iepriekš fiksēta. Iegādātā dabasgāze tiek uzskaitīta virtuālajā gāzes noliktavā un norakstīta atbilstoši patēriņam, tādēļ dabasgāzes TTF biržas cenu izmaiņas siltumenerģijas tarifos atspoguļojas ar laika nobīdi (skatīt 35. attēlu).

35. attēls. Energoresursu cenu dinamika kopš 2014. gada – euro/MWh.

Revidentu vērtējumā, galvenais cēlonis augstajām siltumenerģijas cenām Rīgā joprojām ir salīdzinoši augstās dabaszgāzes cenas un CO₂ emisijas kvotu izmaksas, kas kopš 2020. gada tiek iekļautas tarifā. Šo faktoru ietekmē šķelda ir kļuvusi būtiski konkurētspējīgāka salīdzinājumā ar dabaszgāzi, turklāt šķeldai vismaz līdz 2030. gadam netiks piemērotas CO₂ emisijas kvotas. Būtiskā energoresursu cenu atšķirība nodrošina biokurināmā katlumājām ievērojamu konkurētspējas priekšrocību salīdzinājumā ar dabaszgāzes stacijām (skatīt 35. attēlu). Vienlaikus AS “Rīgas Siltums” izveidotais tirgus mehānisms un ierobežota konkurence tirgus daļā nenodrošina to, ka zemākās šķeldas izmaksas pilnā apjomā tiek atspoguļotas gala patērētāju tarifi, radot priekšnoteikumus papildu peļņas veidošanai tirgus dalībniekiem. Tāpat izveidotais mehānisms nenodrošina iespēju pilnvērtīgi iegādāties lētāko koģenerācijā saražoto siltumu situācijās, kad elektroenerģijas cenas sedz lielāko daļu no ražošanas izmaksām, jo Regulatora apstiprinātā regulētā tarifa metodika šo apstākli tiešā veidā neņem vērā. Rezultātā siltumenerģijas iepirkumi netiek konsekventi veikti par zemāko iespējamo cenu, pilnā apjomā neīstenojot ekonomiskā pakāpeniskuma principu un ierobežojot gala lietotāju ieguvumu no zemākām ražošanas izmaksām.

AS “Rīgas Siltums” piederošā SIA “Rīgas BioEnerģija” – vai ir izmantotas iespējas ietaupīt?

2014. gadā AS “Rīgas Siltums” kopā ar SIA “Enerģijas Risinājums.RIX” (katram 50% īpašumtiesības) dibināja SIA “Rīgas BioEnerģija” ar mērķi attīstīt biokurināmā katlumājas Rīgā¹³⁸.

SIA “Rīgas BioEnerģija” darbības mērķis ir siltumenerģiju ražojošo iekārtu izbūve, siltumenerģijas ražošana un realizācija Rīgas pilsētas centralizētās siltumapgādes sistēmas operatoram – AS “Rīgas Siltums”. Kopējā SIA “Rīgas BioEnerģijas” jauda šobrīd ir 96 MW, kas veido 54% no 178 MW, ko AS “Rīgas Siltums” izveidotajā siltumenerģijas konkurences tirgus daļā piedāvā tā sauktie neatkarīgie ražotāji.

2017. gada jūnijā SIA “Energijas Risinājums.RIX” pārdeva savas kapitāla daļas uzņēmumam SIA “Bioenerģijas risinājums”, bet 2017. gadā decembrī AS “Rīgas Siltums” iegādājās no SIA “Bioenerģijas risinājumi” kapitāldaļas par 4,75 miljoniem *euro*¹³⁹, kļūstot par vienīgo īpašnieku. Toreiz Ekonomikas ministrija apšaubīja darījuma lietderību un pauda bažas, ka reorganizācija varētu izraisīt siltumenerģijas tarifu kāpumu¹⁴⁰.

10. tabula. SIA “Rīgas BioEnergija” darbības finanšu rezultāti.

	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Saražotā siltumenerģija, MWh	Nav datu	290 537	311 227	314 651
Apgrozījums, <i>euro</i>	8 573 900	15 124 652	21 557 996	15 711 119
<i>euro</i> /MWh	Nav datu	52,06	69,27	49,93
Bruto peļņa, <i>euro</i>	2 239 577	5 419 601	7 481 327	4 365 620
(Bruto rentabilitāte, %)	(26%)	(36%)	(35%)	(28%)
Neto peļņa	1 692 468	5 003 774	7 026 656	2 439 991

SIA “Rīgas BioEnergija” ir biomasas siltumenerģijas ražotne, un šobrīd uzņēmums ražo tikai siltumenerģiju un tikai vienam klientam – AS “Rīgas Siltums”. Uzņēmums 2024. gada martā izmaksāja 5 miljonu *euro* dividendes AS “Rīgas siltums”.¹⁴¹ Lai gan dividendes izmaksātas AS “Rīgas Siltums”, tās netiek ņemtas vērā, nosakot AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas tarifu. Veidojas situācija, ka siltumenerģijas tarifu tiešā veidā ietekmē AS “Rīgas Siltums” no SIA “Rīgas BioEnergija” nopirktā siltumenerģija (vidēji gadā 305 488 MWh), kas tarifa metodikā tiek iekļauta AS “Rīgas Siltums” izmaksās, savukārt SIA “Rīgas BioEnergija” no savas darbības gūst peļņu un maksā dividendes AS “Rīgas Siltums” kā vienīgajam īpašniekam. Ja SIA “Rīgas BioEnergija” būtu nevis atsevišķs komersants, bet integrēta AS “Rīgas Siltums”, SIA “Rīgas BioEnergija” saražotā siltumenerģija tarifā tiktu iekļauta atbilstoši ražošanas pašizmaksai, ļaujot samazināt AS “Rīgas Siltums” izmaksas par siltumenerģijas iegādi. Būtiski atzīmēt, ka Rīgas kreisajā krastā AS “Rīgas Siltums” pati nodrošina siltumenerģijas ražošanu vairākās katlumājās, līdz ar to AS “Rīgas Siltums” ir nepieciešamā kompetence, lai patstāvīgi nodrošinātu SIA “Rīgas BioEnergija” piederošas katlumājas darbību.

Papildus jāmin, ka SIA “Rīgas BioEnergija” integrēšana AS “Rīgas Siltums” ļautu samazināt arī ar SIA “Rīgas BioEnergija” darbību saistītos administratīvos izdevumus, jo vadības, grāmatvedības, IT atbalsta, personāla vadības un citas administratīvās funkcijas nodrošinātu AS “Rīgas Siltums”. Analizētajā periodā (2020.–2024. gads) SIA “Rīgas BioEnergija” administrācijas izmaksas svārstās no 298 tūkst. līdz 421 tūkst. *euro* gadā, no kuriem ievērojamu daļu veido atalgojums, tostarp valdes locekļu personāla izmaksas 127 tūkst. līdz 171 tūkst. *euro* gadā. Atsakoties no atsevišķas valdes, ietaupījums būtu tiešs un tūlītējs.

11. tabula. Potenciālais AS “Rīgas Siltums” ietaupījums no SIA “Rīgas BioEnergija” integrēšanas

	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Saražotā siltumenerģija, MWh	290 537	311 227	314 651
Peļņa pirms uzņēmumu ienākuma nodokļa, euro	5 003 774	7 088 280	3 690 046
<i>Potenciālais ietaupījums euro/MWh</i>	<i>17,22</i>	<i>22,78</i>	<i>11,72</i>
Valdes locekļu izmaksas, euro	126 968	170 762	154 762
<i>Potenciālais ietaupījums euro/MWh</i>	<i>0,43</i>	<i>0,55</i>	<i>0,49</i>
Kopā potenciālais ietaupījums, euro	5 130 742	7 259 042	3 844 808
<i>Kopā potenciālais ietaupījums euro/MWh</i>	<i>17,66</i>	<i>23,32</i>	<i>12,22</i>

*Administrācijas izmaksās iekļautas arī divu valdes locekļu atlīdzības izmaksas.

Saskaņā ar revidentu aplēsēm (skatīt 10. tabulu), integrējot SIA “Rīgas BioEnergija” AS “Rīgas Siltums” kapitālsabiedrībā kā struktūrvienību, AS “Rīgas Siltums” ik gadu varētu ietaupīt 3,8 līdz 7,3 milj. euro.

2018. gadā AS “Rīgas Siltums” jau apsvēra iespēju Rīgas BioEnergiju reorganizācijas ceļā pievienot AS “Rīgas Siltums”. Tomēr 2018. gada 11. septembrī AS “Rīgas Siltums” akcionāru sapulcē Ekonomikas ministrija kā valsts kapitāla daļu turētāja neatbalstīja šo AS “Rīgas Siltums” valdes priekšlikumu, kā argumentu minot SIA “Rīgas BioEnergija” uzņemtās kredītsaistības, kas pēc publiski pieejamās informācijas bija 24,5 miljoni euro¹⁴². Ņemot vērā potenciālos ieguvumus no SIA “Rīgas BioEnergija” pievienošanas AS “Rīgas Siltums”, Valsts kontrole aicina AS “Rīgas Siltums” atkārtoti izvērtēt iespēju Rīgas SIA “Rīgas BioEnergija” integrēšanai AS “Rīgas Siltums” saimniecībā.

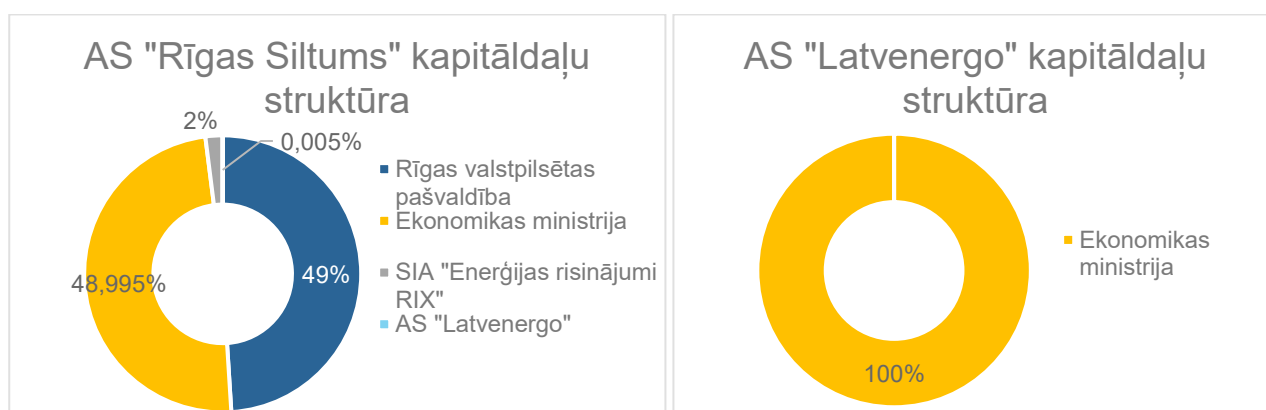
AS Rīgas Siltums uzsver SIA “Rīgas BioEnergija” būtisko konkurenci veicinošo un izmaksas mazinošo lomu siltumenerģijas tirgū, kas, nodrošinot siltumtīklu balansēšanu un aktīvu līdzdalību izsolēs, ļauj samazināt iepirkuma cenas par aptuveni 20 euro/MWh un izvairīties no izmaksu pieauguma, kas apvienošanas un fiksētas cenas noteikšanas gadījumā varētu pārsniegt 10 milj. euro gadā.

Revidentu analizētie dati neliecina, ka SIA “Rīgas BioEnergija” piedāvājumiem ir cēloņsakarība ar cenu kritumu. Valsts Kontrole revīzijā konstatēja, ka virknē gadījumu SIA “Rīgas BioEnergija” ražotās siltumenerģijas cena būtiski pārsniedz citu neatkarīgo ražotāju piedāvātās cenas. Piemēram, izsolēs, kurās SIA “Rīgas BioEnergija” piedāvājums tirgū netika akceptēts laikā no 2024. gada 24. augusta līdz 2024. gada 1. novembrim SIA “Rīgas BioEnergija” piedāvājums atsevišķās nedēļās pat vairāk kā 2,5 reizes pārsniedza konkurentu piedāvājumus.

Vienlaikus Klimata un enerģētikas ministrija sniedza skaidrojumu, ka iespējamās integrācijas vērtēšanā ir jāņem vērā normatīvajos aktos¹⁴³ noteiktais pienākums nodrošināt sistēmas operatoru, ražotāju un tirgotāju neatkarību.

Kāda ir Ekonomikas ministrijas loma Rīgas pilsētas siltumapgādes jomā?

Ekonomikas ministrija ir kapitāldaļu turētāja AS “Latvenergo”, kas nodrošina lielāko iepirkās siltumenerģijas daļu Rīgas pilsētā, un tai ir būtiska ietekme AS “Rīgas Siltums”, kas iepērk šo saražoto siltumenerģiju. Ekonomikas ministrija tādējādi vienlaicīgi pārstāv gan lielāko siltumenerģijas ražotāju Rīgas pilsētā gan siltumenerģijas iepircēju.

36. attēls. Ekonomikas ministrijas ietekme Rīgas pilsētas siltumenerģijas tirgu visbūtiskāk ietekmējošajās kapitālsabiedrībās.

AS “Rīgas Siltums” kā siltumapgādes operatora mērķis, veidojot Rīgas labā krasta siltumapgādes zonas tirgus mehānismu, bija nodrošināt piekļuvi tirgum visiem ieinteresētiem siltumenerģijas ražotājiem, ņemot vērā iesaistīto ražotāju tehnoloģisko procesu atšķirības, kā arī mazinot dominējošā stāvokli¹⁴⁴ esošās AS “Latvenergo” iespējamo negatīvo ietekmi uz tirgu. Pildot Konkurences padomes lēmumā noteikto, AS “Rīgas Siltums” darbojās spēkā esošā normatīvā regulējuma ietvaros, Rīgas labajā krastā iepērkamo siltumenerģijas apjomu sadalot konkurences zonā (kurā siltumenerģiju piedāvā visi tirgū esošie siltumenerģijas ražotāji) un monopolirtigus zonā (nepieciešamo siltumenerģiju spēj piedāvāt tikai AS “Latvenergo”).

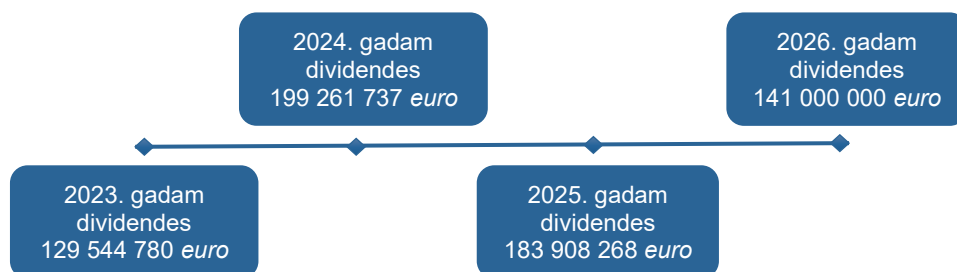
AS “Latvenergo” jaudas ir daudz lielākas par neatkarīgo ražotāju uzstādītajām jaudām un pārsniedz AS “Rīgas Siltums” pieprasījumu pēc siltumenerģijas, bet neatkarīgo ražotāju jaudas nav pietiekamas, lai nodrošinātu visu AS “Rīgas Siltums” pieprasījumu ziemas periodā. Tomēr neatkarīgo siltumenerģijas ražotāju siltumenerģija pamatā tiek ražota no šķeldas, kas ir būtiski lētāks energoresurss nekā dabasgāze. Revīzijā revidenti konstatēja, ka neatkarīgo ražotāju iekļaušana siltumenerģijas tirgū ļauj AS “Rīgas Siltums” iepirkt lētāku siltumenerģiju, ja siltumenerģijas tirgus zonā tiek nodrošināta konkurence (piedāvātais siltumenerģijas apjoms pārsniedz tirgus zonas apjomu). Tomēr dalījums tirgus zonā un monopolirtigus zonā veido situāciju, ka tirgus zonā nav iespējams iegādāties visu piedāvāto siltumenerģijas apjomu, pat ja piedāvātā cena ir zemāka, nekā monopolirtigus zonā noteiktais AS “Latvenergo” siltumenerģijas tarifs.

Kā jau iepriekš ziņojumā minēts, ka tehnoloģiski pamatots neatkarīgo ražotāju apjoms, kas tos daļēji pasargā no dominējošā stāvokli¹⁴⁵ esošās AS “Latvenergo” ir saglabājams, ja vienlaicīgi tiek pakāpeniski palielināta tirgus elastība un izvērtēts izvēlētais garantētais apjoms, kā arī tā cenas noteikšanas metode (piemēram, izsolē).

Revīzijā AS “Rīgas Siltums” sniedza informāciju, ka, ja tā būtu izvēlējusies veidot slidošo iepirkuma apjomu, kurā neatkarīgais ražotājs ar lētāku piedāvāto siltumu varētu aizstāt AS “Latvenergo” piedāvājumu monopolirtigus daļā, AS “Latvenergo” zaudētu jebkādu ekonomisko stimulu piedalīties konkurences zonā, jo daļība tirgus zonā samazinātu AS “Latvenergo” ieņēmumus monopolirtigus zonā.

Revidentu ieskatā monopoldaļas nesamazināšana situācijā, kad tirgū pieejamais piedāvājums pārsniedz neatkarīgo ražotāju un monopoldaļas kopējo apjomu, nav pilnībā pamatota, jo tā netiek nodrošināta lētākās siltumenerģijas iegāde. Revidenti norāda, ka gadījumā, ja apzināti tiktu samazināts tirgū piedāvātais siltumenerģijas apjoms, iespējams, ar mērķi ietekmēt cenu, tad šāda rīcība būtu vērtējama atbilstoši konkurences tiesību un godīgas komercprakses prasībām. Vienlaikus revidenti secina, ka šo situāciju būtiski ietekmē Regulatora metodika, kas nenodala siltumenerģijas ražošanu ūdenssildāmajos katlos un koģenerācijā. Rezultātā veidojas situācija, kas samazina elektroenerģijas ražošanas pašizmaksu salīdzinājumā ar kondensācijas režīmu, uzlabojot AS "Latvenergo" pozīcijas elektroenerģijas tirgū, un palielina AS "Latvenergo" peļņu.

AS "Latvenergo" stratēģiskajos dokumentos¹⁴⁶ nav noteikti uzdevumi, kas būtu vērsti uz ekonomiski pamatotas siltumenerģijas cenas piedāvāšanu Rīgas siltumapgādes operatoram un kondensētās siltumenerģijas apjoma samazināšanu. Turklāt vienlaicīgi Budžeta likumā katru gadu AS "Latvenergo" tiek noteikts pienākums gūt pietiekami lielu peļņu, lai valsts budžetā iemaksātu noteiktu dividenžu apjomu vismaz likumā noteiktajā apmērā (skatīt 37. attēlu), kas, revidentu ieskatā, veido AS "Latvenergo" motivāciju gūt pēc iespējas lielāku peļņu tajā skaitā arī no siltumenerģijas tirdzniecības.

37. attēls. Budžeta likumā attiecīgajā gadā AS "Latvenergo" uzliktais pienākums budžetā iemaksājamam dividenžu apjomam.

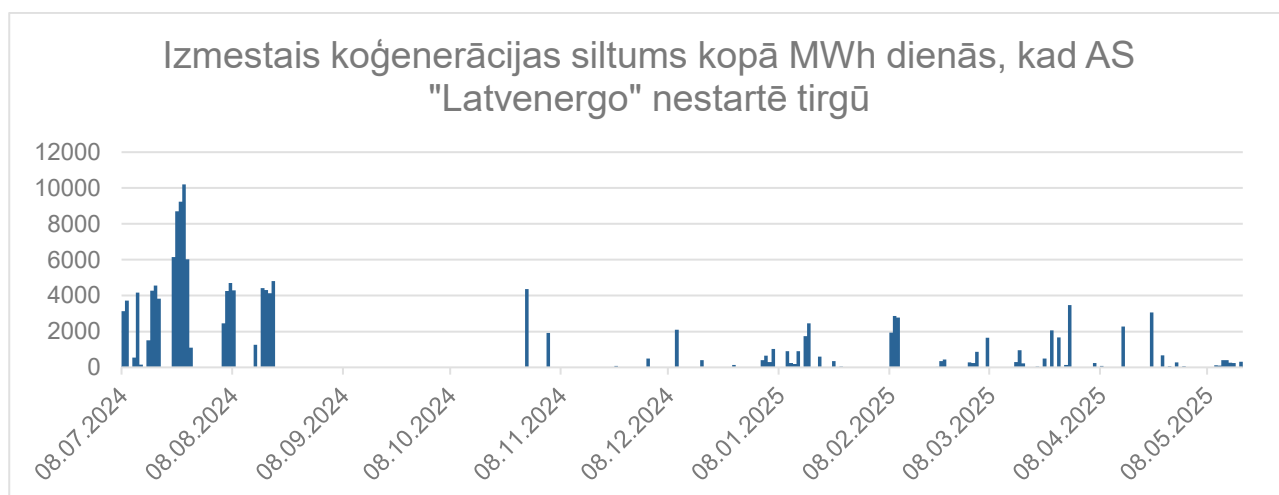
Kā jau iepriekš minēts, revidenti konstatēja nepilnības AS "Latvenergo" koģenerācijas procesā iegūtās siltumenerģijas tarifa noteikšanā un AS "Rīgas Siltums" izveidotā siltumenerģijas iepirkuma mehānismā, kas ierobežo iespējas iegādāties lētāko tirgū pieejamo siltumenerģiju. Papildus tam revidenti konstatēja, ka AS "Latvenergo" nav pilnībā izmantojusi iespēju elektroenerģijas ražošanas procesā iegūto siltumenerģiju piedāvāt AS "Rīgas Siltums", tā gūstot papildu ieņēmumus. Laika periodā no 01.07.2024. līdz 30.06.2025. AS "Latvenergo" TEC darbinājusi 225 dienas, tādējādi ražojot arī siltumenerģiju, kuru būtu bijusi iespēja paņemt Rīgas pilsētas siltumapgādes sistēmā. Tomēr šajā laikā ir konstatētas 80 dienas jeb 36 % no visām darbības dienām, kad AS "Latvenergo" ir izvadījusi siltumu gaisā un vienlaicīgi nav piedalījies siltumenerģijas tirgū.

AS "Latvenergo" ir sniegusi informāciju, ka siltumenerģijas tirgū piedāvājumus sniedz tajos gadījumos, kad tas uzlabo elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas efektivitāti. Līdz 2024. gada novembrim siltumenerģijas tirgus tika veidots kā nedēļas iepirkums, proti, tirgū notika izsoles par tiesībām piegādāt siltumenerģiju pilnu kalendāra nedēļu. Pirms lēmuma par dalību nedēļas tirgū pieņemšanas tika izvērtēti ražošanas režīmi siltumenerģijas piegādēm nedēļai. Ja izvērtētajai nedēļai netika prognozēta rentabla darbība, AS "Latvenergo" siltumenerģijas tirgū nepiedalījās. Aktuālajā siltumenerģijas nedēļas tirgus periodā faktiski var rasties vai pieaugt elektroenerģijas pieprasījums tādā apjomā, kas rada iespēju ražot koģenerācijas siltumu, bet, tā kā siltumenerģijas tirgus strādāja nedēļas ietvaros, tad šādu operatīvo informāciju par elektroenerģijas papildu pieprasījumu un iespēju nodot atlikumsiltumu tirgū izmantot nebija iespējams.

Vienlaicīgi AS "Latvenergo" ir sniedzis informāciju par sekojošiem apstākļiem, kas noteica koģenerācijas bloku aktīvu darbību attiecīgajos laika periodos:

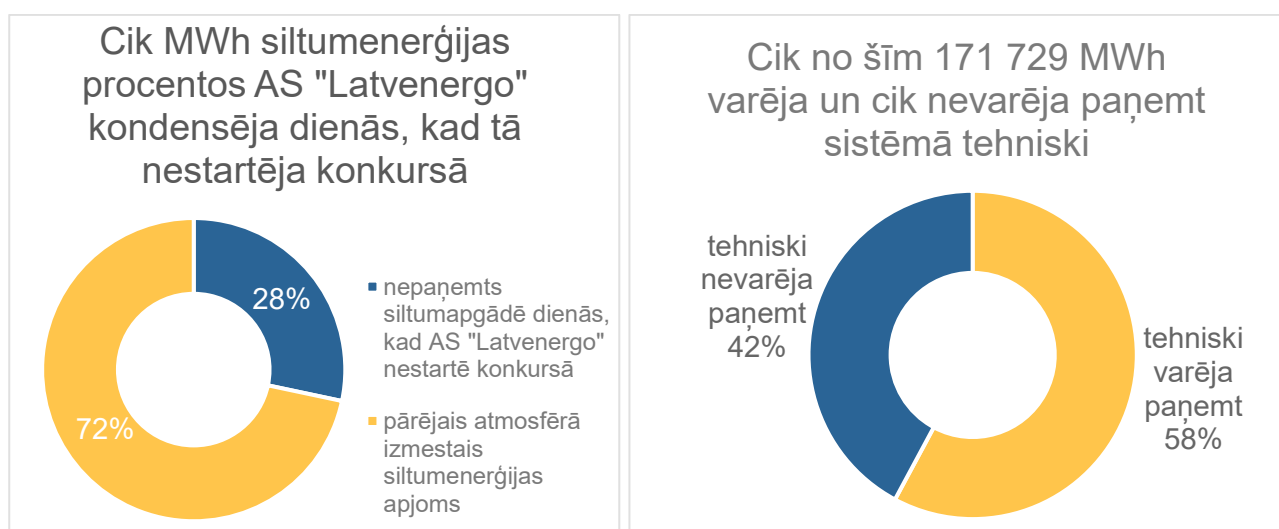
- 1.) 2024. gada vasaras beigās Daugavā ūdens pietece bija sezonāli zema, kas veicināja elektroenerģijas ražošanu termoelektrostacijās
- 2.) 2024. gada vasarā un rudenī tika nodrošināta avārijas rezervju uzturēšana
- 3.) ģenerācijas un starpvalstu savienojumu ierobežojumi 2024. gada vasarā un rudenī.

AS "Latvenergo" norādītajos laika periodos ir bijis lielākais izmestā koģenerācijas siltuma apjoms un vienlaicīgi AS "Latvenergo" nav piedalījies konkursā (Skatīt 38.attēlu).

38. Attēls. Izmestais koģenerācijas siltums kopā MWh dienās, kad AS "Latvenergo" nestratē tirgū.

AS "Latvenergo" nevar ietekmēt Rīgas siltumapgādes sistēmas ietilpību, nedz arī konkursa apjomu, tomēr tā varēja piedalīties konkursā un tādā veidā samazināt šajās 80 dienās atmosfērā izmestā koģenerācijas siltuma apjomu. Revīzijā konstatēts, ka 28% jeb 150 694 MWh no revidējamā laika periodā izmestā koģenerācijas siltumenerģijas apjoma tika kondensēti, dienās, kad AS "Latvenergo" nav startējusi konkursā. No tām tehniski sistēmā varēja paņemt 87 179 MWh (skatīt 39. attēlu).

39. Attēls. Izmestais koģenerācijas siltums kopā MWh dienās, kad AS "Latvenergo" nestratē tirgū.

Par situāciju, kurā atmosfērā tiek izmests koģenerācijas rezultātā radītais siltums un siltumenerģijas tirgū netiek nodrošināta pietiekama konkurence, Ekonomikas ministrija tika informēta 2023. gada janvārī¹⁴⁷. Tomēr līdz revīzijas noslēguma posmam Valsts kontrole nav identificējusi tādas darbības, kas būtu vērstas no Ekonomikas ministrijas – kā kapitāldaļu turētāja puses abās Rīgas siltumenerģijas tirgu visbūtiskāk ietekmējošajās kapitālsabiedrībās – būtu vērstas uz tirgus nepilnību novēršanu, konkurences palielināšanu vai izmestā koģenerācijas siltuma samazināšanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, revidenti secina, ka Ekonomikas ministrija, kā 100% kapitāldaļu īpašnieks AS “Latvenergo”, var aktīvāk iesaistīties tādu pasākumu īstenošanā (tai skaitā – AS “Latvenergo” iekšējās kontroles vides uzlabošanā), kas veicinātu AS “Latvenergo” aktīvāku dalību siltumenerģijas konkursos, ar mērķi palielināt koģenerācijas ražošanas procesā radītā siltuma nodošanu Rīgas siltumapgādes sistēmā.

Ieteikumi

Regulatoram pārskatīt koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodiku ar mērķi nodrošināt plašāku iespēju siltumenerģijas pārvades operatoram ievērot ekonomiskā pakāpeniskuma principu iepērkot siltumenerģiju Rīgā.

Valsts kontrole sagaida, ka AS “Latvenergo” apstiprinātais tarifs noteiks siltumenerģijas cenu tikai dabasgāzes sildāmkatlos saražotajai siltumenerģijai, savukārt koģenerācijas iekārtās saražoto siltumenerģiju pārdos atbilstoši AS “Rīgas Siltums” noteiktajiem siltumenerģijas tirgus noteikumiem (dienas tirgus).

AS “Rīgas Siltums” veikt izmaiņas siltumenerģijas iepirkuma mehānismā, nodrošinot komersantiem iespēju dienas tirgū piedāvāt visu nākamās dienas AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas pieprasījuma apjomu, vienlaikus pilnveidojot siltumražotājiem garantētā siltumenerģijas apjoma izsolīšanas kārtību, ar mērķi palielināt Rīgas labā krasta siltumenerģijas sistēmas elastību.

Valsts kontrole sagaida, ka AS “Rīgas Siltums” veiktās izmaiņas siltumenerģijas iepirkuma mehānismā pilnībā nodrošinās ekonomiskā pakāpeniskuma principa ievērošanu, veicinās siltumražotāju konkurenci Rīgas siltumenerģijas tirgū un samazinās AS “Rīgas Siltums” iepirktais siltumenerģijas cenu.

AS “Rīgas Siltums” izvērtēt SIA “Rīgas BioEnerģija” pievienošanu AS “Rīgas Siltums”, ņemot vērā šādas integrācijas ietekmi uz siltumenerģijas ražošanas tirgu Rīgā un ilgtermiņa siltumenerģijas tarifa stabilitāti.

Valsts kontrole sagaida, ka AS “Rīgas Siltums” veiktajā izvērtējumā tiks analizēta SIA “Rīgas BioEnerģija” ietekme uz siltumenerģijas tirgu un AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas tarifu, kā arī AS “Rīgas Siltums” sniegs tādu priekšlikumu akcionāriem par SIA “Rīgas BioEnerģija” darbības modeli, kas nodrošina zemākas siltumenerģijas izmaksas Rīgas labā krasta zonā.

Ekonomikas ministrijai kā AS “Latvenergo” akcionāram aktīvi iesaistīties Rīgas siltumenerģijas tirgus mehānisma pilnveidošanā un AS “Latvenergo” siltumenerģijas tarifa noteikšanas metodikas grozījumu priekšlikuma sagatavošanā, lai nodrošinātu efektīvu AS “Latvenergo” koģenerācijas siltuma realizāciju par tirgum atbilstošu cenu.

Valsts kontrole sagaida, ka Ekonomikas ministrija sniegs atbalstu AS "Rīgas Siltums" un Regulatoram tāda siltumenerģijas tirgus mehānisma izveidē, kas nodrošina efektīvu AS "Latvenergo" resursu izmantošanu, palielinot lietderīgi izmantotās siltumenerģijas apjomu, vienlaikus sniedzot iespēju AS "Rīgas Siltums" iegādāties lētāko tirgū pieejamo siltumenerģiju.

2. Vai siltumapgāde Latvijā ir ilgtermiņā efektīva un ekonomiski pamatota?

2.1. Vai ieguldījumi siltumapgādes sistēmas modernizācijā veicināja pāreju uz ilgtspējīgiem un ekonomiski pamatotiem risinājumiem?

Siltumapgādes organizācija Latvijā ir pašvaldību autonomā funkcija. Pašvaldībām jānosaka gan ilgtermiņa stratēģija šajā jomā, gan teritoriālais zonējums, kas ietekmē centralizētās un individuālās siltumapgādes risinājumu attīstību. Pašvaldības centralizēto siltumapgādi organizē, dibinot kapitālsabiedrības vai vienojoties ar privātajām kapitālsabiedrībām par siltumapgādes pakalpojuma sniegšanu, vai individuāli apkurinot sev piederošās ēkas. Šādos apstākļos siltumapgādes sistēmu modernizācijas investīciju lietderības izvērtēšana kļūst par daļu no plašāka pašvaldības pārvaldības un enerģētikas plānošanas uzdevuma.

Izmantojot ES fondu atbalstu, Latvijā ir veicināta pāreja uz salīdzinoši energoefektīvu siltumapgādi, nomainot vecās un neefektīvās padomju laika katlumājas un iekārtas un rekonstrējot siltumenerģijas pārvades tīklus, mazinot zudumus. Uzlabojot siltumapgādes energoefektivitāti un modernizējot pašvaldību rīcībā esošos apkures katlus, lielākoties ir veikta arī pāreja no dabasgāzes uz biomasas katliem, tādējādi palielinot AER īpatsvaru siltumapgādē un veicinot CO₂ emisiju samazināšanu, kas atbilst Latvijas NEKP noteiktajiem mērķiem siltumapgādes jomā.

Vienlaikus revīzijā konstatējām, ka Latvijas novados pastāv būtiska atšķirība starp ekonomiski dzīvotspējīgām liela mēroga sistēmām un mazajām sistēmām. Ja apdzīvotajās vietās ar salīdzinoši lielāku centralizētās siltumapgādes lietotāju skaitu siltumapgādes sistēmas ir efektīvas un tiek plānveidīgi attīstītas, tad mazajās pilsētās un ciemos, kur patērētāju skaits ir neliels (līdz 20 patērētājiem – piem., pašvaldību iestādes, dažas daudzdzīvokļu mājas) un siltumenerģijas pieprasījums ir samazinājies, sākotnējā infrastruktūra ir kļuvusi par finansiālu izaicinājumu pašvaldībām.

Lai gan Latvijas pašvaldības veica apjomīgus ieguldījumus siltumapgādes efektivitātes uzlabošanai un modernizēšanai, Latvijā joprojām ir CSAS, kurās darbojas vairāk nekā 20

gadus veci apkures katli bez nomaiņas vai modernizācijas. To atjaunošanai un nomaiņai būs nepieciešami ieguldījumi, kam var nebūt pieejams ES fondu finansējums. Revīzijā konstatējām atsevišķas apdzīvotās vietas, kuru centralizētās siltumapgādes lietotāju skaits ir neliels, bet kurās veikti ieguldījumi siltumapgādes modernizācijā, nepiesaistot ES fondu finansējumu un nenovērtējot šo ieguldījumu ietekmi uz siltumenerģijas tarifu. Piemēram, Ventspils novada Stiklu ciemā siltumapgādes tarifs 2025. gada oktobrī bija 167,53 *euro/MWh* un Užavā 171,25 *euro/MWh*.

Lai gan Latvijā kopumā siltumapgāde ir “zaļa” – 70 % no visas CSA siltumenerģijas 2024. gadā saražots no biomasas –, revīzijā konstatējām, ka atsevišķās apdzīvotās vietās (piemēram, Ādažu novadā) saglabājas augsta atkarība no dabasgāzes, kas, pieaugot dabasgāzes cenai, būtiski palielina siltumapgādes tarifu.

Vērtējot revīzijas izlasē iekļauto pašvaldību siltumapgādes tarifus, revidenti konstatēja, ka vislielākā ietekme uz tarifa lielumu ir kurināmā veidam un apkures katla apkalpošanai nepieciešamajam darba spēka apjomam. Proti, visdārgākie siltumapgādes tarifi ir pašvaldībās, kas par kurināmo izmanto dabasgāzi (šajās pašvaldībās kurināmā izmaksas veido vidēji 83 % līdz 91 % no tarifa) vai malku (šajās pašvaldībās darbaspēka izmaksas veido vidēji 47 % līdz 51 % no tarifa). Vienlaikus gāzes vai malkas apkures katli ir ļoti izplatīti. Kopā izlasē iekļautajās pašvaldībās ir 102 malkas apkures katli un 61 gāzes apkures katls, bet to vidējais vecums ir attiecīgi 16 un 17 gadi.

Lai nodrošinātu centralizētās siltumapgādes sistēmu ilgtspējīgu attīstību un ekonomisko pamatotību, ir jāidentificē tās centralizētās siltumapgādes teritorijas, sistēmas un tīkla posmi, kas nav ilgtspējīgi. Piemēram, zemu lineāro siltuma blīvumu, nepietiekami izvērtētu nākotnes noslodzi, augstas izmaksas uz vienu patērētāju vai būtiskus siltuma zudumus. Šādu teritoriju apzināšana ļauj objektīvi novērtēt, kurās vietās esošā infrastruktūra neatbilst tehniskās un ekonomiskās efektivitātes kritērijiem un kurās pastāv risks, ka sistēma ilgtermiņā nebūs finansiāli uzturama.

Pamatojoties uz secinājumiem, ir jāizstrādā mērķēts un uz datiem balstīts attīstības plāns, kas definē konkrētus pasākumus katras zemas ilgtspējas centralizētās siltumapgādes sistēmas uzlabošanai vai pārstrukturēšanai.

Kāda ir siltumapgāde Latvijas novados?

Ilgspējīga siltumapgādes¹⁴⁸ sistēma ir **energoefektīva, videi draudzīga un ekonomiski pamatota** apkures infrastruktūra, kas ilgtermiņā nodrošina **drošu un pieejamu siltumapgādi**, vienlaikus samazinot negatīvo ietekmi uz vidi un **veicinot sociālo labklājību**.

Latvijā, līdzīgi kā daudzās citās Eiropas valstīs, efektīvas un ekonomiski pamatotas siltumapgādes nodrošināšana ir saistīta ar stratēģiskiem ieguldījumiem infrastruktūras attīstībā un modernizācijā. Pieņemot lēmumus par turpmāko virzību, svarīgi ņemt vērā ne tikai tehnoloģiskos risinājumus, bet arī sabiedrības intereses un iespējas pielāgoties nacionālajiem mērķiem.

Siltumapgāde ir viena no enerģētikas jomām, ko regulē valsts¹⁴⁹. Siltumapgādi savā administratīvajā teritorijā organizē pašvaldības. Saskaņā ar Pašvaldību likumu¹⁵⁰ pašvaldības autonomā funkcija ir organizēt iedzīvotājiem ūdenssaimniecības, siltumapgādes un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds. Tas ietver arī centralizētās siltumapgādes risinājuma izvēli un veidu, kā pašvaldība nodrošina pakalpojumu.

Klimata un enerģētikas ministrijas uzdevums ir izstrādāt enerģētikas politiku; organizēt un koordinēt enerģētikas politikas, tai skaitā siltumenerģijas, īstenošanu¹⁵¹, kā arī izstrādāt ieteikumus un vadlīnijas.

Eiropas regulējums¹⁵² prasa nodrošināt, ka reģionālās un vietējās iestādes sagatavo vietējus siltumapgādes un aukstumapgādes plānus vismaz tajās pašvaldībās, kurās kopējais iedzīvotāju skaits pārsniedz 45 000. Tā kā Latvijā šādas pašvaldības ir tikai dažas, šādu plānu sagatavošana ir pašvaldības brīvprātīga iniciatīva.

Nesenie grozījumi Enerģētikas likumā¹⁵³ paredz, ka pašvaldībām jāievēro Latvijas klimatneitralitātes mērķi 2050. gadam. Pašvaldībām vislabāk zināmi vietējie apstākļi, kas var būtiski ietekmēt lēmumu par siltumapgādei nepieciešamo ieguldījumu veikšanu. Piemēram, pašvaldības var apzināt tuvumā esošos rūpniecības atlikumsiltuma avotus, ko varētu lietderīgi izmantot centralizētās siltumapgādes avotu diversificēšanā. Tāpat pašvaldībām būtu jāspēj noteikt, kur mazās centralizētās sistēmas nav ekonomiski pamatotas un ekonomiski efektīvāk būtu atbalstīt iedzīvotāju un komersantu pāreju uz individuāliem risinājumiem. Šajā ziņā būtisks ir valsts atbalsts, nosakot skaidrus siltumapgādes attīstības mērķus un plānojot tiem atbilstošus ES fondu atbalsta pasākumus.

2015. gadā Ekonomikas ministrija pasūtīja pētījumu “Siltumapgādes datu ieguve, analīze, metodoloģijas izstrāde un rokasgrāmatas sagatavošana pašvaldībām par energoplānošanu to administratīvajās teritorijās”. Pētnieki saskārās ar grūtībām ievākt ticamus datus par attiecīgo sektoru¹⁵⁴.

Revidenti konstatēja, ka Klimata un enerģētikas ministrijai joprojām nav pieejami detalizēti dati par siltumapgādes situāciju novados, informācija tiek analizēta, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes sniegto informāciju par siltumenerģijas bilanci, katlumāju un koģenerācijas staciju saražotu siltumenerģiju, patērēto kurināmo un kurināmā veidu¹⁵⁵. Tas vairāk parāda vidējo situāciju valstī, bet var nesniegt korektu informāciju mērķtiecīgai politikas plānošanai.

Revīzijā analizēts, kā veiktie ieguldījumi siltumapgādē un ēku energoefektivitātes paaugstināšanā sekmēja pāreju uz ilgtspējīgu siltumapgādes sistēmas attīstību, vienlaikus nodrošinot Ministru kabineta apstiprinātajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā paredzētos nacionālos klimata mērķus – palielināt AER īpatsvaru un uzlabot energoefektivitāti, kā arī samazināt SEG emisijas.

Lai analizētu Klimata un enerģētikas ministrijas īstenoto siltumapgādes attīstības politiku, revidenti ieguva informāciju arī par novados esošajām siltumapgādes sistēmām un to darbības rādītājiem. Tas palīdzēja izprast ilgtermiņa tendences, kas izriet gan no esošās, gan no plānotās siltumapgādes attīstības politikas.

Revīzijas izlasē tika iekļauti 13 novadi – Alūksnes, Ādažu, Bauskas, Balvu, Dienvidkurzemes, Krāslavas, Limbažu, Līvānu, Preiļu, Saulkrastu, Tukuma, Valmieras un Ventspils novads.

Izlases pašvaldībās ir atšķirīgas siltumapgādes sistēmas. Tāpēc varēja veikt daudzveidīgu analīzi gan par tehnoloģisko nodrošinājumu, gan par tarifu līmeni. Izlase tika veidota, par galvenajiem kritērijiem nosakot pašvaldības administratīvajā teritorijā esošo centralizētās siltumapgādes apkures katlu vecumu (jaunākās un vecākās CSAS) un apstiprināto siltumenerģijas tarifu (lētākie un dārgākie tarifi). Šāda daudzveidība nodrošina visaptverošu skatījumu, kā dažādas sistēmas un to efektivitāte ietekmē gala tarifu iedzīvotājiem.

Atkarībā no pašvaldības iedzīvotāju skaita, apdzīvotības blīvuma, kā arī vēsturiskā mantojuma no padomju laikiem, kad lauku teritorijās bija plaši izplatīti kolhozi, Latvijas novados var iedalīt trīs veidu siltumapgādes risinājumus.

- **Centralizētā siltumapgādes sistēma (CSAS)** – vienotā sistēmā savstarpēji savienotu siltumavotu, pārvades un sadales siltumtīklu un tiem pieslēgto ēku siltummezglu sistēma, kas saskaņoti ražo, pārveido, pārvada, sadala un patērē siltumenerģiju¹⁵⁶. Parasti novados CSAS ir novada centros un lielākajās apdzīvotajās vietās. Piemēram, Alūksnes novadā tādas ir trīs, Līvānu novadā – tikai viena Līvānu pilsētā, savukārt Dienvidkurzemes novadā, Valmieras novadā un Ventspils novadā tās ir gandrīz katrā lielākajā apdzīvotajā vietā.
- **Individuālā siltumapgādes sistēma** – atsevišķas ēkas siltumapgādes sistēma, kas sastāv no apkures iekārtas, kura apsilda visu ēku, vai apkures iekārtām, kuras izmanto atsevišķu telpu apsildīšanai ēkā¹⁵⁷. Novados šāda sistēma tiek izmantota mazās apdzīvotās vietās. Tāda var būt pagastmāja, kurā atrodas vairākas pašvaldības iestādes, vai skola, vai bērnudārzs.
- Lai arī Enerģētikas likumā nav atsevišķi norādīta, tomēr var nošķirt arī **lokālu siltumapgādi** – siltumapgāde ar iekārtām, kas paredzētas siltumapgādes nodrošināšanai vairākās ēkās, izmantojot lokālus siltumtīklus. Piemēram, Balvu novadā ir apkures katls, kas atrodas pamatskolā un apkurina gan skolu, gan blakus esošo sporta zāli, internātu un divu vai trīs stāvu daudzdzīvokļu mājas.

CSAS vēsturiski ir bijusi svarīgs siltumapgādes pamats, nodrošinot efektīvu siltuma piegādi pilsētu blīvi apdzīvotās teritorijās. Lielās pilsētās, kur ir stabila pieprasījuma bāze un augsts siltumenerģijas patēriņš, centralizētās siltumapgādes sistēmas joprojām ir ekonomiski pamatotas un tās ir mērķtiecīgi modernizējamas, pārejot uz biomasu vai izmantojot atlikumsiltumu un atkritumu reģenerāciju.

Valsts kontrole šajā revīzijā ir vērtējusi arī ēku energoefektivitātes nozīmi kopējā siltumapgādes sistēmā. Konstatējumi un secinājumi publicēti 2025. gada 9. decembra starpziņojumā¹⁵⁸. Aktīvi paaugstinot ēku energoefektivitāti, nepieciešamais siltumenerģijas patēriņš samazinās, tomēr ieguldījumi infrastruktūrā joprojām veido nemainīgu pastāvīgo tarifa izmaksu daļu. Piemēram, Siguldā¹⁵⁹, paaugstinoties ēku energoefektivitātei, samazinājās siltumenerģijas patēriņš par 20 %, kas paredzami samazina siltumenerģijas ražotāja apgrozījumu, kurš jākompensē, meklējot jaunus centralizētās siltumapgādes lietotājus. Apdzīvotās vietās, kur jaunu pieslēgumu iespējas ir nelielas, lai saglabātu līdzsvaru starp ieņēmumiem un izdevumiem, var nākties pieņemt lēmumu par siltumenerģijas tarifa celšanu.

Mājokļu energoefektivitātes ietekme uz kopējo siltumenerģijas patēriņu ir būtiska. To apliecina arī SIA “Limbažu siltums” piemērs. Minētais uzņēmums katru mēnesi savā tīmekļvietnē¹⁶⁰ publicē informāciju par siltumenerģijas izmaksām daudzdzīvokļu mājās, atsevišķi norādot apkures izmaksas renovētajās un nerenovētajās ēkās. 2025. gada decembra publicētie dati rāda, ka renovētajās mājās siltumenerģijas patēriņš ir vidēji par 50 % mazāks nekā nerenovētajās mājās.

12. tabula. SIA “Limbažu siltums” vidējo apkures cenu salīdzinājums siltinātām un nesiltinātām daudzdzīvokļu mājām.

Rādītājs	Siltināta daudzdzīvokļu māja	Nesiltināta daudzdzīvokļu māja
Vidējā cena <i>euro/m²</i>	1,02	1,53
60 m ² dzīvokļa izmaksas	61,40	91,77
Izmaksu atšķirība		30,37
% starpība		~50 %

Revidentu aplēse

Labāka mājokļu energoefektivitāte un mazāks siltumenerģijas patēriņš siltumapgādes uzņēmumam nozīmē arī zemākus ieņēmumus. Ja centralizētās siltumapgādes infrastruktūras uzturēšanas izmaksas saglabājas nemainīgas, samazināts patēriņš bez jauniem patērētājiem rada papildu spiedienu uz tarifu, jo siltumapgādes uzņēmuma pastāvīgās izmaksas ar mazāku pārdotās siltumenerģijas apjomu ilgtermiņā var radīt nepieciešamību paaugstināt tarifu. Tas nozīmē, ka katram siltumapgādes uzņēmumam, pieņemot lēmumu par CSAS modernizāciju, ir jāņem vērā attiecīgās apdzīvotās vietas attīstības plāni un iespējamais nākotnes siltumenerģijas patēriņš un atbilstoši jāpielāgo uzstādāmo apkures risinājumu jaudas.

Tomēr pastāv būtiska atšķirība starp ekonomiski dzīvotspējīgām liela mēroga sistēmām un mazajām sistēmām, kas darbojas Latvijas novados. Tieši mazajās pilsētās un ciemos, kur patērētāju skaits ir neliels un pieprasījumam ir tendence samazināties, sākotnējā uzbūvētā infrastruktūra var kļūt dārga.

13. tabula. Siltuma jaudas un vidējais katlu vecums izlases novados.

Novads	Kopējā siltuma jauda, MW	Apkures katlu vidējais vecums	Patērētāju skaits**	Saražotā un iepirkta siltumenerģija, MWh	Saražotās siltumenerģijas apjoms uz 1 MW	Tarifs, <i>euro/MWh</i>
Alūksnes novads	15,27	14	164	29 069	1 904	62,54
Ādažu novads	25,3	16	96	17 475	690	108,75*
Balvu novads	24,3	17,7	296	31 105	1 280	59,34
Bauskas novads	50	14	293	61 682	1234	81,74
Dienvidkurzemes novads	36,5	12	241	33 998	931	74,65*
Limbažu novads	24,5	15	197	38 519	1 572	75,61
Līvānu novads	21,4	15	114	29 525	1 380	63
Krāslavas novads	50	14	155	46 167	923	64,46
Preiļu novads	29,2	14	451	29 009	993	70,05

Saulkrastu novads	4,7	11	50	6 049	1 278	106,45
Tukuma novads	51,5	8,7	406	78 397	1 522	88,63*
Ventspils novads	10,4	4,6	112	15 710	1 511	81,93*
Valmieras novads***	86,4	12	585	115 693	1 339	71,96*

Avots: Regulatora tarifi 2025. gada oktobrī.

*Norādītais tarifs ir konkrētā novada apdzīvotās vietas tarifs ar vislielāko saražotās siltumenerģijas apjomu. 6. pielikumā ir parādīti apdzīvotās vietas tarifi un saražotais siltumenerģijas apjoms.

**Patērētāju skaitu veido daudzdzīvokļu māju, valsts un pašvaldību iestāžu, komersantu skaits.

*** Par Strenčiem un Sedu informācija netika sniegta.

Lai radītu visaptverošu priekšstatu par centralizētās siltumapgādes infrastruktūras tehnisko stāvokli un tās attīstības vajadzībām, 14. tabulā ir apkopota statistika par siltumavotos uzstādīto apkures katlu vidējo vecumu, jaudu apjomu un izmantotajiem kurināmā veidiem.

14. tabula. Izlases novados siltumavotos uzstādīto katlu skaits, vidējais vecums un kopējā jauda katram kurināmā veidam.

Kurināmais	Katlu skaits	Vidējais katla vecums	Kopējā jauda
Malka	102	16	53 MW
Granulas	62	8	23 MW
Dabaszgāze	61	17	83 MW
Šķelda	84	12	236 MW
Kūdras granulas	5	18	2 MW
Dīzeļdegviela	1	7	0,3 MW
Sašķidrinātā naftaszgāze	1	17	7 MW

Izlasē iekļautajās pašvaldībās dabaszgāzes vai malkas apkures katli joprojām ir siltumapgādes sastāvdaļa. Kopā izlasē iekļautajās pašvaldībās ir 102 malkas apkures katli un 61 gāzes apkures katls. Tomēr tos lielākoties izmanto lokāliem siltumapgādes risinājumiem vai vietās, kur nav liela siltumenerģijas pieprasījuma. Par to liecina neliela uzstādīto katlu vidējā jauda (malkas katliem 0,5 MW, bet dabaszgāzes katliem – 1,4 MW). Turklāt to vidējais vecums malkas katliem ir 16 gadi un dabaszgāzes katliem – 17 gadi.

Kā tiek veikti ieguldījumi siltumapgādes attīstībā?

Siltumapgādes nozarē veikto ieguldījumu kvalitāte un mērķtiecīgums būtiski ietekmē gan siltumenerģijas ražošanas efektivitāti un gala tarifu patērētājiem, gan arī nozares spēju pielāgoties enerģētikas politikas mērķiem un tehnoloģiskajām pārmaiņām.

No Eiropas Savienības fondu līdzekļiem 2014.–2020. gada plānošanas periodā siltumapgādes modernizācijai un energoefektivitātes uzlabošanai tika īstenotas atbalsta programmas ar kopējo finansējumu 296 milj. *euro* (detalizēta informācija 2. pielikumā).

Revidenti apkopoja ar Eiropas Savienības fondu atbalstu īstenotos projektus izlases novados šādos prioritārajos virzienos:

- 4. Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs / 4.3. Veicināt no atjaunojamiem enerģijas avotiem iegūtas enerģijas ražošanu un sadali (2014.–2020. periods);
- 2.2.3. “Uzlabot dabas aizsardzību un bioloģisko daudzveidību, “zaļo” infrastruktūru, it īpaši pilsētvidē, un samazināt piesārņojumu (2021.–2027. periods), 2.2.3.7. “Gaisa piesārņojošo vielu emisiju samazināšana pašvaldību siltumapgādē”.

Analizējot ES fondu atbalsta saņēmēju centralizētās siltumapgādes modernizācijai reģionālo sadalījumu, revidenti secināja, ka ES fondu atbalsts Latvijā koncentrējas novados ar lielākām siltumapgādes sistēmām un aktīvāku attīstības stratēģiju. Piemēram, Valmieras, Tukuma un Bauskas novadā, kas īstenojuši vairākus infrastruktūras atjaunošanas projektus un saņēmuši būtisku finansējumu gan jaunu biomasas katlu izbūvei, gan siltumtīklu rekonstrukcijai (detalizēta informācija 8. pielikumā). Pretstatā tam virknē novadu (Balvi, Limbaži, Preiļi) projekti nav īstenoti vai ir pārtraukti. Tas liecina par atšķirīgu gatavību projektu īstenošanai un potenciāli ietekmē šo teritoriju spēju modernizēt siltumapgādi un sasniegt energoefektivitātes mērķus.

Analīze rāda, ka no kopējā finansējuma 27,99 milj. *euro* aptuveni ceturtdaļa (24 %) novirzīta mazām siltumapgādes sistēmām, īstenojot 13 projektus no 27 (skatīt pielikumu nr. 8). Tas apliecina: lai gan lielākās pilsētu sistēmas piesaista būtiskāko investīciju daļu, arī mazās sistēmas saņem relatīvi nozīmīgu atbalstu.

Veicot apkopojumu, revidenti analizēja projektu īpatnējās izmaksas uz vienu iedzīvotāju un secināja, ka mazajās sistēmās izmaksas ir augstākas (skatīt 15. tabulu).

15. tabula. Izlases pašvaldību īstenoto projektu īpatnējās izmaksas, *euro*/iedzīvotāju.

Novads	Apdzīvota vieta	Kopējais finansējums	Iedzīvotāju skaits	Īpatnējās izmaksas <i>euro</i> /iedz.
Bauskas	Misa (Vecumnieku novads)	326 175	4116	79
Dienvidkurzemes	Aizpute	222 018	4039	55
Dienvidkurzemes	Priekule	218 941	1904	115
Saulkrastu	Zvejniekiems Saulkrastu pagasts	176 615	4744	37
Tukuma	Milzkalne Smārdes pagasts	227 098	2494	91
Tukuma	Kandava	356 875	3564	100
Valmieras	Rūjiena (2 projekti)	1 505 880	2710	556
Valmieras	Rubene Kocēnu pagasts	703 536	2857	246

Valmieras	Zilaiskalns	985 567	742	1328
Valmieras	Vaidava	973 726	901	1081
Ventspils	Tārgale	267 317	1713	156
Ventspils	Piltene	853 139	502	1699
Plānotais ieguldījums uz 1 iedzīvotāju saskaņā ar 2014.–2020. gada rezultātu vērtējumu				85 ¹⁶¹

Piešķirot Eiropas Savienības finansējumu centralizētās siltumapgādes sistēmu attīstībai, siltumapgādes komersantiem un siltumenerģijas ražotājiem jāsniedz pierādījumi par iecerēto projektu atbilstību kvalitātes kritērijiem, kā arī jāizstrādā tehniski ekonomiskais pamatojums.

Prasības tehniski ekonomiskā pamatojuma sagatavošanai ir noteiktas plāna sadaļu līmenī, bet nav pietiekami detalizēti definētas. Piemēram, nav detalizēti definētas prasības par nepieciešamību padziļināti un vispusīgi salīdzināt dažādu risinājumu alternatīvas, kā arī lai veicinātu centralizētās siltumapgādes operatorus savos lēmumos izvērtēt paredzamās izmaiņas siltumenerģijas patēriņā un uzstādāmo iekārtu noslodzes rādītāju prognozes.

Zinātniskajos avotos¹⁶² norādītie rādītāji kā, piemēram, nākotnes slodzes faktors, uzstādītās jaudas izmantošanas koeficients un lineārais siltuma blīvums, ļauj objektīvi novērtēt, kur centralizētās siltumapgādes modernizācija ir ekonomiski pamatota.

Ņemot vērā, ka kapitālsabiedrības ieguldījumus vērtē primāri no projekta finanšu puses, šādu rādītāju nozīme būtiski pieaug, jo tie sniedz iespēju saskaņot pašvaldības stratēģiskos mērķus ar uzņēmuma finanšu spējām un riskiem. Šāda uz datiem balstīta pieeja ļautu identificēt teritorijas ar nepietiekamu infrastruktūras noslodzi vai neatbilstošām patēriņa prognozēm, un veicinātu konkrētā gadījumā meklēt alternatīvus risinājumus ilgtspējīgas siltumapgādes nodrošināšanai.

Dažās pašvaldībās, piemēram, Ādažu novadā, veidojot siltumapgādes stratēģijas (potenciālai pārējai uz ceturtais paaudzes siltumapgādi¹⁶³), analizē nākotnes patēriņu un tā ietekmi uz nepieciešamām jaudām. Tomēr vairums izlases pašvaldību šādu atsevišķu siltumapgādes stratēģiju nav gatavojušas.

Analizējot izlases novados īstenotos siltumapgādes projektus un tiem pievienotos tehniski ekonomiskos pamatojumus, revidenti konstatēja, ka projektu finanšu aprēķinos nākotnes siltumapgādes tarifs pārsvarā tiek pieņemts kā nemainīgs. Pozitīvs neto pašreizējās vērtības rezultāts šādos gadījumos tiek panākts galvenokārt uz kurināmā izmaksu samazinājuma rēķina, kas tiek uzskatīts par pietiekamu, lai kompensētu pamatlīdzekļu nolietojuma un aizņēmuma procentu izmaksu pieaugumu. Šāda pieeja liecina par paļaušanos uz kurināmā cenu stabilitāti vai cenas samazināšanās scenārijiem, vienlaikus nepietiekami analizējot citus ietekmējošos faktorus, kas var būt būtiski projekta ilgtspējai.

Tāpat revidenti konstatēja, ka pieprasītā siltumslodze projektos visbiežāk tiek prognozēta, balstoties uz vēsturiskajiem patēriņa datiem un neizvērtējot iespējamās izmaiņas nākotnes pieprasījumā. Piemēram, ēku energoefektivitātes pieaugumu, demogrāfiskās tendences vai potenciālās pieslēgumu skaita izmaiņas. Tā kā sistēma parasti tiek plānota 20–25 gadiem, šāda prognozēšanas metode var radīt risku, ka projektos tiek plānotas pārlietu lielas jaudas, kas nākotnē netiks pilnībā noslogotas.

Kā vides prasības ietekmē siltumapgādes sistēmu attīstību?

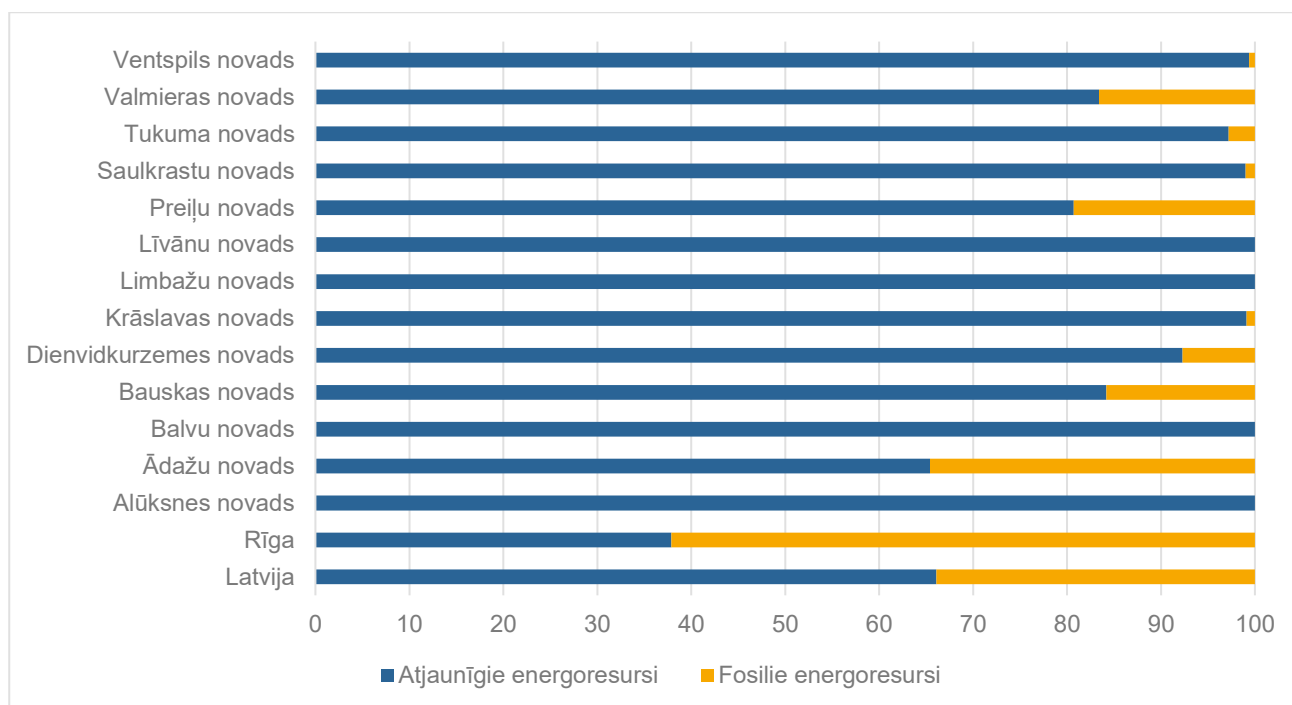
Pēdējo 20 gadu laikā no centralizētās siltumapgādes, kas izmanto fosilo kurināmo ar morāli novecojušiem katliem un piegādā siltumu ar ievērojamiem zudumiem tīklos, Latvijas pašvaldības ir tikušas pie salīdzinoši kvalitatīvas un efektīvas sistēmas, kas pārsvarā katlumājās izmanto biomasu.

Papildus atbalsts siltumapgādes modernizēšanai tiek piešķirts, arī īstenojot Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta (turpmāk – EKII)¹⁶⁴ un gaisa piesārņojumu mazinošus pasākumus, par kuriem atbildīgā iestāde kopš 2024. gada ir Klimata un enerģētikas ministrija. Arī Modernizācijas fonda¹⁶⁵ finansējumu var izmantot, paaugstinot siltumapgādes sistēmu energoefektivitāti.

Pateicoties šīm investīcijām, ir veicināta nomaņa uz salīdzinoši energoefektīvu siltumapgādi, nomainot vecas un neefektīvas padomju laika katlumājas un iekārtas un rekonstruējot pārvades tīklus, mazinot zudumus. Papildus ir veikta pāreja no dabasgāzes un biomasas katliem, kas tuvinā Latviju gan AER īpatsvara, gan SEG emisiju samazināšanas nacionālajiem mērķiem.

Novados kopumā atjaunīgās enerģijas izmantošana siltumapgādē ir nozīmīgi pieaugusi un daudzviet AER īpatsvars kurināmā struktūrā pārsniedz 80 %. Tas apliecina, ka valsts un pašvaldību investīciju politika pēdējos gados ir sekmīgi virzījusi pāreju uz biomasu, kas ļauj mazināt fosilā kurināmā izmantošanu un stabilizēt izmaksas (skatīt 40. attēlu).

Izņēmums ir Pierīgas pašvaldības, kurās AER īpatsvars saglabājas ievērojami zemāks un kurās joprojām daudz izmanto fosilo kurināmo. Analizējot revīzijas izlasē iekļautos novadus, revidenti konstatēja, ka, piemēram, Ādažu novadā siltumenerģijas ražošanā fosilais kurināmais joprojām ir lielāks nekā citās – 35 % no kopējā daudzuma. Tas ilgtermiņā var negatīvi ietekmēt gan tarifu, gan energoresursa piegādes drošumu.

40. attēls. Saražotās siltumenerģijas īpatsvars pēc patērētā kurināmā, 2024. gads.

Vērtējot siltumapgādes sistēmas efektivitāti, būtisks kritērijs ir izmantotās jaudas rādītājs katlumājās – jo ilgāku laiku katlumāja darbojas optimālajā noslodzē, jo lielāks ir katlumājas lietderības koeficients un efektīvāk tiek izmantoti energoresursi. Šajā ziņā enerģētikas un vides aizsardzības intereses attiecībā uz degšanas regulēšanas procesu sakrīt – jo precīzāk tas katlumājā ir izdarīts, jo efektīvāka ir kurināmā sadegšana, mazāks kurināmā patēriņš, zemākas izmaksas un labāka gaisa kvalitāte. Valsts vides dienests 2021. gadā uzsāka katlumāju monitoringa programmu¹⁶⁶. 2024. gada testēšanas rezultāti parādīja, ka sadedzināšanas iekārtu grupā no 30 pārbaudītajām katlumājām neatbilstība konstatēta septiņām sadedzināšanas iekārtām (pirmajos gados konstatētie rezultāti radīja bažas – ap 30 % sadedzināšanas iekārtu neatbilda vides normatīviem)¹⁶⁷.

No 2030. gada 1. janvāra stāsies spēkā jaunas emisiju robežvērtības esošiem vidējas jaudas katliem¹⁶⁸ ar ievadīto nominālo jaudu no 1 MW līdz 5 MW. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem Latvijā šobrīd ir 122 šādas katlumājas. Prasības paredz, ka atļautais putekļu daudzums no sadedzināšanas iekārtas ir 50 mg/nm³. Lai nodrošinātu šādu robežvērtību sasniegšanu, katlumājām būs jāuzstāda elektrostatiskie filtri. Šāda prasība jau šobrīd jāievēro, uzstādot jaunus katlus.

Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 2.2.3. specifiskā atbalsta mērķa “Uzlabot dabas aizsardzību un bioloģisko daudzveidību, “zaļo” infrastruktūru, it īpaši pilsētvidē, un samazināt piesārņojumu” 2.2.3.7. pasākuma “Gaisa piesārņojošo vielu emisiju samazināšana pašvaldību siltumapgādē” īstenošanai plānotais un pieejamais kopējais attiecināmais finansējums bija 5 644 346 *euro*, tai skaitā Eiropas Reģionālās attīstības fonda (turpmāk – ERAF) finansējums – 2 822 173 *euro* un privātais līdzfinansējums – vismaz 2 822 173 *euro*. Īstenoti tika septiņi projekti. Finansējums bija paredzēts vidējās jaudas katliem no 5 MW līdz 50 MW (saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem – šobrīd 69 katlumājas), lai sasniegtu nepieciešamās emisiju robežvērtības līdz 2025. gada 1. janvārim.

Kopumā modernizācijas pasākumi ir uzlabojuši Latvijas pašvaldību siltumapgādes sistēmu efektivitāti, energoresursu izmantošanu un vides rādītājus. Taču atsevišķās teritorijās saglabājas augsts fosilā kurināmā īpatsvars un ir jāturpina investīcijas emisiju samazināšanā un iekārtu darbības efektivitātē.

Kas ietekmē siltumenerģijas tarifa lielumu?

Pieaugoša uzmanība siltumenerģijas tarifiem parāda tiešu ietekmi uz iedzīvotāju labklājību, aktualizējot nepieciešamību analizēt veidošanās mehānismu un ietekmējošos faktorus, kas tos ietekmē.

Izslases novadu siltumenerģijas tarifu (tarifu apkopojums atrodams 6. pielikumā) analīze ļauj visaptveroši izvērtēt siltumapgādes sistēmu izmaksu struktūru, identificēt galvenos faktorus, kas ietekmē gala tarifu līmeni, un novērtēt, kā kurināmā veids, tehniskā infrastruktūra un ekspluatācijas efektivitāte ietekmē siltumenerģijas cenu patērētājiem. Piemēri tarifu struktūrām, kuras ilustrē turpmāk minētos secinājumus, ir apkopoti 7. pielikumā.

Siltumapgādes uzņēmumos, kuru siltumenerģijas ražošana balstās uz dabasgāzi, tarifu līmeni visbūtiskāk ietekmē kurināmais. Dabasgāzei raksturīgas salīdzinoši augstas mainīgās izmaksas, jo tās cena ir tieši pakļauta biržas cenu svārstībām un ārējiem tirgus faktoriem, savukārt nepieciešamās investīcijas iekārtu un infrastruktūras izbūvē parasti ir mazākas nekā citām tehnoloģijām. Līdz ar to gala tarifu šādās sistēmās būtiski ietekmē starptautiskā tirgus cenu dinamika, kas var radīt straujas un

neparedzamas izmaiņas klientu maksājumos apkures sezonā. To, piemēram, var redzēt Ādažu novada tarifu struktūrā, kur dabasgāze veido 83 % līdz 91 %.

Kopsakarības ir redzamas starp mainīgo izmaksu (galvenokārt kurināmā) īpatsvaru un gala tarifu, jo lielākā daļa izmaksu seko patēriņam un tādējādi tarifs ir atkarīgs no kurināmā cenas izmaiņām. Savukārt tur, kur pastāvīgo izmaksu īpatsvars ir augstāks un siltumenerģijas apjoms ir salīdzinoši mazs, vienas 1 MWh cena pieaug apjoma dēļ, jo pastāvīgās izmaksas jādala uz mazāku saražoto apjomu. Piemēram, Užavas siltumenerģijas tarifa struktūrā pastāvīgās izmaksas veido 64 %, no kā pamatlīdzekļu izmaksas ir 25 % un procentu izmaksas 15 %.

Mazās siltumapgādes sistēmās, kur siltumenerģiju ražo, izmantojot malku, tarifu struktūra veidojas citādi nekā dabasgāzes gadījumā. Malka parasti ir lētāks kurināmais, tomēr šādu sistēmu darbība biežāk prasa lielāku darbaspēka iesaisti, jo apkures procesi ir mazāk automatizēti. Tas nozīmē, ka tarifa lielākā daļa ir saistīta ar ekspluatācijas izmaksām – personāla darbu, iekārtu apkopi un biežāku uzraudzību. Turklāt nelielo sistēmu mērogs ierobežo iespējas sasniegt apjoma ekonomiju. To pašizmaksa var būt stabila, bet mazāk elastīga izmaksu samazināšanās gadījumā. Piemēram, Naukšēnos darbaspēka izmaksas veido 42 % īpatsvaru, Bauskas novada “Virsaīšos” – 51 % īpatsvaru.

Siltumenerģijas tarifu līmeni būtiski ietekmē arī tādi faktori kā siltumtīklu tehniskais stāvoklis, zudumu apmērs un nepieciešamie ieguldījumi infrastruktūras uzturēšanā. Novecojuši vai nolietoti tīkli palielina siltuma zudumus pārvades un sadales laikā. Papildus tam tarifu var ietekmēt arī slodzes sezonālitate un pieslēgto patērētāju skaits: jo mazāks patērētāju skaits un lielākas sistēmas fiksētās izmaksas, jo augstāka pašizmaksa uz vienu saražoto megavatstundu.

Zemāki tarifi visbiežāk ir sistēmās, kurās izmanto gandrīz pilnībā nolietotus, vēsturiski amortizētos katlus, kas samazina kapitāla izmaksu komponenti tarifā. Tomēr šajā gadījumā jāreķinās ar nākotnē nepieciešamajām investīcijām un potenciāli augstu remontēšanas risku.

16. tabula. Zemākie siltumenerģijas tarifi pašvaldībās.

	Balvi	Preiļi	Līvāni
Kurināmā īpatsvars	47 %	49 %	37 %
Mainīgās izmaksas	52 %	71 %	40 %
Darba algas	28 %	19 %	31 %
Pamatlīdzekļu nolietojums	10 %	5 %	11 %
Pastāvīgās izmaksas	46 %	28 %	48 %
Siltumenerģijas tarifs	56,98 euro/MWh	64,1 euro/MWh	63 euro/MWh

Zemāki tarifi ir novērojami arī tajās pašvaldībās, kurās piemēro vienotu tarifu konkrētai siltumapgādes zonai. Piemēram, Tukumā, Džūkstē, Sēmē, Slampē, Tumē, Vienībā un Pūrē izmanto vienotu tarifu gan pilsētai, gan ciematiem. Tas ļauj izlīdzināt izmaksu svārstības starp dažāda mēroga sistēmām, nodrošinot stabilāku un patērētājiem labvēlīgāku tarifu līmeni. Šāda tarifu politika mazina atšķirības, ko rada katlumāju jaudas, patēriņa blīvums un infrastruktūras izmaksas. Arī Bauskas novads izmanto vienotu tarifu no 2025. gada 1. decembra.

Vienota tarifa piemērošana gan pilsētai, gan mazākiem ciematiem nodrošina tarifa stabilitāti. Taču tai ir arī būtiski trūkumi: šādā struktūrā daudz grūtāk identificēt konkrētu katlumāju neefektivitāti, jo

izmaksu atšķirības tiek izlīdzinātas un vairs nav tieši redzamas tarifā. Tas samazina motivāciju uzlabot problemātiskās katlumājas darbību un kavē mērķtiecīgu lēmumu pieņemšanu vietās, kur tarifu ietekmē neefektīva infrastruktūra vai pārmērīgi zudumi. Rezultātā teritorijās ar dārgām siltumapgādes sistēmām savlaicīgi var netikt identificēta nepieciešamība meklēt ekonomiskākus risinājumus, piemēram, iespējamā decentralizācija vai tehnoloģisko risinājumu nomaiņa, jo vienotais tarifs “maskē” sistēmas problēmas.

Ir novadi, kuros zemais tarifs var būt saistīts ar pieaugošu finansiālo slogu pakalpojuma sniedzējam. Tas atsevišķos gadījumos var ierobežot rentabilitāti un palielināt riskus sistēmas ilgtspējai vidējā termiņā. Lai gan zaudējumu cēloņi var būt dažādi (t. sk. patēriņa kritums, tīkla zudumi, jaudas struktūra vai izmaksu dinamika), zemie tarifi bez atbilstoša noslodzes un izmaksu seguma var signalizēt, ka ir jāpārskata tarifu politika un efektivitātes pasākumi.

Izlasē iekļauto novadu piemēri parāda, ka mērķēts ES fondu atbalsts ir radījis tiešu un izmērāmu ietekmi uz siltumapgādes tarifiem, jo finansējuma piesaiste ļāvusi segt būtisku daļu no kapitāla investīcijām un novērst to pilnu iekļaušanu tarifā. Rezultātā tajās pašvaldībās, kur modernizācijas projekti īstenoti ar ES fondu līdzfinansējumu, tarifi ir zemāki vai saglabājušies stabilāki, kamēr tuvumā esošajos ciemos, kuri identiskus vai līdzīgus tehniskos uzlabojumus veikuši tikai pašu spēkiem, gala tarifs ir ievērojami augstāks, jo uzņēmumiem bija jāsedz pilns investīciju slogs.

17. tabula. Eiropas Savienības fondu finansējuma ietekme uz atsevišķu pašvaldību siltumapgādes tarifiem

Novads	Apdzīvota vieta	Kopējais finansējums īstenotajos projektos, euro	Tarifs, euro/MWh
Bauska	Mīsa (Vecumnieku novads)	326 175	89,75 81,74 Vienots tarifs no 01.12.2025.
Tukuma	Milzkalne Smārdes pagasts	227 098	60,76 Vienots tarifs
Tukuma	Kandava	356 875	78,73 Vienots tarifs
Ventspils	Tārgale	267 317	63,4
Ventspils	Piltene	853 139	60
Ventspils	Užava	-	171,25
Ventspils	Stiklu ciems	-	167,53
Ventspils	Ventava	-	135,27
Ventspils	Jūrkalne	-	133,31

Kāds ir reģionu siltumražotāju finanšu stāvoklis?

Ja tarifi netiek līdz izmaksu pieaugumam, uzņēmumi strādā ar minimālu peļņu vai pat zaudējumiem. Vairākas pašvaldību kapitālsabiedrības strādā ar nelielu peļņu, un tas parāda, cik šaura ir robeža starp ieņēmumiem un izdevumiem. Peļņas neesamība liecina par finanšu ilgtspējas risku. Šāda situācija apdraud uzņēmumu spēju segt ne tikai ikdienas izmaksas, bet arī uzkrāt līdzekļus nākotnes investīcijām. Tarifu politika, kas balstās uz sociāli pieņemamu cenu, bet ignorē izmaksu realitāti, ilgtermiņā var novest pie infrastruktūras nolietošanās un pakalpojumu kvalitātes krituma.

Revidenti analizēja siltumapgādes sistēmu ilgtspēju, izvērtējot arī izlases pašvaldību kapitālsabiedrību finanšu pārskatus. Lielākā daļa pašvaldību kapitālsabiedrību ir siltumenerģijas ražotāji, tomēr ir arī kapitālsabiedrības, kas sniedz vairākus pakalpojumus. Arī daudzpakalpojumu kapitālsabiedrībās galvenie ieņēmumi ir no siltumenerģijas ražošanas.

18. tabula. Latvijas siltumapgādes uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji¹⁶⁹

Rādītāji	2019	2020	2023	2024
Uzņēmumu skaits	129	130	114	106
Apgrozījums (tūkst. euro)	332 753	325 886	730 407	478 636
Produkcijas vērtība (tūkst. euro)	231 743	250 698	454 490	nav datu
Bruto darbības rezultāts (tūkst. euro)	426 17	70 384	97 840	nav datu
Bruto peļņa, %	13 %	22 %	13 %	nav datu
Personāla izmaksas (tūkst. euro)	55 623	57 844	69 355	nav datu
Algas (tūkst. euro)	44 973	46 725	56 921	nav datu
Sociālās nodrošināšanas iemaksas (tūkst. euro)	10 651	11 119	12 433	nav datu
Bruto kapitālieguldījumi materiālās lietās (tūkst. euro)	96 052	118 031	192 824	nav datu
Bruto ieguldījumi zemesgabalos (tūkst. euro)	1008	700	nav datu	nav datu
Bruto ieguldījumi esošajās ēkās un konstrukcijās (tūkst. euro)	761	14 824	nav datu	nav datu
Bruto ieguldījumi ēku būvniecībā un pārbūvē (tūkst. euro)	67 354	76 734	nav datu	nav datu
Bruto ieguldījumi mašīnās un iekārtās (tūkst. euro)	18 375	19 460	72 179	nav datu
Nodarbināto personu skaits	3 727	3 642	3 339	3 325

*Dati par 2021. un 2022. gadu nav pieejami.

Dati parāda, ka kopumā Latvijā siltumapgādes (tvaika piegādes un gaisa kondicionēšanas) sektors ir mainījies pēdējos piecos gados. Uzņēmumu skaits samazinājies no 129 (2019. gads) līdz 106 (2024. gads), kas varētu būt administratīvi teritoriālās reformas rezultāts, jaunajiem novadiem

reorganizējot savas kapitālsabiedrības. Apgrozījums 2023. gadā sasniedza 730,4 milj. *euro*, kas ir vairāk nekā divkārtš pieaugums salīdzinājumā ar 2019. gadu (332,8 milj. *euro*), savukārt produkcijas vērtība pieauga no 231,7 milj. *euro* līdz 454,5 milj. *euro*. Šis straujais apgrozījuma kāpums liecina, ka pēc energokrīzes tarifi būtiski pieauga.

Bruto kapitālieguldījumi materiālās lietās 2023. gadā sasniedza 192,8 milj. *euro*, kas ir gandrīz divreiz vairāk nekā 2020. gadā (118 milj. *euro*), īpaši mašīnās un iekārtās (72,2 milj. *euro*). Tātad ir veiktas investīcijas, lai modernizētu infrastruktūru un uzlabotu efektivitāti. Tā kā darbinieku skaits samazinājies no 3704 līdz 3324, nozare virzās uz automatizāciju un efektivitātes uzlabošanu. Tomēr, lai saglabātu ilgtspēju, uzņēmumiem būs jānodrošina pietiekami lieli finanšu resursi investīcijām, īpaši ņemot vērā katlu un iekārtu nolietojumu.

Uzņēmumi ar zemu rentabilitāti vai zaudējumiem nespēs finansēt šos ieguldījumus bez tarifu paaugstināšanas vai ārēja finansējuma. Ja tarifi netiek pārskatīti, pastāv risks, ka daļa uzņēmumu nonāks finanšu grūtībās, kas var ietekmēt siltumapgādes drošumu un ilgtspēju.

19. tabula. Izlases novadu siltumenerģijas piegādātāju finanšu rādītāji par pārskata periodu, kas beidzās 2024. gadā

Siltumapgādes uzņēmums	Saražotā un iepirkta siltumenerģija, MWh	Neto apgrozījums, <i>euro</i>	Bruto peļņa	Bruto rentabilitāte, %	Neto peļņa
SIA "Līvānu Siltums" ¹⁷⁰	26 782	1 611 211	326 755	20 %	17 498
SIA "Alūksnes enerģija" ¹⁷¹	27 140	1 744 008	117 565	7 %	(44 281)
SIA "Kocēnu komunālā saimniecība" ¹⁷²	9 880	1 244 511	(38 455)	(3 %)	(178 276)
SIA "Rūjienas Siltums" ¹⁷³	9 250	1 135 276	(49 019)	(4 %)	43 472
AS "Balvu enerģija" ¹⁷⁴	31 079	1 862 194	281 494	15 %	(11 424)
SIA "Balteneko" ¹⁷⁵	8 688	927 730	(28 947)	(3 %)	(158 756)
SIA "Bauskas novada komunālserviss" ¹⁷⁶	47 159	11 417 541	(401 130)	(4 %)	(1 434 954)
SIA "Aizputes nami" ¹⁷⁷	9854	1 889 974	122 495	6 %	(240 565)
SIA "Grobiņas namserviss" ¹⁷⁸	20 526	4 435 912	637 486	14 %	5500
SIA "Preiļu saimnieks" ¹⁷⁹	27 292	3 963 947	(290 371)	(7 %)	(371 025)
SIA "Saulkrastu komunālserviss" ¹⁸⁰	5682	2 043 682	(170 090)	(8 %)	(172 315)
SIA "Tukuma Siltums" ¹⁸¹	55 296	4 012 719	201 211	5 %	(41 238)
SIA "Kandavas komunālie pakalpojumi" ¹⁸²	7553	1 261 608	30 053	2 %	(37 045)
SIA "VNK Serviss" ¹⁸³	15 709	2 393 098	268 967	11 %	(66 728)

Siltumapgādes uzņēmums	Saražotā un iepirkta siltumenerģija, MWh	Neto apgrozījums, euro	Bruto peļņa	Bruto rentabilitāte, %	Neto peļņa
SIA "Krāslavas Nami" ¹⁸⁴	39 244	4 908 057	224 777	5 %	358 739
SIA "Proel" ¹⁸⁵	6987	458 467	(64 040)	(14 %)	(65 537)
SIA "XO Energy" ¹⁸⁶	6178	219 862	(84 744)	(39 %)	(86 210)
SIA "Valmieras ūdens" ¹⁸⁷	89 578	8 764 285	368 163	4 %	176 648

Piezīme: Vairāki uzņēmumi ir daudzpakalpojumu uzņēmumi, kuri sniedz ne tikai apkures pakalpojumu, tomēr siltumenerģija veido lielu daļu ieņēmumu un tas ļauj izdarīt secinājumus par uzņēmumu finanšu situāciju.

Kapitālsabiedrību finanšu ilgtspēju nosaka spēja segt izmaksas, nodrošināt pozitīvu bruto un neto peļņu, kā arī saglabāt stabilu naudas plūsmu ilgtermiņā. Izlases pašvaldībās revidenti analizēja galveno rādītāju – bruto peļņas, neto peļņas un apgrozījuma – dinamiku. Ja bruto peļņa ir zema vai negatīva, tas var liecināt par izmaksu pieaugumu un nepieciešamību pārskatīt tarifu. Dati parāda, ka 2024. gadā gandrīz puse no komersantiem (8 komersanti jeb 44 %), kas sniedz siltumapgādes pakalpojumus izlasē iekļautajās pašvaldībās, strādāja ar zaudējumiem.

Analizējot siltumapgādes uzņēmumu finanšu rezultātus, redzams, ka uzņēmumi, kas piegādā siltumenerģiju pilsētām spēj sasniegt pozitīvu bruto rentabilitāti (piemēram, SIA "Līvānu Siltums" – 20 % un AS "Balvu enerģija" – 15 %), kamēr mazākiem ražotājiem bruto peļņa bieži ir negatīva, norādot uz strukturāli nepietiekamu ieņēmumu bāzi pastāvīgo izmaksu segšanai.

Vienlaikus vairākiem uzņēmumiem ir neto zaudējumi, tostarp arī tiem, kas spēj nodrošināt pozitīvu bruto rentabilitāti (piemēram, AS "Balvu enerģija" un SIA "Tukuma Siltums"). Tas liecina, ka pat ar pietiekamu operatīvās darbības efektivitāti sektoru būtiski ietekmē augstas kopējās ekspluatācijas izmaksas, nenosegtas amortizācijas pozīcijas un nepietiekams tarifu līmenis investīciju atjaunošanai.

Nozares finanšu dati un revidentu veiktā izlasē iekļauto kapitālsabiedrību finanšu pārskatu analīze rāda, ka Latvijas siltumapgādes sektors saskaras ar pieaugošu izmaksu spiedienu un arvien šaurāku rentabilitātes robežu. To apliecina fakts, ka vairākas kapitālsabiedrības strādā ar minimālu peļņu vai pat zaudējumiem. Izlases pašvaldību analīze liecina: ja tarifi netiek pielāgoti izmaksu pieaugumam, uzņēmumi nonāk situācijā, kur ieņēmumi nesedz izdevumus. Piemēram, vairākās pašvaldībās bruto un neto peļņas rādītāji ir negatīvi, lai gan apgrozījums pieaug. Tas ne tikai apdraud spēju segt ikdienas izmaksas, bet arī būtiski ierobežo iespēju investēt nolietotās infrastruktūras atjaunošanā. Tādējādi, daļa siltumapgādes uzņēmumu var zaudēt finansiālo ilgtspēju, kas vidējā termiņā palielina risku gan pakalpojuma kvalitātei, gan siltumapgādes drošumam.

Lielākais centralizētās siltumapgādes uzņēmums Latvijā un Baltijas valstīs AS "Rīgas Siltums" sniedza revidentiem šādu viedokli.

Aprēķinot siltumenerģijas tarifus pēc šobrīd spēkā esošās metodikas, kopējais izmaksu apjoms tiek dalīts ar lietotājiem nodotās siltumenerģijas apjomu, kas balstās uz pēdējo gadu vidējiem datiem. Katrā pārdotajā MWh iekļauj gan mainīgās, gan fiksētās izmaksas. Mainīgajās izmaksās nav būtisku problēmu, jo, samazinoties lietotājiem nodotajam apjomam, samazinās arī mainīgās izmaksas. Gadījumā, ja lietotājiem tiek nodots mazāks siltumenerģijas apjoms,

fiksētās izmaksas netiek pilnvērtīgi segtas. Ja tas notiek nelielos apjomos, cieš uzņēmuma peļņa un spēja attīstīties, bet pie lielākiem iztrūkumiem tiek apdraudēta arī darbības nepārtrauktība. AS "RĪGAS SILTUMS" uzskata, ka tieši regulatīvā rēķina piemērošana arī centralizētajā siltumapgādē būtu labākais mehānisms, ar ko novērst šo un citus esošās metodikas trūkumus, kā arī tuvināt centralizētās siltumapgādes regulējumu citām enerģētikas nozarēm, kurās jau darbojas regulatīvais rēķins. Regulatīvais rēķins ļautu nodrošināt stabilāku fiksēto izmaksu atgūšanu neatkarīgi no patēriņa svārstībām, mazinātu riskus un tuvinātu nozari citu enerģētikas sektoru regulējumam.

Kas ir lineārā blīvuma parametrs, un kā tas raksturo CSAS efektivitāti?

Lineārā blīvuma parametrs raksturo siltuma slodzi uz vienu centralizētās siltumapgādes cauruļvada metru gadā. Jo lielāks ir šis skaitlis, jo lielāks ir esošās centralizētās siltumapgādes sistēmas darbības un siltumenerģijas patērētāju pieslēgšanas pamatojums. Šis parametrs ir salīdzinoši vienkāršs, lai noteiktu, cik efektīvi noslogots siltumapgādes tīkls. Tomēr tas katru gadu nebūs vienāds, jo ir atkarīgs no laikapstākļiem apkures sezonā, ārējās temperatūras, apkures dienu skaita, dažādā siltumenerģijas pieprasījuma u. c.).

Siltuma blīvums ir būtisks parametrs, novērtējot centralizētās siltumapgādes piemērotību un dzīvotspēju: jo lielāks ir siltuma blīvums, jo teorētiski zemākas ir kapitāla izmaksas uz piegādātās siltumenerģijas vienību, kā arī mazāki ir sadales zudumi uz vienu siltuma vienību.

Veidojot ēku energoefektivitātes politiku, parasti tiek noteiktas prasības pakāpeniski uzlabot ēku energoefektivitātes standartus. Tas nozīmē, ka nākotnes ēku siltuma pieprasījums būtiski samazināsies un līdz ar to samazināsies arī attiecīgais siltuma blīvums.

Vispārējā tendence liecina, ka centralizētā siltumapgāde kļūst ekonomiski izdevīgāka, pieaugot lineārajam siltuma blīvumam. Tomēr precīza robežvērtība ir atkarīga no vietējiem apstākļiem¹⁸⁸.

Zinātniskajā literatūrā par lineārā siltumenerģijas patēriņa blīvuma optimālo robežvērtību tiek uzskatīta no 1 līdz 3 MWh/m/gadā. Ja aprēķinātā vērtība ir zemāka par noteikto robežvērtību, tad attiecīgās siltumtrases uzturēšana un siltumenerģijas piegāde patērētājiem nav ekonomiski pamatota.

Eiropas Komisijai un Eiropas Investīciju bankai ir kopīgs bezmaksas konsultāciju dienests – JASPERS (Joint Assistance to Support Projects in European Regions – angļu val.), kas palīdz ES dalībvalstīm, reģioniem un pašvaldībām sagatavot kvalitatīvus, ES finansējumam atbilstošus projektus. Dienests savā ziņojumā¹⁸⁹ kā centralizētās siltumapgādes sistēmu siltuma slodzes blīvuma robežvērtību norāda 2 MWh uz siltumtīkla metru gadā. Lielākās pilsētās parasti ir augstāks siltuma blīvums nekā mazākās. Ja teritorijā dominē salīdzinoši zems siltuma slodzes blīvums (kas izpaužas kā gari tīklsavienojumi un nelieli, izkliedēti patērētāji), ir jāveic padziļināta analīze.

Dienests arī norāda, ka siltuma blīvuma analīzei jābūt jebkuras centralizētās siltumapgādes sistēmas dzīvotspējas izpētes neatņemamai sastāvdaļai.

Citā pētījumā¹⁹⁰, kurā tika veikta ekonomiskā analīze centralizētās siltumapgādes tīkliem ar jaudu no 0,5 MW līdz 4 MW, kā bāzes scenārijs tiek pieņemts lineārais siltuma blīvums 2 MWh/m/gadā.

Pētījumā, kas analizēja Hamburgas centralizēto siltumapgādi¹⁹¹, aptuveni 1,5 MWh/m/gadā vērtība tika uzskatīta par orientējošu robežlielumu siltumtīkla dzīvotspējai. Pētījuma veicēji uzsver: tas ir virziena rādītājs, kas nozīmē, ka tīkli ar zemāku lineāro siltuma blīvumu ir mazāk dzīvotspējīgi, jo

potenciālās investīciju izmaksas un siltuma zudumi kļūst pārāk lieli salīdzinājumā ar piegādātā siltuma apjomu.

Tehniski ekonomiskā pamatojuma “Atjaunojamo energoresursu izmantošana Ādažu novadā” izstrādes galaziņojumā¹⁹² par lineārā siltumenerģijas patēriņa blīvuma robežvērtību ir teikts:

Par lineārā siltumenerģijas patēriņa blīvuma robežvērtību bieži pieņem 3 MWh/m gadā. Ja aprēķinātā vērtība ir zemāka par robežvērtību, tad siltumenerģijas pievadei tādiem patērētājiem ir zems pamatojums.

Piemēram, Tukuma novada attīstības plānošanas dokumentā “Tukuma novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata politikas rīcības plāns 2020.–2030. gadam”¹⁹³ ir atzīts, ka pašvaldībai ir jāvērtē, vai sistēma ir ekonomiski pamatota. Šādos gadījumos pašvaldības var izmantot indikatorus, lai pieņemtu sākotnējo lēmumu par turpmāku izpēti.

Siltumapgādes sistēmu plānošanai praksē tiek izmantoti divi indikatori:

- siltuma slodzes blīvums (tam būtu jābūt vismaz 1,05 MW/km);
- siltuma patēriņa blīvums (mērķlielums – 2,5 MWh/m).

Eksperti atzīst: ja lineārais siltumenerģijas patēriņa blīvums pēdējos piecos gados ir ievērojami zem 1 MWh uz katru tīkla metru gadā un pietuvojas nullei, tas skaidri norāda, ka konkrētajā teritorijā centralizētā siltumapgāde, visticamāk, nav tehniski un ekonomiski pamatots risinājums un ir jāapsver alternatīvas.

Valsts pētījumu programmas “Enerģētika” ietvaros veiktā pētījuma “Latvijas siltumapgādes un dzesēšanas sistēmu attīstība” (VPP-EM-EE-2018/1-002) 4. nodaļā “Rekomendāciju izstrāde centralizētās siltumenerģijas ražošanas un pārvades jaudu palielināšanas izvērtēšanai”¹⁹⁴ arī uzsvērts:

lai novērtētu siltumtīklu optimālu darbību, jānovērtē, vai CSAS nav neefektīvu siltumtrašu posmu. Par to var liecināt zems lineārais siltuma blīvums. Lineārais siltuma blīvums ir atkarīgs no patērētā siltumenerģijas daudzuma un no kopējā siltumtīkla garuma.

Revidenti aplēsa konkrētās CSAS siltuma slodzi uz atbilstošo siltumapgādes tīklu kopējo garumu (patērētājiem piegādātā siltumenerģija uz 1 metru siltumtīklu gadā) izlases novados.

20. tabula. Izlases novados lineārā siltuma blīvuma apkopojums.

Novads	Patērētāju skaits*	Apkurināmā platība, m ²	Zudumi	Siltumtīklu garums, m	Lineārais siltuma blīvums, MWh/m/gadā
Alūksnes novads	164	202 358	13 %	29 920	0,85
Ādažu novads	96	140 480	12 %	10 580	2,91
Balvu novads	296	72 813	12 %	7 741	3,99***
Bauskas novads	293	382 789	11 %	17 509	3,08
Dienvidkurzemes novads	241	261 202	16 %	13 815	2,15
Limbažu novads	197	186 510	16 %	14 571	2,61

Līvānu novads	114	144 540**	13 %	9230	2,59
Krāslavas novads	155	177 203	12 %	11 000	3,18***
Preiļu novads	451	32 764	14 %	9414	2,68
Saulkrastu novads	50	8752	13 %	3014	1,04
Tukuma novads	406	367 491	11 %	33 050	2,15
Ventspils novads	112	103 201	17 %	13 110	0,99
Valmieras novads	585	122 746****	12 %	50 533	1,96

*Patērētāju skaitu veido daudzdzīvokļu māju, valsts un pašvaldību iestāžu, komersantu skaits.

**Platībā nav iekļauta Līvānu pilsētas komersantu un iestāžu platība. Šādu informāciju pašvaldība nevarēja iesniegt.

*** Balvi un Krāslava

**** Valmieras novada dati, par Valmieras pilsētu nav datu.

Novados aprēķinātais siltuma blīvums kopumā atbilst zinātniskajā literatūrā minētajām robežvērtībām, kas raksturīgas centralizētās siltumapgādes sistēmām ar salīdzinoši plašu patērētāju koncentrāciju. Taču, skatot datus ciemu griezumā, aina ir pavisam citāda – atsevišķās teritorijās patērētāju blīvums ir ļoti zems, siltumtīkli ir gari salīdzinājumā ar noslodzi un līdz ar to siltuma blīvums bieži ir mazāks par ieteicamo robežvērtību. Tas parāda, ka novadu vidējie rādītāji var slēpt būtiskas atšķirības starp apdzīvotām vietām un faktisko sistēmas efektivitāti lokālā līmenī.

Piemēram, lineārā siltuma blīvuma rādītājs zem 1 MWh/m/gadā bija Aizputē, Kūdrā Vērgalē, Durbē, Vānē (Dienvidkurzemes novads), Usmā, Užavā, Jūrkalnē, Puzē (Ventspils novads), Vaidavā (Valmieras novads).

Piesakoties projektu investīcijām siltumapgādē, uzņēmumi iesniedz arī tehniski ekonomisko pamatojumu. Tas ir dokuments, kurā ir izvērtēts plānotā projekta tehniskais risinājums un tā ekonomiskā lietderība. Tehniski ekonomiskajos pamatojumos apkopo informāciju par projekta izmaksām, ieguvumiem, alternatīvām, riskiem, tehnoloģijām, ekspluatācijas izmaksām un sagaidāmo ietekmi uz sistēmu ilgtermiņā. Parasti tajā ir arī scenāriju salīdzinājums, investīciju atdeves aprēķini un risinājuma ilgtspējas novērtējums.

Revidentu izskatītajos 4.3.1. programmas¹⁹⁵ projektu tehniski ekonomiskajos pamatojumos nebija iekļauta analīze par lineārā siltuma blīvuma rādītāju vai tā izmaiņām pēc plānoto investīciju īstenošana. Šī rādītāja neiekļaušana novērtējumā ierobežo iespēju objektīvi izvērtēt, vai siltumtīklu atjaunošanas vai jaunas infrastruktūras izbūves projekti nodrošinās pietiekamu noslodzi un resursu izmantošanas efektivitāti.

Tāpēc, plānojot jebkuru siltumtīklu modernizācijas vai paplašināšanas projektu, ir būtiski nodrošināt, lai pēc investīciju realizācijas lineārais siltuma blīvums vismaz saglabātos esošajā līmenī, ja tas atbilst ieteicamajām robežvērtībām, vai arī tiktu palielināts. Pretējā gadījumā ir risks, ka uzlabotā infrastruktūra netiks pietiekami noslogota, radot paaugstinātus siltuma zudumus, lielākas fiksētās izmaksas uz vienu patērētāju un kopumā mazāku centralizētās siltumapgādes sistēmas efektivitāti. Šāda pieeja nodrošinātu, ka attīstības projekti sniedz ne tikai tehniskus uzlabojumus, bet arī reālu ieguldījumu siltumapgādes ekonomiskajā ilgtspējā un tarifu pamatotībā.

Vietās ar zemu siltuma blīvumu centralizētās siltumapgādes uzturēšana kļūst ekonomiski neizdevīga. Tāpēc investīcijas jāplāno tikai tad, ja tās spēj paaugstināt tīkla noslodzi un ilgtermiņā nodrošināt pamatotus tarifus.

Kāpēc ir būtiski vērtēt uzstādītās jaudas izmantošanas koeficientu?

Uzstādītās jaudas izmantošanas koeficients ir rādītājs sistēmas efektivitātes novērtēšanai, jo tas raksturo pieejamo ražošanas jaudu faktisko noslodzi. Tā analīze ir nozīmīga nākotnes siltumapgādes slodžu prognozēšanā, ilgtspējīgas jaudu struktūras plānošanā un investīciju pamatotības izvērtēšanā, nodrošinot, ka jaudu attīstība ir samērīga ar pieprasījumu un neveicina neefektīvu resursu izmantošanu ilgtermiņā.

Siltumapgādes iekārtas ir projektētas tā, lai sasniegtu maksimālo lietderības koeficientu noteiktā optimālās slodzes diapazonā. Ja iekārta ilgstoši darbojas ar būtiski zemāku slodzi, tās efektivitāte samazinās, jo ražošanas procesi vairs nenorit optimālos termodinamiskajos apstākļos. Rezultātā palielinās kurināmā patēriņš uz saražotās siltumenerģijas vienību, pieaug sistēmas siltuma zudumi un līdz ar to – arī siltumenerģijas pašizmaksa. Tādēļ nepietiekama noslodze ne tikai mazina kopējo sistēmas lietderību, bet arī padara siltumenerģijas ražošanu dārgāku gan operatoram, gan gala patērētājiem.

Tomēr jāņem vērā, ka siltumapgādes sistēmām ir nepieciešamas pietiekamas rezerves vai pīķa jaudas, lai nodrošinātu patērētāju vajadzības aukstākajos periodos.

Siltumapgādes pīķa jaudas nodrošināšana ir spēja apmierināt maksimālo siltumenerģijas pieprasījumu aukstākajās dienās. Lai arī auksto dienu skaits pēdējos gados samazinās, tomēr prognozēt to skaitu un ilgumu ir sarežģīti. Šādos periodos siltumenerģijas patēriņš ievērojami pieaug un ar esošajām bāzes jaudām var nepietikt, lai nodrošinātu vajadzīgo siltumu. Tas rada nepieciešamību uzturēt rezerves jaudas, kuru noslodze lielāko daļu gada būs nepietiekama, bet bez kurām nevar iztikt liela aukstuma periodos.

Tas nozīmē, ka uzstādītā jauda bieži pārsniedz vidējo patēriņu, lai garantētu drošu un nepārtrauktu apgādi arī maksimālās slodzes brīžos. Ilgtspējīgas sistēmas plānošanā būtiski ir rast līdzsvaru starp pietiekamu rezervi pīķa slodzēm un infrastruktūras efektīvu izmantošanu ikdienā, lai samazinātu liekas investīcijas un taupītu resursus.

21. tabula. Izlases novados izmantotās jaudas faktora apkopojums.

Novads	Lietderības koeficients	Zudumi, %	Kurināmā patēriņš uz 1 MWh	Izmantotās jaudas koeficients
Alūksnes novads	80 %	13 %	1,03	39 %
Ādažu novads	82 %	12 %	1,45	26 %
Balvu novads	83 %	12 %	1,20	52 %*
Bauskas novads	90 %	11 %	1,04	25 %
Dienvidkurzemes novads	79 %	16 %	1,21	20 %
Limbažu novads	85,9 %	16 %	1,12	31 %
Līvānu novads	81,9 %	13 %	1,22	29 %
Krāslavas novads	98 %	12 %	1,03	22 %
Preiļu novads	81 %	14 %	1,21	25 %
Saulkrastu novads	88 %	13 %	1,13	26 %
Tukuma novads	72 %	11 %	1,22	25 %
Ventspils novads	85 %	17 %	1,17	30 %

Valmieras novads	89%	12 %	1,07	26 %

*Balvu pilsēta

Siltumapgādes sistēmu ilgtspēja un izmaksu konkurētspēja būtiski atkarīga no tā, cik efektīvi tiek izmantotas uzstādītās jaudas. Zems izmantotās jaudas koeficients vairākos novados norāda uz zemu infrastruktūras noslodzi, kā arī uz praksi uzturēt rezerves katlus. Izmantotās jaudas koeficients aprēķināts, izmantojot aplēsi par 5040 darbības stundām gadā, kas atbilst apkures sezonas ilgumam.

Analizējot izlasē iekļauto pašvaldību siltumapgādes sistēmu noslodzi, revidenti secināja, ka šis rādītājs būtiski atšķiras. Piemēram, Krāslavas novadā noslodze sasniedz tikai 22 %, savukārt Balvos – 52 %. Tas ilustrē reģionālās atšķirības un nepieciešamību pēc individuālas pieejas sistēmu plānošanā. Šādā situācijā svarīgi nodrošināt balansētu jaudu plānojumu, lai panāktu efektīvāku resursu izmantošanu gan ekonomiskā, gan vides kontekstā.

Siltumapgādes sistēmu ekonomiskā un tehniskā ilgtspēja ir atkarīga no uzstādītās jaudas izmantošanas koeficienta. Ja izmantošanas koeficients ir zems, infrastruktūra tiek izmantota neefektīvi, pieaug pašizmaksa un investīciju atdeve samazinās, jo iekārtas darbojas ārpus optimālā slodzes diapazona un rada lielākus kurināmā patēriņus un zudumus. Lai gan pīķa jaudas ir nepieciešamas aukstākajām dienām, klimatiskās tendences liecina, ka ziemas kļūst siltākas. Tas rada situāciju, kurā ievērojama jaudas daļa tiek uzturēta ar minimālu noslodzi.

Lai gan pīķa jaudas ir nepieciešamas aukstākajām apkures sezonas dienām, rezerves jaudu apjoms un pīķa iekārtu nozīme jāvērtē katras sistēmas individuālajos apstākļos. Izlases novadu rādītājs vietām ir zem 0,5, kas varētu liecināt, ka ievērojamas jaudas tiek turētas rezervē. Tāpēc būtiski nākotnē veikt detalizētu analīzi, ņemot vērā prognozētās slodzes un ēku energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumus, jo pieprasījuma samazināšanās var ietekmēt gan optimālo jaudu struktūru, gan investīciju prioritātes – gan patērētāju pusē, gan tīklos un ražošanā.

Lai nodrošinātu siltumapgādes sistēmu ekonomisko ilgtspēju un efektīvu resursu izmantošanu visa gada garumā, pašvaldībām būtu jāvērtē iespējas ieviest kombinētos risinājumus CSAS pieprasījuma nodrošināšanai. Tas ietvertu atšķirīgu tehnoloģiju izmantošanu bāzes un pīķa jaudām. Bāzes slodzes segšanai ieteicams izmantot tehnoloģijas ar zemākām ekspluatācijas izmaksām, piemēram, biomasas katlus, kas nodrošina stabilu, ekonomiski izdevīgu siltumenerģijas ražošanu ikdienas patēriņam. Savukārt pīķa slodzēm, kas rodas salīdzinoši īsos aukstuma periodos, var paredzēt dārgākas, bet elastīgākas un ātri iedarbināmas rezerves jaudas, piemēram, granulu katlus.

Šāda stratēģija ļauj optimizēt kapitāla un ekspluatācijas izmaksas, samazina nevajadzīgu jaudu uzturēšanas slogu un nodrošina, ka sistēma ir gan ekonomiski dzīvotspējīga, gan tehniski spējīga droši segt pieprasījuma maksimumus.

Vienlaikus, ņemot vērā revīzijā konstatēto attiecībā uz zemiem siltuma blīvuma un centralizētās siltumapgādes sistēmas noslodzes rādītājiem, kas liecina par CSAS nepietiekamu noslodzi un padara to par ekonomiski nepamatotu risinājumu, daudzās nelielās apdzīvotās vietās ir jāvērtē siltumapgādes decentralizācijas risinājumi, pārejot uz lokāliem siltumapgādes risinājumiem.

Kas jāņem vērā, plānojot siltumapgādes sistēmas ilgtspējīgu attīstību?

Lai gan nacionālie klimata plāni paredz virzīšanos uz centralizēto siltumapgādi kā efektīvāku un videi draudzīgāku risinājumu, mazāk blīvi apdzīvotās teritorijās šāda pieeja ne vienmēr ir ekonomiski pamatota. To parāda arī iepriekšminētā ilgtspējas novērtējuma rādītāju analīze. Ņemot vērā patērētāju

skaitu un tā samazināšanos, šādās teritorijās var būt lietderīgāk apsvērt alternatīvas apkures metodes, iespējams, decentralizāciju, tai skaitā, izvērtējot virzību uz bezemisiju tehnoloģijām.

Revidenti konstatēja, ka ir pieejama informācija par to, kā novērtēt ekonomiskos apsvērumus, veicot investīcijas siltumapgādē: Eiropas Savienības Apvienotā pētījumu centra vadlīnijās, Ekonomikas ministrijas pasūtītajā pētījumā, ko veica SIA “Ekodoma”¹⁹⁶, un Eiropas Investīciju bankas veidotajās vadlīnijās¹⁹⁷ par siltumapgādes sistēmas dekarbonizāciju. Tomēr izskatītajos pašvaldību plānošanas dokumentos šāda veida risinājumu analīze nebija atrodamā.

Klimata un enerģētikas ministrijas pasūtītajā pētījumā¹⁹⁸ secināts, ka ieguldījumi centralizētās siltumapgādes siltumenerģijas ražošanas iekārtās – atlikumsiltuma izmantošanā, siltumsūkņos, elektrokatlos un atkritumu reģenerācijas tehnoloģijās –, kā arī CAA attīstībā ir finansiāli izdevīgi investoriem un sniedz pozitīvu sociālekonomisku piensumu sabiedrībai; tirgus pats spēj nodrošināt pāreju uz šādām tehnoloģijām. Savukārt investīcijas centralizētās siltumapgādes tīklu paplašināšanā un ēku renovācijā, lai arī sabiedrībai kopumā ir sociālekonomiski labvēlīgas, investoriem nav finansiāli pievilcīgas. Tādēļ šo projektu īstenošanai ir nepieciešams papildu finansiāls atbalsts.

Savukārt ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda DP “Izaugsme un nodarbinātība” prioritārā virziena “Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs” investīciju izvērtējuma veiktajā pētījumā uzņēmēji norāda, ka siltumapgādes sistēmu renovācijas nebūtu iespējamās bez ES finansējuma atbalsta vai arī tiktu uzstādīti lētāki un zemākas kvalitātes gāzes katli¹⁹⁹. To parāda arī izlases novadu siltumenerģijas tarifu un ES fondu atbalsta ieguldījumu apkopojums (skat. 16. tabulu).

Izskatot jauno ES 2021.–2027. atbalsta programmu, revidenti konstatēja: NEKP skaidri nosaka, ka primāri atbalstāmas ir tās siltumapgādes sistēmas, kas neatbilst efektīvas CSAS kritērijiem un kur zudumi pārsniedz valsts vidējo rādītāju 12 %. Tomēr jaunās atbalsta programmas²⁰⁰ nosacījumi neparedz finansējuma piešķiršanu tikai šādām sistēmām, turklāt netiek ieviests zudumu kritērijs, kas objektīvi dotu priekšrocības Latgales novadiem, kur zudumi ir vislielākie.

Jaunās programmas nosacījumi nerada pārlicību, ka tajā būtu integrēti, piemēram, veiktā pētījuma rezultāti. Proti, atbalsts nav mērķēts uz tīklu renovāciju, kas analizē identificēta kā atbalstāms virziens, bet gan veidots plašs un tehnoloģiski izklaidēts, tādējādi mazinot iespēju panākt būtisku ietekmi tieši tajos sistēmu posmos, kuri visvairāk nosaka tarifu līmeni un ilgtspēju.

Izskatot izlases pašvaldības projektu pieteikumus, atsevišķos gadījumos konstatēts, ka iesniegtie ieguldījumu pieteikumi valsts atbalsta saņemšanai ir atsaukti vai projektu īstenošana pārtraukta. Galvenie iemesli ir pieejamā finansējuma trūkums, kas liedza turpināt plānotās investīcijas, kā arī ar nespēja projektu pabeigt noteiktajos termiņos, ņemot vērā tehniskās, organizatoriskās vai tirgus situācijas radītās kavēšanās. Atsevišķos gadījumos pieteikumu iesniedzēji secinājuši, ka plānotās aktivitātes iespējams īstenot par ievērojami zemākām izmaksām, izmantojot pašu pieejamos resursus, līdz ar to valsts atbalsta piesaiste konkrētajam projektam nav uzskatāma par lietderīgu.

Ieteikums

Klimata un enerģētikas ministrijai sadarbībā ar Regulatoru, nozares un nevalstiskajām organizācijām informatīvi atbalstī pašvaldības, lai tās novērtētu ekonomiski pamatotu siltumapgādes sistēmu attīstību, plānojot ieguldījumus siltumapgādes modernizācijā vai decentralizācijas risinājumos, lai nodrošinātu pašvaldību siltumapgādes sistēmu virzīšanos uz NEKP un Latvijas enerģētikas stratēģijā 2050 noteikto nacionālo mērķu sasniegšanu, kā arī Eiropas Savienības fondu atbalsta pasākumos

izstrādājot tādus atlases kritērijus, kas ļauj modernizēt neefektīvas sistēmas, vienlaikus nodrošinot atbalstu risinājumiem ar augstu ietekmes potenciālu.

Valsts kontrole sagaida, ka vadlīnijās tiks noteikti skaidri kritēriji siltumapgādes sistēmu attīstībai, lai pašvaldības varētu atjaunot savus stratēģiskos mērķus un saskaņot tos ar nacionālajiem mērķiem. Projektu atlases kritērijos būtu jāiekļauj ilgtspējas kritēriji – nākotnes slodžu dinamika, tīklu ekonomiskā dzīvotspēja vai ilgtermiņa sistēmas attīstības izvērtējums –, lai novērstu risku, ka pieņemtie lēmumi ilgtermiņā var negatīvi ietekmēt siltumapgādes tīkla efektivitāti un siltumapgādes tarifa neprognozējamu kāpumu.

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes

Revīzijas mērķis

Gūt pārliecību, ka Klimata un enerģētikas ministrija un Ekonomikas ministrija ir nodrošinājušas mērķtiecīgu siltumapgādes enerģijas politikas īstenošanu, un gūt pārliecību, ka ieguldījumi siltumapgādes attīstībā un ēku energoefektivitātes uzlabošanā ir ekonomiski pamatoti un veicina nozares mērķu sasniegšanu, tādējādi sekmējot centralizētās siltumapgādes līdzekļu atbilstošu izlietojumu un Latvijas nacionālo mērķu sasniegšanu. Revīzijas mērķis ir arī pārliecināties, ka, veidojot siltumapgādes politiku, ir ņemtas vērā sabiedrības intereses un radīti nosacījumi ilgtspējīgai centralizētajai siltumapgādei.

Juridiskais pamatojums

Lietderības revīzija “Vai ieguldījumi siltumapgādes un ēku energoefektivitātes uzlabošanā nodrošina ilgtspējīgu un ekonomiski pamatotu siltumapgādi?” ir veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Pirmā revīzijas departamenta 2024. gada 1. augusta revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-69/2024.

Revīzijas ziņojumu sagatavoja revīzijas grupa: vecākā valsts revidente Solvita Rikveile (galvenā revidente), vecākā valsts revidente Linda Kļava un atbildīgais sektora vadītājs Egīls Vidžups.

Revidentu un revidējamās vienības atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem un pietiekamiem revīzijas pierādījumiem.

Klimata un enerģētikas ministrija, Ekonomikas ministrija, Regulators un akciju sabiedrība “Rīgas siltums” ir atbildīga par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms un ierobežojums

Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem publiskā sektora revīzijas standartiem²⁰¹. Revīzija plānota un veikta tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību par revīzijas apjomā iekļauto revidējamo vienību – Klimata un enerģētikas ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Regulatora un akciju sabiedrības “Rīgas siltums” – veiktajiem pasākumiem, lai nodrošinātu ilgtspējīgu un ekonomiski pamatotu siltumapgādi.

Revīzija veikta par laiku no 2024. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 30. jūnijam.

Revīzijas apjomā iekļauta:

- ❖ Klimata un enerģētikas ministrija, kas atbild par enerģētikas politikas, tai skaitā siltumenerģijas politikas, izstrādi, organizēšanu un koordinēšanu un siltumapgādes jomā izstrādā reglamentējošo tiesību aktu projektus, plāno mērķus un pasākumus attīstības plānošanas dokumentu projektos, kā arī atbilstoši kompetencei nodrošina mērķu sasniegšanu siltumapgādes jomā;
- ❖ Ekonomikas ministrija, kas atbild par mājokļu politikas izstrādi, organizēšanu un koordinēšanu, un daudzdzīvokļu dzīvojamo māju energoefektivitātes jomā izstrādā reglamentējošo tiesību aktu projektus, plāno mērķus un pasākumus attīstības plānošanas dokumentu projektos, kā arī

atbilstoši kompetencei nodrošina mērķu sasniegšanu daudzdzīvokļu ēku energoefektivitātes uzlabošanai;

- ❖ Regulators, kas realizē sabiedrisko pakalpojumu regulēšanu enerģētikas nozarē, tostarp apstiprina siltumapgādes pakalpojuma tarifus saskaņā ar likumu “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” un siltumapgādes nozares normatīvajiem aktiem, kā arī nosaka un izdod siltumenerģijas apgādes pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku un koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodiku;
- ❖ akciju sabiedrība “Rīgas Siltums”, kas kā Rīgas siltumapgādes sistēmas operators organizē siltumenerģijas iepirkumu par visu tā licences darbības zonā pieprasīto konkurējošo siltumenerģijas apjomu, tai skaitā nosaka iepirkuma prasības, izvēloties saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu.

Revīzijas mērķa sasniegšanai informācija iegūta arī no izlasē iekļautajām pašvaldībām – Alūksnes novada, Ādažu novada, Bauskas novada, Balvu novada, Dienvidkurzemes novada, Limbažu novada, Līvānu novada, Krāslavas novads, Preiļu novada, Saulkrastu novada, Tukuma novada, Ventspils novada, Valmieras novada. Pašvaldībām, pildot Pašvaldību likumā noteikto autonomo funkciju, jāorganizē siltumapgāde savā administratīvajā teritorijā, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos efektīvas siltumapgādes sistēmas un efektīvas aukstumapgādes sistēmas kritērijus, kā arī jāveicina energoefektivitāte un konkurence siltumapgādes un kurināmā tirgū.

Informācija iegūta no akciju sabiedrības “Latvenergo” par siltumenerģijas un elektroenerģijas izstrādi.

Revīzijā tika vērtēts AS “Rīgas Siltums” organizētā siltumenerģijas tirgus mehānisms un tā darbību ietekmējošie apstākļi, bet netika vērtēta AS “Rīgas Siltums” un AS “Latvenergo” saimnieciskā darbība.

Revīzijas metodes

Revīzijā izmantotas šādas galvenās metodes:

- ❖ analizēti Eiropas Savienības siltumapgādes jomas politikas plānošanas dokumenti un tajos paredzētie mērķi Eiropas Savienības dalībvalstīm;
- ❖ analizēti enerģētikas politikas attīstības un plānošanas dokumenti, tajos noteiktie siltumapgādes jomas enerģētikas attīstības mērķi un mērķu sasniegšanai plānotie rīcībasākumi;
- ❖ analizētas normatīvo aktu prasības un izmaiņas;
- ❖ analizēti izlases novadu siltumapgādes ražotņu iesniegtie dati;
- ❖ analizēti akciju sabiedrības “Latvenergo” un akciju sabiedrības “Rīgas Siltums” iesniegtie dati;
- ❖ intervijas ar Klimata un enerģētikas ministrijas atbildīgajām personām;
- ❖ intervijas ar Regulatoru, Konkurences padomes, akciju sabiedrības “Rīgas Siltums”, akciju sabiedrības “Latvenergo”, Gren grupas uzņēmumu, atsevišķu pašvaldību pārstāvjiem.

Vērtēšanas kritēriji

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
1. Vai Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģija sekmē nacionālo mērķu sasniegšanu un nodrošina ekonomiski pamatotus siltumenerģijas tarifus?		
1.1. Vai Rīgas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģija ir saskaņota ar nacionālajiem mērķiem?	Rīgas siltumapgādes attīstības stratēģija ievēro NEKP un Latvijas enerģētikas stratēģijā 2050 noteiktās prioritātes siltumenerģijas jomā (koģenerācijā iegūtā siltuma un atlikumsiltuma prioritāra izmantošana).	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Tā kā AS “Latvenergo” TEC izmanto fosilo kurināmo, Rīgas siltumapgāde saglabā atkarību no fosilajiem energoresursiem. Līdz ar to Rīgas virzība uz klimatneitralitāti būtu jāsaskaņo ar nacionāla līmeņa enerģētikas politikas mērķiem. AS “Latvenergo” ražotās siltumenerģijas lietderīga izmantošana ir nepieciešama AS “Latvenergo”, lai sasniegtu augstas efektīvas koģenerācijas nosacījumus.
1.2. Vai atlikumsiltuma izmantošanas prioritātes nosacījums tiek īstenots praksē, tādējādi nodrošinot iedzīvotājiem zemāku siltumenerģijas tarifu?	Latvijā ir skaidri noteikta atlikumsiltuma definīcija un to vienādi izprot siltumenerģijas nozares dalībnieki.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Siltumenerģijas nozares dalībnieku vidū nav vienotas izpratnes par to, kādi enerģijas avoti kvalificējami kā atlikumsiltums. Ne nozarē, ne normatīvajos aktos šobrīd nav pietiekami precīzi noteikti kritēriji, kas ļautu konsekventi identificēt šādas siltumenerģijas veidus un to integrēšanas nosacījumus centralizētajā siltumapgādē.

Ir izstrādāta metodika atlikumsiltuma izcenošanai.

Kritērijs netiek vērtēts.

Enerģētikas likuma 48.panta ceturtnā daļa nosaka, ka siltumapgādes sistēmas operators atlikumsiltumu iegādājas par vienošanās cenu, līdz ar to Regulatoram nav noteikts pienākums izstrādāt atlikumsiltuma tarifa noteikšanas metodiku.

Vienlaikus Regulatora mērķis ir veicināt sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju attīstību. Darbs pie atlikumsiltuma integrācijas siltumapgādē ir būtisks, lai savlaicīgi signalizētu investoriem skaidrus un paredzamus noteikumus par to, kā šādu projektus attīstīt, nodrošinot raitāku atlikumsiltuma integrāciju nākotnē. Tas ļautu samazināt nenoteiktību un veicinātu mērķtiecīgu projektu attīstību, neaprobežojoties tikai ar individuālu katra potenciālā atlikumsiltuma avota izvērtēšanu. Tā kā vairāki atlikumsiltuma integrācijas projekti, tostarp datu centru projekti un ar tiem saistītie plāni, Latvijā vēl atrodas izstrādes vai būvniecības stadijā, praksē šobrīd nav pieejami piemēri atlikumsiltuma integrēšanai centralizētās siltumapgādes sistēmās.

1.3. Vai Rīgas Siltums izveidotā siltumenerģijas iepirkuma sistēma veicina siltumenerģijas ražotāju konkurenci un nodrošina zemākās siltumenerģijas cenas?

Esošā iepirkuma sistēma nodrošina Enerģētikas likumā noteiktā siltumenerģijas iepirkuma pakāpeniskuma principa ievērošanu.

⊗ Kritērijs nav sasniegts. Lai gan AS “Rīgas Siltums” iepirkumos ievēro ekonomiskā pakāpeniskuma principu, jāņem vērā, ka lielu daļu iepirktās siltumenerģijas iepērk ārpus AS “Rīgas Siltums” dienas tirgus un tāpēc Rīga netiek iegādāta iespējami lētākā siltumenerģija. Piemēram, ja AS “Rīgas Siltums” 2024. gada 22. novembrī iegādātos siltumenerģiju par zemāko tirgū piedāvāto cenu, tas ļautu samazināt siltumenerģijas apjomu, kas nopirkts par monopolitirgus cenu (Regulatora apstiprināto tarifu 69,40 *euro*/MWh), tādējādi samazinot iepirktās siltumenerģijas izmaksas par

84,7 tūkst. *euro*. Arī 2025. gadā veiktās izmaiņas siltumenerģijas tirgus mehānismu šo nepilnību nav novērsušas.

Pieprasījums tiek segts ar efektīvākajām tehnoloģijām (tai skaitā atlikumsiltuma prioritātes nosacījums tiek ievērots), sniedzot patērētājam siltumenerģiju par iespējami zemām cenām un ievērojot vides ilgtspējas prasības.

- ⊙ Kritērijs sasniegts daļēji. Rīgas siltumapgādē vēl netiek izmantots atlikumsiltums, un tā efektīva integrēšana Rīgas siltumapgādes sistēmā vēl ir tikai izstrādes stadijā. Atbilstoši esošajam regulējumam nav iespējams nosegt pieprasījumu ar efektīvākajām tehnoloģijām, jo Regulatora noteiktā siltumenerģijas tarifu aprēķināšanas metodika neparedz siltumenerģijas tarifa diferencēšanu atkarībā no siltumenerģijas iegūšanas tehnoloģijas, proti, koģenerācijas vai ūdenssildāmajiem katliem. Metodika balstās uz enerģijas resursa – dabasgāzes – attiecināšanu uz elektroenerģiju un siltumenerģiju proporcionāli izstrādes apjomam, neņemot vērā ieņēmumus no elektroenerģijas realizācijas. Šāda pieeja nedod iespēju siltumenerģijas ražotājam iekļaut tarifā elektroenerģijas tirgū gūtos ieņēmumus un tādējādi samazināt iepirktais siltumenerģijas cenu Rīgas labajam krastam.

1.4. Vai Regulatora metodika Latvenergo siltumenerģijas tarifa noteikšanai sekmē ekonomiskuma principa ievērošanu Rīgas Siltums siltumenerģijas iepirkuma mehānismā?

Regulatora siltuma tarifu noteikšanas metodikas nosaka skaidru kārtību atlikumsiltuma un koģenerācijā iegūtas siltumenerģijas cenas noteikšanai.

- ⊙ Kritērijs sasniegts daļēji. Enerģētikas likuma 48.panta ceturtā daļa nosaka, ka siltumapgādes sistēmas operators atlikumsiltumu iegādājas par vienošanās cenu, līdz ar to Latvijā nav noteikta kārtība atlikumsiltuma siltumenerģijas cenas noteikšanai. Apstiprinātais AS "Latvenergo" siltumenerģijas tarifs neatbilst mūsdienu situācijai, jo ir Regulators piemēro metodiku, kas ir apstiprināta pirms elektroenerģijas tirgus liberalizācijas un balansēšanas un aktivizācijas tirgu izveidošanas. Tā paredz izmaksu

sadalījumu starp elektroenerģiju un siltumenerģiju atbilstoši saražoto gala produktu proporcijai un nepietiekami nošķir koģenerāciju no siltumenerģijas ražošanas ūdens sildāmajos katlos, rezultātā izmaksas tiek pielīdzinātas, lai gan tehnoloģijas būtiski atšķiras. Siltumenerģijas ražošanā koģenerācijas procesā robežizmaksas ir zemas, jo nepieciešams relatīvi neliels papildu dabasgāzes apjoms, lai vienlaikus ar elektroenerģijas ražošanu iegūtu arī lietderīgu siltumenerģiju. Šādā veidā koģenerācija ir būtiski efektīvāka par ūdenssildāmajiem katliem, taču Regulators apstiprinātā metodika šo apstākli neņem vērā.

Primāri tiek pārdota lētākā koģenerācijas procesā iegūtā siltumenerģija.

- ⊗ Kritērijs nav sasniegts. Lai gan AS “Rīgas Siltums” iepirkumos ievēro ekonomiskā pakāpeniskuma principu, tomēr, siltumenerģijas tirgus dalīšana tirgus daļā un monopolitirgus daļā veido tirgus ierobežojumus, kas būtiski mazina tirgus elastību un joprojām nenodrošina, ka primāri tiek iegādāta lētākā iespējamā siltumenerģija.

Vai faktiskās siltumenerģijas piegādes atbilst apstiprinātajā tarifā noteiktajai siltumenerģijas ražošanas tehnoloģiju struktūrai?

- ⊗ Kritērijs nav sasniegts. Ir mainījusies situācija elektroenerģijas tirgū. Esošā attiecība starp koģenerācijas un ūdenssildāmo katlu siltumu vairs neatbilst tarifā apstiprinātajai. Tāpēc revidenti secina, ka šobrīd spēkā esošais TEC 2 tarifs neatspoguļo faktisko attiecību starp siltumenerģijas apjomu, kas tiek saražota koģenerācijā un siltumenerģijas apjomu, kas tiek saražota ūdenssildāmajos katlos.

2. Vai siltumapgāde Latvijā ir ilgtermiņā efektīva un ekonomiski pamatota?

2.1. Vai ieguldījumi siltumapgādes sistēmas modernizācijā ir veicinājuši pāreju uz ilgtspējīgiem un ekonomiski pamatotiem risinājumiem?	Atbalsta pasākumu atlases kritērijos ir iekļauti rādītāji (piem., nākotnes slodzes faktors, LCOH – izlīdzinātās siltumenerģijas izmaksas, uzstādītās jaudas izmantošanas koeficients, lineārais siltuma blīvums), kas palīdz noteikt, kur centralizētās apkures sistēmas modernizācija ir ekonomiski pamatota.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Lai gan atbalsta pasākumu atlases kritērijos tiek analizēta nepieciešamā slodze konkrētajā brīdī, tomēr netiek izmantoti tādi rādītāji kā nākotnes slodzes faktors, uzstādītās jaudas izmantošanas koeficients un lineārais siltuma blīvums, kas ļautu identificēt ekonomiski pamatotākās jaudu modernizācijas iespējas. Praksē nākotnes slodzes tikai atsevišķos gadījumos ir vērtētas un norādītas novadu siltumapgādes stratēģijās (piemēram, Ādažu novadā). Nevienā no pieejamajiem tehniski ekonomiskajiem pamatojumiem nav iekļauta siltumapgādes sistēmas ilgtspējas rādītāju analīze, tādēļ kritēriju piemērošana šobrīd nenodrošina pilnvērtīgu priekšstatu par modernizācijas pasākumu ilgtermiņa efektivitāti.
KEM ir izstrādājusi ieteikumus un vadlīnijas²⁰² pašvaldībām, lai tās varētu novērtēt siltumapgādes sistēmas attīstībai ekonomiski pamatotu risinājumu iespējas.	KEM ir izstrādājusi ieteikumus un vadlīnijas²⁰² pašvaldībām, lai tās varētu novērtēt siltumapgādes sistēmas attīstībai ekonomiski pamatotu risinājumu iespējas.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Klimata un enerģētikas ministrija nav izstrādājusi ieteikumus vai vadlīnijas pašvaldībām. Lai gan informācija par to, kā novērtēt ekonomiskos apsvērumus, veicot investīcijas siltumapgādē, ir pieejama dažādos resursos (piemēram, Ekonomikas ministrijas pasūtītajā pētījumā valsts pētījumu programmas “Enerģētika” ietvaros (2021. gads), Eiropas Investīciju bankas veidotajās vadlīnijās²⁰³ par siltumapgādes sistēmas dekarbonizāciju un Eiropas Savienības Apvienotā pētījumu centra vadlīnijās), tā ir fragmentēta un nav mērķēta. NEKP norādīts uz nepieciešamību modernizēt līdzšinējo pieeju. Par to liecina, piemēram, atziņa, ka centralizētā siltumapgāde ir risinājums tikai blīvi apdzīvotās teritorijās, bet nav skaidrības par pārējo sistēmu ilgtspēju un risinājumiem. Tādēļ ir jāizstrādā jauna, mūsdienu izaicinājumiem un siltumapgādes mērķiem atbilstoša pieeja.

Vai pieejamie atbalsta pasākumi decentralizācijai tiek izmantoti, tur, kur tas ir ekonomiski pamatoti.

- ⊗ Kritērijs nav sasniegts.
Lai arī pašvaldības kā siltumapgādes organizētājas un tarifa noteicējas balsta lēmumus uz izmaksu datiem, nevienā no izskatītajiem tehniski ekonomiskajiem pamatojumiem nav iekļauta analīze par siltumapgādes sistēmas ilgtspējas rādītājiem. Šādas analīzes trūkums nozīmē, ka nav apsvērti un salīdzināti potenciāli decentralizācijas scenāriji, lai apzinātu teritorijas, kur decentralizēti risinājumi varētu nodrošināt mazākas izmaksas un lielāku ilgtspēju ilgtermiņā.

Lemjot par ieguldījumu veikšanu siltumapgādē, tiek apzināta iedzīvotāju maksātspēja un jaunā siltuma tarifa ietekme uz pašvaldību sociālo budžetu.

- ⊙ Kritērijs daļēji sasniegts.
Tehniski ekonomiskajos pamatojuma dokumentos parasti tiek secināts, ka tarifa pieaugums būs minimāls, jo investīcijas kompensēs augstāka kurināmā izmantošanas efektivitāte. Tomēr energokrīze pierādīja, ka kurināmā cenu svārstības var izraisīt būtisku un neprognozējamu tarifa kāpumu.

Sektora vadītājs
Departamenta direktors

Egīls Vidžups
Mārtiņš Āboliņš

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Termini, saīsinājumi un skaidrojumi

Saīsinājums/termins	Skaidrojums
NEKP	Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030.gadam.
Regulators vai SPRK	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija.
CSA	Centralizētā siltumapgāde – siltuma enerģija, kas mājoklim tiek piegādāta pa siltumtīklu (pa caurulēm no vietas, kas nav mājoklī).
CSAS	Centralizētās siltumapgādes sistēma.
Lokālā apkure	Kopēja apkures sistēma visai dzīvojamajai vienībai vai ēkai, vai kopīpašumam, kas apkalpo vairākus mājokļus, piemēram, daudzdzīvokļu mājas dzīvokļus.
Individuālā apkure	Apkures sistēma, kas atrodas tieši mājoklī (malkas krāsnis, stacionāri elektriskie radiatori, individuālie apkures katli u. c.).
Koģenerācija	Tehnoloģisks process, kurā lietderīgai izmantošanai vienlaikus ražo elektroenerģiju un siltumenerģiju (Enerģētikas likuma 1. panta pirmās daļas 22. ³ punkts).
Koģenerācijas iekārta	Iekārta vai iekārtu kopums, kas paredzēts vienlaicīgai elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai vienotā tehnoloģiskajā procesā. Koģenerācijas iekārtā neietilpst iekārtas, ko izmanto tikai siltumenerģijas ražošanai vai tikai elektroenerģijas ražošanai (Enerģētikas likuma 1. panta pirmās daļas 22 ⁴ definīcija).
Koģenerācijas stacija	Koģenerācijas stacija ir tehnoloģisku iekārtu, būvju un infrastruktūras kopums, kas paredzēts vienlaicīgai elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai. Koģenerācijas stacijā var būt uzstādītas iekārtas, kuras izmanto tikai siltumenerģijas ražošanai (piemēram, ūdenssildāmie katli, tvaika katli) vai tikai elektroenerģijas ražošanai (Enerģētikas likuma 9. ¹ pants pirmā daļa).

Augstas efektivitātes koģenerācija	Augstas efektivitātes koģenerācija ir koģenerācija, kas atbilst šādiem kritērijiem: 1) Ražošana koģenerācijas režīmā koģenerācijas iekārtās nodrošina primārās enerģijas ietaupījumu vismaz 10 procentu apmērā salīdzinājumā ar primārās enerģijas patēriņu siltumenerģijas un elektroenerģijas atsevišķai ražošanai; 2) Ražošana mazas jaudas koģenerācijas stacijās un mikroģenerācijas iekārtās, kas ļauj sasniegt jebkādu primārās enerģijas ietaupījumu (Enerģētikas likuma 9.1 pants sestā daļa).
Koģenerācijas režīmā saražotā elektroenerģija	Elektroenerģija, kas saražota procesā, kurš ir saistīts ar lietderīgās siltumenerģijas ražošanu, veicot aprēķinus saskaņā ar apstiprinātu metodiku (Enerģētikas likuma 1. panta pirmās daļas 22.⁵ punkts).
Lietderīgā siltumenerģija	Siltumenerģija, kas koģenerācijas iekārtā saražota, lai apmierinātu ekonomiski pamatotu siltumapgādes pieprasījumu, arī siltumenerģija, ko komersants pārdod siltumenerģijas lietotājam par cenu, kas atbilst vienam no šādiem nosacījumiem: 1) Ja siltumapgādes sistēmas operatora licences darbības zonā ir tikai viens siltumenerģijas ražotājs, siltumenerģijas pārdošanas cenu ir noteicis vai apstiprinājis regulators; 2) Ja siltumapgādes sistēmas operatora licences darbības zonā ir vairāk nekā viens siltumenerģijas ražotājs, siltumenerģijas pārdošanas cena nav zemāka par kurināmā izmaksām vienas siltumenerģijas vienības saražošanai katlumājā, izmantojot to pašu kurināmā veidu, kuru izmanto koģenerācijas iekārtā, un katlumājas neto lietderības koeficients nav mazāks par 92 procentiem, izmantojot gāzi vai šķidro kurināmo, un nav mazāks par 80 procentiem, izmantojot cieta kurināmo. Trešā daļa nosaka, ka lietderīgās siltumenerģijas apjomā neieskaita siltumenerģiju, kas saražota atsevišķos ūdenssildāmajos katlos vai tvaika katlos. (Enerģētikas likuma 9.² panta pirmā daļa)
Atjaunīgie energoresursi	Vēja, saules, ģeotermālā, viļņu, paisuma un bēguma, ūdens enerģija, kā arī aerotermālā enerģija (siltumenerģija, kura uzkrājas gaisā), ģeotermālā enerģija (siltumenerģija, kura atrodas zem cietzemes virsmas) un hidrotermālā enerģija (siltumenerģija, kura atrodas virszemes ūdeņos), atkritumu poligonu un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu gāzes, biometāns un biomasas, un citi nefosilas izcelsmes energoresursi (Enerģētikas likuma 1. panta pirmās daļas 1.² punkta definīcija).

Atjaunīgo energoresursu daļa (%)	Attiecība starp siltumenerģijas daudzumu, kas saražots, izmantojot AER, un kopējo saražoto siltumenerģijas daudzumu.
Atlikumsiltums	Atlikumsiltums – siltumenerģija, kas kā blakusprodukts nenovēršami radies rūpnieciskās iekārtās, elektrostacijās vai terciārajā sektorā (komercpakalpojumu un sabiedrisko pakalpojumu sektorā) izmantotajās iekārtās, vai ja tiek vai tiks izmantots koģenerācijas process (arī ja koģenerācijas procesa izmantošana nav iespējama vai koģenerācijas iekārtu uzstādīšanas izmaksas pārsniedz koģenerācijas iekārtas izmantošanas ieguvumus), un kas bez pieejas centralizētas siltumapgādes sistēmai neizmanto zustu gaisā vai ūdenī (Energētikas likuma 1. panta pirmās daļas 1. ⁵ punkta definīcija).
Biomasa	Organiskas izcelsmes resurss, kura enerģija ķīmiskās pārveides rezultātā tiek pārvērsta mehāniskajā enerģijā, siltumenerģijā un elektroenerģijā.
EKII	Valsts budžeta programma, kuru administrē Klimata un enerģētikas ministrija, kas ir vadošā iestāde klimata politikas jomas pārvaldībā. EKII finansē no ieņēmumiem, kas gūti, izsolot valstij piederošās emisijas kvotas Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā. EKII mērķis ir veicināt globālo klimata pārmaiņu novēršanu, pielāgošanos klimata pārmaiņu radītajām sekām un sekmēt SEG emisiju samazināšanu.
Uzstādītās jaudas izmantošanas koeficients	CSA nākas saskarties ar noslodzes izaicinājumiem, kas ietekmē arī uzstādītās jaudas izmantošanas efektivitāti. Mainīgs siltumenerģijas pieprasījums rada zemu jaudas noslogojumu un līdz ar to netiek izmantots pilns CSA tehnoloģiju potenciāls un efektivitāte. Taču augstākas jaudas izmantošana samazina izmaksas, kas rodas no siltumenerģijas ražošanas. Uzstādītās jaudas izmantošanas koeficients raksturo attiecību starp faktiski saražoto siltumenerģiju un maksimāli iespējamo siltumenerģijas apjomu, ko varētu saražot ar uzstādīto jaudu noteiktā laika periodā. Aprēķinos izmantots apkures sezonas ilguma pieņēmums – 5040 stundas gadā.
LCOH	Izlīdzinātās siltumenerģijas izmaksas (<i>Levelized cost of heat</i> – angļu val.) termins apzīmē vienas megavatstundas (MWh) siltumenerģijas ražošanas vidējās izmaksas, ņemot vērā sākotnējās investīcijas, ekspluatācijas un uzturēšanas izmaksas, degvielas izmaksas un diskontēto naudas plūsmu visa projekta dzīves cikla laikā.

Lineārais siltuma blīvums (MWh/m/gadā)	Viens no parametriem, kas raksturo siltumenerģijas pieprasījumu uz siltumtīkla caurules garuma vienību. Lineārais siltuma blīvums tiek izmantots arī kā tīkla dzīvotspējas ekonomiskais rādītājs. Jo lielāks blīvums, jo vairāk siltuma var piegādāt un pārdot pa tīkla vienību, samazinot zudumus un investīciju izmaksas. Parametra analīzes rezultātā ir iespējams noteikt siltuma blīvuma sliekšni MWh/km, ko ir ekonomiski pamatoti novadīt CSA. Ja blīvums ir mazāks, siltumu novadīt CSA nebūs izdevīgi, jo siltuma daudzums, kas nonāks sistēmā, būs neliels un nenosegs nepieciešamās investīcijas.
Nākotnes slodzes faktors	Attiecība starp nākotnes maksimāli saražotas siltumenerģijas jaudu un uzstādīto siltuma jaudu. Nosaka uzstādīto jaudu atbilstību nākotnes slodzei (vērtējot 10–15 gadu periodā), identificējot potenciālos siltumenerģijas patērētājus un to aptuveno siltumenerģijas patēriņu gadā, kā arī novērtējot iespējamo siltumenerģijas patēriņa samazinājumu no ēku renovācijas projektu īstenošanas.
Atlikumsiltums jeb siltuma pārpalikumi (skaidrojums)	Atlikumsiltums no ražošanas uzņēmumiem, datu centriem, lielveikaliem, kā arī no notekūdeņiem ir resurss, ko var izmantot CSAS. Tā kā bieži vien dzīvojamie rajoni un dažādu veidu datu centri, lielveikali un ražošanas uzņēmumi atrodas netālu viens no otra, to potenciālais siltuma pārvades attālums ir neliels. Taču nozīmīgs faktors ir attālums no vietas, kur rodas atlikumsiltums, līdz patērētājam, lai pārvadē nezaudētu ekonomisko izdevīgumu.
Īpatnējie (relatīvie) siltuma zudumi (%)	Parāda, cik efektīvi darbojas siltumapgādes pārvades sistēma. Siltumenerģijas zudumi tiek aprēķināti kā saražotās siltumenerģijas daudzuma un nodotās siltumenerģijas daudzuma starpības attiecībā pret kopējo saražoto siltumenerģijas daudzumu.
Īpatnējās CO ₂ emisijas (kg/MWh)	Noteiktas saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 23. janvāra noteikumiem Nr. 42 “Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika”, kas nosaka vienota siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodiku, lai novērtētu pasākumu un projektu ietekmi uz klimata pārmaiņām. Īpatnējās CO ₂ emisijas (kg/MWh) tiek aprēķinātas, ņemot vērā attiecīgo kurināmo CO ₂ emisiju faktorus, kā arī saražotās siltumenerģijas un elektroenerģijas daudzumu.
Bāzes jauda	Minimālā, nemainīgā siltumenerģijas jauda, kas nepieciešama, lai nodrošinātu pastāvīgu siltuma piegādi sistēmā visu laiku. To parasti nodrošina efektīvākas iekārtas, kas darbojas nepārtraukti vai lielāko daļu laika.

Piķa (maksimuma) segšanas jaudas	Maksimālā siltumenerģijas ražošanas vai patēriņa jauda noteiktā laika posmā, izteikta MW. To izmanto, lai noteiktu, cik daudz siltuma ir nepieciešams vai var tikt piegādāts maksimālās slodzes brīžos.
Primārais enerģijas faktors (PEF)	Cik daudz kurināmā tiek patērēts kā primārās enerģijas avots un veidojas no primārās enerģijas patēriņa kurināmajam, koģenerācijā saražotās elektroenerģijas daudzuma, piemērotā primārās enerģijas faktora kurināmajam un elektroenerģijai.

1. pielikums. Siltumenerģijas bilance un kurināmā veids

Siltumenerģija tiek iedalīta centralizētajā siltumapgādē un individuālajā siltumapgādē. Energobilancē uzskaitītais siltumenerģijas apjoms attiecas tikai uz centralizēto siltumapgādi. Individuāli saražotā siltumenerģija tiek iekļauta konkrētā izmantotā kurināmā vai bez kurināmā tehnoloģijas resursu apjomā.

Siltumenerģijas bilance 2024. gadā

Rādītāji	Latvija	Rīga	Pierīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale
Saražotā siltumenerģija, GWh	7216	3153	1066	739	772	666	820
Zudumi pārvades un sadales tīklos, GWh	845	403	94	74	86	69	119
Abonentiem piegādātā siltumenerģija, GWh	6152	2695	952	645	667	507	686
tai skaitā māsaimniecībām, GWh	4081	2158	453	187	450	299	534
Katlumāju skaits	645	60	188	97	123	99	78
Katlumāju uzstādītā siltumenerģijas jauda, MW	2457	664	519	283	269	307	416
Koģenerācijas staciju skaits	89	12	18	12	13	23	11
Koģenerācijas staciju uzstādītā elektriskā jauda, MW	1155	1022	34	19	18	48	13

Centrālās statistikas pārvaldes dati: [ENB150. Siltumenerģijas bilance reģionos 2009 - 2024.](#)

Koģenerācijas staciju skaits 2024. gadā pēc kurināmā veida

Energoresursu veids	Koģenerācijas staciju skaits	Uzstādītā elektriskā jauda, MW	Uzstādītā siltumenerģijas jauda, MW
Dabašgāze	22	1029	1843
Biogāze	37	40	45
Kurināmā šķelda	25	70	522
Koksnes granulas	1	1	1
Kurināmā koksne	3	15	38
Dīzeļdegviela	1	1	1
Kopā	89	1155	2450

2. pielikums. Eiropas Savienības fondu atbalsta finansējuma kopsavilkums

Projekta numurs	Projekta nosaukums	Atbildīgā iestāde	Finansējuma saņēmējs	Projekta kopējais finansējums, euro
Prioritārais virziens – 4. Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs / 4.3. Veicināt no atjaunojamiem enerģijas avotiem iegūtas enerģijas ražošanu un sadali (2014.–2020. gads)				
4.3.1. -1.	Veicināt energoefektivitāti un vietējo AER izmantošanu centralizētajā siltumapgādē	EM	Komersanti	96 370 078
4.3.1.- 2.	Veicināt energoefektivitāti un vietējo AER izmantošanu centralizētajā siltumapgādē	EM	Komersanti	27 168 681
4.3.1. -3.	Veicināt energoefektivitāti un vietējo AER izmantošanu centralizētajā siltumapgādē	EM	Komersanti	172 035 230
4.3.1. -4.	15.1.1. SAM “Atbalsta pasākumi centralizētās siltumapgādes jomā” atlases kārtā	EM	BVKB	60 000 000
			<i>KOPĀ</i>	355 573 989
Prioritārais virziens – 2.2.3. “Uzlabot dabas aizsardzību un bioloģisko daudzveidību, “zaļo” infrastruktūru, it īpaši pilsētvidē, un samazināt piesārņojumu (2021.–2027. gads)				
2.2.3.5.	Gaisa piesārņojuma samazināšanas pasākumi pašvaldībās	VARAM	Privātpersonas, biedrības	5 965 718
2.2.3.6.	Gaisa piesārņojumu mazinošu pasākumu īstenošana, uzlabojot mājāsaimniecību siltumapgādes sistēmas	VARAM	Privātpersonas, biedrības	14 639 084
2.2.3.7.	Gaisa piesārņojošo vielu emisiju samazināšana pašvaldību siltumapgādē	VARAM	Siltumapgādes sabiedriskā pakalpojuma sniedzēji	5 644 346
			<i>KOPĀ</i>	26 249 148
Prioritārais virziens – 2.1. Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām / 2.1.1. Energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana (2021.–2027. gads)				
2.1.1.3.	AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē.	KEM	ALTUM	56 130 930
			<i>KOPĀ</i>	56 130 930
Emisijas kvotu izsolišanas instruments (EKII)				
EKII - 6	Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana mājāsaimniecībās – atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai	VARAM/V IF	Fiziskas personas	85 000 000
			<i>KOPĀ</i>	85 000 000
Atvēršanās un noturības mehānisms - Energoefektivitātes uzlabošana				
1.2.1.3.i	Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti	EM		29 304 000
1.2.1.4.i	Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t. sk. vēsturiskajās ēkās	EM		28 735 222
			<i>KOPĀ</i>	58 039 222
			<i>KOPĀ</i>	580 993 289

3. pielikums. Eiropas Savienības fondu atbalsta programmu apkopojums.

Emisijas kvotu izolācijas instruments (EKII), Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana mājāsaimniecībās – atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai ²⁰⁴	▪ Pieejamais kopējais atbalsts ir 85 milj. s²⁰⁵. ▪ Iedzīvotāji var saņemt atbalstu par pieslēgumu centralizētajai siltumapgādes sistēmai (projektēšana un siltummezgla izveide)*.
ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas periods (KEM)	▪ Pasākums 2.1.1.3. pasākuma “AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē”²⁰⁶.
ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas periods (VARAM)	▪ Pasākums 2.2.3.5. “Gaisa piesārņojuma samazināšanas pasākumi pašvaldībās”²⁰⁷, kas paredzēts Rīgai, Liepājai un Rēzeknei. ▪ Mērķis – iedzīvotāju skaits, kas gūst labumu no gaisa kvalitātes pasākumiem, – 49 872. ▪ Pasākums 2.2.3.6. “Gaisa piesārņojumu mazinošu pasākumu īstenošana, uzlabojot mājāsaimniecību siltumapgādes sistēmas”²⁰⁸ ▪ Mērķis – iedzīvotāju skaits, kas gūst labumu no gaisa kvalitātes pasākumiem, – vismaz 2795 iedzīvotāji.** ▪ Pasākums 2.2.3.7 “Gaisa piesārņojošo vielu emisiju samazināšana pašvaldību siltumapgādē”²⁰⁹ ▪ Mērķis – 2027. gada 31. decembrī iedzīvotāju skaits, kas gūst labumu no gaisa kvalitātes pasākumiem, – vismaz 76 552 iedzīvotāji***.

*EKII tīmekļvietnē²¹⁰ apkopotā statistika rāda tikai 22 projektus (0,1 % no visiem īstenotajiem projektiem), kuros iedzīvotāji pieslēgušies CSAS. Kopējās projekta izmaksas – 127 034 euro; EKII atbalsts – 82 985 euro.

4. pielikums. Atbalsts Rīgas CSAS zonā strādājošiem siltumapgādes uzņēmumiem

Tabulā apkopoti atbalsta projekti prioritārā virziena – 4. Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs / 4.3. Veicināt no atjaunojamiem enerģijas avotiem iegūtas enerģijas ražošanu un sadali (2014.–2020. gads) ietvaros.

Nr. p. k.	Projekta numurs	Komersants	Projekta apraksts	Publiskās attiecināmās izmaksas, KF	Privātās attiecināmās izmaksas	Kopējās attiecināmās izmaksas	Privātās neattiecināmās izmaksas	Kopējās izmaksas
1	4.3.1.0/17/A/031	Rīgas Siltums	Siltumtīklu pārbūve posmā no kameras K-10-16 līdz kamerai K-11-2 Dzelzavas ielā, Rīgā	1 073 673	1 610 509	2 684 182	982 044	3 666 226
2	4.3.1.0/17/A/032	Rīgas Siltums	Biokurināmā katlu ar jaudu līdz 50 MW uzstādīšana siltumcentrālē "Imanta"	4 299 857	6 449 785	10 749 641	5 039 528	15 789 169
3	4.3.1.0/17/A/033	Rīgas Siltums	Biokurināmā ūdenssildāmo katlu ar jaudu 2x4 MW uzstādīšana siltumcentrālē "Daugavgrīva"	783 314	1 174 971	1 958 285	3 587 907	5 546 192
4	4.3.1.0/17/A/044	Juglas Jauda	Siltuma avota efektivitātes paaugstināšana Rīgas pilsētā, Brīvības gatvē 401c	300 691	451 036	751 727	211 224	962 951
5	4.3.1.0/18/A/021	Latvenergo	Siltuma akumulācijas sistēmas izveidošana AS "Latvenergo" ražotnē TEC-2	2 348 617	5 480 107	7 828 724	57 314	7 886 038
6	4.3.1.0/22/A/001	SIA "Rīgas BioEnerģija"	Biokurināmā katlumājas ar jaudu 48 MW izbūve Rencēnu ielā 30, Rīgā	4 000 000	15 148 171	19 148 171	7 932 363	27 080 534
Kopā				12 806 152	30 314 580	43 120 732	17 810 379	60 931 110

Revidenti secina, ka Eiropas Savienības fondu līdzfinansējums 2014.–2020. gadā ieguldīts neatkarīgo ražotāju jaudu palielināšanā (SIA "Rīgas BioEnerģija") un jaudu modernizācijā (SIA "Juglas Jauda" un AS "Rīgas Siltums"), kā arī Latvenergo ražošanas efektivitātes paaugstināšanā tieši siltumenerģijas jomā. Turklāt publiski izskanējuši ir atkritumu reģenerācijas plāni, kas arī ietekmēs Rīgas siltumenerģijas tirgu.

Tādējādi arī šādi plāni nākotnē var ietekmēt siltumenerģijas organizāciju Rīgā, palielinot jaudas, kur šobrīd tās pārsniedz pieprasījumu.

5. pielikums. Siltumapgādes tarifi 2026. gada janvārī.

Apdzīvotā vieta vai novads	Apstiprinātais tarifs, euro/MWh
Jumprava	56,41
Balvi	56,98
Tukums, Džūkste, Sēme, Slampe, Tume, Vienība, Pūre, Rauda un Lapmežciems	60,76
Alūksne, Mālupe un Jaunlaicene	62,54
Līvāni	63
Subate; Bebrenes vispārizglītojošās un profesionālās vsk., katlumājas siltumapgādes zona, Dviete, Pašulīene, Šedere un Svente	63,37
Preiļi	64,1
Krāslava	64,46
Auce, Bēne, Lielaucē	65,71
Daugavpils	66,79
Ventspils	66,86
Olaine; Pārolaine, Olaines pagasts	67,96
Jelgava	68,53
Koknese un Bormaņi	68,79
Ļaviņš	68,93
Talsi	69,13
Salaspils, Saulkalne	69,47
Gulbene	69,72
Kārsava	69,94
Ogre, "Doles"	70,02
Ludza	70,27
Malta un Lūznava	70,31
Viļāni	70,36
Madona, Aizpurve, Dzelzava, Liezēre, Ozoli, Biksēre, Kusa, Barkava	70,45
Madliena, Suntaži, Laubere, Ķeipene, Taurupe	71,36
Strenči	71,98

Apdzīvotā vieta vai novads	Apstiprinātais tarifs, euro/MWh
Kuldīga, Priedaine, Padure, Pelči, Renda, Mežvalde, Vārme	72,09
Rūjiena	72,09
Tārgale	72,21
Liepāja	72,31
Nīcgale, Naujene, Kalkūne un Kalupe	73,63
Grobiņa, Durbe, Pāvilosta, Kapsēde, Cimdenieki, Robežnieki, Lieģi, Vecpils, Vērgale un Nīca	74,65
Ilūkste	74,85
Salacgrīva, Limbaži, Umurga	75,61
Piltene	76,03
Zilaiskalns	76,47
Rēzekne	76,59
Aizkraukle, Aizkraukles un Iršu pagasts	77,08
Naukšēni	77,99
Ozolnieki	78,14
Kandava, Vāne, Zante	78,73
Jaunolaine, Stūnīši	79,04
Lielvārde	79,06
Valmiera un Viestura laukums	80,28
Brankas	80,6
Jēkabpils, Kūkas, Spungēni, Brodi, Mežāre un Varieši	80,71
Dobele, Krimūna un Tērvete	81,26
Bauska	81,74
Iecava	81,74
Codes, Garoza, Misa, Vecumnieki, Pilsrundāle, Saulaine, Valle	81,74
Ugāle	81,93
Rīga	83,01
Burtnieki	83,04
Aizpute, Kazdanga un Cīrava, Kūdra	83,44

Apdzīvotā vieta vai novads	Apstiprinātais tarifs, euro/MWh
Ķekava, Rāmava, Valdlauči, Katlakalns, Daugmale	84,5
Āne	84,5
Cēsis	84,67
Mālpils	85,41
Saldus, Ezere, Pampāļi un Namiķi	85,54
Jūrmala	86,8
Blāzma	87,75
Silakrogs	87,85
Smiltene	87,94
Stende, Pastende, Valdemārpils, Sabile, Priedes, Zvirgzdi, Ģibuļi, Lauciene, Virbi, Laidze, Lībagi un Abava, Mundigciems, Vandzenes skola, Roja, Rude	88
Kocēni	88,13
Baloži	88,52
Ikšķile	88,83
Lēdmane	89,52
Ropaži	90,28
Bērzaine	90,75
Mucenieki	91,24
Gauja, Inčukalns, Krustiņi	92,09
Salaspils (Acone)	92,66
Zaķumuiža	93,23
Usma	93,39
Jūrkalne	93,79
Ropažu “Ēdelveisi”, “Akācijas”, “Varavīksnes”	94,35
Sigulda	94,57
Piņķi	95,6
Mārupe, Skulte un Tīraine	95,6
Vangaži	96,93
Rubene	98,24

Apdzīvotā vieta vai novads	Apstiprinātais tarifs, <i>euro/MWh</i>
Brocēni	100,2
Saulkrasti, Zvejniekciems	106,45
Vaidava	107,43
Ādaži, Kadaga	108,75
Ventava	109,35
Jaunmārupe	111,43
Burtnieku pagasta "Penči"	111,48
Užava	115,92
Stikli	122,89
Teritorija Ādažos starp Ūbeļu un Krastupes ielu	126,43

6. pielikums. Siltumapgādes tarifi izlases novadu apdzīvotās vietās un atbilstoši saražotais siltumenerģijas apjoms.

Novads	Apdzīvota vieta	Tarifs	Saražotais un iepirktais siltumenerģijas apjoms, MWh
1. Ādažu novads	Ādaži (teritorija starp Ūbeļu ielu un Kastrupes ielu)	126,43 <i>euro</i> /MWh	5400
	Ādaži un Kadaga	108,75 <i>euro</i> /MWh	8284
	Podnieku katlumāja, Ūbeļu iela 2	132,11 <i>euro</i> /MWh	5147
2. Dienvidkurzemes novads	Kapsēde	74,65 <i>euro</i> /MWh	1727
	Vērgale	74,65 <i>euro</i> /MWh	2235
	Aizpute	83,44 <i>euro</i> /MWh	8069
	Kūdra	83,44 <i>euro</i> /MWh	479
	Kazdanga	83,44 <i>euro</i> /MWh	390
	Durbe	74,65 <i>euro</i> /MWh	2101
	Lieģi	74,65 <i>euro</i> /MWh	988
	Robežnieki	74,65 <i>euro</i> /MWh	353
	Grobiņa	74,65 <i>euro</i> /MWh	8407
	Cimdenieki	74,65 <i>euro</i> /MWh	1058
	Nīca	74,65 <i>euro</i> /MWh	3706
	Cīrava	83,44 <i>euro</i> /MWh	1369
	Pāvilosta	74,65 <i>euro</i> /MWh	1 645
3. Tukuma novads	SIA "Tukuma Siltums" – Tukums	88,63 <i>euro</i> /MWh	41 615
	Slampe	88,63 <i>euro</i> /MWh	3441
	Lapmežciems	88,63 <i>euro</i> /MWh	1770
	Tume	88,63 <i>euro</i> /MWh	1994
	Pūre	88,63 <i>euro</i> /MWh	1411
	Sēme	88,63 <i>euro</i> /MWh	1102
	Degole	88,63 <i>euro</i> /MWh	696
	Džūkste	88,63 <i>euro</i> /MWh	598
	Milzkalne	88,63 <i>euro</i> /MWh	606
	Jaunpils	88,63 <i>euro</i> /MWh	485
	SIA "Kandavas komunālie pakalpojumi" – Kandava	88,18 <i>euro</i> /MWh	5691
	Zante	88,18 <i>euro</i> /MWh	1069
	Vāne	88,18 <i>euro</i> /MWh	792
	Smārde	88,18 <i>euro</i> /MWh	1234

4. Ventspils novads	Ugāle	81,93 <i>euro/MWh</i> ,	4666
	Piltene	76,03 <i>euro/MWh</i>	3145
	Užava	115,92 <i>euro/MWh</i> ,	997
	Stiklu ciems	122,89 <i>euro/MWh</i>	360
	Blāzmas ciems	87,76 <i>euro/MWh</i>	2120
	Ventava	109,35 <i>euro/MWh</i>	630
	Usma	93,39 <i>euro/MWh</i>	999
	Tārgale	72,21 <i>euro/MWh</i> ,	2269
	Jūrkalne	93,79 <i>euro/MWh</i>	503
5. Valmieras novads	Kocēni	86,15 <i>euro/MWh</i> ,	2255
	Rubene	95,77 <i>euro/MWh</i>	1292
	Naukšēni	77,99 <i>euro/MWh</i> .	2626
	SIA "XO Energy"	76,55 <i>euro/MWh</i> ,	6178
	SIA "Proel"	54,73 <i>euro/MWh</i>	6987
	Burtnieku ciems,	80,81 <i>euro/MWh</i>	832
	"Penči"	108,83 <i>euro/MWh</i> ,	530
	Rūjiena	74,06 <i>euro/MWh</i> ,	6234
	Bērzaine	89,03 <i>euro/MWh</i> ,	505
	Zilākalna c.	74,32 <i>euro/MWh</i>	2662
	Vaidava	104,78 <i>euro/MWh</i> ,	1915
	SIA "Valmieras ūdens"	71,96 <i>euro/MWh</i> ,	89 578
6. Saulkrastu novads	Saulkrasti	105,22 <i>euro/MWh</i>	2683
	Zvejniekciems	105,22 <i>euro/MWh</i>	1687
7. Bauskas novads	Bauska	66,17 <i>euro/MWh</i>	31 636
	Iecava	70,22 <i>euro/MWh</i>	11 412
	Vecumnieki, Misa	89,75 <i>euro/MWh</i>	4044
	Code	123,01 <i>euro/MWh</i>	486
	Mežotne	105,86 <i>euro/MWh</i>	678
	Pilsrundāle un Saulaine	99,31 <i>euro/MWh</i>	3996
	Vecumnieki	108,62 <i>euro/MWh</i>	1161
	Valle	122,10 <i>euro/MWh</i>	1915
8. Alūksnes novads	Alūksne	62,54 <i>euro/MWh</i>	26 450
	Mālupe	62,54 <i>euro/MWh</i>	720
	Jaunlaicene	62,54 <i>euro/MWh</i>	754
8. Balvu novads	Balvi	56,98 <i>euro/MWh</i>	31 079
	Tilža	69 <i>euro/MWh</i>	26

9. Limbažu novads	Limbaži	75,61 <i>euro/MWh</i>	28 609
	Aloja	92 <i>euro/MWh</i>	2990
	Umurga	75,61 <i>euro/MWh</i>	1099

7. pielikums. Izlases novadu tarifu struktūras piemēri

Ādažu novads

	Ādaži (dabaszgāze) Iepirkta siltumenerģija	Carnikava (dabaszgāze)	Kadaga (granulas) Iepirkta siltumenerģija
Kurināmā īpatsvars	83 %	91 %	89 %
Mainīgās izmaksas	83 %	96 %	89 %
Pastāvīgās izmaksas (darba samaksa)	8 %	3 %	7 %
Siltumenerģijas tarifs	114,95 euro /MWh	114,32 euro /MWh	114,95 euro /MWh

Tukuma novads

	Tukums (šķelda)	Jaunpils* (dabaszgāze)	Kandava (šķelda)	Vāne (granulas)	Zante (malka)
Kurināmā īpatsvars	60 %		72 %		44 %
Mainīgās izmaksas	66 %		77 %		48 %
Darba algas	18 %		14 %		18 %
Pamatlīdzekļu nolietojums	12 %		8 %		23 %
Pastāvīgās izmaksas	34 %		23 %		49 %
Siltumenerģijas tarifs	60,76 euro/MWh	60,76 euro/MWh	78,78 euro/MWh	78,78 euro/MWh	78,78 euro/MWh

*Iegādāts jauns gāzes katls 2024. gadā.

Kandavā, Vānē un Zantē ir vienots, izlīdzināts tarifs, tāpēc nevar noteikt izmaksu īpatsvaru atkarībā no kurināmā.

Bauskas novads

	Bauska (dabaszgāze)	Iecava (šķelda)	Virsaiši (malka)	Virsaiši (granulas)	Vecumnieki, Misa (dabaszgāze)
Kurināmā īpatsvars	66 %	44 %	41 %	47 %	
Mainīgās izmaksas	74 %	55 %	41 %	47 %	
Darba algas	14 %	17 %	51 %	51 %	
Pamatlīdzekļu nolietojums	5 %	9 %	3 %	2 %	
Pastāvīgās izmaksas	23 %	35 %	59 %	53 %	
Siltumenerģijas tarifs	60,76 euro/MWh	60,76 euro/MWh	78,78 euro/MWh	78,78 euro/MWh	100,52 euro/MWh

Valmieras novads

	Valmiera (šķelda)	Naukšēni (malka)	Burtnieki (granulas)	Kocēni (granulas)
Kurināmā īpatsvars	45 %	40 %	64 %	37 %
Mainīgās izmaksas	51 %	47 %	67 %	45 %
Darba algas	3 %	42 %	12 %	11 %
Pamatlīdzekļu nolietojums	17 %	7 %	6 %	22 %
Pastāvīgās izmaksas	40 %	53 %	29 %	51 %
Siltumenerģijas tarifs	78,06 <i>euro/MWh</i>	77,99 <i>euro/MWh</i>	83,04 <i>euro/MWh</i>	88,13 <i>euro/MWh</i>

Saulkrasti

	Saulkrasti (granulas)
Kurināmā īpatsvars	54%
Mainīgās izmaksas	56%
Darba algas	20%
Pamatlīdzekļu nolietojums	13%
Pastāvīgās izmaksas	44%
Siltumenerģijas tarifs	105,22 <i>euro/MWh</i>

Krāslavas novads

	Krāslava (šķelda)	Dagda (malka)
Kurināmā īpatsvars	34 %	37 %
Mainīgās izmaksas	49 %	56 %
Darba algas	21 %	41 %
Pamatlīdzekļu nolietojums	17 %	-
Pastāvīgās izmaksas	46 %	44 %
Siltumenerģijas tarifs	64,46 <i>euro/MWh</i>	<i>euro/MWh</i>

Balvu novads

	Balvi (šķelda)	Tilža (malka)
Kurināmā īpatsvars	47 %	28 %
Mainīgās izmaksas	52 %	33 %
Darba algas	28 %	63 %
Pamatlīdzekļu nolietojums	10 %	-
Pastāvīgās izmaksas	46 %	67 %

Siltumenerģijas tarifs	59,98 <i>euro/MWh</i>	<i>euro/MWh</i>

Dienvidkurzemes novads

	Priekule (malka)	Vaiņode (malka)	Tadaļi (dabaszgāze)	Durbe (malka)	Grobiņa (dabaszgāze)
Kurināmā īpatsvars	63 %	nav datu	nav datu		63 %
Mainīgās izmaksas	66 %	nav datu	nav datu		63 %
Darba algas	29 %	nav datu	nav datu		8 %
Pamatlīdzekļu nolietojums	-	nav datu	nav datu		8 %
Pastāvīgās izmaksas	34 %	nav datu	nav datu		31 %
Siltumenerģijas tarifs	115,98 <i>euro/MWh</i>	100,72 <i>euro/MWh</i>	103,89 <i>euro/MWh</i>	77,23 <i>euro/MWh</i>	77,23 <i>euro/MWh</i>

Ventspils novads

	Piltene (šķelda)	Užava (šķelda)	Puze (granulas)
Kurināmā īpatsvars	43 %	28 %	49 %
Mainīgās izmaksas	48 %	31 %	58 %
Darba algas	15 %	17 %	10 %
Pamatlīdzekļu nolietojums	14 %	25 %	16 %
Procentu izmaksas	8 %	15 %	-
Pastāvīgās izmaksas	44 %	64 %	39 %
Siltumenerģijas tarifs	60 <i>euro/MWh</i>	171,25 <i>euro/MWh</i>	167,53 <i>euro/MWh</i>

Balvi, Preiļi, Līvāni

	Balvi	Preiļi	Līvāni
Kurināmā īpatsvars	47 %	49 %	37 %
Mainīgās izmaksas	52 %	71 %	40 %
Darba algas	28 %	19 %	31 %
Pamatlīdzekļu nolietojums	10 %	5 %	11 %
Pastāvīgās izmaksas	46 %	28 %	48 %
Siltumenerģijas tarifs	56,98 <i>euro/MWh</i>	64,1 <i>euro/MWh</i>	63 <i>euro/MWh</i>

8. pielikums. Izlases novadu īstenotie projekti ar Eiropas Savienības fondu atbalstu.

Novads	Projekti	Kopējā summa, euro	Projekta apraksts
Alūksnes novads	Nr. 2.2.3.7/1/24/A/001	692 451	Elektrostatiskā filtra iegāde un iekārtas uzstādīšana, būvniecība, siltumavotā Parka ielā 2C, Alūksnē.
Ādažu novads	Nr. 4.3.1.0/17/A/030 1 projekts pārtraukts 1 projekts atsaukts	476 740	Katlumājas pārbūve pārejai uz biomasas kurināmo, 2MW (pāreja no dabasgāzes uz šķeldu).
Balvu novads	1 projekts pārtraukts 1 projekts noraidīts	-	Nav īstenoti projekti ar ES fondu atbalstu
Bauskas novads	Nr. 4.3.1.0/17/A/023 1 projekts noraidīts	326 175*	Katlumājas efektivitātes uzlabošana Misas ciemā. 2 MW šķeldas katls.
	Nr. 4.3.1.0/17/A/078	1 920 397	Esošā siltumavota pārbūve Iecavā, Grāfa laukumā, uzstādot jaunu biomasas katlu. 3 MW šķeldas katlu uzstādīšanu un siltumtrašu savienošanu, lai apvienotu katlumājas.
	Nr. 2.2.3.7/1/24/A/009	700 917	Elektrostatiskā filtra uzstādīšana siltumavotā Bauskā, Dārza ielā 11.
Dienvidkurzemes novads	Nr. 4.3.1.0/17/A/082 2 projekti pārtraukti	222 018*	Siltumtrases cauruļu 600 metru garumā nomaīņa.
	Nr. 4.3.1.0/18/A/016	218 941*	Priekules pilsētas centralizēto siltumapgādes sistēmas pārbūve, izbūvējot jaunu siltumtrases tīklu posmu (2,814 km) garumā un sistēmai pieslēdzot 6 (sešus) jaunus lietotājus ar kopējo jaudu 606,00 kW un siltumenerģijas patēriņu 1421,82 MWh gadā, kas tiek saražots biogāzes stacijā.
Limbažu novads		-	Nav īstenoti projekti ar ES fondu atbalstu
Līvānu novads	Nr. 4.3.1.0/17/A/006	465 487	Siltuma ražošanas efektivitātes paaugstināšana Līvānu pilsētā. Uzstādīts jauns ŪSK ar 3 MW jaudu, aizvietojot neefektīvu 2 MW šķeldas katlu.
Krāslavas novads	Nr. 4.3.1.0/17/A/083	4 761 563	Siltumapgādes ražošanas avota Latgales ielā 14, Krāslavā, pārbūve, uzstādot jaunu biomasas katlu. 7,5 MW katlu komplektā ar līdz 1,5MW kondensācijas ekonomizeri.
	Nr. 4.3.1.0/17/A/084	981 423	Siltumtīklu pārbūve Krāslavas pilsētā. Rekonstruējamo trašu garums 986 m.
Preiļu novads	2 pārtraukti projekti	-	Nav īstenoti projekti ar ES fondu atbalstu
Saulkrastu novads	4.3.1.0/17/A/008 1 projekts atsaukts 1 projekts noraidīts	176 615*	Šķeldas kurināmā katls 1 MW Zvejniekiemā.
Tukuma novads	4.3.1.0/17/A/073 3 projekti atsaukts	525 367	Siltumavota pārvades sistēmas efektivitātes paaugstināšana Tukuma pilsētā. Nomainīti 1657,83 metri siltumapgādes cauruļvadi.

NEIZMANTOTAIS POTENCIĀLS UN IZAICINĀJUMI SILTUMAPGĀDĒ

	2 projekts noraidīts 2 projekti pārtraukti		
	4.3.1.0/18/A/004	356 875*	Izbūvēts jauna savienojošs posms starp Sabiles un Kūrorta ielas katlumājām ar kopējo garumu 809 metri, tai skaitā rekonstruēti Sabiles katlumājas siltumtrases posmi un Kūrorta ielas katlumājas siltumtrases posmi.
	4.3.1.0/18/A/017	227 098*	Siltumavota efektivitātes paaugstināšana Milzkalnē. Esošā siltumavota rekonstrukcija, uzstādot jaunu šķeldas kurināmā katla iekārtu 1,5 MW ar automatizētu kurināmā padevi un dūmgāzu apstrādes iekārtām.
	2.2.3.7/1/24/A/005	485 514	Asteru ielas 6 katlumājā, Tukumā projekta ietvaros uzstādīts elektrostatisks filtrs.
Ventspils novads	4.3.1.0/22/A/048 2 projekti atsaukti	267 317*	Siltumavota efektivitātes paaugstināšana Ventspils novada Tārgales pagastā. Atjaunojamo energoresursu izmantojošu siltumražošanas jaudu modernizēšana un pieaugums centralizētajā siltumapgādē – ar jaudu līdz 0,95 MW.
	4.3.1.0/22/A/049	853 139*	Siltumavota efektivitātes paaugstināšana Ventspils novada Piltenes pilsētā. Atjaunojamo energoresursu izmantojošu siltumražošanas jaudu modernizēšana un pieaugums centralizētajā siltumapgādē – ar kopējo jaudu līdz 1,8 MW.
Valmieras novads	4.3.1.0/17/A/001	172 112	Siltuma tīklu cauruļvados modernizācija 320 m garā posmā.
	4.3.1.0/17/A/010	4 432 005	Jaunas katlumājas Valmieras pilsētas labajā krastā izbūve ar 9 MW šķeldas katlu un dūmgāzu kondensācijas ekonomāizeru līdz 1,5 MW.
	4.3.1.0/17/A/020	1 106 263*	Šķeldas apkures katlumājas rekonstrukcija, jauns, ar šķeldu darbināms siltumavots ar 2,5 MW jaudu Rūjienā.
	4.3.1.0/17/A/062	703 536*	Jaunas katlumājas būvniecība ar biomasas (šķeldas) kurināmā ūdenssildāmo katlu ar nominālo jaudu 0,7 MW un biomasas padeves sistēmu (malkas apkures nomainī) Rubenē.
	4.3.1.0/17/A/063	985 567*	Jaunas biomasas (šķeldas) katlumājas būvniecība ar uzstādīto jaudu 1,5MW Zilaiskalns.
	4.3.1.0/17/A/064	973 726*	Jaunajā katlumājā uzstādīts ar biomasu (šķeldu) kurināms ūdenssildāmais katls un biomasas padeves sistēma. Katla tehniskie parametri: nominālā jauda 1,2 MW Vaidavā.
	2.2.3.7/1/24/A/003	461 170	“Valmieras Enerģija” centralizētajā siltumapgādē izmantotā 5 MW šķeldas ūdenssildāmā katla darbības uzlabošana Dzelzceļa ielā 7, Valmierā, uzstādot elektrostatisko filtru, kas samazina putekļu (daļiņu) emisijas gaisā līdz 30 mg/Nm ³ .
	4.3.1.0/18/A/019	1 203 279	Jaunizbūvēti siltumtrašu posmi 1614m garumā un rekonstruēta siltumtrase 310m garumā.
	4.3.1.0/18/A/027	399 644*	Rekonstruēti 631,5 m garu trases posmu un izbūvēti jauni siltummezgli 6 dzīvokļu ēkā Rīgas ielas 67 katlumājas lokā; Izbūvēts 231m garš trases posms Ausekļa ielas 5 katlumājas lokā un izbūvēts siltummezgls Rūjienas mākslas skolā.
	4.3.1.0/22/A/038	3 902 522	Izbūvēta jauna 5 MW šķeldas katlumāja (4MW katls + 1MW dūmgāzu kondensators).
	Projektu skaits	27	

NEIZMANTOTAIS POTENCIĀLS UN IZAICINĀJUMI SILTUMAPGĀDĒ

	no tā mazajās sistēmās īstenoto projektu skaits	13	
	Kopējais finansējums	27 997 861	
	no tā mazu sistēmu kopējais finansējums	6 616 914* (24 % no kopējā finansējuma)	

Atsauces

- ¹ Valsts kontroles 2025. gada 12. decembra lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-69/2024 starpziņojums “Neizmantotās iespējas mājokļu siltināšanā”. Pieejams tiešsaistē: [Neizmantotās iespējas mājokļu siltināšanā | Valsts Kontrole](#). Skatīts 2026. gada 9. februārī.
- ² Centrālās statistikas pārvaldes datubāze NNN010. Pieejams tiešsaistē: [Mājsaimniecību īpatsvars, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas \(%\) - Rādītāji, Izmaksas un Laika periods. PxWeb](#). Skatīts 2026. gada 9. februārī.
- ³ Saskaņā ar Enerģētikas likuma 46. panta otro daļu, siltumapgādi var nodrošināt, izmantojot centralizēto siltumapgādes sistēmu vai individuālo siltumapgādes sistēmu.
- ⁴ Centrālās statistikas pārvaldes [Koģenerācijas stacijās patērētais kurināmais, saražotā siltumenerģija un elektroenerģija | Oficiālās statistikas portāls](#)
- ⁵ Katlumājas, kas nodrošina centralizēto siltumapgādi plašam patērētāju lokam.
- ⁶ Centrālās statistikas pārvaldes dati: [Katlumājās patērētais kurināmais, TJ - Katlumājas, Energoresursu veids un Laika periods. PxWeb](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁷ Centrālās statistikas pārvaldes dati: [Koģenerācijas stacijās patērētais kurināmais, saražotā siltumenerģija un elektroenerģija - Koģenerācijas stacijas, Energoresursu veids un Laika periods. PxWeb](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁸ Enerģētikas likuma 1. panta pirmās daļas 4.³ punkts un 22.² punkts.
- ⁹ Centrālās statistikas pārvaldes dati: datubāze MOD23_20. Galvenā mājokļa apkures sistēmas veids (%). Skatīts 2026. gada 9. februārī.
- ¹⁰ Centrālās statistikas pārvaldes dati: datubāze ENB150 [Siltumenerģijas bilance reģionos | Oficiālās statistikas portāls](#). Skatīts 2026. gada 9. februārī.
- ¹¹ AS “Rīgas Siltums” sniegtā informācija uzņēmuma tīmekļvietnē. Pieejams tiešsaistē: <https://www.rs.lv/saturs/rigas-siltums>. Skatīts 2026. gada 9. februārī.
- ¹² Ekonomikas ministrija. Pārskats par siltumapgādi un aukstumapgādi. 2019. gads. Pieejams tiešsaistē: https://www.em.gov.lv/sites/em/files/siltum_apgade1_0.docx. Skatīts 2026. gada 9. februārī.
- ¹³ Katlumājas, kas nodrošina centralizēto siltumapgādi plašam patērētāju lokam.
- ¹⁴ Ministru kabineta 2022. gada 20. decembra noteikumu Nr. 817 “Klimata un enerģētikas ministrijas nolikums” 1. punkts.
- ¹⁵ Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 1. punkts.
- ¹⁶ Enerģētikas likuma 51. panta trešā daļa.
- ¹⁷ Ministru kabineta 2024. gada 3. septembra noteikumi Nr. 586 "Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas nolikums".
- ¹⁸ Sabiedrisko pakalpojumu komisijas tīmekļa vietnes informācija. Pieejams tiešsaistē: [Siltumenerģija | SPRK](#). Skatīts 2026. gada 9. februārī.
- ¹⁹ Likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 9. panta otrā daļa.
- ²⁰ Ministru kabineta noteikumi Nr. 1227 “Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem”.
- ²¹ Pašvaldību likuma 10. panta otrās daļas 2. punkts.
- ²² Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas tīmekļa vietne. Pieejams tiešsaistē: [Siltumenerģija | SPRK](#). Skatīts 2025. gada 25. februārī.
- ²³ Ministru kabineta 2025. gada 11. jūnija rīkojums Nr. 326 “Latvijas enerģētikas stratēģija līdz 2050. gadam”.
- ²⁴ Ministru kabineta 2024. gada 12. jūlija rīkojums Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam”.
- ²⁵ Siltumenerģijas tarifi 2025. gada decembrī. Pieejams tiešsaistē: [10.p. Tarifu apkopojums decembris 2025.pdf](#). Skatīts 2026. gada 10. februārī.
- ²⁶ Bessanovs A., Opmane. I., Pieejams Latvijas Bankas tīmekļa vietnē www.makroekonomika.lv, [Cik šoziem maksāsim par siltumenerģiju? | Raksti | Makroekonomika](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ²⁷ Ministru kabineta 2024. gada 3. septembra noteikumi Nr. 592 “Energoapgādes izmaksu valsts atbalsta noteikumi”.
- ²⁸ Pieejams Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas tīmekļa vietnē. [Tarifi | SPRK](#). Skatīts 2026. gada 20. februārī.
- ²⁹ Ministru kabineta 2024. gada 12. jūlija rīkojums Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam”.
- ³⁰ Ministru kabineta 2024. gada 12. jūlija rīkojums Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam”.

- ³¹ Ministru kabineta 2024. gada 12. jūlija rīkojums Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam”, 12. lpp.
- ³² Darbības programma “Izaugsme un nodarbinātība”, pieejams tiešsaistē [2014. - 2020. gada plānošanas periods - ES fondi](#), skatīts 2025. gada 19. decembrī.
- ³³ Valsts kontroles 2021. gada 7. janvāra ziņojums Nr. 2.4.1-17/2019 “Vai “zaļās” elektroenerģijas atbalsts ir pārdomāts”. Pieejams tiešsaistē: [Revīzijas ziņojums](#). Skatīts 2026. gada 9. februārī.
- ³⁴ 2014.–2020. gada plānošanas perioda *ex-post* izvērtējumi. Pieejams tiešsaistē: [fm_dp-4-prioritates-izvertejuma-zinojums.pdf](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ³⁵ Ekonomikas ministrijas informācija. Pieejams tiešsaistē: [ES fondu sniegtais atbalsts energoefektivitātes veicināšanai centralizētajā siltumapgādē - sasniegtais un darāmais](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ³⁶ Avots: Centrālā finanšu un līgumu aģentūra KPVIS projektu datubāze.
- ³⁷ Citos datos ir minēts, ka rekonstruēti 150 km centralizētās siltumapgādes tīkli un panākts gandrīz 15 % siltumenerģijas zudumu samazinājums. Pieejams tiešsaistē: [3_op_fir_2007-2013_gala_31032017.pdf](#), skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ³⁸ Ministru kabineta 2025. gada 7. janvāra noteikumi Nr. 20 “Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 2.1.1. specifiskā atbalsta mērķa “Energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana” 2.1.1.3. pasākuma “AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē” otrās kārtas īstenošanas noteikumi”.
- ³⁹ Rīgas valstspilsētas enerģētikas un klimata rīcības plāns 2030. gadam. Pieejams tiešsaistē: [Microsoft Word - REK2030_final_2022_final](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁴⁰ Rīgas valstspilsētas Rīcības plāns klimata mērķu sasniegšanai līdz 2030. gadam.
- ⁴¹ [Paziņojums par Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģijas 2025.–2032. gadam 1. redakcijas publisko apspriešanu | Rīgas valstspilsētas pašvaldība](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁴² Rīgas valstspilsētas Rīcības plāns klimata mērķu sasniegšanai līdz 2030. gadam.
- ⁴³ Rīgas valstspilsētas enerģētikas un klimata rīcības plāns 2030. gadam, 115. lpp. Pieejams tiešsaistē: - [Microsoft Word - REK2030_final_2022_final](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁴⁴ Rīgas valstspilsētas klimatneitralitātes apņemšanās līdz 2030. gadam (1. redakcija). Pieejams tiešsaistē: [KPL_Rigas_apnemsanas-1.pdf](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁴⁵ Centrālās statistikas pārvaldes informācija: datubāze “Saražotās siltumenerģijas īpatsvars pēc patērētā kurināmā statistiskajos reģionos, novados un valstspilsētās (procentos) – Teritoriālā vienība, Laika periods un Energoresursu veids”.
- ⁴⁶ [Paziņojums par Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes attīstības stratēģijas 2025.–2032. gadam 1. redakcijas publisko apspriešanu | Rīgas valstspilsētas pašvaldība](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁴⁷ AS “Rīgas Siltums” tīmekļa vietne. Pieejams tiešsaistē: [AS «Rīgas Siltums» vidēja termiņa darbības stratēģija 2024.-2030.gadam](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁴⁸ AS “Rīgas Siltums” tīmekļa vietne. Pieejams tiešsaistē: [Atlikumsiltuma izmantošana Rīgā konkurētspējīgai siltumapgādei | AS "Rīgas Siltums"](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁴⁹ Ministru kabineta 2024. gada 12. jūlija rīkojums Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam”, 47. lpp.
- ⁵⁰ Turpat, 111.
- ⁵¹ Centrālās statistikas pārvaldes datubāze: [Saražotās siltumenerģijas īpatsvars pēc patērētā kurināmā statistiskajos reģionos, novados un valstspilsētās \(procentos\) - Energoresursu veids, Teritoriālā vienība un Laika periods](#). PxWeb. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁵² Centrālās statistikas pārvaldes datubāze: [Saražotās siltumenerģijas īpatsvars pēc patērētā kurināmā statistiskajos reģionos, novados un valstspilsētās \(procentos\) - Energoresursu veids, Teritoriālā vienība un Laika periods](#). PxWeb. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁵³ Akciju sabiedrības “Latvenergo” gada pārskats par periodu, kas beidzās 2024. gada 31. decembrī, 45. lpp. Pieejams tiešsaistē: [01_Latvenergo_gada_parskats_2024.pdf](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ⁵⁴ Parlamentārās izmeklēšanas komisija par Rīgas valstspilsētas centralizētās siltumapgādes sadārdzinājuma iemesliem un enerģētiskās drošības riskiem nākotnē. 2026. gada 12. janvāra sēdes stenogramma. Pieejams tiešsaistē: [PIK_RS](#). Skatīts 2026. gada 20. februārī.
- ⁵⁵ Eurostat dati par enerģijas patēriņu. Pieejams tiešsaistē: [Energy consumption in households - Statistics Explained](#). 2022. gada EUROSTAT dati.
- ⁵⁶ Ministru kabineta 2024. gada 12. jūlija rīkojums Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam”, 52. lpp.
- ⁵⁷ Turpat, pasākums Nr. 3.4.3.2. Atļauju jaunu siltumenerģijas ražošanas jaudu (siltumenerģijas operatoru) saņemšanas pienākuma ietvaros, tiks veikts izvērtējums, šādu atļauju saņemšanas lietderībai, vērtējot ģenerējošo jaudu piesātinājumu

konkrētā teritorijā un tirgus funkcionalitāti. Darbības ietvaros, ja atbilstoši, tiks izstrādāti attiecīgie tiesību akti, nosakot nosacījumus KEM atļaujas saņemšanai.

⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 (2023. gada 13. septembris) par energoefektivitāti un ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (pārstrādāta redakcija) (Dokuments attiecas uz EEZ) 26.pantā noteiktie kritēriji.

⁵⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2023. gada 13. septembra direktīva (ES) 2023/1791 par energoefektivitāti (Direktīva 2023/1791) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra direktīva (ES) Nr. 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (Direktīva 2018/2001¹⁶, Direktīva 2023/2413¹⁷).

⁶⁰ Ministru kabineta 2025. gada 11. jūnija rīkojums Nr. 326 “Latvijas enerģētikas stratēģija līdz 2050. gadam”.

⁶¹ *Lai gan atlikumsiltums un atlikumaukstums ir plaši pieejams, tas tiek izmantots nepietiekami, kā rezultātā tiek izšķērdēti resursi, valstu energosistēmās ir zemāka energoefektivitāte un enerģijas patēriņš Savienībā ir lielāks, nekā būtu vajadzīgs. (..)*

⁶² Ministru kabineta 2025. gada 11. jūnija rīkojums Nr. 326 “Latvijas enerģētikas stratēģija līdz 2050. gadam”, 88. lpp.

⁶³ Ministru kabineta 2024. gada 12. jūlija rīkojums Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam”. Mērķu noteikšanas aspekti 26. lpp. *Latvija plāno attīstīt un veicināt atlikumsiltuma izmantošanu CSAS, piemēram, izmantojot datu centru, notekūdeņu attīrīšanas sistēmu (atlikumsiltuma atgūšanu, kas notekūdeņos ir saglabājies pēc to bioloģiskās attīrīšanas un pirms novadīšanas apkārtējā vidē) vai rūpniecisko ražotņu atlikumsiltumu, kā arī uzlabojot un koriģējot siltumenerģijas tirgus regulējumā, jo īpaši Rīgā, lai CSAS varētu pilnībā ņemt vērā šobrīd neizmantoto potenciālu, attiecīgi atlikumsiltuma izmantošanas gadījumā to iekļaujot atjaunīgās siltumapgādes mērķī.*

⁶⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2023/1791 (2023. gada 13. septembris) par energoefektivitāti un ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (pārstrādāta redakcija).

⁶⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra direktīva (ES) Nr. 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (Direktīva 2018/2001, Direktīva 2023/2413).

⁶⁶ “Atlikumsiltums un atlikumaukstums” ir nenovēršams siltums vai aukstums, kas kā blakusprodukts radies rūpnieciskās iekārtās vai elektrostacijās, vai terciārajā sektorā, un kas bez centralizētas siltumapgādes vai aukstumapgādes sistēmas neizmantots zustu gaisā vai ūdenī, ja ir ticis izmantots vai tiks izmantots koģenerācijas process vai ja koģenerācija nav iespējama.

⁶⁷ ES Kopīgā pētniecības centra publikācija: JRC Publications Repository - Defining and accounting for waste heat and cold, skatīts 2025. gada 15. decembrī.

⁶⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 (2023. gada 13. septembris) par energoefektivitāti un ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (pārstrādāta redakcija) 25. pants.

⁶⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra direktīva (ES) Nr. 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu.

⁷⁰ Eiropas komisijas ieteikums (ES) 2019/1659 (2019. gada 25. septembris) par Direktīvas 2012/27/ES 14. pantā paredzētā efektīvas siltumapgādes un dzesēšanas potenciāla visaptveroša izvērtējumu, 27. lpp.

⁷¹ Eiropas Savienības Kopīgā pētniecības centra publikācija: JRC Publications Repository - Defining and accounting for waste heat and cold, 6. lpp., skatīts 2025. gada 15. decembrī.

⁷² Autoru kolektīva Marie-Theres Holzleitner-Senck, Simon Moser, Michael Denk raksts “Waste heat inconsistencies in the EU's energy legislation, 3. lpp. Pieejams tiešsaistē: Waste heat inconsistencies in the EU's energy legislation. Skatīts 2026. gada 9. februārī.

⁷³ Ministru kabineta 2024. gada 12. jūlija rīkojums Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam”. Mērķu noteikšanas aspekti 26. lpp.

⁷⁴ 2024. gada 13. jūnija likums “Grozījumi Enerģētikas likumā”.

⁷⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra direktīva (ES) Nr. 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (Direktīva 2018/2001, Direktīva 2023/2413).

⁷⁶ 2024. gada 13. jūnija likuma “Grozījumi Enerģētikas likumā” 48. un 49. pantā.

⁷⁷ 2025. gada 16. septembra intervija ar Klimata un enerģētikas ministriju par atlikumsiltumu.

⁷⁸ Konkurences padomes uzraudzības ziņojums “Rīgas pilsētas Daugavas labā krasta siltumapgādes zonas siltumenerģijas iepirkuma tirgus uzraudzība”. Pieejams tiesīsaistē: download. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.

⁷⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 (2023. gada 13. septembris) par energoefektivitāti un ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (pārstrādāta redakcija) (Dokuments attiecas uz EEZ).

⁸⁰ Turpat, 26. pants.

⁸¹ Tiesību aktu projekts 24-TA-2548- Noteikumi par centralizētās siltumapgādes un centralizētas aukstumapgādes pakalpojuma sniedzējiem piemērojamiem efektīvas centralizētās siltumapgādes un efektīvas centralizētas aukstumapgādes kritērijiem. Skatīts 2026. gada 9. februārī.

⁸² Programma tiek īstenota atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 20 “Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 2.1.1. specifiskā atbalsta mērķa “Energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta

gāzu emisiju samazināšana” 2.1.1.3. pasākuma “AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē” otrās kārtas īstenošanas noteikumi”.

⁸³ ALTUM tīmekļa vietne: [Microsoft Word - CSA raditaji metodika 122025.docx](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.

⁸⁴ Ministru kabineta 2024. gada 12. jūlija rīkojums Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam”, 52. lpp.

⁸⁵ Latvenergo koncerna konsolidētais un AS “Latvenergo” 2024. gada pārskats. Pieejams tiešsaistē: [01 Latvenergo gada pārskats 2024.pdf](#), skatīts 2026. gada 7. februārī.

⁸⁶ Par valsts atbalstu SA.43140 (2015/NN) – Latvija Atbalsts atjaunojamo energoresursu enerģijai un koģenerācijai, pieejams tiešsaistē: [260648_1989384_233_2.pdf](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.

⁸⁷ Latvenergo koncerna konsolidētais un AS “Latvenergo” gada pārskats par 2024. gadu. Pieejams tiešsaistē: [01 Latvenergo gada pārskats 2024.pdf](#), skatīts 2025. gada 22. decembrī.

⁸⁸ Atlikumsiltums – siltumenerģija, kas rodas datu centros, ražošanas uzņēmumos, notekūdeņu attīrīšanas stacijās u.c. uzņēmumos.

⁸⁹ Datu centru, notekūdeņu un ražošanas atlikumsiltums (izņemot koģenerācijas iekārtās radies siltums).

⁹⁰ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 11.06.2010. padomes lēmums Nr.1/10 “Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodika”

⁹¹ Centrālās statistikas pārvaldes tīmekļvietnē publicētie dati par abonentiem piegādāto siltumenerģiju no pārskata “Siltumenerģijas bilance reģionos” par 2024. gadu.

⁹² AS “Rīgas Siltums” 22.12.2025. prezentācija parlamentārās izmeklēšanas komisijai “esošais un plānotais siltumenerģijas tirgus un tarifs”.

⁹³ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 19.06.2025. apstiprinātais AS “Rīgas Siltums” siltumenerģijas tarifs.

⁹⁴ [Enerģētikas likuma 49. panta pirmā daļa.](#)

⁹⁵ [Enerģētikas likuma 49. panta 1.² daļa.](#)

⁹⁶ [Enerģētikas likuma 49. panta pirmā daļa, 1.² daļa un otrā daļa.](#)

⁹⁷ Konkurences padomes 2024. gada publiskais ziņojums “Rīgas pilsētas Daugavas labā krasta siltumapgādes zonas siltumenerģijas iepirkuma tirgus uzraudzība”. 4. lpp. 5. atsauce.

⁹⁸ Konkurences padomes 2003. gada 9. jūlija lēmums Nr. 28 “Par vienošanos” Lietā Nr. 381/02/05/19 “Par ilgtermiņa līguma noslēgšanu starp VAS “Latvenergo” un A/S “Rīgas siltums”.

⁹⁹ 07.11.2025. revidentu TEC 2 apskates vizītes piezīmes.

¹⁰⁰ AS “Latvenergo” 21.12.2023. preses relīze, resurss skatīts 03.06.2025.

¹⁰¹ Ekonomikas ministrijas 16.01.2024. publikācija “Visi Latvenergo TEC-1 un TEC-2 energobloki darbojas efektīvi un atbilstoši elektrības pieprasījumam”, resurss skatīts 03.06.2025.

¹⁰² Elektrum tīmekļvietnē 29.01.2025. publicētā informācija “Baltijas elektrosistēmas sinhronizācija: mūsu mājasdarbs - paveikts”, resurss skatīts 16.06.2025.

¹⁰³ 07.11.2025. piezīmes pēc SIA “Gren” ražotnes apmeklējuma.

¹⁰⁴ Konkurences padomes 20.11.2009. lēmums Nr. 44 “Par lietas izbeigšanu”, 4. punkts.

¹⁰⁵ AS “Rīgas Siltums” 13.08.2025. Valsts kontrolei prezentētā prezentācija “AS “Rīgas Siltums” esošais un plānotais siltumenerģijas tirgus un tarifs” 9. slaidis.

¹⁰⁶ [AS “Rīgas Siltums” gada pārskats par gadu no 2023. gada 1. oktobra līdz 2024. gada 30. septembrim](#). 5.lpp.

¹⁰⁷ AS “Rīgas Siltums” 2025./2026. g. apkures perioda (11.10.2025.–01.05.2026.) siltumenerģijas iepirkumu procedūru noteikumi, 3.1. punkts.

¹⁰⁸ AS “Rīgas Siltums” 2025./2026. g. apkures perioda (11.10.2025.–01.05.2026.) siltumenerģijas iepirkumu procedūru noteikumu 3.2., 3.3., 3.5., 3.6. un 4.3. punkts.

¹⁰⁹ AS “Latvenergo” tarifs ir apstiprināts 30.08.2022. ar Regulatora [lēmumu Nr. 141](#). Pēc šī datuma 24.08.2023.- pieņemts papildu [lēmums Nr. 89](#) par TEC tarifiem saistībā ar tiesībām pašiem noteikt tarifu, ja mainās kurināmā cena un neparedzētiem ieņēmumiem/izdevumiem, kā arī šobrīd spēkā esošai publicētais [tarifs decembrī](#).

¹¹⁰ [Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas Vides, klimata un enerģētikas apakškomisijas 23.09.2025. sēdes 14. minūte.](#)

¹¹¹ 22.11.2024. vidējā svērtā cena par iepirkto siltumenerģijas apjomu no TEC 1, kam [tarifs](#) 2024. gada novembrī 67,82 euro par MWh un no TEC 2, kam [tarifs](#) 2024. gada novembrī bija 71,88 euro par MWh.

¹¹² AS “Rīgas Siltums” 22.12.2025. prezentācija parlamentārās izmeklēšanas komisijai “esošais un plānotais siltumenerģijas tirgus un tarifs”.

¹¹³ 01.08.2025. Vienošanās starp AS “Latvenergo” un AS “Rīgas Siltums” “par fiksētas siltumenerģijas ikstundas piegādi 120MW apmērā no ražotnes TEC 2 un siltumenerģijas pirkšanu”

pie līguma par siltumenerģijas pirkšanu – pārdošanu

¹¹⁴ [Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas Vides, klimata un enerģētikas apakškomisijas 23.09.2025. sēdes 23. minūte.](#)

- ¹¹⁵ AS "Rīgas Siltums" 29.12.2025. e-pasta vēstule "Par informāciju, kas ir sniegta parlamentārās izmeklēšanas komisijai"
- ¹¹⁶ Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas Vides, klimata un enerģētikas apakškomisijas 23.09.2025. sēdes 15. minūte.
- ¹¹⁷ Enerģētikas likuma grozījumu projekts iesniegts Saeimā 23.10.2025. Nr.1137/Lp14
- ¹¹⁸ 04.12.2025. vidējā svērtā cena par iepirkto siltumenerģijas apjomu no TEC 1, kam tarifs 2025. gada decembrī bija 67,61 *euro*/MWh, un no TEC 2, kam tarifs 2025. gada decembrī bija 70,41 *euro*/MWh.
- ¹¹⁹ 07.11.2025. revidentu TEC 2 apskates vizītes piezīmes.
- ¹²⁰ AS "Latvenergo" tīmekļvietnē publicēta informācija. Resurss skatīts 30.12.2025.
- ¹²¹ Enerģētikas likuma 48. pants.
- ¹²² Enerģētikas likuma 49. panta otrā daļa.
- ¹²³ Ministru kabineta 2017. gada 22.septembra rīkojums Nr.530 "Par konceptuālo ziņojumu "Kompleksi pasākumi elektroenerģijas tirgus attīstībai""
- ¹²⁴ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 11.06.2010. padomes lēmums Nr.1/10 "Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodika"
- ¹²⁵ Elektrum tīmekļvietnē 29.01.2025. publicētā informācija "Baltijas elektrosistēmas sinhronizācija: mūsu mājasdarbs - paveikts" resurss skatīts 16.06.2025.
- ¹²⁶ Kopenhāģenas piemērs EnergyLab Nordhavn 2018. gada 2. marta seminārā "The District Heating System in Greater Copenhagen Area - in a free power market"
- ¹²⁷ Atkarībā no katras atsevišķās iekārtas noslodzes mainās tās lietderības līkne un attēlā norādītās vērtības nav konstantas, kā arī tās var atšķirties atkarībā no ražošanas slodzes.
- ¹²⁸ Eiropas Savienības 01.09.2024. Līguma "Par Eiropas Savienības darbību" (LESD) 102. pants.
- ¹²⁹ Konkurences padomes 29.07.2021. lēmums Nr. 20 "Par lēmuma grozīšanu daļā" Lēmuma 2. daļa.
- ¹³⁰ Enerģijas publiskā tirgotāja tīmekļvietnē publicētā informācija par ražotāju uzstādīto jaudu un staciju skaitu. Resurss skatīts 25.02.2026.
- ¹³¹ Enerģētikas likuma 6. panta 3.¹ daļa.
- ¹³² Likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 5.pants.
- ¹³³ AS "Latvenergo" tarifs ir apstiprināts 30.08.2022. ar Regulatora lēmumu Nr. 141. Pēc šī datuma 24.08.2023. pieņemts papildu lēmums Nr. 89 par TEC tarifiem saistībā ar tiesībām pašiem noteikt tarifu, ja mainās kurināmā cena un neparedzētiem ieņēmumiem/izdevumiem, kā arī šobrīd spēkā esošai publicētais tarifs decembrī.
- ¹³⁴ Vienošanās cena par garantēto 120 MW siltumjaudu noslodzi.
- ¹³⁵ Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas Vides, klimata un enerģētikas apakškomisijas 23.09.2025. sēdē AS "Latvenergo" paustā informācija par elektroenerģijas cenu pie kuras elektroenerģijas tirgus ir jau samaksājis par siltumenerģiju Rīgai 43 minūte.
- ¹³⁶ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 11.06.2010. padomes lēmums Nr.1/10 "Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodika".
- ¹³⁷ AS "Latvenergo" tarifs ir apstiprināts 30.08.2022. ar Regulatora lēmumu Nr. 141. Pēc šī datuma 24.08.2023. pieņemts papildus lēmums Nr. 89 par TEC tarifiem saistībā ar tiesībām pašiem noteikt tarifu, ja mainās kurināmā cena un neparedzētiem ieņēmumiem/izdevumiem, kā arī šobrīd spēkā esošai publicētais tarifs decembrī.
- ¹³⁸ Rīgas siltuma ieceri iegādāties Rīgas BioEnerģijas kapitāldaļas atzīst par neekonomisku :: Dienas Bizness
- ¹³⁹ https://www.delfi.lv/bizness/37264250/biznesa_vidē/49555587/rigas-siltums-uznemuma-rigas-bioenerģija-kapitala-dalas-pirks-par-4-75-miljoniem-eiro. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁴⁰ <https://www.em.gov.lv/lv/jaunums/rigas-siltums-sasteigti-virza-uznemuma-reorganizaciju-kuras-rezultata-iespejams-butisks-siltuma-tarifa-kapums-riga>
- ¹⁴¹ Uzņēmuma pamatkapitāls 2024. gada 30. septembrī bija 12,998 miljoni *euro*, un tā aktīvi sasniedza 44 miljonus *euro*. Informācija iegūta no uzņēmuma gada pārskata, kas beidzās 2024. gada 30. septembrī.
- ¹⁴² "Rīgas siltums" akcionāru sapulce neatbalsta uzņēmuma reorganizāciju, pievienojot "Rīgas bioenerģiju" : Būvniecības, arhitektūras un interjera portāls abc.lv
- ¹⁴³ Enerģētikas likuma 47. pants.
- ¹⁴⁴ Konkurences padomes 20.11.2009. lēmums Nr.44 "Par lietas izbeigšanu" 4. punkts.
- ¹⁴⁵ Konkurences padomes 20.11.2009. lēmums Nr.44 "Par lietas izbeigšanu" 4. punkts.
- ¹⁴⁶ 2025. gada 17. septembrī apstiprinātā Akcionāru gaidu vēstule AS "Latvenergo" 2027.-2031. gadam, Latvenergo koncerna ilgtspējīgas izaugsmes stratēģija klimatneitralitātei un nacionālajām interesēm, 2023. gada nogalē AS "Latvenergo" valdes apstiprinātā Latvenergo koncerna ilgtspējīgas stratēģija 2024.-2026. gadam.
- ¹⁴⁷ AS "Rīgas Siltums" 09.01.2023. vēstule Nr.N-2023/186 "Par siltumenerģijas tirgus attīstības priekšlikumiem"
- ¹⁴⁸ Klimata un enerģētikas ministrijas tīmekļa vietne: Apgāde | Klimata un enerģētikas ministrija. Skatīts 2025. gada 25. februārī.

- ¹⁴⁹ Klimata un enerģētikas ministrijas tīmekļa vietne: <https://www.kem.gov.lv/lv/apgade>. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁵⁰ Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 1. punkts.
- ¹⁵¹ Ministru kabineta 2022. gada 20. decembra noteikumi Nr. 817 "Klimata un enerģētikas ministrijas nolikums". <https://likumi.lv/ta/id/338391>.
- ¹⁵² Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas (ES) 2023/1791 (2023. gada 13. septembris) par energoefektivitāti un ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (pārstrādāta redakcija) 25. panta 6. punkts: "Dalībvalstis nodrošina, ka reģionālās un vietējās iestādes sagatavo vietējus siltumapgādes un aukstumapgādes plānus vismaz tajās pašvaldībās, kurās kopējais iedzīvotāju skaits pārsniedz 45 000."
- ¹⁵³ 2024. gada 13. jūnija likuma "Grozījumi Enerģētikas likumā" 22. pants (Enerģētikas likuma 51. panta redakcija kas spēkā no 15.07.2024).
- ¹⁵⁴ SIA "Ekodoma". Siltumapgādes plānošanai nepieciešamo datu vākšana un analīze. Centralizētās siltumapgādes ilgtermiņatendences līdz 2030. gadam. Rīga, 2015. Pieejams tiešsaistē: [pielikums_petijums_EM_2015_par_siltumapgades_datu_ieguvi_anal_un_rokasgramat_sagat_pasval_energoplan.pdf](#). 84. lpp. Skatīts 20.02. 2025.
- ¹⁵⁵ Centrālā statistikas pārvalde. Enerģētikas nozare. Pieejams tiešsaistē: [Meklēt | Oficiālās statistikas portāls](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁵⁶ Enerģētikas likuma 1. panta pirmās daļas 4.³ punkts.
- ¹⁵⁷ Enerģētikas likuma 1. panta pirmās daļas 22.² punkts.
- ¹⁵⁸ Valsts kontroles revīzijas ziņojums "Neizmantotās iespējas mājokļu siltināšanā". Pieejams tiešsaistē - [Neizmantotās iespējas mājokļu siltināšanā | Valsts Kontrole](#), skatīts 2026. gada 26. janvārī.
- ¹⁵⁹ Intervija ar Siguldas pilsētas siltumenerģijas ražotāja SIA "Adven Sigulda" (reģ. Nr. 40003709385) pārstāvjiem.
- ¹⁶⁰ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Limbažu siltums", reģ. Nr. Reģ. Nr. 40003006715. Pieejams tīmekļvietnē: [Siltumenerģijas izmaksas daudzdzīvokļu mājās - SIA "Limbažu siltums"](#), skatīts 2026. gada 26. janvārī.
- ¹⁶¹ ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda DP "Izaugsme un nodarbinātība" prioritārā virziena "Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs" investīciju izvērtējums, 129. lpp. Pieejams tiešsaistē: [fm_dp-4-prioritates-izvertejuma-zinojums.pdf](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁶² Valsts pētījumu programmas "Enerģētika" ietvaros veiktais pētījums - [Latvijas siltumapgādes un dzesēšanas sistēmu attīstība | Latvijas Zinātnes padome](#). Skatīts 2025. gada 22. decembris.
- ¹⁶³ [2023.03.15. Adazi gala-atskaite v2.pdf](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁶⁴ Ministru kabineta 2022. gada 1. marta noteikumi Nr. 150 "Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa "Siltumniecēfakta gāzu emisiju samazināšana mājāsaimniecībās – atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai" nolikums".
- ¹⁶⁵ Ministru kabineta 2023. gada 13. jūlija noteikumi Nr. 396 "Modernizācijas fonda darbības kārtības noteikumi un daudzgadu darbības programma".
- ¹⁶⁶ Testēšana veikta Latvijas vides aizsardzības fonda projekta "Gaisu piesārņojošo vielu emisiju novērtējums" (reģ. Nr. 1-08/31/2024) ietvaros.
- ¹⁶⁷ Valsts vides dienesta tīmekļvietne: [VVD 2023. gadā veicis testēšanu 15 sadedzināšanas iekārtās, neatbilstības konstatētas vien trijās no tām | Valsts vides dienests](#). Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁶⁸ Ministru kabineta 2021. gada 7. janvāra noteikumi Nr. 17 "Noteikumi par gaisa piesārņojuma ierobežošanu no sadedzināšanas iekārtām". Pieejams tiešsaistē: <https://likumi.lv/ta/id/320182>. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁶⁹ Darbības veids (NACE 2. red.), Centrālās statistikas pārvaldes dati.
- ¹⁷⁰ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "LĪVĀNU SILTUMS", reģ. Nr. 40003482591.
- ¹⁷¹ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "ALŪKSNES ENERĢIJA", reģ. Nr. 43203003117.
- ¹⁷² Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "KOCĒNU KOMUNĀLĀ SAIMNIECĪBA", reģ. Nr. 44103096618.
- ¹⁷³ Pašvaldības sabiedrība ar ierobežotu atbildību "RŪJIENAS SILTUMS", reģ. Nr. 44103023807.
- ¹⁷⁴ Akciju sabiedrība "BALVU ENERĢIJA", reģ. Nr. 40003148480.
- ¹⁷⁵ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "BALTENEKO", reģ. Nr. 40003350097.
- ¹⁷⁶ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Bauskas novada komunālserviss", reģ. Nr. 43603011586.
- ¹⁷⁷ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "AIZPUTES NAMI", reģ. Nr. 42103002652.
- ¹⁷⁸ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "GROBINAS NAMSERVISS", reģ. Nr. 42103012383.
- ¹⁷⁹ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "PREIĻU SAIMNIEKS", reģ. Nr. 47703001720.
- ¹⁸⁰ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Saulkrastu komunālserviss"; reģ. Nr. 40103027944.

- ¹⁸¹ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Tukuma siltums", reģ. Nr. : 49203001267.
- ¹⁸² Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Kandavas komunālie pakalpojumi", reģ. Nr. 41203006844.
- ¹⁸³ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "VNK serviss", reģ. Nr. 41203017566.
- ¹⁸⁴ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Krāslavas nami", reģ. Nr. 45903001693.
- ¹⁸⁵ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "PROEL", reģ. Nr. 42403038682.
- ¹⁸⁶ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "XO Energy", reģ. Nr. 40103532691.
- ¹⁸⁷ SIA "Valmieras ūdens", reģ. nr. 44103033608.
- ¹⁸⁸ Starptautiskās enerģētikas aģentūras programmas ietvaros veiktais pētījums. Pieejams tiešsaistē: District Heating for energy efficient building areas.pdf. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁸⁹ Eiropas Komisijas un Eiropas Investīciju bankas kopīgā bezmaksas konsultāciju dienesta ieteikumi. Pieejams JASPERS tīmekļa vietnē: jaspers-guide-to-decarbonisation-of-district-heating-systems.pdf. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁹⁰ Nussbaumer T., Thalmann S., Influence of system design on heat distribution costs in district heating - ScienceDirect. Pieejams tīmekļa vietnē www.ScienceDirect.com. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁹¹ Dochev I., Peters I., Seller H., Schuchardt G.K. Pieejams tīmekļa vietnē www.ScienceDirect.com: Analysing district heating potential with linear heat density. A case study from Hamburg. - ScienceDirect. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁹² Izstrādājis Rīgas Tehniskās universitātes Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūts. Pieejams tiešsaistē: 2023.03.15. Adazi gala-atskaite v2.pdf. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁹³ Tukums novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata politikas rīcības plāns 2020.–2030. gadam. Pieejams tiešsaistē: download. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ¹⁹⁴ Latvijas siltumapgādes un dzesēšanas sistēmu attīstība. Pieejams tiešsaistē: Latvijas siltumapgādes un dzesēšanas sistēmu attīstība | Latvijas Zinātnes padome. Skatīts 2026. gada 28. janvārī.
- ¹⁹⁵ Ministru kabineta 2017. gada 22. augusta noteikumi Nr. 495 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 4.3.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt energoefektivitāti un vietējo AER izmantošanu centralizētajā siltumapgādē" otrās un trešās projektu iesniegumu atlases kārtas un 15.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Atbalsta pasākumi centralizētās siltumapgādes jomā" īstenošanas noteikumi".
- ¹⁹⁶ SIA "Ekodoma" Rokasgrāmata (metodiskais norādījums) pašvaldību energoplānošanai. Pieejama tiešsaistē: petijums EM 2015 par siltumapgādes datu ieguvu anal un rokasgramat sagat pasval energoplan.pdf. Skatīts 2025. gada 25. februārī.
- ¹⁹⁷ Eiropas Investīciju bankas tīmekļa vietne: https://jaspers.eib.org/LibraryNP/JASPERS%20Working%20Papers/2024/JASPERS%20Guide%20to%20Decarbonisation%20of%20District%20Heating%20Systems. "Jaspers vadlīnijas centralizētās siltumapgādes sistēmas dekarbonizācijā" (angļu valodā – "JASPERS guide to decarbonisation of district heating systems"). Skatīts 2025. gada 25. februārī.
- ¹⁹⁸ "Siltumapgādes un aukstumapgādes potenciāla visaptverošs izvērtējums un izmaksu ieguvumu analīze" (nodošanas datums – 2025. gada 30. septembris).
- ¹⁹⁹ ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda DP "Izaugsme un nodarbinātība" prioritārā virziena "Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs" investīciju izvērtējums. Pieejams tiešsaistē: fm_dp-4-prioritates-izvertejuma-zinojums.pdf. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ²⁰⁰ Ministru kabineta noteikumi Nr. 20 "Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 2.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana" 2.1.1.3. pasākuma "AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē" otrās kārtas īstenošanas noteikumi".
- ²⁰¹ Valsts kontrole. Revīziju standarti. Pieejams: https://lrvk.gov.lv/lv/par-mums/valsts-kontrole/normativie-akti/reviziju-standarti. Skatīts 2025. gada 22. decembrī.
- ²⁰² Ministru kabineta 2022. gada 20. decembra noteikumu Nr. 817 "Klimata un enerģētikas ministrijas nolikums" 5.5. punkts.
- ²⁰³ Eiropas Investīciju bankas tīmekļa vietne: https://jaspers.eib.org/LibraryNP/JASPERS%20Working%20Papers/2024/JASPERS%20Guide%20to%20Decarbonisation%20of%20District%20Heating%20Systems. "Jaspers vadlīnijas centralizētās siltumapgādes sistēmas dekarbonizācijā" (angļu valodā – "JASPERS guide to decarbonisation of district heating systems"). Skatīts 2025. gada 25. februārī.
- ²⁰⁴ Vides investīciju fonda tīmekļa vietne: EKII.LV - KONKURSI, skatīts 2026. gada 5. februārī.
- ²⁰⁵ Ministru kabineta 2022. gada 1. marta noteikumi Nr. 150 "Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa "Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana mājāsaimniecībās – atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai" nolikums".

²⁰⁶ Ministru kabineta 2025. gada 7. janvāra noteikumi Nr. 20 “Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 2.1.1. specifiskā atbalsta mērķa “Energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana” 2.1.1.3. pasākuma “AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē” otrās kārtas īstenošanas noteikumi”.

²⁰⁷ Ministru kabineta 2024. gada 16. janvāra noteikumi Nr. 54 “Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 2.2.3. specifiskā atbalsta mērķa “Uzlabot dabas aizsardzību un bioloģisko daudzveidību, “zaļo” infrastruktūru, it īpaši pilsētvidē, un samazināt piesārņojumu” 2.2.3.5. pasākuma “Gaisa piesārņojuma samazināšanas pasākumi pašvaldībās” pirmās un otrās projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošanas noteikumi”.

²⁰⁸ Ministru kabineta 2023. gada 4. aprīļa noteikumi Nr. 169 “Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 2.2.3. specifiskā atbalsta mērķa “Uzlabot dabas aizsardzību un bioloģisko daudzveidību, “zaļo” infrastruktūru, it īpaši pilsētvidē, un samazināt piesārņojumu” 2.2.3.6. pasākuma “Gaisa piesārņojumu mazinošu pasākumu īstenošana, uzlabojot mājāsaimniecību siltumapgādes sistēmas” īstenošanas noteikumi”.

²⁰⁹ Ministru kabineta 2024. gada 6. februāra noteikumi Nr. 91 “Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 2.2.3. specifiskā atbalsta mērķa “Uzlabot dabas aizsardzību un bioloģisko daudzveidību, “zaļo” infrastruktūru, it īpaši pilsētvidē, un samazināt piesārņojumu” 2.2.3.7. pasākuma “Gaisa piesārņojošo vielu emisiju samazināšana pašvaldību siltumapgādē” īstenošanas noteikumi”.

²¹⁰ Vides investīciju fonda tīmekļa vietne: [EKIL.LV](https://ekil.lv) - KONKURSI. Skatīts 2026. gada 14. janvārī.